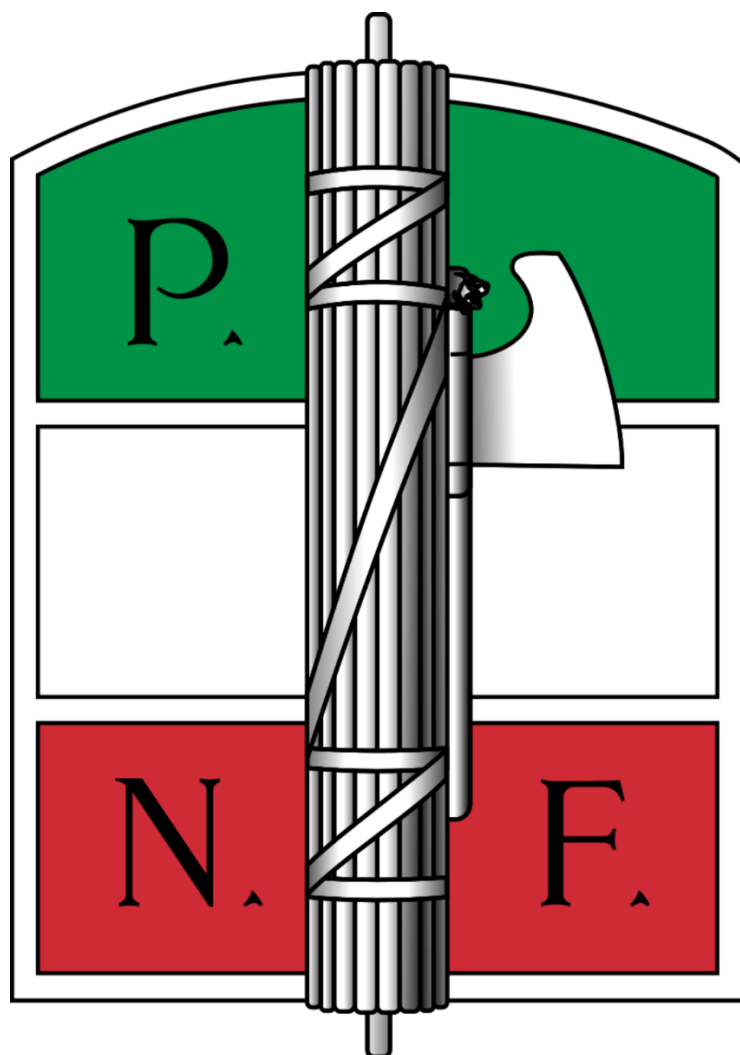

БЕНИТО МУСОЛИНИ

ФАШИСТКАТА

РЕВОЛЮЦИЯ

MUSSOLINI

SPIRITO DELLA

RIVOLUZIONE FASCISTA

ANTOLOGIA DEGLI „Scritti e Discorsi“
a cura di G. S. SPINETTI

ULRICO HOEPLI EDITORE MILANO

ФАШИСТКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

© Бенито Мусолини, автор

© Красимир Караделиев, преводач

Бенито Мусолини
(29.07.1883 - 28.04.1945)

Съдържание

Предисловие към първото издание	6
---------------------------------	---

Предисловие към второто издание	7
---------------------------------	---

ПЪРВА ЧАСТ

Войната в името на революцията

Глава I

Революционно вмешателство	8
---------------------------	---

<i>Бележки към първа глава</i>	15
--------------------------------	----

Глава II

Военен дневник	17
----------------	----

<i>Бележки към втора глава</i>	32
--------------------------------	----

Глава III

За победата	33
-------------	----

Глава IV

Войната за революцията	46
------------------------	----

<i>Бележки към четвърта глава</i>	55
-----------------------------------	----

ВТОРА ЧАСТ

Революцията за Италия

Глава V

Дух на фашистката революция	59
-----------------------------	----

<i>Бележки към пета глава</i>	82
-------------------------------	----

Глава VI

От фашисткия синдикализъм към корпоративизма	120
--	-----

<i>Бележки към шеста глава</i>	148
--------------------------------	-----

Глава VII

Фашизъм и трудов народ	173
------------------------	-----

<i>Бележки към седма глава</i>	200
--------------------------------	-----

Глава VIII

Фашистката концепция за държавата	207
-----------------------------------	-----

<i>Бележки към осма глава</i>	219
-------------------------------	-----

ТРЕТА ЧАСТ

Италия в името на цивилизацията

Глава IX

Криза на цивилизацията	220
------------------------	-----

<i>Бележки към девета глава</i>	226
---------------------------------	-----

Глава X

Основни познания на фашисткото учение	228
---------------------------------------	-----

А/ Необходимост от и възникване на учението	228
---	-----

Б/ Действие и мистика: Същност на учението	234
--	-----

В/ Разбирането за дисциплината	242
--------------------------------	-----

Г/ Идеята за свободата	247
------------------------	-----

Д/ фашизъм и религия	254
----------------------	-----

<i>Бележки към десета глава</i>	259
---------------------------------	-----

Глава XI

Мусолини	268
----------	-----

<i>Бележки към единайсета глава</i>	289
-------------------------------------	-----

Глава XII

Увереност в бъдещето	295
----------------------	-----

<i>Бележки към дванайсета глава</i>	309
-------------------------------------	-----

ФАШИСТКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Предисловие към първото издание

Тази „Антология “ е съставена с единствената цел да изтъкне оригиналността, дълбочината и хармоничността на мисълта на Мусолини.

При подреждането на главите и параграфите в сборника се съблюдава един логически принцип, докато при подреждането на съответните откъси хронологическия.

При направения подбор, в името на правоверността на изданието, съставителят се е постарал всички подобрени откъси да са публикувани в „Окончателното издание“, като единствено в бележките се цитират някои извадки с известна значимост, взети от статии и речи, споменавани в други издания или в някои от най-важните изследвания за живота на Дучето.

Настоящото издание, подготвено с честни и сериозни намерения, напълно отговаря на поставената цел на съставителя, поради което смятам, че може да се приеме като принос, макар и скромнен, към изясняването на фашистката идеология.

Издателят

15 май 1937 г.

Предисловие към второто издание

Единодушното одобрение на първото издание на „Антологията“ в разстояние на няколко месеца направи наложително публикуването на второто издание, в което съставителят направи изменения и допълнения във всяка една негова част.

Преценката на критиците и интересът на публиката, дори и чуждестранната, единодушно показаха, че настоящата работа не представлява единствено „настолна книга за учението“, но и наръчник за справки, полезен за всички.

В настоящето време, когато повече от всякога, се чувства живата необходимост от тълкуване на мисълта на Мусолини, аз съм уверен, че книгата - оценена преди всичко благодарение на своята абсолютна правост и на присъщата ѝ систематична органичност - ще продължи да се радва на заслужен успех.

Издателят

15 ноември 1937 г.

Част първа

Войната в името на революцията

Глава първа

Революционна намеса

Днес, аз обявявам на сериозно всеослушание, че пропагандата против войната е пропаганда на страха. Има успех, защото подбужда и ожесточава инстинкта за индивидуално самосъхранение. И поради това самата тя представлява анти-революционна пропаганда.

15 ноември 1914

В деня след известното икуменическо събрание в Болоня, нека да си позволя да кажа с една донякъде тържествена фраза, аз бях *попарен*, но не и *опроверган*, поставих пред себе си проблема, който днес разреших, е основаването на този вестник за идеи и битки. Запитах се: „Трябва ли да говоря или да замълча? Удачно ли се да се оттегля в палатката като уморен или разочарован войник, или по-скоро, не трябва ли да овладеем отново с друго оръжие моето бойно място?“ Да се живее или да се умре, макар че винаги се обезсмъртява от безкрайни възхвали...посмъртни, но някои от тях нима не носят очарователното лицемерие на надгробните надписи за мъртвите? Уверен, по принцип, че времето ще ми вдъхне благоразумие и ще отхвърли безумната догма на абсолютния неутралитет, както досега винаги е успявало да отхвърли и много други не по-малко почитани догми на различните църкви и партии, горд е тази увереност в себе си, аз успях да чакам със спокойна съвест.

Разбира се, времето е благородник, но понякога е необходимо човек да тръгне срещу него.

В години на пълен крах, като настоящите, не само мъртвите биват забравяни бързо, както признава поета, но и живите още по-бързо от мъртвите. Да изчакваш означава да стигнеш със закъснение и да се окажеш пред неизбежния свършен факт, който излишните оплаквания не могат да променят. Ако ставаше въпрос или става за определен въпрос от второстепенно значение аз не бих изпитвал нуждата, по-точно *дълга*, да основа вестник, но сега каквото и да се говори от привържениците на неутралитета, се разрешава един изключителен въпрос: съдбините на Европа са в твърде тясна връзка с евентуалния изход от тази

война; да престанеш да се интересуваш означава да се откъснеш от историята и от живота. Но, не! Ние не сме, ние не искаме да бъдем вечно неподвижните мумии с лице, обърнато към самия хоризонт, нито да се уединяваме зад тесните прегради на смуцаващо престорената набожност, където механично се предъвкват съответните молитвени формули на изповядваните религии; а сме хора, живи хора, които искаме да дадем своя принос, макар и скромнен, при създаването на историята.

Непоследователност? Отстъпничество? Дезертьорство? Никога повече. Трябва да се види на чия страна остават последователните, отстъпниците, дезертьорите. Ще го каже утре историята, но предвиждането влиза в сферата на пророческите ни възможности.

Ако утре в Европа има малко повече свобода, тоест, политически подходяща среда за формирането на способностите на класата на пролетариата, няма бъдат дезертьори и отстъпници няма да бъдат всички онези, които в определен момент, когато е трябвало да действат са се отдръпнали лениво в страни?

Ако утре пруската реакция успее да възтържествува над Европа - след опустошаването на Белгия и замисленото унищожаване на Франция, което ще снижи нивото на човешката цивилизация, то тогава дезертьори и отстъпници няма ли да бъдат всички онези, които не предприеха нищо, за да попречат на катастрофата.

Няма изход от тази желязна дилема, дори и ако си послужим с изтънченото усърдие на адвокатите в полза на абсолютния неутралитет или ако продължим да викаме „долу“, което преди войната имаше съдържание и значение, но не и днес.

Днес, аз обявявам на сериозно всеослушание, че пропагандата против войната е пропаганда на страха. Има успех, защото подбужда и ожесточава инстинкта за индивидуално самосъхранение. И заради това самата тя е антиреволюционна пропаганда. Те е водена от свещениците темпоралисти и йезуитите, които имат материален и духовен интерес от запазването на Австрийската империя; прави се от буржоата, контрабандисти или не съвсем които специално в Италия вече доказват своята благочестива политическа и морална неспособност; прави се от монархистите удостоили се с латиклав¹, не успели да се примирят със скъсването на договора с Тройния съюз, който освен мира (по начина, който видяхме) им гарантираше и съществуването на

¹ Пурпурната ивица плат, която украсява туниката на римския сенатор; както и самата бяла туника, украсена с тази пурпурна ивица; достойнство, титла на сенатор.

различните престоли; тази коалиция на пацифисти добре знае какво иска, но ние лесно вече си обясняваме мотивите, които вдъхновяват съответните ѝ позиции. Изключая ранния период на търгашеския реформизъм и този на Джолити, ние, социалистите, които представлявахме една от *живите* сили на нова Италия; искаме днес да свържем съдбата си с тези *мъртви* сили в името на един *мир*, който днес не ни спасява от бедствията на войната, а утре не ще ни спаси от несъмнено по-големи опасности, но във всеки случай не ще ни спаси от срама и всеобщата подигравка на народите, преживели тази голяма историческа трагедия? Искаме ли да продължаваме да влачим мизерното си ежедневно съществуване - щастливи в монархическото и буржоазно *statu quo*, или напротив искаме да разцепим този таен и неясен поради интригите и подлостта блок? Нима това не е нашият час? Вместо да се готвим да *изтърпим* събитията, като си осигуряваме едно скандално алиби, не е ли по-добре да се опитаме да ги управляваме? Задачата на социалистите революционери не трябва да се състои в събуждането на заспалата съвест на масите и в хвърлянето с лопати на негасена вар в лицето на мъртвите, - а те са много в Италия! - тези, които упорстват в илюзиите си за живота? При това положение на нещата няма ли да бъде много по-революционно, ако викнем „Ние искаме война!“, вместо да викаме „долу“.

На тези тревожни въпроси, лично аз, вече успях да си отговоря, когато обясних възникването и целите на вестника. Това, което върша е акт на смелост и не се крия пред трудностите на начинанието. Те са много и комплексни, но имам твърдата увереност, че ще ги преодолее. Не съм сам. Няма да ме последват всичките ми вчерашни приятели, но около мене ще се съберат много бунтовни духове. Ще създам един независим вестник, твърде свободен, персонален, *мой*. Ще отговарям единствено пред своята съвест и пред никого друго. Нямам агресивни намерения срещу Социалистическата партия и срещу органите на партията, в която възнамерявам да остана; но съм готов да се боря срещу всеки, който се опита да попречи на свободната ми критика спрямо едно поведение, които по различни причини намирам пагубно за националните ни и интернационалните интереси на пролетариата.

...Днес моят призив е една единствена дума, която в нормално време никога не бих произнесъл и която издигам силно, с пълен глас, без преструвки, с твърдата вяра, днес: една плашеща и очароваща дума: *война!*

„Смелост“, *Il Popolo d'Italia*, бр. 1, 15 ноември 1914 г.
- В: *Статии и речи на Бенито Мусолини, окончателното издание на Hoepli, Милано, Т. 1, с. 7-10* N. B.: При следващите библиографски позовавания ще се отбелязва само като S. e D., съгласно изданието на Hoepli. *Scritti e discorsi*.

Близко до буржоазното пацифистко движение, което не си струва да анализираме, процъфтяваше едно друго движение с интернационален характер:

работническото. Когато избухна войната и то показва своята пълна несъстоятелност. Германците, които трябваше да дадат пример, като един се строиха под знамената на Кайзера. Предателството на германците принуди социалистите в останалите страни да се свият в своята национална територия и в национална отбрана. Националното единодушие на германците автоматично стана причина за националното единодушие в останалите държави. Точно е казано, че Интернационалът е като любовта: трябва да се прави от двама, защото иначе става безплоден онанизъм. Свърши се с Интернационала; вчерашният е мъртъв, а днес е невъзможно да предвидим какъв ще бъде утрешният. Действителността не може да бъде зачеркната, не може да бъде пренебрегната, защото в действителност милиони и милиони хора в неизмеримата си част работници днес стоят едни срещу други на фронта по облените кървави полета на цяла Европа.

Привържениците на неутралитета, прегракнали от виковете „долу войната“ не си дават сметка за цялата подла гротеска, която днес се крие именно в този вик. Жестока ирония е да се вика „долу войната“, когато в окопите войниците воюват и умират.

...Социализмът не трябва и не може да бъде противник на всяка война, защото в такъв случай трябва да откаже да признае петдесетте века история.

...Отечеството не може да бъде отречено. Човек не се отрича от майката дори и когато тя не му предлага всичките си дарове, дори и когато го принуждава да търси щастието си по различните изкушаващи пътища на света!

...Кажете ми, - а това е последният ми довод в полза на намесата - кажете ми: хуманно ли е, цивилизовано ли е, присъщо ли е на социализма да стоим спокойно на прозореца, докато текат потоци от кръв и да си казваме: „няма да се помръднем и нищо не ни интересува“? формулата на „свещения егоизъм“, открита от живото същество. Саландра може ли да бъде възприета от работническата класа? Не, хиляди пъти не. Законът за солидарността не може да спира до конкуренцията с икономически характер. Вчера беше красиво и задължително всеки от нас да внесе обол в полза на борещите се другари: днес воюващите народи искат кръвна солидарност. Те молят за нея. Намесата ще намали това чудовищно кръвопролитие. Ще бъде от полза за всички, дори за немците, с които се бием.

...Да продължим италианската традиция. Народът, който иска войната я иска без всякакво отлагане. След два месеца тя може да се превърне в разбойнически акт: но днес това е война, която може и трябва да се води с мъжество и достойнство.

Войната и социализмът са несъвместими, взети като термини в своето

универсално значение; но всяка една епоха и всеки отделен народ има своите войни.

...Онзи, който твърде много държи на своята кожа няма да отиде да се сражава в окопите, разбира се, него не ще го видите и в деня на уличните борби.

Онзи, който днес отхвърля войната е съучастник на Кайзера и опора на олюляващия се престол на Франц Йосиф, той е съюзник на реакционерите и свещениците. Искате ли опиянената от Бисмарк Германия, механизиранията и американизираната Германия отново да се превърне в свободната и освободената от предразсъдъци Германия от първата половина на миналия век? Желаете ли немска република от Рейн до Висла? Не ви ли харесва мисълта за затворника Кайзер заточен на някой далечен остров в Океана? Германия ще обнови своята душа единствено благодарение на разгрома. След разгрома на Германия ще разцъфти новата яркочервена европейска пролет...

Трябва да се действа, да се тръгне, да се воюва, а ако е необходимо да се умира. Привържениците на неутралитета никога не са управлявали събитията. Винаги са ги изтърпявали. Кръвта е тази, която осигурява движението на звънливото колело на историята!

„Срещу неутралитета“, 13 декември 1914 г., S. e D. Vol. 1, p. 17-24

Накрая имаме една последна възможност: това е нашата, войната срещу австро-германския блок, войната срещу Германия. Добре е дори да поляризираме народните чувства срещу Германия.²

Не е наше задължение да кажем по какъв начин дипломатията или правителството биха могли да открият *casus belli*³; ние единствено казваме, че не трябва да я търсят по заобиколни пътища. Впрочем не е изключено да ни поставят пред неизбежния свършен факт; свършеният факт, който ще постави Италия на кръстопът: или да се по невероятен начин да се унищожим или да стигнем до оръжие.

Война на Германия, защото е в наш интерес като социалисти и революционери да слоим Германия.

...В края на краищата трябва да се решим: или война, или в противен случай трябва да приключим с комедията, че сме една от великите сили. Строим казина, хотели, публични домове и дебелеем. Някой народ може и да има подобен

² Виж. бел. 1 след първа глава

³ Причина за войната.

идеал. Да се дебелее е идеалът на низшата зоология; но ако наистина искаме да приключим с тази нищета, ще трябва да направим революция срещу малодушната монархия, която по необходимост ще съюзи със социалистите.

...Все пак е факт, че Италия „още е свързана с Тройния съюз“. Това е правителство на страхливци, тъй като денонсирането на договора с Тройния съюз не означава обявяване на война, нито мобилизация. Въпреки това ще покажем, че италианският народ отстоява своята независимост в действие през този исторически период.

Да се каже, че ние ще направим революция, за да влезем във война, означава да кажем нещо, което не ще успеем да осъществим. Нямаме тази сила. Ние сме изправени срещу страшни коалиции: но действащите фаши имат именно тази цел: да създадат душевната нагласа, за да бъде наложена войната. Утре Италия няма да обяви война, което по съдбовен начин ще разреши една революционна ситуация; недоволните ще нахлуят навсякъде; тези същите, които днес са привърженици на неутралитета, когато се почувстват унижени като хора и италианци ще поискат сметка от отговорните власти, а тогава ще настъпи нашият час. Тогава ние ще поведем нашата война. Тогава ние ще кажем на управляващите класи, на неутралната монархия: вие не бяхте способни да изпълните вашата задача, вие ни заблудихте в нашите чувства, вие погубихте нашите стремежи. Основната ви задача беше да спомогнете за обединението на Отечеството; не трябваше да го пренебрегвате, всячески бяхте предупреждавани от останалите демократични фракции, но по-специално от Републиканската партия. Това ще бъде процес, който навярно ще приключи с присъда; присъда, която ще бъде на смърт. И тогава вероятно ще успеем да излезем от този период на нашата история, през който се чувстваме притеснени; всеки ден слушаме, че в тази Италия има нещо, което не функционира; в този държавен механизъм има някакъв зъбец, който стърже, някакво колело, което не се върти. Страната е млада, но нейните форми на управление са стари. При това, ако още е допустимо да се цитира Карл Маркс, старият пангерманист Карл Маркс, когато се очертава конфликт между новите сили и старите форми, това означава, че младото вино не може повече да се побира в старите мехове и неизбежното ще бъде направено.

Старите сили на политическия и социалния живот в Италия ще бъдат съкрушени.

„Италия през януари 1915 г. 25 януари 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 31-34

Навечерието на най-голямото изпитание за Италия е белязано от едно безкрайно избуяване на всичките низости на удостоеното с медали племе. В душите ни се борят отвращението и негодуванието. Тези депутати, които заплашват с *военен преврат* по маниера на малките южноамерикански

републики, които ходят на училище и на обяд при княз Бюлов; тези депутати, които чрез най-невероятни измислици и преувеличения разпространяват паника сред вярното електорално стадо; тези депутати подлещи, търгаши, шарлатани, покорни на волята на Кайзера; тези депутати, които би трябвало да са начело на нацията, за да я насърчават и укрепват, вместо да я угнетяват и унижават, както и правят; същите тези депутати трябва да бъдат предадени на военните трибунали.

...Изминаха четири дни, през които в сърцата на бездействащите привърженици на Тройния съюз се възродиха нови надежди. Според тях, сега, Австрия ще ни направи такива отстъпки, за да може да удовлетвори и най-френетичния от италианските империалисти. Нищо не се уточнява, но се твърди, че Австрия е склонна да ни даде *достатъчно* от измислиците на Джолити, дори и нещо в повече.

...*Достатъчното*, което Австрия явно е склонна да ни даде в този момент е, собствено, засада. Ако се освободим от Тройния съюз ние ще бъдем безкрайно изолирани и е много възможно, вместо *достатъчното*, върху главата ни да се излеят репресиите на австро-германците. Ще бъде заслужено възмездие за нашето двойствено и неясно търгашеско поведение.

Всичко, което разгледахме до тук е логичен и фатален резултат от режима на неутралитет. Изродихме се. Деморализирани сме. Ако неутралитетът продължи още известно време италианският народ ще стане неспособен да издържи изпитанието на оръжието. Не може, повече от десет месеца, да се държи народа в колебание между неутралитета и намесата, в пълен мрак.

Време е да се говори! Защо се закъснява? Състоянието на война между нас и австро-германците вече е факт. Бягството на германците, които ни освобождават от своето досадно присъствие, емигрирането на италианците, които стремглаво напускат Германия са сведения за наличието на нова ситуация. *Потенциално* войната вече е обявена. Тогава защо още се чака преди италианската армия да бъде изведена в полето? Следователно трябва да вярваме, че няколкото десетки, наградени с италиански медали германци са способни да спрат, благодарение на окаяните си разхождания из кулуарите хода на нашите съдбини? Ако това е абсурдно, защо правителството в подходящ момент не успокои италианците, като ги уведоми за ситуацията? Граждани ли сме, или поданици?

„Долу Парламента!“, Il Popolo d'Italia, 11 май 1915 г., S. e IX, Vol. 1, p. 35-37.

Вчера приключи ужасната страстна седмица за Италия е победа на народа. Сърцата ни застинаха в спазъм на разочарованието и негодуванието възстановяват своя мощен ритъм; надвисналите над нас облаци от вонящото

парламентарно блато се разпръсват пред циклона, който бушува по площадите.

...Кралят разбра. Ние сме във война. Официалното обявяване на войната ще узакони състоянието на нещата. Италианският народ вече се *чувства*, че е във война срещу австро-германците. Обхванат е от тържествеността на момента. През тази седмица той се пречисти. Падна много стурия. Върху тялото на нацията се бяха загнездили много различни паразити: привърженици на Джолити, клерикали, социалисти. Но нацията, с едно разтърсване, се освободи от своя досаден и опасен товар. Войнственият дух се показва под маската на неутралитета.

...След тридесет и пет години Италия завоюва своята автономия. Беше отхвърлено едно съглашение, което никога не е било и не можеше да бъде популярно. Италия се обръща на запад и влиза в Тройното съглашение. Освободихме се от тежката немска опека, от отблъскващата компания на австрийците. Отново сме си същите. Дори и тук победи разумната и правилна дипломация на народа!

...Благодарение на нашата интервенция ще затворим обръча от желязо и огън около отговорните за европейския пожар империи: ще съкратим продължителността на войната, ще победим.

Ще победим, защото народът иска да победи в тази *своя* война. Ентусиазмът през тези дни е отлично предзнаменование и гаранция за победата. Италия, днес, отново живее в своето уверено и бдително спокойствие. Готова за грандиозното предстоящо събитие. Вътре в страната вече сме свободни, наскоро ще бъдем свободни и извън границите! Разбихме вътрешните неприятели, ще обърнем в бягство и тези навън.

Италиански щикове: заедно със съдбата на Италия на вашата стомана е поверена и тази на европейските народи!

„Победа!“, Il Popolo d'Italia, 17 май 1915. S.e IX. Vol. I. 39-41.

Бележка към I глава

¹ По това време антигерманската кампания, както и борбата срещу понтифекса се определят от революционни съображения с конюнктурен характер.

След осъществяването на намесата във войната и след победата на италианската армия, когато се качва на власт Мусолини без колебание повежда една благоприятна политика в защита на Германия и на помирение с Църквата,

поощрявана и прилагана лично от него самия.

Възстановяването на приятелските отношения между двете нации, жестоко воювали една срещу друга през времето на великата война не трябва да се включва в политическата сметка, защото както беше предвидил Дучето (В статията „Срещу неутралитета“, 13 декември 1914 г.), душата на Германия ще излезе обновена от разгрома.

Идването на власт на националсоциализма, убедително доказателство на настъпилата промяна, по-късно предопределя в Италия едно широко движение на симпатия към Германия, което позволява да се стигне до създаването на оста Рим-Берлин.

В историческата си реч в Берлин от 28 септември 1937 г. Мусолини потвърди, че тази ос, родена през пролетта на 1935 г. се основава върху една „общност от идеи, намерила своята изява в борбата срещу болшевизма“.

В поздравителната реч, произнесена на 27 септември същата година в Берлин, Дучето недвусмислено заявява, че „италиано-германската солидарност е действена и жива солидарност. Не е резултат от политическа сметка или от дипломатически съображения, а проява и следствие на естественото родство и на общите интереси“.

Втора глава

Военен дневник

Днес калните и окървавени окопи поглъщат хората, но от тези трагични бразди утрешна Европа ще види как поникват пурпурните цветя на една по-голяма свобода.

Бележка в „Дневника“

Говори подполковникът. Незначителен разговор. Трябва да се търсят други акценти, когато някой застава пред хора на тридесет и повече години. Войниците трябва да се ценят като хора, а не като регистрационни номера.

12 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 72

Нашият вагон е украсен с клони. Първо раздрусване.

Кратко изсвирване. Ето: влакът тръгва. „Сбогом! Сбогом!“ Конвулсивно помахване с ръце извън прозорците и развълнувани викове „Сбогом! Сбогом!“ Следват песни с пълен глас. Моите приятели викат: „Да живее Италия!“

13 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 73.

Един от другарите ми спи. Друг пише. Под един навес играят на „мора“⁴.

Някъде от далеч до нас достига оръдеен грохот. Обичам този неспокоен живот, изпълнен с прости и прекрасни неща.

14 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, 75.

След малко ще достигнем линията на старата граница. В страни от пътя има страда и охранителен пункт. Няма ги австрийските отличителни знаци.

Вълнуващ момент за мен е да си спомня, че през октомври 1909 г. бях екстрадиран от „пределите на всички земи и кралства на Австрийската империя“⁵.

Поручикът вика: „Да живее Италия!“

⁴ Стара народна игра, която се играе от двама души, в която едновременно е пръстите на ръката всеки от тях показва число и устно обявяват друго от две до десет е, което да познае общия сбор.

⁵ Т.е. да се уточнят владенията и номенклатурата на австрийския император.

Аз, който стоя начело на колоната повтарям вика, и ето четиристотин гласа отвърщат в хор: „Да живее Италия!“⁶

15 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, 75.

Студена сутрин. Над Изонцо се стеле мъглива пелена. В Капорсто вече се разпространила вестта за моето пристигане. Разговори и впечатления. Двама войници от артилерията. По дяволите! Според техните думи нашата армия е почти напълно унищожена; Англия бездейства; Франция е разбита; Русия унищожена.

Досадни и глупави разговори, които много често чувам да се повтарят. Двамата приятели, които никога не са стояли под обстрел престават навреме, за да избегнат юмручния бой.

...Изонцо! Никога не съм виждал по-небесно сини води от тези на Изонцо. Странно! Наведох се над студените води и благочестиво отпих глътка вода! Свещена река!

16 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, 76-71.

Привечер достигахме зоната, обстрелвана от австрийската артилерия. Във въздуха свирят, отличаващи се със своето специфично свистене, гранатите. Изключителни са. Някои от берсалиерите са леко развълнувани. Аз, който вървя в края на колоната окуражавам останалите край мен.

...Настига ме берсалиер от Мантуа и ми казва:

- Господин Мусолини, след като видяхме, че имате силен дух (смел сте) и ни водихте в поход под гранатите, искаме Вие да ни командвате...

...Изтягаме се върху скалите на открито. Не е студено. Звездна нощ, пълнолуние.

Тишина. Невероятна гледка. Високо сме! Високо сме! След бойното кръщение на оръдията. Така приключва първият ден от войната.

17 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, 79-80.

Преди да стигнем средата на пътя минаваме покрай гробове на италиански войници. Четири или пет. Наведох се над един дървен кръст и прочетох: Оскар

⁶ Виж бележка в края на втора глава.

де Лучия, сержант, починал на 13 септември 1915 г.

Върху другите кръстове няма имена. Това са общи гробове.

Клети мъртъвци, погребани в тези недостъпни и уединени планински вериги! В сърцето си ще запазя спомена за вас!

...Акцията започна в десет часа. Ето го сухото и гръмко „нам“ от италианските пушки. Австрийските пушки ускорят своето „та-пум“. „Мотоциклетите на смъртта“ започват да препускат. Тяхното „та-та-та-та“ е с невероятна бързина. Шестстотин удара в минута. Ръчните бомби раздират въздуха. След полунощ огънят е адски интензивен. Ярки ракети непрекъснато набраздяват небето, докато по цялата линия продължава отчаяната стрелба. Над главите ни се излива порой от куршуми.

„На земята! На земята!“ - се чува отвсякъде.

Трябва да стана и да отстъпя мястото си на ранен, чиито ръце са осакатени от избухването на една бомба.

18 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, 80-81.

Пристига писмена заповед: „Берсалиерът Мусолини да се яви въоръжен в Командването на полка!“

Раницата на рамо. Час път. Седалището на Командването е в скромна и груба дървена барака.

- Преди всичко, - казва ми полковникът - имам удоволствието да стисна ръката Ви и съм доволен, че сте в моя полк; след това бих искал да Ви възложя едно задължение. Вие трябва да останете е мен. Винаги сте на първа линия, изложен дори и на артилерийския обстрел. Трябва да облекчите поручик Палацески отчасти в неговата административна работа и в часовете на престой трябва да записвате историята на полка през войната. Разбира се, правя Ви предложение, това не е заповед!

Полковник Джузспе Романьори е романьолец⁷ от Равена. В действителност има романьолски черти.

Отговарям му:

⁷ Роден и жител на областта Романия.

- Предпочитам да остана с моите другари в окопите...

...Берсалиери, зачислени към Командването, открито ми показват учудването си от моя отказ.

- На война съм, за да се сражавам, а не, за да пиша.

20 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 88.

Когато смъртта се превръща в обичайна гледка, тя престава да прави впечатление. Днес за първи път бях изложен на смъртна опасност. Не се разтревожих.

10 октомври 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 103.

Позиционната война изисква численост, голяма морална и физическа издръжливост: можеш да загинеш, без да влезеш в сражение!

12 октомври 1915 S. e D., Vol. 1, p. 105.

Сред различните части се разпространява вестта, че предстои *операция*. Вестта не угнетява, а ободрява душите. Продължаващото бездействие изнервя италианския войник. По-добре, безкрайно по-добре е да влезем в открит бой, отколкото да продължаваме да стоим *под* обстрел! Берсалиерите жадуват да отмъстят за другарите си загинали в засада.

13 октомври 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 105-106.

Тук никой не казва: „Завръщам се в родния си край!“ А се казва: „Да се завърна в Италия. Явно за първи път в съзнанието на толкова свои синове Италия се превръща в една обща и жива реалност, в края на краищата в едно общо Отечество.

16 октомври 1915 г., S. e D., Vol. 1, p. 111.

За втори път в разстояние на седем дни бях изложен на сериозна и непосредствена опасност за живота си. Ако снарядът беше избухнал крачка по-назад, вероятно щеше да ме направи на парчета.

...Може би, едрокалибрената артилерия причинява по-малко жертви от средно и малокалибрената, но има потискащо въздействие върху духа на войниците. Войникът от пехота се чувства обезоръжен, безсилен срещу оръдието. Когато артилерията обстрелва нашите позиции, всеки един от нас е

като осъден на смърт. Свистенето предизвестява снаряда и всеки се пита: „Къде ли ще избухне?“ Не съществува никаква реална защита срещу оръдието, изключая *прикритията*, които не са дълбоки и не са недостатъчно устойчиви. Става въпрос за натрупани камъни заедно с буци пръст. Трябва да стоим неподвижно, да броим изстрелите и да изчакаме да свърши обстрела.

17 октомври 1915 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 112-113.

Вероятно предстои *настъпление*. Знаменателно! Берсалиерите не казват: сражение, операция, битка; а казват: *настъпление*. Явно, за тях, дори вече е несъмнено, интуитивно, неизбежно, че една наша битка трябва да завърши с *настъпление*. Но не винаги е така. Общоприетата и незаменима употреба на тази дума е друг белег за агресивния дух, който окуражава италианските войници и тяхната увереност в победата.

Това, което повече ме смайва или затрогва през този първи месец в окопите е неимоверният стоицизъм, доказателство, за който ни дават ранените италиански войници.

...Величавото мълчание на тези скромни синове на Италия пред болките на изтерзаната плът от нажежената стомана е доказателство за удивителната твърдост на нашия род.

18 октомври 1915 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 115.

Не мога да разбера защо на войниците ежедневно се раздава ракия. Наистина, в минимално количество, но им се създава твърде-лоша привычка. Днешната *гълтка* предразполага към утрешната чашка. При това се случва някой да успее да подпийне повечко и дава лош пример. Единственото наказание, за което аз знам, е било наложено именно над един ефрейтор, който след като злоупотребил с ракията, бил понижен.

...Нашата война, както всички останали, е позиционна война, изтощителна. Обезсърчаваща война. Война на примирението, на търпението, на непоколебимостта. Денем стоим под земята; а нощем успяваме да живеем малко по-свободно и спокойно. Няма я вече някогашната престижност на старата война. Самата пушка вече става излишна. Срещу окопите тръгваме в нападение с бомби, с експлозивни ръчни гранатни. Тази война напълно противоречи на италианския *темперамент*. Въпреки това, благодарение на нашите изключителни адаптивни способности привикнахме с войната в окопите, с войната в калта, с постоянната опасност, която подлага на твърде сурово изпитание нервната ни система. Удивителна е човешката издръжливост пред неволите и студа във високата планина на хората, пристигнали от райони, където

никога не е валял сняг. В разговорите на моите бойни другари често ме учудваше твърдението: „Ако бяхме в равнината и в открито поле австрийците бързо щяха да бъдат сломени!“

23 октомври 1915 г., *S. e D.*, Vol. 1, 120-121.

Когато войникът роптае, това не е заради войната, а по-скоро поради някои неволи и недостатъци, които той смята, че се дължат на *старшите*. Не чух никога да се говори за неутралитет и интервенция. Вярвам, че много берсалиери, дошли от далечните села, дори не са и чували тези думи. Майските вълнения не са стигнали дотам. В един определен момент е пристигнала заповед, а върху стените е бил закачен манифест: война! И селянинът от венецианските равнини, както онзи от планините край Аbruцо се е подчинили, без да оспорва.

2 ноември 1915 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 128.

Привечер се запътвам към Военните гробища. Броят на кръстовете се е увеличил. Явно са около четиристотин. Тези на офицерите, около четиридесет. Първият от тях е на полковник Негрото. Върху гроба му има голям бронзов венец от неосвободените земи⁸.

И така вървя и чета някои от имената върху кръстовете. Има и австрийски.

...В края на Военното гробище, оградено с обикновена желязна тел, пристига покрита каруца, влачена от двама сапъори. В нея има два ковчега. Помагам при разтоварването на първия. Тежък е. Те са на двама войници, починали в полевата болница. Сумрак. Меланхолия. Връщам се на площада. Купувам „Resto del Carlino“ и на първо място виждам съобщението за бомбардировките над Верона. Група войници четат. Мнозина са се запътили към църквата. Натам тръгвам и аз. Църквата в Капорето има две странични галерии, от които се вярващите подават като от театрални ложи. Скамейките, галериите, парадното стълбище са препълнени с войници. Виждат се и офицери. Има и стари, и твърде млади. Очите на местен алпиец близо до мен блестят от съзи. Свещеникът, който служи в олтара запява възхвалата. Войниците отвърщат в хор: „Моли се за нас“...

Към края, в съпровод с тежкия и дълбок звук на органа, войниците запяват химн. Хорът се усилява тържествено и изпълва църквата. Мълча: не знам мелодията и думите.

15 ноември 1915 г., *S. e D.*, Vol. 1, 136-137.

⁸ Т.е. от иредентистите - политическо движение, което възниква в Италия преди и по време на Първата световна война и си поставя за цел освобождението на италианските земи, останали под чужда власт, най-вече под австрийска.

В случай на сериозна австрийска атака разположението на нашия окоп не ни дава никаква възможност за избор: трябва да оказваме съпротива до последния човек. Окопът е изкопан точно над ръба на една стръмнина на Кукла, която се спуска почти отвесно няколко стотин метра до платото, където е Командването на бригадата. Да се изтеглим означава да паднем, да се изтърколим в пропастта. Следователно, трябва да устоим и сме готови!

27 февруари 1916 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 154.

Утре ще получа ефрейторски нашивки. Дребно събитие в моя войнишки живот. Капитанът обоснова предложението така:

„За примерната му дейност, за високия му берсалиерски дух и душевно спокойствие. Винаги пръв във всяко начинание изискващо труд или смелост. Пренебрегващ лишенията, усърден, добросъвестен в изпълнението на своите задължения.“

29 февруари 1916 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 154-155.

Моралът. Мога ли да го опиша след тези дълги месеци, през които свиквах с войниците? Какво представлява *моралът*? Не е ми е възможно да го определя по един точен начин, да го сведа до кратък брой фрази като служебна заповед. *Моралът* се числи към категорията на *неопределимите величини*: той не може да се измери, човек го вижда, назидава го, долавя го. *Моралът* е най-висшето или по-второстепенното чувство на отговорност, най-сериозният или побезотговорният стимул при изпълнението на личния дълг, най-силният или по-слабият дух на агресивност, който войникът притежава. *Моралът* е относителен, непостоянен в зависимост от момента и мястото. Това душевно състояние, което общо се резюмира с термина *морал* по същество е основният коефициент за победата, който превъзхожда техническите и механическите дадености. Ще победи онзи, който иска да победи! Ще победи онзи, който разполага с най-добрите резерви на волевата психическа енергия. Сто хиляди оръдия няма да успеят да ви осигурят победата, ако войниците не са способни да тръгнат в нападение, ако нямат смелостта, в един определен момент, *да се открият* и да посрещнат смъртта. Нямаме право да съдим за *морала* на войниците от една обикновена случка или от един случаен контакт. Постъпката на един войник може да ви накара да повярвате, че цялата армия се състои от герои, а думите на друг да ви накарат да мислите точно обратното. В това се състои грешката от *обобщаването*, в която изпадат именно онези, които говорят за *морала* без да са живели с войниците, а са се ограничавали до едно кратко посещение и мимолетен разговор. *Моралът* на войниците от първата линия е различен от този на войниците в тила; възрастните набори и младите набори имат различен *морал*; войниците от селата показват различия в *морала*, в сравнение с войниците,

родени и живели в градовете.

Моралът на войниците обхождали пътищата на света е по-висок от този на войниците, които не са излизали извън пределите на родната си паланка; нюансите са безкрайни, както са безбройни различните човешки нагласи. Позволявам си да обсъждам въпроса, защото изучавах тези, които ме заобикалят, които с мен делят хляба, укритието, лишенията, опасностите; *издебвах* техните разговори, присъщата им духовна нагласа в напълно различни обстоятелства по време и място, които именно войната налага на войниците: на тези от първа и от втора линия; в окопа и при почивка; в сражение; преди и след обстрел; в оборудвания влак; в болницата, във военните ешелони; при предаване на доставки, през дневните и нощни походи; под дъжда и снега, под картечния огън...И моето заключение е следното: *моралът* на италианския войник е добър: италианските войници са дисциплинирани, *смели*, старателни. Ако човек може да ги подхване по свой начин, ако ги уважава като хора способни да разсъждават, а не като обикновени регистрационни номера, от италианския войник може да се постигне всичко, което се пожелае; от тъмната работа в *corvie* до неудържимата атака на нож.

Във военно време една рота се състои от 250 човека. От *морална* гледна точка същите можем да ги разделим в групи по следния начин:

Има 25 войници - занаятчии, професионалисти и италиански доброволци, които осъзнават справедливостта на нашата война и се сражават с ентузиазъм.

Други 25 са онези, които са се завърнали доброволно от европейските страни и от тези отвъд Океана. Хора поживели; хора придобили известен социален опит. Това са отлични войници във всяко едно отношение. Има и около 50 индивиди - младоци, които воюват с охота. По-голямата част от ротата, около стотина, е представена от хора, които са безропотни, или старателни, възприемат свършения факт, без да си позволяват да го обсъждат. С удоволствие същите биха останали вкъщи, но сега сме във война и те успяват да изпълнят своя дълг.

Във всяка рота има по четиридесетина, които не можеш да ги определиш, които в зависимост от обстоятелствата са било то храбри, било то страхливи. Останалата част се състои от непокорни, лекомислени, има и негодји, които не винаги имат смелостта да се проявят поради страх пред Военния кодекс.

Цифрите може да се различават, но по същество това е пропорцията.

В крайна сметка *моралът* на войниците зависи от този на офицерите, които ги ръководят.

Сега не е време, да говорим какво е направено, за да се поддържа високият морал на италианския войник или онова, което не е направено.

7 април 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 168-170.

Спокойна сутрин и следобед. Късно вечерта, след като се бяхме изтегнали вече в омачканите си сламени постели, ние бяхме събудени от стрелба. Нашите картечници и австрийските пееха с пълно гърло, тоест...на разгъваща се лента, а напрегнатата пушечна стрелба пращеше над Bordaglia Alta и Navagnist. Мълчание, предизвикано от очакването. След това един глас извика: „На оръжие!“

Да станем, да се въоръжим, да напълним торбите с патроните е работа точно за една минута. Спуснахме се в очакване на заповед. Докато минутите изтичаха без заповед, аз наблюдавах моите бойни другари. У младите личеше известна емоция, бяха нетърпеливи и се страхуваха да не закъснеят да занесат *подкрепление* на братята, атакувани на първата линия, докато опитните стояха спокойни, почти невъзмутими, а може би и донякъде скептични...Предвидливи от младите, те не бяха забравили хляба и фасовите. фалшива тревога?

Да, фалшива тревога. Хвърлихме се отново на земята, въоръжени, за да сме готови при първото повикване.

13 април 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 172-173.

Тази война със сериозното изпитание, което събира и обединява всички италианци. Свърши се с регионализма.

18 април 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 175.

Принуден да живее с много хора човек, трябва да оскотее до, толкова колкото му е необходимо, за да изтърпи неизбежните неудобства от материален порядък, но преди всичко от духовен, заради смешението с различни хора.

26 април 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 177.

Прочетох *Null de Rimini*. Жалко, текстът е пълен с печатни грешки. Мацини те обсебва. Жадно прочетох „Писмо до Карло Алберто“. Чел съм го като студент. Има нещо пророческо в това произведение на Мацини. Преписах си в бележника: „За Франция не е възможна война, ако същата не е национална; ако не се опира на страстите на масите, ако не подхранва от един споделен порив на тридесетте и двата милиона, които я съставляват“.

И по-нататък: „Великите дела не се осъществяват с протоколи, а само ако успееш да разгадаеш своя век. Тайната на Могъществото се крие във Волята...”

А освен това в произведението, наречено „*За някои причини, които досега спъваха развитието на свободата в Италия*“ (1832 г.): „Нямаше ръководители: нямаше ги малцината, които да съумеят да ръководят мнозинството, не достигаха силните с вярата и саможертвата си, които можеха да доловят тръпнещата идея на масите, и едновременно с това да са способни да предусетят дори и последиците, за да успеят самите те - обладани от различни благородни страсти да ги концентрират в една единствена - *тази за победата*, да изчислят всички обстойни данни и да намерят думи за живота и общ лозунг за всички, които да се устремят напред, а не назад, за да се втурнат всред народа и препятствията с примиреността на обречените и да станат жертва на едни или други; които да напишат върху знамето си: *да успеем или да умрем* и да удържат обещанието си.

Не се ли открива в тези откъси пророчество за съвременните събития? Какво невероятно *причастие* за сражаващия се войник представляват писанията на Мацини. Но кой от моите двеста и петдесет бойни другари ги познава?

3 май 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 181-182.

Калните и окървавени окопи днес погубват хората, но от тези трагични бразди утрешна Европа ще види поникването на пурпурните цветя на една по-голяма свобода.

Бележка в S. e D., Vol. 1, p. 189.

Докато продължавам да пиша нашите оръдия продължават да реват без отдиш. Над котите проблясват лъчи и прожектори. Не зная как да обобща бурните впечатления от този първи ден в окопа над Карсо. Те са дълбоки, объркани. Тук войната се разкрива от своята грандиозна страна, като човешка катастрофа. Ние тук, имаме увереността, че Италия ще успее да премине. Ще достигне до Триест и отвъд!

1 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 193.

По бреговете на езерото се виждат части от човешки крайници. В седловинката се разлагат два трупа на австрийци. Малко по-далеко се вижда друг непогребан мъртвец. Вечерният вятър на вълни донася до нас миризмата на разлагащи се трупове. В седловинката има две гробища: австрийско и италианско. Вчера голяма граната изрови няколко мъртъвци. Зловещо. Сега разбирам как дори единствено името на Добердо тероризира honvéd унгарци.

Да овладеем онези скали: каква изключителна страница от историята на латинския егоизъм!

2 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 194.

Очевидно времето е съюзник на германците. Дъждът ни налага *отсрочка*, което позволява на другите да се укрепят. Дъждът ни деморализира. Ние сме деца на слънцето! Пръстта на Карсо е лепкава. Няма начин да се освободиш от нея. По-червена е от човешката кръв. Посетих унгарското гробище или италианско-унгарското.

4 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 194-195.

През времето на обстрела не обичам да съм в компания. Предпочитам да стоя сам. Суеверен съм, защото си мисля, че така по-трудно ще ме уцелят.

5 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, 195-196.

В изоставените от австрийците убежища на гърба на Дебели намерихме добре обработени ковашки чукове. Нашият окоп тук е толкова странно планиран, че може да ни ударят фронтално и странично. Но между нас и германците се постигна своего рода мълчаливо съгласие, поради което не се застрелваме взаимно. Виждаме ги, но оставяме бездейни пушките си; те ни виждат (а ние се виждаме дори твърде много!) и *те* не стрелят. Ние сме тук, в тези кални ями, сковани, неподвижни, в очакване на собствената си съдба.

8 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 200.

Генералът, който командва нашата бригада идва често сред нас и разговаря с берсалиерите, по мъжки. Това му спечелва истински симпатии. Добре е често да се говори на тези скромни хора, често да се прави опит да се достигне до тези обикновени и примитивни души, които въпреки всичко, все още представляват един прекрасен човешки материал.

12 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 205.

Не е студено, но калта, влагата, сивотата на краткия ден и рано падащата тъма на твърде дългите нощи, са допълнителните елементи, които допринасят за увеличаването на всеобщата навъсеност. Пристигнахме, тук, през нощта. Нощните походи, дори и кратки уморяват. Измъчвам се много, когато вървя сред сенките, под мастиленото небе. Слаба дееспособност на артилерията. Ръцете ми вече носят белега на най-висшето благородство: изцапани са с червеникавата пръст на Карсо.

14 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 207.

Разговори за германския мир. Хипотетичното условие, че Италия трябва да върне завоюваните земи на Австрия, поражда всеобщото негодувание. Обзалагам се, че ако се направи *референдум*, няма да се намерят дори и десет войника, склонни да приемат това условие.

18 декември 1916 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 211.

Току-що се завърнахме в лагера. Днес вражеската артилерия беше твърде мълчалива. Само два заблудени *шрапнела* попаднаха в нашите граници. Разговор, директно подслушан в тъмнината.

- Да се върнат на Австрия земите, които завоювахме? Това никога няма да стане!

- Нашите мъртъвци ще викат за отмъщение!

- И не само мъртвите; дори и живите! -

Утре е годишнината от обесването на Обердан.

19 декември 1916 г., *S. e D.*, Vol. 1, 213-214.

Темата за мира продължава да е на дневен ред, но никой, казвам *никой*, не иска и да знае за *германския мир*.

20 декември 1916 г., *S. e D.*, Vol. 1, p. 214.

Съвременното общество успя да ни *механизира*. Войната доведе дори до по-голямо ожесточаване процеса на *механизиране* на европейското общество. Преди двадесет и пет години аз бях едно болезнено чувствително и буйно дете. Някои от моите връстници все още носят по главите си белезите от моите замервания с камъни. Скитник по природа, от сутрин до вечер ходех по реката и крадах гнезда и плодове. Ходех на литургия. Коледата от онези години все още е жива в спомените ми. Твърде малко бяха онези, които не ходеха на Коледната литургия. Баща ми и някои други. Дърветата и храстите от глог по улицата, която водеше до Сан Касиано бяха замръзнали и посребрени в ледената си обвивка. Беше студено. Първите служби бяха за възрастните ранобудни госпожи. След като ги видехме да се появяват отвъд Пиана, идваше нашият ред. Помня, аз вървах след майка ми. В църквата имаше много светлина, а в средата на олтара, в една малка люлка, отрупана с цветя - роденият през нощта младенец. Всичко това беше живописно и удовлетворяваше моето детско въображение. Единствено миризмата на тамян ме смущаваше и понякога ми причиняваше мигове на непоносима отпадналост. Накрая музиката на органа слагаше край на

церемонията. Тълпата се придвижваше. Доволно дърдорене по дължината на цялата улица. На обяда традиционните и апетитни пирожки с пилешко месо от Романия изпускоха своята пара над масата. Колко години или колко века изминаха оттогава? Оръдеен изстрел ме връща към действителността. Военна Коледа.

В окопа цари пълно мълчание, изпълнено с несподелена носталгия.

25 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, 219-220.

Отец Микеле дойде да ни посети.

Намекнах му за спора, предизвикан поради зимната ми отпуската и го попитах дали е готов да ми даде свидетелство.

- Напълно - отговори ми той. - Ще кажа истината, тоест че винаги от първия ден на войната винаги съм го виждал на първа линия.

26 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 220.

Ето: вместо да умра в лазарет с болните от холера, предпочитам да бъда разкъсан на сто парчета от снаряд 305.

29 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 223.

Отец Микеле мина през окопите и раздаде отличителен трибагреник и листовка. Приех лентата и се посветих да препиша листовката. Става въпрос за:

*За тържествено посвещаваме
на войниците от Италианската кралска армия
на Свещеното Христово Сърце*

Аз не коментирам, преписвам. В листовката има *инструкция*, която гласи:

„Предаността към Свещеното Христово Сърце е голямата надежда на нашето време. Ние можем да постигнем всичко с помощта на вярата и любовта към Сърцето на Исус. Самият той, след като се явил на блажената Маргарита Мария във Франция, казал: „Няма да ви липсва подкрепата ми, докато имам сила.“ Вижте французите пред битката при Марна: всичко изглеждало загубено, когато генерал Кастелно получил вдъхновението да призове Светото сърце и да му посвети армията. И резултатът бил изключителната победа, която спасила Франция. Ние също искаме победа, двойна победа: една над политическите неприятели за величието на нашата родина, и друга победа над самите себе си,

за да се пречистим и извисим. Но ако искаме и двете да са внушителни ние имаме нужда от изключителни средства. И ето това е посочената ни преданост към Свещеното Христово Сърце...”

После следва „Акт на посвещаването“, който завършва с Credo, Pater, Ave, Gloria.

Повтарям: аз не коментирам: преписвам, копирам...документа.

30 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 223-224.

Краят на годината. Литургия за 7-ми берсалиерски и слово на ръководещия службата свещеник. Не го познавам. Не зная дори и името му. Стоящият до мен, който слушаше, ми каза, че е от Аbruцо. Словоохотлив оратор, с ясен глас и това, което е основното, един италиански език в най- пламенния смисъл на думата. Хареса ми, в неговото слово намекът за германския мир, който би бил „мир на победителя, който слага крак върху гърдите на победения“, докато нашият мир трябва да „узакони справедливостта и свободата на народите“ и завърши с тези думи: „Италия преди всичко и над всичко.“

Исках да му извикам: „Браво!“ Исках да отида да стисна ръката му. Тук именно искам да припомня първата истинска и пламенна патриотична реч, която чух за шестнадесет месеца война.

31 декември 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 224.

Отново преминавам Изонцо. Голяма небесносиня река. Италия се роди по течението на Тибър, по течението на Изонцо тя се възроди.

19 януари 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 227.

Сняг, студ, безкрайна скука.

Заповед, противоположна заповед, отмяна.

27-28 януари 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 229.

Войниците, които се връщат от отпуска говорят тихо за *бордея*, в който се е превърнала Италия, защото онези *четири старици* и жените искат мир. От само себе си се разбира, че офицерите мислят за...друго. В Рим не удържат на думата си. *Правителство на националното безсилие!*

30 януари 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 229.

Следобедът на 23 февруари 1917 г., около 13 ч., на кота 144 се изпълняват проверочни изстрели е минохвъргачка от окопите. Около мен имаше двадесетина човека, включително и офицери. Отделението беше сформирано от най-сърцатите войници от моята рота. Стрелбата протече 'без никакъв инцидент до предпоследния снаряд. Този, обаче, а бяхме изстреляли вече два сандъка, избухна в бомбохвъргач-ката. Бях ударен от поток осколки и изхвърлен далеч на метри разстояние. Не мога да кажа нищо повече.

23 февруари 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 235.

- Как сте?

- Добре съм.

- Имате висока температура.

- Ще мине!...Напълно ще оздравея и скоро.

- ...На първи февруари можех да замина за Италия за по-дълъг или по-кратък период от време. Предпочетох, и го направих по своя воля, да премина към командването на един взвод за изхвърляне на торпили, под заповедите на един офицер. Вместо италиански гарнизон предпочетох долините на Карсо; на най-драматичната кота. Това е всичко.

-

...Кажете ясно и силно, че за триумфа на справедливите идеали, които ръководят армиите на Четворния съюз, без оплакване бих приел, дори и по-тежка съдба. Кажете, аз съм горд, защото при изпълнението на своя най-рискован дълг оросих със своята кръв пътя към Триест!

1 март 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 243-244.

- Кажи ми, Бинда, ще се възстановят ли функциите на крайниците ми? Ще мога ли да се завърна в окопа?

2 април 1916 г., S. e D., Vol. 1, p. 248.

Бележка към II глава

И като новобранец Мусолини е отличен войник.

„Като войник бях наистина образцов. При това никога не почувствах противоречия със социализма. Нима един добър войник не може да бъде в същото време и класов борец? Това е добра проверка; впрочем човек трябва да се научи да се подчинява преди да започне да командва.“ [De Begnas, op. cit. p. 66.]

Глава трета

За победата

Нашата война беше война на народа! Победата е победа на народа! Състоя се страшен сблъсък между силите на миналото и тези на бъдещето. Италия, нацията на бъдещето, сломи силите на миналото: освободи народите.

5 ноември 1918 г.

Италианската армия върви към победата. Сигурна. Съдбоносна.

Но ние, които се подготвяме да изтърпим зимните лишения в окопите и неизбежните рискове в сраженията искаме да имаме сигурен гръб. Не ни трябва, тук, саботьорите на нашите сили, спекулантите с нашата кръв. Ако са тук трябва да ги убием. Падението, през което преминахме миналия май, все още не е напълно преодоляно и заличено. Тази задача аз я поверявам на вас, твърде скъпи ми приятели. Непрекъснато бдете! Удряйте отчаяно! Не давайте минута покой на хиените, които се подготвят да разкъсат като на пир труповете на мъртвите! В Италия все още има мистификатор, които злоупотребят с добронамереността на работническите маси, все още има мръсни и лукави поборници за Германия; все още в социализма и извън него има стари кариатиди⁹, които един път завинаги трябва да разбием; освен това има и един отблъскващ разноцветен кълн, срещу който вие трябва се втурнете със същия неуморен и безмилостен устрем, със същата безпощадна и задължителна неустрашимост, която ще ръководи нашите щикове при щурма над вражеските окопи.

Ние ще се сражаваме: сражавайте се!

Програмата, която ви оставям е в следното мото: *Да не се разоръжаваме!*

Знам, че вие ще съхраните вярата на тази заповед. Знам, че не се обезоръжавате и няма да се разоръжите.

„За да не се разоръжаваме“, писмо, изпратено до редакторите на Il Popolo d'Italia, 14 септември 1915 г., S. e D., Vol. 1, 46-47.

Нетърпеливите си вземат поука и се стараят, по никакъв начин, да не потискат духа на нацията, което е равнозначно да се потисне моралът на армията, която воюва, която победи и ще побеждава.

⁹ Фактори от минало време.

И накрая, тъй като нацията във войската сама по себе винаги присъства и във всеки един момент осъзнава своя дълг, който може да се обобщи с формулата: *На всяка цена, чак до победата!*, трябва да се обуздае пропагандата на абстрактното миротворство.

От известно време сред разцъфтелите ливадки на задоволяващата стомасите¹⁰ Аркадия хрупат заедно благодушните овце от католическата кошара и пръчовите от социал-официалната клика. Бенедикт XV ни възнаграждава със своите енциклики, със своите слова, със своите хленчения; Константино Пазари разпространява сред своите предани публикуваното словото от тайното съорище в Зимервалд. В обръщение са, *дори и сред сражаващите се войници*, смешни молитви в полза на мира. Това не е справедливият мир, за който свещениците и социалистите копнеят и го отстояват, тъй като настъпването на справедлив и дълготраен мир е възможно единствено след победата на Четворния съюз; но това, което те разпространяват е желанието за какъвто и да е мир, за компромисен мир и спогодба, дори и днес, без значение дали мирът ще носи печата на Хоенцолерните.

Време е да се реагира срещу това опасно и коварно, и подло творение на пропагандата. Онзи, който говори за мир, когато Отечеството е ангажирано в борба на живот и смърт, съзнателно или несъзнателно служи на неприятеля. Една единствена мисъл трябва да направлява мозъците ни, едно единствено желание трябва да крепи възлите на нашите нерви, една единствена дума трябва да обобщава всички наши надежди; мисълта, волята, надеждата за победа. Мирът ще дойде след това, като естествена и логична последица от победата и ще бъде толкова по-дълготраен и плодотворен, колкото по-решителен бъде разгромът над нашите неприятели.

Днес единствено здравите и мъжествени идеи имат право на свободна изява, а не тези, които ни изтощават и разделят.

*„Вътрешна профилактика“, Il Popolo d'Italia,
27 декември 1915 г. S. e D. Vol. 1, p. 53-54.*

Човек трябва да се включи във войната с чистота на мислите и делата. Войната, заради цялото безобразие, което налага на народите, не трябва да бъде цел на знамето, което те издигат и не може да представлява тема за литературно изложение.

Трябва да споделиш мъченичеството с натрупана и обмислена, набожност, както вярващият коленичи пред олтара на бога.

¹⁰ Привържениците на неутралитета.

Да направиш възпоминание означава да се включиш в онова общение на духовете, което свързва мъртвите с живите, миналите генерации с бъдещите, острата болка от вчера с още по-трудния утрешен дълг.

Да направиш възпоминание означава да изпиташ собствената си съвест, да проникнеш до дъното на нашата душа и след това да попиташ и нас самите: „Ще бъдем ли и ние способни да следваме този пример, а също така да го покажем на другите? Ще бъдем ли готови свободно и обмислено да посрещнем върховната саможертва, за да допринесем за триумфа на един идеал?

...Когато през август 1914 г. заради плячкосване и престъпления Германия започна своя поход, застрашените отечества се свиха в себе си, напънаха всичките си сили и стократно увеличиха своите възможности за борба; милиони хора, които бяха повярвали и се бяха клели в *класата* заминаха по границите; класата се потопи в нацията, Отечеството отново се превърна в една неизменна и вечна действителност. По друг начин не може да бъде обяснен фактът, че милиони хора се стекоха да се сражават и да умират, освен ако не бяха подбудени от нещо свие, което успя да заглуши всички други гласове, всички други интереси, всичките останали любови, всички инстинкти, включая и онзи първичния за самосъхранението. Едно подобно необикновено величествено явление не може да бъде предопределено от правилника за дисциплината или от някой параграф на Военния кодекс! Това е разбирането за Отечеството, което има своите войници и своите мъченици, своето кърваво освещаване и своето славно доказване.

...Но от побелелите от снега и почервенелите от кръвта Алпи, от бреговете на Изонцо, който спомогна за възраждането на Италия, от каменните пропасти на Карсо; от гърдите на живите, от безбройните ями на мъртвите, викът на Чезаре Батисти беше чул, беше разбран: превърна се в зов за битка. Сега или никога. Сега: срещу Германия, която подбуди войната, срещу Австрия която е неин съучастник, срещу Турция и васална България, сега трябва да се бием без примирение, без компромиси, до последно. Сега, срещу всичко онова, което се възражда от подлостта, за да ни угнети, за да ни унижи, за да ни предаде, борба без пощада. Сега, в името на справедливите и свещени граници на нашия род, за нашето бъдеще, за избавената класа на нацията, за възвисената в света нация, трябва да удържим и да знаем как да умрем. Сега или никога вече. Трагичната дилема с незаличими букви е издълбана в сърцето на италианския народ.

Колкото и да е тежко бремето, въпреки подстрекателствата на ленивците и престъпниците народът няма да го отхвърли преди да постигне целта си. Няма да се осланя на утрешния ден. Процесът на ликвидация на старата Европа започна и трябва да приключи. След династията на Рома- нов иде ред на Хоенцолерните и на Хабсбургите. Отвътре или отвън, няма значение: съдбата на централните империи вече е белязана. Тяхното могъщество отслабна. От Бога

даденото право се превръща в безполезен архаизъм пред живото и вечно право на народите. Когато революцията взема в ръка оръжието и започват да гърмят оръдията, монарси и куртизанки предусещат, че тяхното господство приключва.

Бесилото на Батисти, както кръстът от Голгота, стои високо над хоризонта, докато наоколо бурята вилнее. Но ще настъпи спокойствие. Сред облаците вече се съзират проблясъците на синевата. Слънчевото пладнe не е далеч.

Скоро новите поколения на Италия ще посетят хълмовете на Сан Джусто и Крепостта на Тренто, за да извършат там обряда на възпоминанието и пречистването.

„Батисти“, Il Popolo d'Italia 12 юли 1917 г., S.e D., Vol. 1, p. 256, 258, 259.

„Сега вече не е време за разногласия“ - се каза в деня, в който Отечеството призова на оръжие своите синове, не в името на завоевателни цели или заради господство, а поради върховната необходимост от национална и световна отбрана.

И ние, които до този момент бяхме неспокойните, нередовните, донякъде в съгласие с и донякъде извън закона, се строихме в редиците и поискахме да се превърнем в регистрационни номера в безкрайната анонимност на сражаващата се нация, прекратихме среднощните спорове, решихме да не се интересуваме от всички останали врагове, с изключение онези, срещу които беше насочено нашето военно усилие.

Освен това, не бяха преодоляни всичките предубеждения от предишното време срещу нас; не цялото подозрение; не общото съмнение. Понякога успяхме да усетим, че нашият порив не биваше разбираен, че нашият ентузиазъм досаждаше, че в нашето положение ни нямаха вяра, и дори бивахме оклеветявани.

В мълчание изтърпяхме болката и унижението. Радостта от преоткриването на Италия - майката, от която никога не се отрекохме, а която единствено донякъде бяхме позабравили, за да преследваме с фантастична младежка наивност розовите илюзии на пролетарския космополитизъм - беше толкова силна и дълбока, че мизерията на хората и действителността не бяха достатъчни да я смутят.

...Яростно бяхме нападали социалистите не защото бяха социалисти, срещу клерикалите не защото бяха клерикали, а защото смятахме, че действията им в полза на неутралитета, въпреки войната, ще донесат, както и донесоха, вреда на Италия.

Нашата борба нямаше за цел да надрасне партиите. Между другото ние не сме партия; освен това, старите партии ни изглеждаха като институции незаслужаващи внимание сред грандиозните събития на тази неповторима епоха от човешката история. Възнамерявахме единствено да защитим нацията, да подкрепим усилието, да държим непоколебима моралната издръжливост на народа.

...В мига на опасност договорът не трябва да има второстепенни цели. Би било недостойно. Казваме договор, а не сделка. Казваме договор, а не споразумение. Договор искаме, но за отпор и за победа.

Навън има измама.

Е добре, ние сме готови отново да забравим вчерашните полемки, политическите и личните пререкания, в които освен нашите идеи и нашата вяра привнасяме и личния си темперамент. Готови сме да открито да протегнем ръка на тези, които искат Италия да застане пред врага, който наруши границите, с едно-единствено и неустрашимо сърце - като един-единствен сноп, който не се огъва под натиска.

Какво значение имат думите?

Какво значение имат нашите теоретични разногласия? Днес залогът в играта е значително по-сериозен. Днес на карта е поставена Италия, вчерашната и утрешната.

Именно защото заплахата витае във въздуха, защото варварите преминават нашите планини, затова е необходимо страната да застане зад армията, зад тези прекрасни пехотинци (величествената пролет на младостта), които не са забравили и никога няма да забравят, че са войници, които в единадесет предишни битки разгромиха врага.

Следователно необходимо е съгласие и нека бъде съгласие! Съгласие на душите и на делата!

Когато къщата гори никой не се старае да разследва как е избухнал пожарът. Когато Отечеството зове своите синове на борба на живот и смърт, проклет е този, който закъснява поради неадекватното си отношение към действителността.

Битка, която се води по долините на Юдрио и Натизоне, може би е последната голяма битка през войната.

Съмнително е, че централните империи да успеят да организират

впоследствие, през 1918 г., друго дотолкова величествено усилие.

Може би сме пред решението.

Именно поради това, днес нацията трябва да представлява армията, а армията - нацията.

При стечението на различни обстоятелства една армия може да бъде победена, - но нашата никога няма да бъде победена, - защото когато зад армията застава нацията, провалът на вражеските усилия е вече предопределен.

*„Единодушие“, от Il Popolo d'Italia, 28 октомври 1917 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 261-265.*

Болката ни изгаря, но не ни сломява. Закалява ни. Тук се разкрива благородството на нашия род. Днес цяла Италия представлява едно-единствено сърце. Всичко се свежда до нашето основно и велико достойнство като италианци.

В друго време един толкова неочакван обрат би отрицал народния гняв; днес той укрепва общата и желязна воля за отвоюване на загубеното. Всички се събрахме. Всички се чувстваме като едно семейство. Имаме една майка, днес, а тя олицетворява и закриля всички майки: майките на живите и на мъртвите.

...Нацията вярва в своите войници, защото вярва на самата себе си. Именно нацията е тази, която излъчва войниците от своето лоно. Когато нацията е велика, решителна, готова на жертва, бойците също са готови. Днес цяла Италия е обърната към своите синове, които трябва да я спасят от всяка опасност и да я избавят от претърпения позор. Днес италианският народ, както през май, казва на хората, които направляват съдбините на Отечеството: „Ето, аз ви предлагам всичко: своите синове, своето богатство, своите надежди, своята болка.“ Господа управляващи, историята ви предлага още един неповторим случай да успеете хванете и да задържите в ръцете си този несравним в света народ. Тръгнете към него.

...Следователно, ще се осъществи ли в равнината на Таляменто новото велико стълкновение между средиземноморците и тевтонците, между цивилизацията и варварщината?

Може би в книгата на съдбата е записано, че започналият от бреговете на френска река разгром на пангерманизма, трябва да приключи по бреговете на река в Италия?

Ще го разберем след няколко седмици или след няколко дни. „Ще разполагаме ли с достатъчно оръжие - осколъчни гранати и остриета на щиквете, за да унищожим възможно най-голям брой хуни?“

Ще изтърпим студа и глада. Няма значение. Нашествието е студ, глад, но най-вече унижение. Не желаем да го понасяме. Ние искаме, ние трябва да победим и ще победим.

*„Предложение Il Popolo d'Italia, 2 ноември 1917 г.,
S. e D., Vol., 1, 276-279.*

През последните две години мнозина от нас искаха да бъде наложена военната дисциплина, но напразно. Под безполезна претекст, че не трябва да се смущава „нормалното развитие на живота на нацията“, правителството предприе известни хомеопатични мерки, но не приложи сериозни радикални мерки, които волю-неволю щяха да успеят приобщят всички италианци към военната дисциплина.

Ако искаме да премахнем различните причини деморализиращи войниците, трябва да търсим други методи, различни от прилаганите до днес. Висша степен на гротеската и на абсурда е да искаме да се „запази нормалното развитие на живота на нацията“, когато събитията са от изключителна важност, невиджана досега в историята.

...Да забравим какво означава нормално, която ни води към поражението. Време е нацията, дори, а още повече тази, която не воюва, да възприеме и изтърпи моралната дисциплина, присъщата на войната. Не е допустимо да се забавляваш, когато някой страда. Не е достойно да се смееш, докато някой плаче. Виеше престъпление е безделието и лентяйството в мига, в който цялата национална енергия трябва да бъде използвана и съживена. Оркестърчетата трябва да замълчат. Нахлуването в националната територия е „национален траур“. Подигравка е приятната музика на кафе-оркестрите и на големите ресторанти, когато от град на град милиони италианци ходят бездомни и печални. Дори и театрите трябва да останат затворени. Не е време за духовитости, за водевилни каламбури. Не е време за залисии. Конските съборища се отлагат за по-добро време. Всичко това, което в края на краищата не е в съгласие с потребностите на времето; всичко онова, което води до разпиляване на моралните сили трябва да остане в страни.

Най-накрая градовете придобиват онзи „военен облик“, който до днес беше само една дума, въпреки затъмняването на фенерите. Войната, тази война, не допуска лекомислие, най-вече днес, когато достигна своята решаваща фаза. Заедно с тези мерки от негативен характер, ние изискваме обща гражданска

мобилизация на мъжете и на жените от шестнадесет до петдесет години.

Няма да се спрем пред правото на индивидуалната свобода. Ще премахнем този фетиш. Премахна го Англия, където доктрината и практиката на либерализма имат своето вековно съществуване. Англия замени доброволната служба със свикване на наборите и гражданска мобилизация.

Не може да има разлика в отношението към и в начина на живот на воюващите и на невоюващите. Не съществуват две различни форми на свобода. Две различни дисциплини. Два начина да се живее и да се умира. Ако ние искаме да спечелим войната, нито един човек не трябва да бъде оставен свободен и да се крие от свещените задължения на националната солидарност. Всеки един мъж, всяка една жена трябва да бъдат използвани. Конкретните подробности трябва да бъдат обяснени на всеки един специалист, на всеки юрист. На нас ни е достатъчно да определим общите указания. Нашата задача е да подготвим общественото мнение за тези неизбежни събития. Да издигнем лозунга: *Цялата нация трябва да бъде милитаризирана...* Да преодолеем това твърде жестокото и рязко материално и морално несъответствие между външния фронт и вътрешния фронт; да се разпредели, чрез съвременни ротационни мерки кръвният налог, който досега в максималната си част тежеше единствено върху някои съсловия от населението; да се приучат на труд безделниците, на достоен живот прахосниците, на сериозност или мълчание лекомислените; да се отстранят паразитите.

В края на краищата, нека направим така, че вътре в страната нацията да престане да ни разкрива обичайния си облик, присъщ за предишното време, а да придобие облика на арсенал, където всеки един и всички да работят - съобразно личните си интереси и възможности, в името на една обща цел; а войниците ни отново да станат като някогашните, когато тяхната издръжливост пред лишенията, тяхната смелост пред врага им осигуриха възхвалите на целия свят.

*„Военна дисциплина“, Il Popolo d'Italia,
9 ноември 1917 г., S. e D. Vol. 1. p. 281-284.*

Победиха, защото някои от нашите поделения оказаха „недостатъчна съпротива“.

Навлязоха, защото тук или там намериха вратата отворена. Сега, когато вратата е затворена и нашите войници я охраняват добре, германската стратегия не може да се похвали с нито един положителен успех. Това доказва, че най-същественият елемент е *човекът*, и че всички механични средства на света са недостатъчни да осигурят победата, когато духът на войниците е слаб и

обратното.

...Не бихме искали поради някакви повече или по-малко сантиментални причини страната да се примири с мисълта за окупираното Отечество. Нахлуването в три от провинциите на Венето е жило, което трябва да търпим забито в нашата плът и в нашата душа. Това е факт, който трябва да имаме винаги пред погледа си. Не трябва да си даваме покой. След като овладяхме настъплението, една единствена цел трябва да насочва нашата енергия: да прогоним варварина. Но преди всичко трябва да си набием в главите, че върховната необходимост за възвръщане на загубеното не е свързана със съдбата на новите и старите територии, които трябва да бъдат освободени, а с нашия престиж, с нашето честолюбие, с нашето достойнство пред света.

24 октомври не може да бъде заличен, освен с победа. Нашата отплата е нашето морално възмездие. Нашата реабилитация. Нашето пречистване от една чудовищна вина. Нашето изкупление трябва да бъде нашата победа. Загубихме за миг, но сега трябва да се сражаваме, за да победим и да победим, за да си възвърнем отново, освен териториите, и собствената си репутация на народ. *Разгромните*, които се завръщат под обстрела, донякъде ни дават представа и за останалите.

Нашата война, днес, се управлява от една морална необходимост. Народът си дава сметка. Очакваме правителството да направи същото.

*„Вече не навлизат“, Il Popolo d'Italia,
26 ноември 1917 г., S. e D. Vol. 1, p. 291-292.*

Състраданието, което ни изтощава в поредица възкликателни междуметия, не е присъщо за един силен народ. Само по себе си милосърдието може да се окаже тежко и неприятно за онзи, който го получава. Почти винаги жестът на ръката, която предлага великодушие е дарение, макар и незначително.

Трябва да обичаме бегълците. Това е заповед в настоящия момент. Да ги обичаме, както обичаме Италия. Те са живата и страдаща Италия. С тях трябва да разделим своя хляб. Те са, част от нашето семейство, наши братя, застигнати от бедата. Вече нямат нищо. Къде е техният дом? Някой, когато се обръщал назад в стремглавото си бягство, е успял да го види в плен на огъня. Почти никой вече не се надява отново да намери своя дом, когато удари часът на завръщането. Ще трябва отново да го построи от самите основи.

Не може да храним илюзии, след тригодишния опит от войната, за толерантността, за културата на образованите варвари. Всичко това, което техните съучастници от вътре предпазливо разгласяват е чиста, безочлива лъжа.

„Да обичаме безгълците“, *Il Popolo d'Italia*,
28 ноември 1917 г., S. e D., Vol. I, p. 293.

Явно в първия момент 24 октомври се оказа едно неочаквано заличаване на нашата най-славна и нова история. Бяхме започнали да изкачваме славните върхове на победата, но ето съдбата ни сграбчи, преобърна ни, унизи ни в позора от разгрома. Но съдбата беше в нас, тъй като това, което наричаме съдба не е нещо друго, освен признание за несъвършеното ни познание на причините, които направляват развоя на човешките превратности. Причината за разгрома е в нас. Правата за възвръщането на земите по Пиаве¹¹, силите за възстановяването на доброто ни име са в нас. 1918 г. ще бъде такава, каквато ние искаме тя да бъде.

Съществува една привидна съдбовност, механична, но съществува също така и една човешка воля, която не се пречупва пред ударите, които изглеждат неочаквани, а ги овладява и от тях извлича своя опит. *фаталността*, ако така може да се нарече, при Капорето, беше овладяна от нашата воля за победа.

1917 г. си отива и оставя на 1918 г. своето кърваво наследство. Схватката между милиони въоръжени хора продължава по суша, по въздух, по море. Хоризонтът все още е мрачен. Славянската факла явно угасва. Който не умее да води война, много трудно може да сключи мир. И следователно, войната трябва да продължи с всичките ни сили, с ожесточена страст, ако трябва утрешният свят да бъде свят на спокойно мирно съществуване между народите. Това е войната, която трябва да продължи, ако искаме, ние италианците, да си възвърнем, един път завинаги, свещените *предели* на нашето Отечество - от Алпите до Адриатика? Това е войната, която трябва да продължи, ако не искаме да се опозорим, да изменим на следващите поколения во век и веков. Това е войната, която трябва да продължи, ако искаме варварите да дадат сметка за ужасното клане, което те съзнателно, умишлено предизвикаха; ако не искаме да *предадем* нашите мъртъвци, които очакват, в осквернените от нашествениците гробища...

Да окажем съпротива, за да победим! Да победим в името на свободата и на справедливостта!

Ето лозунга и вярата, с които приветстваме годината, която си отива и тази, която настъпва.

„Лутаници“, *Il Popolo d'Italia*,
31 декември 1917 г., S. e D., Vol. I, p. 299-300.

¹¹ Река, която води началото си от Алпите и се влива в Адриатическо море; театър на ожесточени военни действия през 1917-1918 г.

Гарибалди възкръсва по бреговете на Пиаве името на латинската история, за да отблъсне последното - искаме да бъде последното! - германско нашествие. Никога повече няма да го има трагичното „подчинявам се“, което спря червените колони по пътя към Тренто. Гарибалдийската армия ще сформира народа за съгласованието и за пробива, за необходимата отплата, защото дори и да ни предложат цяла Австрия, мирът не може да бъде подписан над Пиаве. Трябва да победим.

*„Завръща се, завръща се Гарибалди...“, Il Popolo d'Italia,
2 февруари 1918 г., S. e D., Vol. 1, p. 303.*

Вече не е възможно да е останал дори и един наивник, някакъв последен невежа, който да смята или да мисли, че не Германия беше именно тази, която поиска войната и че не беше именно Германия, която пожела войната да продължи, за да превърне целия свят в една чудовищна пруска казарма.

*За американската намеса, 8 април 1918 г.,
S. e D., Vol. 1, p.306.*

Аз разчитах на италианския народ през сияйния май, и може да кажем, че ако не съществуваше причината за войната, добродетелите на нашия народ щяха да изчезнат; а без тези добродетели, поводът за войната щеше да бъде излишен.

...Трябва да си напомним в главите, че ако Германия победи ни очаква напълно сигурна и тотална разруха. Германецът не е променил своите основни инстинкти. Те са същите, които Тацит¹² описва до съвършенство в произведението си „Германия“, със следните думи:

„Германците живеяха не в села, а в отделни къщи, отделени една от друга с широко пространство, за да ги предпазват по-добре от огъня. За да се пазят от студа имаха обичая да обитават подземни помещения, покрити с тор или се обличаха с кожи от дребен добитък, който притежаваха в изобилие. Силни на война, но също и пиячи и неуморими играчи, въоръжени с прътове, добре снабдени с коне, предпочитаха да придобият това, което им е нужно с насилие, а не благодарение на обработването на своите земи.“

Същият римски историк в „Жизнеописанието на Агрикола“ прави една съществена разлика между британите и германците, разлика, която и днес, както преди деветнадесет века има същото значение; тоест докато британците са се сражавали в отбрана на своето Отечество и семейство, германците са се сражавали водени от сребролюбие и похотливост.

¹² Гай Корнелий Тацит - римски оратор и прозаик.

*„Съдбоносната победа“, 24 май 1918 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 310, 317.*

Налице са моралните и материални средства за постигането на тези промени. Необходимо е да се докоснат някои струни. Трябва да се включат в играта морални и материални разпоредби. Трябва да осъзнаем, че един съзнателен и смел индивид дава 100% коефициент на полезност, и обратното, сто нехайни личности или страхливци не гарантират дори и 1% на полезност. Аз смятам, че вместо да изпълваме окопите с физиологически и душевно негодни елементи, по-полезно и рентабилно за целите на войната е да увеличим механичните оръдия, поверени на хората, които воюват с убеждение и страст. Масите са скалата, волята е мината. Мината вдига във въздуха скалата. Вложете челичена воля, целенасочена и непреклонна срещу една маса и вие ще успеете да разрушите масата. Законите на физиката са универсални. Вие можете да *приведете в действие* хората, така, както се привеждат в действие инертни предмети.

Човешките маси имат същата *инерция*, както и неорганичната маса. „Дайте ми опорна точка и ще повдигна земята“ е вярно, а може преди всичко, в духовния свят. Трябва да намерим опорна точка. Онези, които Schura нарича „великите неофити“ са успели да открият своята опорна точка; Буда, Христос, Мохамед намериха своя опорна точка и въздигнаха три различни свята.

*„Да се осмелим!“, от Il Popolo d'Italia,
13 юни 1918 г. S. e D., Vol. 1, 324-325.*

Победата при Пиаве, може да се каже, беше победа на цялата нация, която отново преоткри самата себе си. Повече не ще се делим. Няма да загубим. Трябва, искаме да победим. Гордост от днешната победа. Подготовка на душите и оръжията, сурова, упорита, ожесточена подготовка за най-голямата утрешна победа.

*„Победа! Победа!“, Il Popolo d'Italia,
24 юни 1918 г., S. e D., Vol. 1, p. 338.*

А тази победа, която надминава победата на останалите армии, с нея Италия нанася последен удар на неприятелите на човешкия род.

*„Епилог“, Il Popolo d'Italia,
2 ноември 1918 г. S. e D., Vol. 1, p. 352.*

Войната свърши, защото победихме. Не можеше да бъде другояче, въпреки жалката пропаганда на онези, над които не желаем да издевателстваме в този час, но срещу които стоим напълно готови.

...Нашата война беше война на Народа! Победата е победа на народа! Сблъсък между силите на миналото и тези на бъдещето беше страшен. Италия, нацията на бъдещето сломи силите на миналото: изтръгна маңдалото на стария хабсбургски затвор: освободи народите.

Май 1915 г. Октомври 1918 г.

Началото и краят!

Волята. Твърдостта. Саможертвата. Славата!

„Войната свърши!“, *Il Popolo d'Italia*,
5 ноември 1918 г. S. e D., Vol. 1, p. 355-356.

Глава четвърта

Войната в името на революцията

Следователно, европейската революция е директна, неоспорима последица от италианската намеса. Този, който саботираше тази намеса е опозорен от огромно престъпление. Работил е за контрареволюцията.

28 март 1919 г.

Революционерите твърдят, че когато народите трябва да застанат по своите граници интернационалът престава да съществува. Ето защо одобряваме една война с национален характер. Но съществуват и други мотиви, с по-ясен социалистически характер, които ни водят към намесата.

Хората говорят: а ако бъдещата Европа не се различава по нищо от вчерашната. Това напълно абсурдна и плашеща хипотеза. Ако я възприемете вашият неутралитет придобива дори абсолютен смисъл. Не си заслужава да се жертваш, ако нещата останат в предишното състояние. Но умът и сърцето отказват да повярват, че цялата проляна кръв върху земята на три континента ще остане без никакъв резултат. Всичко ни кара да вярваме, че утрешната Европа ще бъде дълбоко преобразувана¹³.

*„Срещу неутралитета“,
13 декември 1914 г., S. e D., Vol. 1, p. 21-22.*

През първите месеци на войната забравихме - съзнателно поискахме да забравим, че сме привърженици на намесата. След намесата на Италия, думата привърженик на интервенцията ни се струваше, донякъде нелогична, а нейното съдържание, макар и прекрасно, единствено историческо.

Къде бяха привържениците на неутралитета? След паметните майски дни ние не ги видяхме повече. Нацията се представи единна като енергия и дух срещу врага.

Но след първите дни, когато видяхме, че войната, която единствено глупаците мислеха, че ще бъде кратка, но не и онези, които донякъде познаваха мощната австрийска военна организация, след като тя наистина се превърна във велика война, усетихме и първите подозрителни движения, които се поляризираха в желанието си Италия да не обявява официално война на Германия.

¹³ Виж бел. 1 към четвърта глава

Изискваха се нашата война да остане чисто национална, да отстояваме териториите си, докато събитията налагаха на самата война своя изключително европейски и световен характер.

*„Единодушие“, 28 октомври 1917 г.,
S. e D., Vol. 1. p. 262.*

Изключителното, прекрасното в италианската политика на намеса е нейният всенароден характер. Движение на анонимните тълпи, а не на организиранияте партии.

А същата тази ерес, която като едно ново чудо обхвана по-малко ортодоксалните маси на консервативния, бунтарски неутралитет, беше сломена с щурм.

През май 1915 г. народът се помири с Отечеството и разбра, благодарение на една правилна интуиция голямата стойност на онова съкровище, което не беше признавал, а пренебрегвал.

Народът, който петдесет години отсъстваше, се завръща, вписва се в живия корпус на италианската история: Хората, които откликнаха на това движение са политическите изгнаници, непримиримите, огорчените, но преди всичко идеалистите и безкористните.

Намесата отново ни връща към нашето благородно потекло.

Какво поискаха привържениците на намесата? Може би война, за да се възползват? Не: искаха да се сражават; подготвяха се да умират. Посрещаха неизвестното.

У Филипо Коридони идеята за намеса се роди от желанието за защита на латинизма от варварското племе с плоски крака, както казваше Бланки, което още един път се опита да слезе от облачните равнини към слънчевите брегове на нашето Средиземноморие.

Но интервентизмът на Филипо Коридони не може да се обясни единствено с тази, но с други мотиви; а тези други мотиви предполагат нещо различно: темпераментът, духът на Коридони.

В живота той беше чергар, един пилигрим, който в дисагите си носеше малко хляб и твърде много мечти и така вървеше през своята бурна младост, като воюваше, без да щади силите си, без да поиска нищо.

Понякога една сянка на печал набръчкваше челото му. Понякога умората от дребните неща и дребните хора разтреперваха гласа му. Това беше неговата война, защото беше война за освобождение и отбрана, но войната също така изисква и налага напрежение, усилия, лишения.

В тази война, която поне за век трябва да реши съдбата на човечеството, в тази война, изключително революционна, но не в политиканския смисъл на думата, а поради факта, че всичко е заложено в играта, че всичко е застрашено, че много неща ще бъдат погубени и много обновени, мястото на Филипо Коридони не може да бъде сред самотните и безплодни отрицатели в името на вчерашните идеологии или сред малодушните противници на войната, на които войната променя и смущава техните навици или документира безкрайната им низост.

*„Коридони“, Il Popolo d'Italia, 29 октомври 1917 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 268-269.*

Наистина месец май на 1915 г. е основна дата в цялата ни история. Всеобщото бавно съзряване избуя през тези паметни дни. Дойде от дълбините. Ние самите не го предусетихме. Но от онзи май Италия се появи като едно ново сътворение.

*„Предложение“, Il Popolo d'Italia,
2 ноември 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 275.*

Малко по малко, в името на движението, което искаме да ускорим, под натиска и на изключителния урок на събитията, нашата война, която се беше обвъркала, отново става онази, която желаем: война за свободата на всички угнетени народи.

*„Завръща се, завръща се Гарибалди...“, Il Popolo d'Italia,
2 февруари 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 301.*

Поискахме война, защото бяхме принудени да я поискаме. Поискахме я, защото ни беше наложена от самите потребности на историята¹⁴.

Необходимо е победата да осъществи и вътрешните цели на войната: свободата на труда. От сега занапред италианският народ трябва да бъде съдник на собствените си съдбини, а трудът трябва да бъде освободен от спекулацията и мизерията.

¹⁴ Виж бел. 2 към четвърта глава

...Но днес Италия вече не е слугиня; господарка е на самата себе си и на своето бъдеще. Вече не е кораб без кормчия в голямата буря, защото с победата пред нея се разкрива един изключителен хоризонт. А целокупният народ е кормчията на този кораб, спуснал се гордо сред три морета и три континента, спокоен и сигурен плува с платната към пристанищата на върховната справедливост на свободната утрешна хуманност.

*„Възхвала на победата“, 11 ноември 1918 г.,
S. e D., Vol. I, p. 360-361.*

Хуманността достигна Голгота и ето, че облаците се разпокъсаха, пламъците на освещаването и възкресението озариха хоризонтите, всеки човек, който се е борил, всеки който е страдал е велик; всички хора, които се бориха, страдаха за победата на справедливостта са по-велики и сякаш с духа си достигат небесното величие. Все пак философът позитивист осмива вярата ни: но ние мислим, че в продължение на пет години се водеше война между злото и доброто начало, смъртоносен двубой между човека и анти-човека. Човекът победи. Доброто победи. Народите си поемат дъх, докато поборниците на злите сили бягат, преследвани от всеобщата ненавист.

...Когато си представяме какво би могъл да представлява светът под жезъл на престъпника от Берлин, когато си спомняме всичко онова, което неприятелската раса извърши по въздух, суша и море, по спокойната си съвест усещаме, че цената - макар и тежка и кървава - беше съразмерна с избавлението.

...Германия, която обяви война на човешкия род е сразена до смърт. Тя е на колене. Построеното от Бисмарк¹⁵ е напълно разрушено. Къде е Кайзерът? Вероятно по някой от най-пустите пътища на Холандия. Къде са останалите царе и принцове от немския разсадник? Изчезнаха. Избягаха.

Не от вътре, а от вън дойде и ще дойде благоденствието на германския народ. С оръжията и щиковеите на свободните народи, а смятания за избран народ от сега нататък ще трябва да се задоволи да бъде равен, ако не и по-долен, от останалите. Ето, извън националната защита - по висшата цел на войната.

Необходимо е да сме достойни за мира, както бяхме достойни за войната и за победата. Необходимо е дори и в радостта, дори и в неудържимия човешки вик на задоволство да вложим безкрайно религиозно чувство, присъщо за момента.

Сега е моментът, когато съдбата удря със своя златен чук по дверите на

¹⁵ Вторият райх.

мълчанието и призовава нашите загинали в боя за втория живот на безсмъртието.

Сега е моментът, в който съвестта посочва с пръст най-тежките задължения и показва светлите върхове, към които трябва да се върви, влагайки в душата необходимата омраза, за да подхрани най-голямата любов.

Мир е!

Горе сърцата! С достойнство, с дисциплина, с най-твърда вяра в съдбините на Отечеството и света.

*„Човешка пролет“, Il Popolo d'Italia,
12 ноември 1918 г., S. e D., Vol. I, 363-365.*

От три години ние се опитваме да прокламираме необходимостта войната да получи „вътрешно социално“ съдържание, не само, за да се възнаградят масите, които отбраняваха нацията, но и за да ги свържем с бъдещето на нацията и с нейния просперитет.

*„За тези, които се завръщат“, Il Popolo d'Italia,
16 януари 1919 г., S. e D., Vol. 1, p. 368.*

Войната донесе това, което искахме: даде своите негативни и позитивни резултати: негативни, доколкото попречи на династиите на Хоенцолерните и Хабсбургите и на останалите да властват над света, а това е резултат, който е пред очите на всички и е достатъчен, за да оправдае войната. Даде и своите позитивни резултати, защото у нито една от победилите нация не се открива победа на реакцията. Те вървят към по-голяма политическа и икономическа демокрация. Въпреки някои детайли, които може и да подразнят повече или по-малко интеллигентните елементи, войната даде, всичко онова, което поискахме.

*„Акт за раждането на фашизма“,
23 март 1919 г. S. e D., Vol. 1, p. 373.*

Следователно, европейската революция е директна, неоспорима последица от италианската намеса. Този, който саботираше тази намеса е опозорен от огромно престъпление. Работил е за контрареволюцията. Няма значение, че чистият социализъм днес издига знамето на ленинизма. Той не прави друго, а продължава да върви по същия контрареволюционен път.

...През май 1915 г. революцията беше необходима за обявяването на войната. От тогава, поради съдбовността на нещата, а не единствено поради

волята на хората, ние стоим на революционна почва. Събитията доказаха блестящо, че приветстваната с въодушевление и наложената от нас война, беше една велика революция. Може би е необходима една друга революция, за да се *склучи* мира. Сиреч за да се преобразува и обнови всичко онова, от институциите до хората, което е отживяло времето си. Ние, които *започнахме* още през 1915 г. имаме правото и задължението да *склучим* мира през 1919 г.

*„Позиции и цели“, II Popolo d'Italia,
28 март 1919 г., S. e D., Vol. 2, p. 8-9.*

Войната беше *революционна*, в смисъл, че сред потоци от кръв ликвидира века на демокрацията, века на числеността, на мнозинството, на количеството. Процесът на дясната реставрация вече е видим в неговите конкретни проявления. Свърши се с вакханалията на недисциплинираността, с ентузиазма в името на социалните и демократични митове. Животът се обръща към отделния индивид. В ход е класическо обновление. Анонимният и сив демократичен егалитаризъм, който премахна всяка политическа принадлежност и оскърби всяка една индивидуалност, вече загива. Появяват се нови аристокрации; сега, когато се доказва, както никога друг път, че масите не могат да бъдат главни действащи лица в историята, а инструмент на историята.

*„Накъде върви света“, Gerarchia,
февруари 1922 г., S. e D., Vol. 2, p. 265.*

Предстоят ни велики задачи. Това, което направихме е малко, в сравнение с това, което трябва да направим. Вече има едно силно противопоставяне, драматично, все по-пулсиращо от злободневност между Италия на малодушните политикани и здравата Италия, силната, мощната, която се подготвя окончателно да помете всички неспособни, всички мошеници, всички занаятчии, цялата покварена измет на италианското общество.

...Каква е тази лека тръпка, която преминава по различните части на тялото ви, когато чувате нотите на „Песен за Пиаве“? Това е, защото Пиаве не слага край, а бележи ново начало! От Пиаве е; от Виторио Венето¹⁶; от победата, макар и осакатена от малодушната дипломация, но твърде славна; от Виторио Венето е, където се отделиха нашите флагове. От бреговете на Пиаве, откъдето започна нашият поход, който не може да бъде спрян, докато не достигнем върховната цел: Рим! И не ще има препятствия; нито от хората, нито от обстоятелствата, които да успеят да ни възпрат.

¹⁶ Тук се е състояла решителната победа на италианците над австро-унгарците през октомври 1918 г.

*„Реч в Кремона“, 26 септември 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 324-325.*

Разногласието е между нацията и държавата. Италия е една нация. Италия не е една държава. Италия е една нация, защото от Алпите до Сицилия по същество е налице една общност на нашите обичаи; има основно единство на нашия език, на нашата религия. Водената от 1915 г. до 1918 г. война утвърждава това изключително триединство, а ако същото е достатъчно да характеризира нацията, то тогава италианска нация съществува; пълна с възможности, твърде мощна, устремена към една славна съдба.

Но нацията трябва да отдаде дължимото на държавата. А държавата я няма.

*„Реч в „Шеза“ в Милано“, 4 октомври 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 329.*

Онзи, който даде повече през войната има право да получи повече в мирно време.

*„Към народа на Сасари“, 11 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 158.*

Изразът, че мирът трябва да се спечели не е шаблон. В себе той съдържа една дълбока истина. Мирът се печели със съгласие, с труд, с дисциплина. Това е разтвореното евангелие пред очите на новите поколения, които излязоха от окопите, едно просто и откровено евангелие, което държи сметка за всички основни елементи, което използва всичките налични сили, което не се предава пред тиранията или на гротескните изключения, защото пред очите си има само една цел, една единствена цел: величието и спасението на нацията!

...Разчитам на вас, както разчитам и на всички добри италианци, но преди всичко разчитам на вас, защото именно вие сте от моето поколение, защото излязохте от калните и кървави терзания на окопите, защото живяхте и се борихте, и страдахте пред лицето на смъртта, защото изпълнихте своя дълг и имате правото да си възвърнете онова, което ви се полага, не само от материална гледна точка, но и от морална.

*„Пред Събора на бойците“, 24 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, 181-182.*

Именно привържениците на антифашизма след войната изковаха *leit-motif* за изкуплението, тоест че италианската буржоазия трябва да изкупи престъпленията от войната, докато за нас тя е най-благородното достойно звание

на нашия род.

*„Реформата в армията“, 2 април 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 44.*

Когато аз фашистът активно членувах в Социалистическата партия, говоря за преди петнадесет години, имах възможността да придобия първокласен политически опит, който по-късно твърде много ми помогна. Дори тогава аз слабо вярвах в демокрацията, в либерализма, в безсмъртните принципи. Дори тогава мислех, че перото е велик инструмент, но че мечът, който в един определен момент може да разсече възлите е още по-добър инструмент.

Когато всявах страх сред уредилите се социалисти от онова време, които и днес са същите, аз недвусмислено поддържах необходимостта от въстанически сблъсък, който можеше да създаде на работническите маси усещането за трагедия. Това беше последният младежки земеръс в Италианската социалистическа партия. След войната той повече не се повтори. След войната партията преживя момент на слонска болест, но това не беше едно физиологично развитие, беше социална патология.

*„Срещу масонството“, 16 май 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 68.*

Войната и революцията почти винаги вървят заедно: или войната определя революцията, или революцията е тази, която води до война. Дори стратегията на двете движения е сходна: както в една война, така и в една революция не винаги се тръгва към нападение. Понякога е необходимо да може да се отстъпи, повече или по-малко стратегически; понякога е необходимо дълго да се задържат завоюваните позиции; но целта е следната: властта! Да основеш град, да създадеш колония, да основеш империя са чудесата на човешкия дух. Една империя не е единствено териториална, може да бъде политическа, икономическа, духовна. Освен това империята не е мигновено сътворение.

*„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 117-118.*

Реалната война приключи, но войната разбираана като съревнование между народите на арената на световната цивилизация продължава.

*„Третата годишнина от похода към Рим“,
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 159.*

Можеше ли някой след войната, след като обработеше военния материал,

страданията, победите, а също и разочарованията от войната, можеше ли някой да сближи този враждебен, или безучастен, или забравен народ с държавата? Кой? Фашизмът.

Не и либерализмът. Не и социализмът. Одобрените днес маси с нацията през голямата разтворена порта на фашистката революция навлизат в държавата, а държавата заедно с монархията нависоко разпростира своите безкрайни основи и вече не съществуват единствено поданици, тук има граждани; тук няма единствено население, а има съзнателен народ. Това е проблемът, това е историческата истина, превърнала се в хляб за съзнателния дух на италианците.

О, съратници, победата не се състои в единствения миг на нейното постигане! Тя е отпразната точка. Не е цел, а етап. Не е удобното кресло, в което човек може да се изтегне по време на тържествени чествания. Не, тя е жилото, шпората, които ни водят към труднодостъпните върхове; победата не трябва да се превръща в повод за годишно честване, за се сдобиеш след това с индулгенцията да проспиеш останалите 364 дни!

Аз реагирам твърде недвусмислено срещу това пасивно, статично, инертно схващане за победата. Победата е едно твърде доходно наследство, от чиято рента се забранява строго да се живее. Трябва всеки ден да го обновяваме, всеки ден да го укрепваме, да го правим всеки ден по-въздействащо, по-въоръжено, по-бляскаво, така че ако утре съдбата пожелае, победата да се превърне в трамплин, който да ни отхвърли в бъдещето.

„4 ноември“, 1925 г., S. e D., Vol. 5, 189-190.

Ние сме единственият народ, който все още има смелостта да величае трудно спечелените победи, който няма намерението да похаби това неизмеримо морално наследство, предадено ни от загиналите във войната, който от всичко случило се изпитва едно насърчение, стимул, мощен коефициент за своето величие.

*„Към народа на Перуджа“, 5 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 425.*

Припомням тази дата най-вече, защото италианската революция води своето начало от месец май 1915 г., когато народът престана да бъде зрител, а се превърна накрая в единствения главен герой върху историческата сцена.

Намесата подготви фашизма. Намесата предизвести похода към Рим.

„Реч в Милано“, 24 май 1930 г., S. e D., Vol. 7, p. 210.

Именно аз пожелах 24 май да бъде включен сред гражданските празници, и веднага ще ви обясня защо. 24 май е важен, защото отбелязва датата, когато ние обявявахме война на Хабсбургската империя; но е още по-важен, защото отбелязва победата на сияйните майски дни, които бяха първото дело на фашистката революция¹⁷.

*„За празника на Латеранския договор“,
12 декември 1930 г., S. e D., Vol. 7, p. 241.*

Между войната и революцията има приемственост, не само историческа, но и в идеите.

*„Реч пред наградените“, 28 октомври 1933 г.
S. e D., Vol. 8, p. 255.*

Бележки към IV глава

1. Когато защитава намесата, Мусолини има ясно виждане за революционната, възбращаща мощ на нашата война. „А как да викаме: „долу войната“ - пише той през май 1914 г. в „Утопия“ - Който вика така е най-жестокият консерватор. От тази гледна точка, явно, никой не е по-безнадеждно привързан към настоящия режим, както Социалистическата партия, която вместо с цената на кръв и битки да подготви една революционна ситуация, която да акушира на новото общество е обзета от старчески и тремор и мекушавост пред ужасите на войната, пред касапницата.“ [De Begnas, op. cit., p. 164.]

И още (18 октомври 1914 г.) „Действителността се развива с ускорен ритъм. Имахме твърде рядката привилегия да живеем в най-трагичния момент от човешката история. Искаме ли - като хора и като социалисти - да бъдем инертни свидетели на тази величествена драма? А не искаме ли, по някакъв начин и в известен смисъл, да бъдем главните действащи лица? (Op. cit., p.196.) „...Победените имат своя история, но не и отсъстващите. Ако Италия продължи да не се включва, тя ще продължи да бъде земята на мъртвите, земята на подлеците!“ [10 ноември 1914 г., op. cit., p. 205].

Маргерита Сарфати в книгата си DUX (p. 161) припомня написаното от Мусолини на 10 октомври 1914 г. в една негова статия, озаглавена „От абсолютния неутралитет към активния и резултатен неутралитет“:

¹⁷ Виж бележка 3 към четвърта глава

„Нима бъдещата държава, независимо дали ще бъде републиканска, или социал-републиканска, няма да обяви война, ако я принудят историческите необходиминости, било те вътрешни или външни? И кой ви уверява, че едно правителство излязло от революцията не трябва да търси, именно в една война, своето очаквано кръщение? А тогава отново ли ще бъдете противници на една война, която може да спаси вашата, нашата революция? Отказът да се направи разлика между война и война, като се изисква противопоставяне на войната по принцип с идентични средства, е доказателство за една не интелигентност, граничеща с имбецилност.“

Освен това: „Аз мисля, че нещо велико и ново може да се роди от тези манипули¹⁸, които олицетворяват ереста и имат смелостта да бъдат еретици. Днес е война, но утре ще настъпи революцията.“

„Нашата намеса има двойна цел: национална и интернационална...Това означава да допринесем за разрушаването на Австро-унгарската империя; но вероятно означава революция в Германия, а като неизбежен откат революция в Русия; в края на краищата означава крачка напред за каузата на свободата и революцията.

Войната е закаляването, благодарение на което се подготвя новата революционна аристокрация.“ (Op. cit., p. 167-168.)

На 22 май 1919 г. в театър „Верди“ във Фиуме Мусолини потвърди: „Походът на този, който тласна страната във войната и я доведе до победата, не спира до Виторио Венето и не прекъсва при Бренеро¹⁹ и Карнаро. Походът започва отново и продължава отвъд, защото не бяха постигнати всички цели. Животът на италианците трябва да бъде променен, съобразно вижданията, които насърчиха включването ни във войната и родиха победата. Не е достатъчна победата на оръжията; необходима ни е победата на духа, ако искаме да обновим нацията, за да я лансираме по пътя на нейната най-велика имперска съдба.

Това именно ще бъде необходимата предпоставка за нашето утвърждаване в света.“ [От Il Popolo d'Italia, 22 март 1937 г.]

2. Виж също това, което пише на 15 март:

„Ако италианският народ иска да бъде достоен за историята, трябва да

¹⁸ Ръкойка житни класове; основната единица в римския легион, състояща се от 60 до 200 човека; малък отряд.

¹⁹ =Passo del Brennero - един от най-ниските и най-важните проходи през Алпите на италиано-австрийската граница.

приеме действителността, такава, каквато се очертава в жестоката игра на обстоятелствата, а тази действителност се управлява от неотложната необходимост на войната. [De Begnac, op. cit., p. 229.]

Освен това: „Народите, които не намират сили, когато удари часът, да се осмелят и да действат, загиват в невежество и в робство. Трябва да се действа, защото, ако неутралитетът продължи, утрешна Италия ще бъде една презряна и прокълната нация; една обречена нация, без независимост и без бъдеще; шарлатаните, посредниците в нечистите сделки, наемодателите, блюдолизците, амбулантните музиканти ще продължат да представят италианското пред света, а светът на живите ще подарява по малко състрадание и много презрение на нас, победените, без да сме воювали...на нас покойници, преди да сме родени. [Op. cit., p. 229.]

3. Виж също „Discorssi del 1929“²⁰ [Milano, Alpes, p. 195.]: „24 май не е единствено датата, която ни припомня, че ние се включихме във войната, но така също, и преди всичко бих искал да допълня, това е денят, който отбелязва победоносното завършване на първата фаза на фашистката революция.

...Походът към Рим от 28 октомври 1922 г. е непосредствено свързан със събитията от 1915 г. [„Към студентите вагабонти на Италия“, 24 май 1929 г.]

B Ludwig. Colloqui con Mussolini. Milano, ed. Mondadori²¹.

Дучето без колебание заявява „Синдикалистите искаха войната, за отрицат благодарение на нея революцията: сред тях бях и аз!“ (p. 85)

...Моят личен стимул беше възраждането на Италия, в което вярвах и го постигнах.“ (p. 86).

„...Като революционна дата ние приемаме деня, когато се взе решението за влизането ни във войната: тогава народът реши против волята на парламентаристите. С това започна фашистката революция.“ (p. 143).

И накрая виж и „фашистка младост“ от 24 май 1931 г.

„Цялата италианска история през двадесети век ще се развие съгласно съдбоносните насоки от онзи месец май на 1915 г., който беше едно свидетелство, едно знамение и победа на народа над самия себе си. Сега фашистката младеж, както и тази от 1915 г. вече не разчита на съдбата, а върви насреща ѝ с хладната

²⁰ „Речи от 1919“.

²¹ „Разговори с Мусолини“.

дързост на новите поколения, готови да я подчинят.

Част втора

Революцията в името на Италия

Глава V

Дух на фашистката революция

Фашизмът не ви обещава нито почести, нито постове, нито облаги, а единствено дълг и сражение.

2 ноември 1930 г.

Човек не трябва да се страхува да бъде смел.

18 септември 1933 г.

Трябва да се действа, да се тръгне, да се воюва, а ако е необходимо да се умира.

...Кръвта е тази, която осигурява движението на звънливото колело на историята!²²

„Срещу неутралитета“, 13 декември 1914 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 24

Масите са скалата, мината е волята. Мината вдига във въздуха скалата. Вложете челичена воля, целенасочена и непреклонна срещу една маса и ще успеете да разрушите масата.

...Да повишим ролята на индивида. Да не пречим на смелите. Нека да направим всичко възможно. Да не се избягва риска, опасността. Да не даваме превес на статичните бюрократични критерии за сметка на енергичните импулси на отделния индивид. *A priori* трябва да установим следната истина: няма нищо невъзможно!

„Да се осмелим!“, от *Il Popolo d'Italia*,

²² Виж бележка 1 към пета глава.

13 юни 1918 г., S. e D., Vol. 1, 325-326.

Империализмът стои в основата на живота на всеки народ, който се стреми към икономическа и духовна експанзия. Средствата са тези, които отличават различния вид империализъм. Сега средствата, които можем да изберем и ще изберем няма да бъдат онези средства на варварско проникване, както използваните от германците. И ние казваме: или всички са идеалисти, или никой. Да се действа в името на собствения интерес. Не допускаме, може съществува идеализъм от страна на тези, които са добре в полза онези, които, страдат, защото това би било много лесно. Ние искаме свое място в света, понеже имаме това право.

„Акт за раждането на фашизма“,
23 март 1919 г., S. e D., Vol. 1, p. 374.

Нашата борба е най-неблагодарната, но и най-красивата, защото ни принуждава да разчитаме единствено на собствените си сили. Разбихме всички досега открити истини, плюхне на всички догми, отхвърлихме възможния рай, осмяхме всички шарлатани - бели, червени, черни, - които пускат в продажба чудотворни наркотици, за да дадат *щастие* на човешкия род. Не вярваме на програмите, на схемите, на светците, на апостолите: най-вече не вярваме в щастieto, в спасението, в обетованата земя.

Не вярваме в едно незаменимо решение, - било от икономическо, или политическо, или морално естество, - на едно праволинейно разрешаване на житейските проблеми, защото, - от видни шарлатани, от различните сакристии²³ - животът не е праволинеен и никога не можете да го сведете единствено, да го ограничите до елементарните потребности.

„Необходимо е да плаваме по море“, *Il Popolo d'Italia*,
1 януари 1920 г., S. e D., Vol. 2, p. 53-54.

Ние искаме да допринесем за възраждането на духовните и моралните ценности и искаме да помогнем с написаните и извършените дела.

„Реч в Триест“, 20 септември 1920 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 108.

Фашизмът е една велика мобилизация на материалните и морални сили. Какво възнамеряваме? Казваме го без фалшива скромност: да управляваме нацията. С каква програма? С необходимата програма за осигуряването на моралното и материално величие на италианския народ.

²³ Място в църквата, където се съхраняват църковните одежди и утвар.

...Ние агитираме в името на моралните и традиционните ценности, които социализмът не взема под внимание или ненавижда; но фашисткия дух изключва преди всичко, онова, което се явява произволна ипотека върху загадъчното бъдеще. Ние не вярваме в догматичните програми, в своего рода строгите рамки, които би трябвало да овладяват и да принасят в жертва непостоянната, променящата се, сложна действителност. Позволяваме си лука да обобщаваме и да съгласуваме, и да преодоляваме в себе си тези противоположности, от които останалите се вбесяват, закостенели до едносричната дума на утвърждаването или отхвърлянето. Ние си позволяваме лука да сме аристократи и демократи: консерватори и прогресивни; реакционери и революционери; привърженици на легалната и на нелегалната борба в зависимост от обстоятелствата по време, място, обстановка, с една дума *историческите*, в които сме принудени да живеем и да действаме, фашизмът не е църква; по-скоро той е спортна площадка. Не е партия; той е движение; няма красива програма, която да се реализира през двехилядната година, поради простата причина, че фашизмът постепенно ден след ден изгражда зданието на своята добра воля и на своята страст.

*„ След две години “ Il Popolo d'Italia,
23 март 1921 г., S. e D, Vol. 2, p. 152-153.*

Ние не превръщаме насилието в школа, в система, или още по-лошо в естетика. Ние сме насилници всеки път, когато трябва да бъдем такива. Но веднага ви казвам, че за потребното насилие на фашизма трябва да следваме една линия, един чисто аристократичен стил, а ако повече ви харесва чисто хирургически²⁴.

*„Реч в Болоня“, 3 април 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 153, 165.*

Фашизмът иска вътре в границите да не съществуват повече венецианци, романьолци, тосканци, сицилианци и сардинци: а италианци, единствено италианци²⁵.

...Не възхваляваме войната заради самата война, както не възхваляваме мира заради самия мир²⁶.

...Режимът е дреха, която трябва да се нагоди към нацията, а не трябва,

²⁴ Виж бел. 2 към пета глава.

²⁵ Вж. бел. 3 към пета глава.

²⁶ Вж. бел. 4 към пета глава.

разбира се, нацията да се приспособи към режима.

*„Реч за Августеума“, 9 ноември 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 201, 202, 203.*

Който говори за йерархия, говори за грацията на човешките ценности; който говори за грацията на човешките ценности, говори за различна степен на отговорност и задължения; който казва йерархия, казва дисциплина. На преди всичко, този, който казва „йерархия“, в действителност, визира една бойна позиция срещу всичко онова, което в сферата на духа и в живота се опитва да унижи или унищожи необходимите йерархии. Необходими, казахме, а не единствено традиционни. Разбира се, традицията е една от най-великите духовни сили на всеки отделен народ, доколкото е наследена и е трайно творение на неговата душа. Но ние не можем да приемем безусловно тезата, че всичко, което е традиция е свещено, неизменно и неприкосновено; следователно, дори и традиционните йерархии. Напротив, историята ни предлага една панорама на различни йерархии, които се раждат, живеят, трансформират се, западат, умират. Следователно, става въпрос да се съхранят ценностите на йерархиите, които още не са изчерпали своята задача; към стволите на някои от йерархиите да се ашладисат нови жизнени елементи; да се подготви идването на нови йерархии. И по този начин да се съедини брънката между минало и бъдеще.

Ние не възнамеряваме да отречем миналото. Така ще трябва да се откажем от самите себе си. Поради единствения факт, че живеем в настоящето ние вече сме минало, в сравнение с тези, които ще дойдат; нито възнамеряваме да си препречим пътищата към бъдещето, защото нашето настояще, само по себе си, е едно бъдеще, в сравнение с онези, които живяха преди нас. Всичко това е не само една отправна точка, която може да се нарече хронологическа. Пред думите и пред понятията, които се заплитат наляво или надясно, консервативни и обновяващи, традиционни и прогресивни, ние не се вкопчваме отчаяно в миналото, като в последна спасителна котва, нито се хвърляме с главата надолу сред примамващата неяснота на бъдещето.

*„Кратък увод“ в Gerarchia, 25 януари 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 235-236.*

Италия не води вече една политика на отхвърляне и на малодушие каквото и да ни струва това²⁷.

*„Реч в Удине“, 20 септември 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 314-315.*

²⁷ Вж. бел. 5 към пета глава.

Демокрацията лиши живота на народа от *стил*. Фашизмът възвръща *стила* на народния живот: тоест, маниера в поведението; тоест, колорита, силата, художественото, неочакваното, мистичното; в края на краищата всичко това, което се тачи в душата на масите. Ние използваме всички струни на лирата; от тази на насието до тази на религията, от тази на изкуството до тази на политиката. Ние сме политици и войни. Правим синдикализъм, но също водим битки по площадите и улиците. Това е фашизмът, така както беше разбран, и както беше приложен.

„Реч в „Шеза“ в Милано“, 4 октомври 1922 г.,
S. e D. Vol. 2, p. 337.

Ние създадохме нашия мит. Митът е вяра, страст. Не е необходимо да бъде нещо действително. Но на практика той е една действителност, защото е остен, защото е една надежда, защото е вяра, защото е смелост. Нашият мит е нацията, нашият мит е величието на нацията! И на този мит, на това величие, което ние искаме да превърнем в една завършена действителност, ние подчиняваме всичко останало.

За нас нацията е преди всичко дух, а не е единствено територия. Има държави, които са владеели огромни територии, но не са оставили дори и следа в човешката история. Но също така тя не е в зависимост и от броя на населението, защото в историята е имало твърде малки държавици, микроскопични, които са оставили забележителни свидетелства, безсмъртни в областта на изкуството и философията.

Величието на нацията е съвкупността от всички тези добродетели, от всички тези условия. Една нация е велика, когато превръща в реалност могъществото на своя дух.

„Реч в Неапол“, 24 октомври 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 345-346.

Аз твърдя, че революцията има своите права. Добавям, за да го знае всеки, че аз съм тук, за да отбранявам и да укрепвам в максимална степен революцията на *черните ризи*, вписвайки я тясно като сила на развитието, на прогреса и на равновесието в историята на нацията.

...Преди да достигна до този пост от всякъде ни искаха програма. Не сме, горко ми!, от хората, които имат програма за Италия: въпреки хората и тяхното желание да бъдат прилагани програми. Всички проблеми на италианския живот, всички, казвам, на хартия са разрешени; но липсваше волята, която да ги превърне във факти. Правителството, днес, има тази твърда и решима воля.

„Първа президентска реч“, 16 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 8, 9.

Можехме да избираме между два различни метода: руския и латинския. Революцията в Москва, след като заменени дори и е физическа смърт хората, се нахвърли върху апарата и го раздробил на хиляди парчета. Махалото отиде в другата крайна точка. Грешка. Сега се връща назад. Фашистката революция не разрушава цялата целеничка и изведнъж в цялост деликатната и комплексна машина, каквото представлява държавната администрация на една голяма държава: напредва стъпка по стъпка, постепенно. На практика Москва се завръща, докато Рим е безпощадна равномерност се отдалечава от отправната точка, фашистката революция може да вземе за свое мото: *nulla dies sine linea*²⁸.

Повече от всичко друго, този логичен и сигурен процес плаши противниците на фашистката революция. Лишени са от възможността за спекулации с *прекаляванията* на новия режим. Москва създава впечатлението за един ужасен скок напред с последвалото счупване на врата. Рим създава впечатлението за похода на квадратните легиони. Москва се унищожава, Рим се развива.

„Второ действие“, *Gerarchia*, януари 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 44.

Когато отсъства съгласието налице е силата. За всички мерки, които ще предприеме правителството, дори и за най-суровите, ще поставим гражданите пред дилемата: или да ги приемат в името на високия патриотичен дух или да ги изтърпят²⁹.

„Отговор на министъра на финансите“,
7 март 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 82.

Когато Отечеството е в опасност, дългът на всички граждани от най-издигнатия до най-последния е само един: да се борят, да страдат, а ако трябва да умрат!

„Пред Събора на бойците“,
24 юни 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 181.

Преди всичко, нашата битка беше насочена срещу манталитета на

²⁸ Нито ден без следа - (лат.).

²⁹ Виж бел. 6 към пета глава.

отрицание на един дух винаги по-скоро да избяга, отколкото да поеме всичките отговорности: беше насочена срещу вредните политическо-парламентарни нрави, срещу волността, която оскверняваше свещеното име на свободата.

*„Чествания в Перуджа на похода към Рим”,
24 юни 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 236.*

Не трябва да губим готовността си за риск и смелостта си, защото животът трябва да се подлага на риск и ежедневно да се изживява, трябва да доказваме, че ако е необходимо сме готови да го захвърлим.

*„За италианската авиация”, 6 ноември 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, 245-246.*

Въпреки че фашизмът е едно типично италианско явление, несъмнено някои негови постулати носят и универсален характер, защото много страни се измъчиха и се измъчват поради израждането на демократичните и либералните системи. Любовта към дисциплината, култът към красивото и към силата, смелостта пред отговорността, незачитането на шаблоните, стремежът към реалността, обичта към народа, но без гротескна сервилност, тези основни опорни точки на фашистката концепция може да послужат и на останалите страни³⁰.

*„Отговор на Примо де Ривера”, 22 ноември 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 276.*

За да се разбере фашисткото движение трябва да се разгледа в цялата му широта и дълбочина като духовно явление. Неговите прояви бяха най-мощните и най-решителните, но не трябва да се спираме до тях. В действителност, италианският фашизъм не беше единствено политически бунт срещу слабите и неспособни правителства, които допуснаха да намалее авторитета на държавата и застрашаваха да спрат Италия по пътя на нейното най-голямо развитие, но това беше духовен бунт срещу старите идеологии, които корумпираха свещените принципи на религията, на отечеството, на семейството. Духовен бунт, следователно, фашизмът възникна директно от средата на народа.

*„Едно послание до английския народ”,
5 януари 1924 г., S. e D., Vol. 8, 90-91 в бележка.*

Трябва да кажем без евфемизми, че манията на пуризма и на дичановизма³¹, в основата на които стои старата гвардия на фашизма от първия или двадесет и

³⁰ Виж бел. 7 към пета глава.

³¹ Съвкупността от явления, които определят политическото развитие непосредствено след Първата световна война, тоест присъщи на фашисткото движение.

четвъртия час, просто е смешна.

Само след два месеца, тоест на 23 март 1924 г., движението на ветераните ще навърши едва пет години от своето създаване, въпреки че за един толкова кратък промеждутък от време запълни голяма част от италианската история, а може да се каже и от световната, вече казах, че движението на ветераните няма никакво основание. В самото начало фашистите буквално бяха няколко десетки. На Конгреса във Флоренция, който се състоя през октомври на злополучната 1919 г. представителите на фашистите от цяла Италия не наброяваха и четиридесет. Следователно, нека да приключим със схващането, че някои са приели фашизма още в първия миг, а другите са го приели в последния час; този критерий не може да бъде достатъчен и не е достатъчен за всеки отделен случай в практиката, за да можем да различаваме по-добрите от по-лошите. Така също трябва да отхвърлим и разбирането за фашисткия пуризм, чиито глашатаи и носители явно са привилегирани духове, свое го рода безчувствени аскети, некорумпирани от политиката. Разбира се, пуританството е дълбоко подозрително. Не за първи път се случва при свалянето на маската, вместо лицето на апостол, да се покаже съмнителното и лукаво лице на измамника³².

*„Пред асамблеята на Национал-фашистката партия”,
28 януари 1924 г., S. e D., Vol. 4, 34-35.*

Още един път отново трябва да си дадем сметка, че ние имаме свещения дълг да защитаваме нашите идеи, да възхваляваме жертвата на нашите мъченици, да пазим вярата в нашата революция. Ако неприятелите или изолиралите се настъпят вкупом срещу нас нашият дълг е: да ги победим или да ги унищожим.

...Всеки човек да има позиция за или против; или фашизъм, или антифашизъм. Който не е с нас е против нас.

*„Пет години след Сан Сеполкро”, 24 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 81.*

О, граждани, колкото по-велика е победата, толкова по отговорни са задълженията; задълженията да се трудим, да сме дисциплинирани, да постигнем националното съгласие.

*„Към народа на Рим”, 10 април 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 89.*

Нашите противници ще кажат, онези, които се числят към парализираната

³² Виж бел. 8 към пета глава.

Италия, че ние прославяме нашите герои, като маршируваме по големите улици. Именно това е особеното на новите поколения: да маршируват; винаги да са готови да маршируват: да не спират, освен за строго определено време, за да определят целите си, за да ги постигнат по-бързо.

*„Алфредо Ориани“, 27 април 1924 г.,
S. e D., Vol. 8, p. 101.*

От всичките народи единствени италианците имат право да се наричат потомци на Рим³³. Това, което е гордост, не трябва да бъде обикновена пасивна гордост; трябва да сме достойни за това величие. Но не трябва да лежим върху нея. Не трябва вечно да се обръщаме към миналото. Да казваме: „Ние сме велики, защото бяхме велики“ Не! Ние ще бъдем велики, когато миналото се превърне единствено в трамплин за нашата борба, за да се отправим към бъдещето! Когато миналото, вместо да представлява една мъртва точка от нашето съществуване, се превърне в подтик, във фермент за живота.

*„Знамето на доброволците“, 4 юни, 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 147.*

Избягваме прояви, които в бъдеще биха могли да спънат необходимата свобода на действие: освен това на тавана оставяме палките/тоягите; но внимавайте, не си слагаме пантофите и нощните шапчици, защото може да се окажем в положение, в което докато ние вървим обезоръжени, окичени с вейките от една цяла маслинова гора, другите да ни заставят да се борим в условията на абсолютна зависимост.

*„Да живееш опасно“, 2 август 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 228*

Този Съвет беше важен, защото преди всичко ни показва, че не съществуват различни тенденции. Те никога не са *съществували* във фашизма и няма да съществуват никога. Всеки един от нас има различен темперамент, различна чувствителност, всеки един има и своята индивидуална психология, но има обща основа, върху която всичко това се нивелира; освен това ние не обещаваме нищо определено за в бъдеще, а с всичките си сили работим за настоящето, затова вярвам, че Национал-фашистка партия никога не ще бъде отегчена, изтерзана и осиромашала от безкрайните тенденциозни дискусии, които някога се провеждаха, в малката вчерашна Италия, дребно забавление на не по-малко дребната италианска буржоазия³⁴.

³³ Виж бел. 9 към пета глава.

³⁴ Виж бел. 10 към пета глава.

*„Синтез на политическата борба“,
7 август 1924, S. e D., Vol. 4, p. 236.*

Не отричаме правото на опозиция. Не искаме да принуждаваме всички италианци да мислят така както мисли-ме ние и да вярват в това, в което вярваме ние: не искаме да съществува една единствена духовна нагласа, защото една Италия, доведена до това положение, би била нетърпима, но не позволяваме да се изопачава действителността до отричането на всичко добро, което пожелахме и извършихме. Не допускаме, преди всичко и над всичко, не допускаме и никога няма да допуснем да не се зачита изключителната жертва на нашите три хиляди мъртъвци, които са гаранция, сериозна гаранция, че фашизмът никога не ще забрави своите славни предназначения³⁵.

*„Към народа на Неапол“, 16 септември 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 236.*

Фашизмът вече не е, не може и не иска да бъде лична охрана на индивидуални или на класови привилегии, а желае да бъде велика стража, закриляща сигурността и присъщото величие на италианския народ³⁶.

*„За почестите към Пасколи“,
21 септември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 268.*

Трябва да избягваме сделките, да не ги допускаме, дори да отказваме да слушаме за тях, да заявим, че те са чужди на нашия фашистки манталитет; а когато необходимостите налагат подобни сделки трябва да ги правим открито³⁷.

*„Вътрешната политика пред Сената“,
5 декември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 423.*

Вечната тайна на победата е в мълчаливото координиране на всичките сили под разпорежданията на един единствен човек.

*„Възхвала към грегариите“, Gerarchia,
февруари 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 29.*

Ако е възможно с любов, ако е необходимо със сила, искаме всички италианци да се чувстват като единна мобилизирана армия в името на мирните

³⁵ Виж бел. 11 към пета глава.

³⁶ Виж бел. 12 към пета глава.

³⁷ Виж бел. 13 към пета глава.

дела, а ако трябва и в името на войната.

*„Десетилетие след намесата“, 24 май 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 84.*

Трябва да подобрим своя стил. Да го направим по-строг в делата, в думите, в отношението към отделните личности³⁸.

*„Фашизъм и синдикализъм“, Gerarchia,
май 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 102.*

Днес нацията се сдобива със своя юридически, политически и духовен скелет и става държава.

Вече достигахме мечтания връх. Всичко това ни налага сурови задължения и едно високо и съзнателно чувство на отговорност, не само колективно, но и лично. Всеки един от вас трябва се приема за войник; войник, дори и когато не носи сиво-зелената униформа, войник, когато работи в кантората, във фабриката, на строителната площадка, или на полето; войник свързан е цялата останала армия; една молекула, която чувства и пулсира в едно с целия организъм.

...Правителството се възприема като генерален щаб на нацията, който влага своите усилия в гражданските дела в името на мира. Правителството с бдително, за да не допусне гражданите да безделничат; правителството е строго, защото смята, че в държавата нямат право на гражданство неприятелите на държавата; правителството е неумолимо, защото усеща, че в тези железни времена единствено хора с твърда воля могат да маршируват. Всичко останало е мъгла, която се разпръсква при първите слънчеви лъчи.

*„Третата годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 164-165.*

В тези часове на успех трябва да бдим, безмилостно да контролираме самите себе си; понеже победата води до оптимизъм: оптимизмът към лекомислие, до своего рода духовна немарливост, която в определени моменти е била присъща на италианците, а лекомислието води до катастрофа. Необходимо е да бъдем песимисти в победата. Особено в победата! Да не се отпускаме. Да не вярваме, че най-после всичко ще започне да върви добре. Това, което бих искал да нарека лековерност в щастливата звезда трябва да бъде отхвърлено и решително да не бъде възприемано от фашизма. Лъкът на волята винаги трябва да бъде натегнат, защото често пъти случаят, съдбовността, хората заплашват, компрометират,

³⁸ Виж бел. 14 към пета глава.

провалят делото, което се приема за завършено³⁹.

*„Основни познания по история“, Gerarchia,
октомври 1925 г., S. e D., Vol. 4, p. 178.*

Не! Отечеството не е една илюзия, Отечеството е най-великата, най-хуманната, най-чистата реалност.

„4 ноември 1925 г.“, S. e D., Vol. 5, p. 191.

Аз възприемам италианската нация в едно постоянно състояние на война⁴⁰.

Вече казах и повтарям, че предстоящите пет или десет години са решаващи за съдбата на нашия народ.

Решаващи са, защото се развихри и се все повече се засилва международната борба, а на нас, които със закъснение пристигаме на световната сцена не ни е позволено да пропиляваме своята енергия.

*„Закон за колективните трудови отношения“,
11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 238.*

Както ислямският рай, така и нашият мир е по сигурен под сянката на нашите мечове!⁴¹

*Устройството на армията, 29 януари 1926 г.,
S. e D., Vol. 45 p. 259.*

Трябва да се противодейства, защото една тенденция приучи народа да се жали пред всяко едно усилие, дори и да направлява съдбата си, а това е една самоубийствена тенденция. Всеки индивид и всеки народ в твърде голяма степен е ковач и отговорен за своята съдба. Разбира се, и съдбата има значение. Но отношението към съдбата е това, което отличава хората и народите и което определя тяхната участ. Слабият се огъва пред съдбата, силният не се примирява и се опитва да се съпротивлява пред съдбата, да я преодолее и да си изкове по-добра; слабият вижда затвореният кръг на своите надежди, докато силният, напротив, от ударите на съдбата, извлича по-голяма сила, за да открие нов път и да започне отново живота си.

„Застрахователни задачи“, 3 март 1926 г.,

³⁹ Виж бел. 15 към пета глава.

⁴⁰ Виж бел. 16 към пета глава.

⁴¹ Виж бел. 16 към пета глава.

S. e D., Vol. 5, p. 283-284.

Нарекох тази организация: „Италиански бойни фаши.“ В тази сурова и металическа дума се състои цялата програма на фашизма, такава, каквато си я представях, такава, каквато я исках, такава, каквато я направих!

Дори и това е програма, другари: да се сражаваме!

*„Седмата годишнина на фашиите“,
S. e D., Vol. 4, p. 238.*

Партията е политическият и духовен резерв на режима, докато сдруженията са нейният икономически резерв, а милицията е военнослужещата защита.

...Трябва да прогоним от нашите редици свадливите, тези, които непрекъснато изпитват нуждата да създават неприятности, тези които не могат да живеят, които не биха могли да живеят, ако около себе си не сеят препирни и несъгласия.

...Фашистите трябва да бъдат двойно по-дисциплинирани: като фашисти и като граждани. Да не се създава анахроничен раздор, гротескно и абсурдно е да се вярва, че авторитетът на фашистката държава е авторитет, от който можем да се абстрахираме, тоест да достигнем до един демагогски начин на мислене, безумен и анархистически настроен, този, който ние обгорихме с огън и меч като жива рана⁴².

Фашистката държава е фашисткото правителство, а министър-председателя на фашисткото правителство е ръководителят на революцията.

Имаме твърде тежки задачи, другари, които ще докажат нашата морална устойчивост. Обяснявам: живеем във фашистка държава, погребяхме старата демо-либерална държава; с други думи, ние живеем в една държава, която контролира всичките сили, които действат в лоното на нацията. Контролираме политическите сили, контролираме моралните сили, контролираме икономическите сили, следователно ние сме в разцвета на корпоративната фашистка държава. Задачата е тежка. Ние издигнахме една солидна сграда. Партията пое огромна политическа отговорност. Сега, другари, ние сме, или не сме фашисти; с други думи дали имаме или не религиозното и трагично чувство за тази необходимост, ако го имаме, работата става относително лесна. Тогава проблемите не изглеждат комплицирани; тогава на помощ ни идва човешката воля, за да победим обективните трудности.

⁴² Виж бел. 17 към пета глава.

*„Ако напредна, последвайте ме...“
7 април 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 308, 309, 310.*

Ние искаме да станем един по-велик народ: жилав, корав, волеви, стегнат. Тези добродетели процъфтяват сред най-добрата част от италианския народ, а задача на фашизма е да ги направи универсални за всички.

Знамето не е едно обикновено парче плат: знамето е душа, знамето е идеал, който може да бъде обобщен с тринома: работа, фашизъм, Италия⁴³.

*„Моряшкото знаме“, 24 май 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 338.*

Нещастие е да спреш, да спреш означава да отстъпиш.

„24 май в Генуа“, 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 342.

Аз вярвам, че народите,...ако искат да живеят, трябва да развият силна воля за власт; в противен случай ще вегетират и живуркат и ще се превърнат в жертва на по-силен народ, който по-добре е успял да развие волята си за власт.

*„Реч пред Сената“, 18 август 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 96.*

Фашизмът не е партия, не е режим, не е единствено режим, а една вяра, но не само вяра, а религия, която завладява трудещите се маси на италианския народ.

*„Реч в Пезаро“, 18 август 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 386.*

Нашата демокрация не е пораженска нито малодушна или снизходителна към не дотолкова благородните инстинкти на масите, демокрация, която вечно изпитва страх, но най-вече, когато проявява малко смелост.

Либерализмът, не може да си мисли, че може да застане над смесицата от интереси и над различните съсловия на националната общност. Ние отхвърлихме всичко това, отхвърлихме го като разлагащо добродетелите на италианския народ. Ние сме напълно ясни в своите твърдения, твърде безупречни в своето отрицание. В това се крие и тайната на нашата несъкрушима

⁴³ Виж бел. 18 към пета глава.

сила.

*„Към народа на Перуджа“, 5 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 426.*

Необходими са ни още много време, много усилия, много жертви за да променим напълно, физически и морално, облика на Отечеството. Трябва да усъвършенстваме всичките си сили. Лозунгът е един и същ за партията, за милицията, за синдикатите: дисциплина, съгласие, политическа и морална непримиримост. След като променихме законите, трябва да реформиране и обичаите. Наслояванията на старата малка демо-либерална Италия безмилостно трябва да бъдат премахнати от душите и да бъдат унищожени един път завинаги. Те процъфтяват под формата на персонализъм, използвачество, арилизъм, безвкусно бръщолевене; често в подла клевета. Качествата, дори неизменните добродетели на *истинския* фашист трябва да бъдат откровеността, лоялността, безкористността, почтеността, смелостта, непоколебимостта. Всичките, онези, които се проявяват малко или повече покварени от старата болест, трябва да бъдат прогонени от нашата армия. Те представляват пречки, спирачки пред нашия подход: те са къклицата, която трябва да отделим от житото; те са *gehen*, който трябва да падне, за да остане свободна новата аристокрация за утрешните по-големи задачи.

*„Послание за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, 440-441.*

Преди всичко работата, на второ място дисциплина, след това безкористност, след това житейска почтеност, след това лоялност, искреност, смелост.

*„Към авангардистите за 28 октомври “ 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, 444-445.*

Моят лозунг е един глагол: Да издържим! Да издържим ден след ден, месец след месец, година след година; по начин, че да успеем да отхвърлим всичките резерви, критики, опозиции като гнусна тиня пред монолитния блок на волята и фашистката непоколебимост. Ние от фашисткия режим, а когато казвам режим, разбирам всички вас, защото режимът не са единствено ръководителите, но така също и грегариите, не само йерахиите, но и масите, които дават живителната подкрепа и мощната сила на режима - ние не спим върху лаврите си. Работихме, сурово работихме.

...Ние хората от фашисткия режим не стоим затворени в кула от слонова кост, отдалечени от какъвто и да е контакт с работническите маси. Ние сме в непрекъснат и директен контакт с работещия народ. В държавата народът се

движи. Днес правата на народа се признават, закрилят, съгласуват.

*„Към народа на Рим за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 444-445.*

Днес известяваме пред света за създаването на мощната унитарна Италианска държава от Алпите до Сицилия, а тази държава се изразява в една централизирана, организирана, унитарна демокрация, в която демокрация народът се движи спокойно, защото, о господи, или вие самите трябва да въведете народа в държавната цитадела и той ще я защитава, или ще остане извън нея и ще я атакува.

*„Реч за Възнесението“, 26 май 1927 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 77.*

Черни ризи! Дадох ви лозунг. Да издържим: с вяроност, с дисциплина, с безусловна преданост.

*„Петата годишнина от похода към Рим “ 30 октомври 1927 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 110.*

Днешна Италия не трябва да утълномощаване от никого за своята политика. Италия е напълно независима в своята външна политика⁴⁴.

*„Италия в света“, 5 юни 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 185.*

Трябва да се излекуваме от манията, проявяваща се от носталгичната до жалващата се наивност и закоравялост. Ние не искаме да приличаме нито да се сравняваме с последователите на старите партии, които през цялото време стояха втреничени в слънчевия календар, за които през всеки ден на годината имаше повод за честване и които възприемаха една поза, която ни разкриваше неизлечими житейски или зъбни носталгии. Ние не сме от тази школа и не възприемаме този стил; ние винаги гледаме към *утрешния ден* и си спомняме за *вчера* от гледна точка на простата документирана хронология. *Историята ще ни прецени, нека да го направи историята.*

*„Пробуждането на новото време“, 9 декември 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 285.*

Една нация съществува, доколкото е един народ. Един народ преуспява, ако е многоброен, трудолюбив и уреден. Силата се явява следствие от този основен

⁴⁴ Виж бел. 19 към пета глава.

трином.

*„Реч пред Петгодишната асамблея на режима“,
10 март 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 14.*

Никои мислят, че нашето движение е реакция, но то е революция: мислят, че става въпрос за тирания, въпреки че цял един народ сам управлява себе си; смятат, че ние не сме способни на жертви, дори и на по-велики от онези, които направихме, за да стигнем до Виторио Венето.

...Волята на фашизма не е единствено желязна и решителна, но тя е математическа, при това нашата воля е повече от дистанцираща, тя се изкушава от препятствията, защото аз съм сигурен, че италианският народ, който не остана пленник на морето, което беше Рим, е способен дори и на изключителни жертви.

*„Реч във Флоренция“, 17 май 1930 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 206.*

Онзи, който създава историята, не изпитва изобщо нуждата да я записва; още повече не се опитва да я обяснява. А при това ние сме в самото начало. Тежко ни, ако започнем да търсим носталгия в датите, към всичко, което е било, към всичко онова, което не може да се върне. Напротив, ние гледаме с пламенен поглед към бъдещето: онова, което трябва да извоюваме ни интересува много повече от вече извоюваното. Животът и славата на нациите се крият именно в този стремеж към бъдещето и в тази проекция отвъд днешния ден; в тази *неуморимост* е и героичната цел на фашистката вяра.

Естествено консерваторите, безделниците, страхливците, хората от миналото не могат да ни разберат и ние не трябва да ги допускаме в нашите редици, дори и близо до себе си. Този, който не е готов да умре за своята вяра не е достоен да я изповядва.

*„Послание за деветата годишнина“,
27 октомври 1930 г., S. e D., Vol. 7, 224-225.*

Чужди на фашисткия дух са всичките международни и обществени организации, въпреки че ги приема заради известната полза в определени политически ситуации, които както показва историята, може да се разпилеят от вятъра, когато сантиментални, идеални и практически елементи разбунят сърцата на народите⁴⁵.

Фашизмът не приема взаимното прегръщане и въпреки че живее в

⁴⁵ Виж бел. 20 към пета глава.

общността на цивилизованите държави, бдително и недоверчиво ги гледа в очите, следи съответните им духовни нагласи и промяната на техните интереси, не се оставя да бъде подлъгван от непостоянни и лъжовни при- видности.

Фашистката държава е воля за мощ и за империя. Тук римската традиция е идея за силата. Във фашисткото учение империята няма единствено териториално или военно, или търговско изражение, но и духовно или морално. Можем да се мислим за една империя, тоест за една нация, която директно или индиректно да ръководи останалите нации без да е необходимо да завладява дори и един квадратен километър територия. За фашизма имперската тенденция, тоест експанзията на нациите е проява на жизнеспособност: противоположното, с други думи да си стоим у дома е знак за упадък; народите, които се появяват или се възраждат са империалистически, народите, които загиват са пораженски. Фашизмът е най-подходящото учение, благодарение на което може да се проявят тенденциите, духовните нагласи на един народ, какъвто именно е италианският, който се възражда след дълги векове на униние или на чуждо робство. Но империята изисква дисциплина, координиране на усилията, дълг и жертва; това обяснява много от аспектите на практическата дейност на режима и насочването на много държавни сили и нужната строгост срещу онези, които искат да се противопоставят на този спонтанен и съдбовен за Италия порив през XX век, които се противопоставят, като агитират вече превъзмогнатите идеологии от XIX век, отречени навсякъде, където са приложени великите експерименти на политическите и икономическите преобразования: никога, както сега, народите не изпитват подобна жажда за управници, указания, ред.

*„Фашисткото учение“,
S. e D. Vol. 8, p. 77-78, 88.*

Ние искаме младежите да издигнат нашата факла, да се въодушевят от нашата вяра и да са готови и решими да продължат нашето усилие. Необходимо е да се фашизират още повече онези, които аз наричам мъртви пространства в националния живот, след като не се им се дава възможността да се впишат твърде много в редовната администрация до мига, в който не приемат радостта и опиянението от риска, за са готови за всичко онова, което евентуално може да представлява най-строгата утрешна задача.

*„Първа реч за десетгодишнината“,
17 октомври 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 121*

Следователно, кой е лозунгът през новото десетилетие, към което ние вървим с душата на двадесетгодишни? Лозунгът е следният: „Да вървим, да строим, а ако е необходимо, да се сражаваме и да победим!“

*„Към народа на Торино“, 23 октомври 1932 г.,
S. e D., vol. 8, p. 128.*

Целта на режима, а следователно, преди всичко на Великия съвет, се състои в неумолимия стремеж да не се допусне буквализмът да поквари духа, материята да убие идеала, а дребните нужди, интересите, апетитите на отделните личности да получат превес над всеобщите интереси на народа.

Колкото и да повтаряме няма да бъде достатъчно, но фашистът има да изпълнява двойни задачи, в сравнение с останалите граждани. На всяко едно от заседанията на Великия съвет бяха правени апели към ръководителите и членовете да бъдат достойни за революцията. Революцията е една идея, която откри щикове, но щикове се носят от хората: отново всичко завей от хората, а революцията в своето развитие ще продължи да зависи от способностите, закалката и характера на хората.

*„Предговор към Актовете на Великия съвет,
Il Popolo d'Italia, 13 януари 1933 г., S. e D., vol. 8, p. 155.*

Основните опорни точки на нашата революция бяха издигнати в разгара на онзи събор: да отстоим включването във войната и победата; да се порицаят пораженските партии и пораженските групи; осъдителен протокол срещу ръководната демо-либерална класа, апатична и малодушна; да се признаят добродетелите на италианския народ; позив да се насочим към труд, напомнящ този в окопите; необходимост от национален синдикализъм; да се срин парламентаризма; да се осмееят книжните спектакли; да се проверят младите сили; да не се зачитат шаблоните; унитаристично чувство и върховно налагане на държавата, но преди всичко едно разбиране за живота, основаващо се върху дълга, дисциплината, сражението.

*„Послание за 14-та годишнина на фашиите“,
23 март 1933 г., S. e D., vol. 8, p. 162.*

Шестте хиляди години от човешката история, която ние познаваме ни дават един ясен урок: трябва да бъдем силни.

Силните народи имат близки и далечни приятели във време на мир; а в случай на война всяват страх. Слабите народи по време на мир са сами и пренебрегвани; в случай на война са изложени на върховната опасност да бъдат премазани.

Преди всичко трябва да сме силни по брой⁴⁶, понеже ако люлките са празни нацията застарява и запада. Трябва да сме силни в смелостта, никога да не се обръщаме назад, след като вземем едно решение, а да вървим напред. Трябва да сме силни по характер, така че да не се наруши равновесието, нито когато нацията е огряна от светлината на славата, нито когато е покосена от незаслужените удари на съдбата.

Мога да се изразя с тези думи, защото никой не може да оспори на правителството и на италианския народ искреното желание за мир, за което имаме и доказателства. Четиринадесетте години сурови борби закалиха нас ветераните във всички възможни изпитания, те родиха новите поколения, нетърпеливи да изпробват своите сили, да покажат своята дързост, направиха от италианския народ, към който в сърцето си аз питая дълбока любов и смисъл на моя живот, една човешка маса, компактна, обединена, единоподушна, която нищо не може да пропука!

Това е фашистка Италия, която навлиза в разгара на двадесетия век, като единствената нация, която има свой лозунг и учение за спасението и живота на останалите цивилизовани народи по земята.

*„Към народа в Кунео“, 24 август 1933 г.,
S. e D., vol. 8, 234-235.*

Все още сме движение. Революцията не е завършила. Не може и да приключи, понеже тя, а в това се крие и един от основните белези на нейната оригиналност, е и трябва да остане едно безспирно сътворение на нашия дух и на нашето борбено безпокойство.

*„Към флорентинските черноризци“,
23 октомври, 1933 г., S. e D. Vol. 8. p. 256.*

Днес на 28 октомври от XI-та годишнина искам да ви дам една строго, едно сериозно, едно прекрасно нареждане: Италия да достигне до световно превъзходство, фашистка Италия по суша, вода и въздух, в материалния и духовния свят трябва да се стреми към първенство в света. Вземете присърце тази твърда увереност и нека тя бъде не само вяра, но и единоподушна воля на целия италиански народ.

*„Реч пред наградените“, 28 октомври 1933 г.,
S. e D., Vol. 8, p. 255.*

⁴⁶ Виж бел. 21 към пета глава.

Все още съществува една опасност, която може да застраши режима: тази опасност се олицетворява от това, което обикновено се нарича „буржоазен дух“, с други думи желанието за удовлетвореност и нагаждачество, склонността към скептицизъм, към компромис, към удобен живот, към кариеризъм. Обуржоазения фашист е онзи, който вярва, че няма какво повече да прави, че ентусиазмът обезпокоява, че парадностите са твърде много, че е време да се приседне, че е достатъчен само един син и че елементарните потребности са в основата на дома. Не отричам съществуването на хора с буржоазни нагласи, но не приемам, че тези същите могат да бъдат фашисти, фашисткото кредо е героично, а буржоазното е егоистично. Има само един единствен един лек срещу тази опасност: принципът на продължаващата революция. Този принцип се поверява на младите по възраст и сърце. Той отблъсква интелектуално ленивите, непрекъснато държи буден интереса на народа: не парализира историята, а укрепва силите. Съгласно нашите идеи революцията е едно сътворение, което ре- дума сивия тежък труд на ежедневното съзидание с поразителните мигове на жертвата и славата. Благодарение на този тежък изморителен труд след войната вече е възможно да видим и все повече ще проличава физическата и морална промяна на италианския народ.

...Годините минават, но нашата вяра е съхранена, както в навечерието на сражението. Измъчва ни единствено безпокойство да успеем ускорим максимално темпото, понеже обема на работата се увеличава, а дните ни се виждат твърде кратки. За да се получи от работата максимален коефициент на полезност, е необходима пълна идеална непримиримост, абсолютна вяроност към принципите, все по-ясно разграничаване между *sacra e profana* и неуморна бдителност срещу всичко онова, което дори и от далече може да навреди на моралния престиж на режима.

...Пред революцията стоят много деликатни и важни задачи. А климатът остава вечно суров. Закъсняващите, несигурните, носталгичните ще останат далеч зад нас. Италианският народ иска да върви напред под ликторския знак, а той означава единство, воля, дисциплина.

...Фашистите от главните до най-незначителните трябва да изпитват смирение и гордост, когато служат на тази държава, да обезпечават благосъстоянието и мощта на този народ.

„Синтез на режима“, 18 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 9, 42-43-44.

Фашизмът ще положи усилие да направи по-земни италианците, за да успее в известна степен да коригира по-основно техния характер.

*„Икономическото положение“, 26 май 1934 г.,
S. e D. Vol. 9. p. 82.*

Ние фашистите сме устремени към бъдещето, което възприемаме като творение на нашата воля, насочена към обективната победа.

*„Към народа на Вари“, 6 септември 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 124.*

Ако ни предстои истински мир, плодотворен мир, който ще бъде съпроводен със справедливост, ние сме в състояние да напичим с маслиени клонки цевите на своите пушки. Но ако това не стане, бъдете сигурни, че ние, ние хората закалени от ликторския климат, ще украсим върховете на нашите щикове с лавъра и дъба на победата.

*„Реч пред работниците в Милано“,
6 октомври 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 133.*

Горко на съмняващите се, горко на закъсняващите, горко на малодушните, но най-вече горко на непризнателните.

*„Обръщение за Санта Кроче“,
27 октомври 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 139.*

Поведохме една твърде сурова война. Срещу нас беше природата, обстоятелствата, както и скептицизмът, мисловната инерция, моралната леност на онези, които преди да влязат в сражението искат математически точно да им бъде гарантирано, че ще постигнат победата, докато за нас фашистите сражението има по-голямо значение от самата победа. Започналото с напълно решимата воля сражение, неизбежно се увенчава с победата.

...Ралото очертава браздата, но мечът я отбранява. А палешникът и острието, те и двете са от закалена стомана, както вярата в нашите сърца.

*„Ралото и мечът“, 18 декември 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, 153-154.*

Нали *сражението* винаги се явяваше крайна цел на всяка една наша надежда? А причината да предпочитаме риска на един героичен живот пред застоя на едно безвкусно съществуване, не се ли криеше в особения темперамент на фашистите? За всички изпитания, които вие се подготвяте да посрещнете, изградете помежду си взаимното приятелство на всички за един и на един за всички.

*„Реч в Еболи“, 6 юли 1935 г.,
S. e D., Vol. 9, 197-198.*

Вие трябва да сте на първа линия при изпълнени на задълженията и в жертвата: това е единствената привилегия, с която можете да се гордеете във всеки един момент.

*„Обръщение за тринадесетата годишнина от похода към Рим“,
28 октомври 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 226.*

Духът укротява и сломява материята, духът стои зад щиковете и оръдията, духът създава светостта и егоизма, който на достойните народи, както нашия, дава победа и слава.

*„Маслиненото дърво и щиковете“,
24 октомври 1936 г., S. e D., Vol. 9, p. 185.*

Походът към Адис Абеба е логическа историческа последица от похода към Рим. През 1922 г. се сражавахме срещу малодушната политика „да си стоим у дома“, през 1936 г. извоювахме своето място под слънцето: нашата гордост е законна, а делото, което ще извършим в Африка ще бъде нашият принос към цивилизацията, достоен за хилядолетната италианска традиция⁴⁷.

*„Обръщение за първия имперски
28 октомври“, S. e D., Vol. 10, 193-194.*

Няма да предизвикаме учудване, ако днес ние издигнем знамето на антиболшевизма. Това е нашето старо знаме!

Ние сме родени под неговия знак, ние се сражавахме срещу този враг, победихме го благодарение на нашите жертви и с нашата кръв.

Защото това, което се нарича болшевизъм или комунизъм, днес не е нещо друго, чуите ме добре, днес не е нещо друго, освен един държавен свръх капитализъм, достигнал до своите най-жестоки проявления: следователно, не е отрицание на системата, а едно продължение и сублимация на тази система⁴⁸. И вече е време да приключим с нея като и́ противопоставим фашизма и демокрацията. Наистина може да се каже, че нашата велика Италия също е и безкрайно непозната. Ако много от тези министри, депутати и тем подобни, които говорят „по слухове“, се решат поне един път да преминат италианската

⁴⁷ Виж бел. 22 към пета глава.

⁴⁸ Виж бел. 23 към пета глава.

граница, ще се убедят, че ако има страна, където да се е осъществила истинската демокрация, то тази страна е фашистка Италия⁴⁹.

...Ако някой наистина възнамерява да потопи живота на италианския народ в онова море, което някога беше Рим, той добре трябва да знае, че италианският народ ще скочи като един човек на крака си, готов за битка с една решимост, че в историята рядко стават прецеденти⁵⁰.

*„Реч в Милано“, 1 ноември 1936 г.,
S. e D., Vol. 10, 207-208-209.*

Бележки към V глава

1. При прочита на тази глава за духа на фашистката революция ще бъде добре да се имат предвид някои твърдения, направени от Дучето преди основаването на „Il Popolo d'Italia“.

Сред най-важните смятаме за подходящо да припомним следните:

„От 1892 г., когато те се отделиха от анархистите на Конгреса в Генуа, чак до 1911 г., следователно за две десетилетия, нашите социалисти се бореха за единството на нацията. След това настъпи времето на дебатите, тенденциите, а заедно с тях и упадък. Тогава аз мислех, че движението на цял един народ би трябвало да укрепи единството на нацията, с или без социализма.“ [Ludwig, op. cit., p.86-87.]

„Заявяваме на противниците, че нашите полемики, нашите критики ще бъдат въз основа на откровеността, зачитането на всички честно изповядвани идеи. Ще се опитаме да останем незасегнати от този сектантски, фанатичен и якобински дух, който явно е прелюдия към една модерна червена нетолерантност. Но няма да се примирим с шарлатаните, независимо в коя партия членуват, всеки път, когато те отиват сред работническите тълпи, за да търсят овации, гласове, заплати, клиенти. Социализмът не е търговска сделка, не е политическа игра, а още по-малко спорт; той е усилие в името на морално и материално издигане на отделния човек и на колектива. Навярно, той е най-великата драма развълнувала някога човешката общност.“ [от бр. 1 на „Lotta di classe“, 1910 г. De Begnac, op. cit., p. 94.]

⁴⁹ Виж бел. 24 към пета глава.

⁵⁰ Виж бел. 25 към пета глава.

„Ние не сме провокатори и не толерираме провокациите.

...Ние предпочитаме по-скоро нашата партия да даде жертви, но не и убийци. При всички положения историята ще ни възмезди.“ [Idem, p. 99.]

„Предпочитаме *качеството* пред *количеството*. Пред покорното и примирено стадо, което следва пастира и се разбягва при първия вой на вълците, предпочитаме малкото ядро, решителното, смелото, благоразумно осъзнало своята вяра, знаещо онова, което иска, директно насочено към целта. [Idem, p. 104.]

Кандидати и кандидатури: да си припомним другарите. Ние сме тук, за да изпълняваме нашето неуморно, подлежащо на контрол дело, а всеки път, когато ни се види застрашена чистота на идеята и достойнството на партията силно ще нададем вик за тревога.

Развитието на партията: всички онези, които търсят в социализма лично и материално удовлетворение, всички онези, които по принцип възприемат политиката и в частност тази на социалистите като игра, още по-зле като пазар, всички онези, които не са готови на постоянна, ежедневна, безкористна жертва, назад! В нашата строга и сурова милиция няма място за тях!“

Това последно твърдение е от 1913 г. Следващото е от август 1914 г., което De Вегнас с право определя като „акт за раждането на фашизма:

„В очакването на трагичните събития, които ще назреят в Европа; в очакването на разрушителните турбини, социалистите и пролетариите в Италия *се стягат в един единствен огромен сноп*. [Idem, p. 177.]

2. Ще бъде добре да се имат предвид следните писания за фашисткото разбиране на насилието: „За нас насилието не е система, не е естетика, още по-малко спорт, а една сурова необходимост, на която сме подложени. [„Първата реч пред Камерата“, 21 юни 1921 г., S. e D., Vol. 2, 187-188.]

„Насилието не е безнравствено. Понякога насилието е морално. На всички наши неприятели ние оспорваме правото да се оплакват от нашето насилие, защото сравнено с това, което беше извършено през злощастните 1919 г. и 1920 г. и сравнено с това на болшевиките в Русия, където бяха екзекутирани два милиона хора и където още два милиона лежат в затворите, нашето насилие е детска игра. От друга страна, насилието даде резултати, защото в края на юли и през август за двадесет и четири часа систематично и войнствено насилие постигнахме онова, което нямаше да успеем да постигнем за четиридесет и осем години проповеди и пропаганда. Следователно когато нашето насилие е полезно за някое

гангренозно състояние, тогава то е твърде морално, достойно за уважение и необходимо. Но, о, приятели фашисти, аз говоря на фашистите в Италия, нашето насилие трябва да има специфични особености, фашистки. Насилието на десет срещу един трябва да се отхвърля, да се осъжда. Насилието, което не се обяснява трябва да се отхвърля. Има насилие, което освобождава и насилие, което поробва; има насилие, което е морално и насилие, което е глупаво и безнравствено. Насилието трябва да се съобразява с необходимостта на момента, от него да не се прави школа, доктрина, спорт. [„Реч в Удине“, 20 септември 1922 г., S. e D., Vol. 2, 310-311.]

„Римският меч се е превърнал в символ, защото по същество той е меч на справедливостта. Рим се е сражавал сурово, за да победи; но след победата се е вдъхновявал от справедливостта; покорявал е народите, за да ги направи граждани, съединявайки в едно силата и милостта.

В това се състои и моето разбиране за насилието. Ако понякога насилието е необходимо, то винаги трябва да бъде съпроводено с чувството за благородство и великодушие.“ [„Към инвалидите на Рим“, 22 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 212.]

„Ние не обичаме насилието заради самото насилие.

За нас насилието не е спорт, никога не е било, нито може да бъде забавление. За нас насилието, както и войната, е една твърде сурова необходимост в определени исторически моменти, но мечтата, която носим в сърцето е мечтата за една мирна, задружна, трудолюбива Италия, в която всички да се чувстват синове на една и съща майка и приобщени към общите ѝ съдбини.“ [„Към народа на Кремона“, 29 октомври 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 334.]

„Време е да кажем на фашистите да преодолеят всичките елементи, които превръщат насилието в цел, защото то трябва да бъде средство. Време е да кажем на всички фашисти, че партията ще бъде велика, ако съумее да подчини своите интереси на върховните интереси на нацията. Онези, които смущават обществения ред трябва да бъдат сразени; и толкова по-силно сразени, ако те същите са фашисти, защото като постъпват така изменят на своята вяра и нараняват идеалните постулати на фашизма.“ [„Вътрешната политика пред Сената“, 5 декември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 411.]

„Винаги съм казвал, а тук сега го припомнят тези, които ме следваха през тези пет години на жестока битка, че за да бъде полезно насилието трябва да е хирургическо, интелигентно и благородно.“ [„Реч на 3 януари“ 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 9.] „Вие знаете какво мисля за насилието. За мен то е напълно морално, по-морално е от компромиса и от споразумението. Но за да съдържа в себе си оправданието на една висока нравственост, е необходимо винаги да бъде ръководено от една идея, никога от долната сметка на нечий жалък интерес.

Преди всичко трябва да се избягва насилието срещу онези, които не са виновни, а по-скоро невежи и фанатици.“ [„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г., S. e D., Vol. 4, p. 111.]

„Когато Партията на революцията е господар на Властта, насилието трябва да бъде единствено в *държавните* средства и цели. Партията трябва да се задоволи със създаването и поддържането на една подходяща среда, ако се наложи да бъде използвано насилие от страна на държавата. Неофициалното насилие, индивидуалното, неконтролираното е антифашистко.“ [„Основни познания по История“, Gerarchia, октомври 1925 г., S. e D., Vol. 4, p. 179.]

„Почти през целия си живот аз правих апология на насилието. Правих я, когато бях начело на италианския социализъм и тогава плаших търбусите, понякога прекомерни, на моите другари с книжки с твърде войнствените си предвиждания за „кървавата баня“ и „историческите дни“. Искях да изпитам бойната способност на тази митична, неприкосновена същност, която се наричаше „италиански пролетариат“. Но винаги правех разлика от насилие до насилие, пред Конгреса в Удине, в разговорите в районните кръжоци, и винаги съм казвал, че има съвременно насилие, благородно от страна на един срещу друг, великодушно, по-добро от компромиса и от споразумението. Но насилието, което служи на личните интереси, не е фашизъм.“ [„Реч за Възнесение“, 26 май 1927 г., S. e D., Vol. 6, p. 66.]

3. Други особено важни твърдения на Дучето за необходимостта да се воюва с регионализма са следните:

„Другари! Историческото и революционно значение на войната и на революцията на черните ризи се състои в следното: накрая от Алпите до Сицилия съществува един единствен обединен народ, единоплемен, дисциплиниран, решен да изгради величието, могъществото на Отечеството.“ [„Десетгодишнина от победата“, 4 ноември 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 270.]

Успяхме да преодолеем някогашното моралното дизаджо⁵¹.

За режима не съществува север или юг: съществува Италия и италиански народ. [„Реч произнесена пред петгодишната асамблея на режима“, 10 март 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 17.] /

4. За да разберем по-ясно идеите на Дучето по въпроса ще бъде добре да препрочетем следните откъси от писанията и речите му, които се отнасят до войната и мира:

⁵¹ Букв. отбив от номиналната стойност на ценни книжа и монети при борсови сделки.

„Например, смята се, че усъвършенстването на военните инструменти трябва да убие войната. Смешно! Войната винаги е била отживелица. Усъвършенстването на оръжията е свързано с техническия, механичният и военният прогрес, постигнати от човешките общности. От тази гледна точка бойните машини на древните римляни са равностойни на мортира/миномет 420. Те са създадени с цел да убиват и убиват. По никакъв начин усъвършенстването на бойните инструменти не може да представлява препятствие пред агресивните инстинкти. Може да се каже и обратното!

Бяха възлагани надежди на човешката доброта, на чувството за *човечност*, братство, обич, които трябваше да сплотят членовете на човешкия *род* отвъд планини и океани. Друга илюзия! Напълно вярно е, че тези чувства на *симпатия* и *симпатетизъм* съществуват. Нашият век видя, в действителност, че се увеличиха делата на филантропите, за да се облекчи мизерията на хората, а дори и на *животните*, но заедно с тези чувства съществуват други по-дълбоки, по-възвишени, по-жизнени; тук няма да обясняваме войната като универсално явление, нито ще го приписваме единствено на капризите на монарсите, на родовия антагонизъм или на икономически сблъсък; трябва да се държи сметка за другите чувства, които всеки от нас носи в душата и които вдъхновиха Прудон да обяви - като вечна истина под маската на парадокса, - че войната има „божествен произход“. Също така се смяташе, че засилването на международните отношения, икономически, културни, артистични, политически, спортни и т.н., ще спомогнат за едно по-голямо взаимно опознаване на народите, ще попречат за избухването на война между цивилизованите нации.

Норман Анжел изгражда книгата си върху тезата за невъзможността на войната, като доказва, че икономиката на всички народи - и на победените и на победилите - след една война ще бъде разстроена и пожертвана. Още една жалко опровергана илюзия. Липса на наблюдения!

...Наистина международните отношения се засилиха; наистина икономическият, политическият и т.н. обмен между народите са или бяха безкрайно по-редовни, отколкото преди век, но успоредно с това явление се очертава едно друго; с разпространяването на културата и с изграждането на един вид национална икономика, народите се стремят отново да се затворят в своето единство, психологическо и морално ...

...Трябва да се прави разлика от война до война, както се прави разлика от престъпление до престъпление.“ [„Срещу неутралитета“, 13 декември 1914 г., S. e D. Vol. 1. p. 15, 16, 17, 20.]

„Аз изповядвам, че не вярвам във вечния мир: мисля, че и Кант не е вярвал:

за заглавие на своята книга той взема надписа от кръчмарска табела, гробищен символ. Разбира се, че в гробищата е вечният мир; но между народите, въпреки проповедите, въпреки идеализма, достойни за уважение, има и реални дадености, които се наричат раси, които се наричат развитие, които се наричат величие и упадък на народите и които водят до противоречия, които често се разрешават благодарение на силата на оръжията. [„За Вашингтонските конвенции“, 6 февруари 1923 г., S. e D. Vol. 3. p. 54.]

Трябва да изпитваме величествено и тържествено чувство пред победата. Защото, разбира се, мирът е човешко желание, на всички отделни индивиди и на всички народи, най-вече след една дълга война. Но добре, аз решително ви заявявам, че докато вярвам и се надявам на един твърде дълъг мирен период, все още не съм достигнал до един толкова възвишен оптимизъм, за да вярвам в дълготрайния мир през вековете.

...С едното око гледаме към гълъба на мира, който се издига към далечните хоризонти, но с другото гледаме към конкретните житейски потребности, към историята, която не може да се побере в нито един трактат, към историята, която ни показва възникването, израстването, упадъка на индивидите и на народите, към историята, която поражда великите фатални налудничавости. Надяваме се, че утрешната история ще има различно развитие от вчерашната, но в очакването на това чудо ние трябва да се подготвим, ние трябва да имаме мощна армия, силна флота, авиация, която да господства в небесата, но преди всичко дух сред различните класи на народа, склонен към жертва. [„4 ноември 1925 г.“, S. e D. Vol. 5., 190-191.]

Преди всичко, що се отнася до бъдещето и развитието на човечеството, като оставим настрана всяко едно от съображенията на актуалната политика, фашизмът общо не вярва във възможността, нито в ползата от един вечен мир. Следователно отхвърля пацифизма, който крие един отказ от борбата и една боязън пред жертвата. Единствено войната довежда до максимално напрежение цялата човешка енергия и поставя щемпела на благородство на народите, които имат доблестта да я посрещнат. Всички други изпитания са заместители, които никога не изправят човека срещу самия себе си, пред алтернативата между живота и смъртта. Следователно една доктрина, която има като отправна точка предюдициалния⁵² постулат за мира е чужда на фашизма, [„фашисткото учение“, S. e D. Vol. 8, p. 77.]

„Римският мир е достойният и справедлив мир, онзи, който господстваше през вековете на империята, чиито забележителни следи виждате тук наоколо. Мир, съответстващ на характера и на темперамента на нашата латинска и

⁵² Който предхожда решението на въпроса.

средиземноморска раса.

...По един напълно непоколебим, откровен и лоялен начин показахме, че желаем мира, но достоен и справедлив мир за всички.“ [„Към флорентинските черноризци“, 23 октомври, 1933 г, S. e D. Vol. 8. p. 250, 251.]

„Страшният въпрос, който тегне върху душите на масите от зората на историята до днес е следният: ще има мир или война?

Междувременно историята ни казва, че войната е явление, което съпровожда човешкото развитие. Може би е трагичната съдба, която тегне върху човека. Войната подобава на мъжа, както майчинството на жената.

Прудон казваше: „войната има божествен произход“. Хераклит, меланхоликът от Ефес, смята, че войната е в основата на всички неща.

Ето защо, уважаеми другарю, Del Croix, аз знам, че се шегувате като говорите за Нобеловата награда.

В Енциклопедията от философска и теоретична гледна точка определих напълно категорично моето становище; не само не вярвам във вечния мир, но намирам, че той потиска и отрича основните добродетели на човека, които се разкриват напълно наяве, единствено в кръвопролитното усилие.

Но това е нашата теоретична гледна точка; политическият живот, нашите интереси, трудът за вътрешното преустройство, над което залягаме ни налагат да желаем дълъг период на мир.“ [„Икономическото положение“, 26 май 1934 г., S. e D. Vol. 9. p. 98.]

„Нашият мир е един мъжки мир, понеже мирът отбягва слабите и подхожда на силните.“ [„Към народа на Венеция“, 26 юни 1934 г., S. e D. Vol. 9. p. 101.]

„Войната беше окачествена като касационен съд между народите. Но народите не кристализират, а следват насоките на своята енергия и на своя исторически динамизъм, от това следва, че въпреки конференциите, протоколите и всичките повече или по-малко благочестиви добри намерения, може да се предвиди, че въпросът за войната, който има своето начало още от началото на човешката история, ще я съпътства и през следващите векове.“ [„След великите маневри“, 25 август 1934 г., S. e D. Vol. 9. p. 114.]

По този въпрос много убедително се оказва написаното в статията „Европа и фашизмът“, приписвана на Дучето, публикувана в Il Popolo d'Italia, 6 септември

1937 г.:

„Героичното разбиране за характерния фашистки начин на живот не е неизбежно свързано с въпроса за войната: подобно схващане може да намери и широки възможности за реализация дори и в трудовете за войната.“

5. Припомняме следните твърдения на Дучето по въпроса: „Италия иска да живее в мир, но не в мир, сключен при постоянни тревоги и вълнения, какъвто беше този от 1866 г., който ни даде абсурдните граници на Ала и на Юрдио, но в един сигурен мир, който да ни позволява да се обърнем навътре и да пристъпим към икономическо възраждане.“ [„Към Юлийските Алпи!⁵³“, 22 февруари 1920 г., S. e D., Vol. 2. p. 55.] „Който иска да получи от нас конкретни доказателства за приятелство, нека ни даде същите доказателства за конкретно приятелство.“

...Ние искаме да следваме една мирна политика, но не и една самоубийствена политика.“ [„Първа президентски реч“, 16 ноември 1922 г., S. e D. Vol. 3. p. 10, 12.]

Фашизмът иска да води мирна политика, но с достойнство, с ярост, с чувство за дисциплина.“ [„Към работниците в Моите Амиата“, 31 август 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 256.]

„Италия, която аз представлявам в един режим, който не е епизод, а епоха, вече не се прекланя пред ничия инсуфициенция и надменност, и не признава други приятелства, освен на напълно равна политическа и духовна нога.“ [„Отговор на Stresmann“, 10 февруари 1926 г., S. e D. Vol. 5. 275-276.]

6. Виж „Избирателната реформа“, 13 юли 1925 г., S. e D., Vol. 3, p. 198: „Наистина ли силата и съгласието са противоположни термини? Напълно. В силата вече има съгласие, а съгласието само по себе си е сила.“

И още: „Има една друга тема, която твърде много ме интересува: тази за силата и съгласието.“

Говорят: „Вие управлявате със сила.“ Но всички правителства се опират на силата. „Държавите не се управляват с думи“, казва учителят на вещите познавачи на политиката. Впрочем, силата е съгласие. Не може да има сила, ако няма съгласие и не съществува съгласие, там където няма сила.“ [„Пет години след Сан Сеполкро“, 24 март 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 78.]

„Една революция може да бъде узаконена с резултатите от избирателния вот, но може да го направи и без тях. В това се състои особеният характер на една

⁵³ Разположени са в Словения и в крайния Северо-изток на Италия.

революция.“ [„В отговор на речта на Короната“, 7 юни 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 154.]

7. Виж също „Синтез на фашистката политика“, 18 ноември 1925 г., S. e D. Vol. 5. p. 204: „Аз твърдя, че не е възможно фашизмът да бъде прекопиран в чужбина, защото историческите, географските, икономическите и духовните условия са различни, но все пак твърдя, че във фашизма има ферменти за живота, чийто всеобщ характер не може да бъде отречен.“

Вече в целия свят се усеща, че парламентарната система, показала своята полезност, система продължила няколко десетилетия в историята на деветнадесети век, но днес е неспособна да удържи пред засилващия се натиск на нуждите и страстите на модерното общество. Навсякъде в това модерно общество се усеща, необходимостта да се възстановят строго принципите на реда, на дисциплината пред йерархията, без които човешките общества се запътват към хаоса и разрухата.“ Виж също и бел. 6 в Глава XII.

8. Добре е да бъдат припомнени следните твърдения на Ду-чето срещу *артистите* и *използвачите*: „Когато преди пет години ние се събрахме в една тъмна зала на площад Сан Сеполкро в Милано бяхме няколко десетки хора: смелчаги, легионери, войни. Следователно, да не се злоупотребява с фразата „фашисти от първия час“. Опитваме се да не държим винаги часовника в ръка, за да установим от кой точно час някои са фашисти, защото фашистите от първия час са твърде малко. Нужна е смелост да се добави, че за цялата 1919 г. италианските фашисти дори не достигнаха цифрата десет хиляди.“ [„Пет години след Сан Сеполкро“, 24 март 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 64.]

„Въстанията, както всички големи социални движения, поставят заедно добрите и лошите, аскетите и стремящите се към печалба, идеалистите и използвачите.“

В нормално време твърде трудно се прави подбор между индивидите в зависимост от техните способности и от тяхната честност, който е още по-труден в изключителни времена. Понякога те биват предизвикани и ускорени от алармения звънец на неочаквана трагедия.“ [„Светлина, съгласие и справедливост“, 24 юни 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 191.]

„Енергично трябва да се реагира не само срещу използвачите, които мислят, че революцията може да бъде лична сделка, която да приключи дори и с пожизнен доход; трябва да се реагира срещу всички онези, които възнамеряват да свържат свой конкретен личен въпрос с това обхватно и комплексно явление, каквото представлява фашистката революция; но също така трябва да се реагира срещу всички клеветници, срещу всички разнасящи слухове, срещу всички пораженци, които искат да превърнат една случка в универсално правило, а

благодарение на един единствен инцидент се опитват да оклеветят едно цяло движение.“ [„Пред Конгреса на фашистките синдикати“, 7 май 1928 г., S. e D. Vol. 6. p. 165.]

„Време повече да не правим опит да приемаме като привилегия факта, че някой е воювал в редиците на партия по-дълги години; това е справедливата гордост на онези, които толкова много пожертваха и толкова дълго работиха за триумфа на революцията на черните ризи, но не може да издигнем преграда пред навлизането на нови сили в редиците на фашизма.

...Един път за винаги трябва да потвърдим, че във фашистката партия няма установени прецеденти, въз основа на обикновената давност на членската книжка.“ [„24 октомври 1932 г.]

Много красноречиви в това отношение са и следните твърдения на Дучето:

„Вие сте йерарси и вие трябва добре да знаете какво означава йерархия. В себе си, в по-голяма степен, йерархът трябва да носи всички онези добродетели, които той изисква от обикновените членове. А добродетелите на йерарсите са: чувство за дълг, дух на саможертва, пълна безкористност, гражданска и морална смелост.“ [„Реч пред сто хиляди йерарси“, 28 октомври 1937 г.]

9. Още от началото на политическата си дейност Мусолини, подхранвана у народа гордостта, че е законен наследник на Рим, защото идеята за Рим била и трябвало да бъде оживяващата сила в ежедневната дейност на всеки един гражданин-войник.

По въпроса припомним следните твърдения на Дучето:

„След осемнадесет столетия прокудената от Рим Италия се завръща в Рим.“ [От Il Popolo d'Italia, 20 септември 1917 г.]

Да се празнува денят на основаването на *Рим* означава да се прославя нашият вид цивилизация, означава да се величае нашата история и нашата раса, означава твърдо да се опреш на миналото, за да можеш по-добре да се устремиш към бъдещето. В действителност Рим и Италия са два неделими термина. През безличните и тъжни епохи от нашата история Рим е фар за моряците и за чакащите. Рим се явява като върховна цел от 1821 г., от годината, през която се събужда националното съзнание, а тръпката за обединение бликва във въстание от Нола до Торино. Зовът на Мацини и Гарибалди „Рим или смърт!“ не е бил единствено боен зов, а великолепно свидетелство, че без столицата Рим не може да се осъществи италианското обединение, защото единствено Рим, благодарение на очарователното си географско местоположение, е можел да оправдае деликатната и необходима задача постепенно да обедини различните

национални територии.

Разбира се, Рим, когото ние почитаме, не е единствено Рим на паметниците и на развалините, Рим на славните руини, които нито един културен човек не обхожда, без да изпита трепета на вълнуващото благоговение. Разбира се, Рим, когото ние почитаме, няма нищо за разглеждане от гледна точка на уверената триумфираща модернистична посредственост с големите си неукрасени сгради, в които се рои безчетната армия на ведомствените марионетки. Преценяваме всичко това въз основа на някои гъби, които растат в подножието на исполинските дъбове.

Рим, когото ние почитаме, но преди всичко Рим, от когото се възхищаваме и подготвяме е друг: не става въпрос за забележителни камъни, а за живи хора; не е носталгично съзерцание на миналото, а сурова подготовка за бъдещето.

Рим е нашата изходна и ориентировъчна точка; той е нашият символ или ако е необходимо нашият мит. Ние мечтаем за римска Италия, тоест мъдра и силна, дисциплинирана и имперска. Във фашизма се възраждат много неща, които съставляваха безсмъртния дух на Рим; римско е Ликтория, римска е нашата бойна организация, римско е нашето достойнство и нашата смелост: *Civis romanus sum*⁵⁴. Трябва, сега, когато утрешната история, тази, която ние искаме ревностно да съградим да не бъде в противоречие или пародия на вчерашната история. Римляните не бяха единствено войници, но изключителни строители, които можеха да предизвикат, както и предизвикаха времето.

За първи път след петнадесет века Италия стана отново римска благодарение на войната и на победата; сега, трябва да бъде римска и в мира; а този обновен и обновяващ римски дух носи следните имена: дисциплина и труд. [„Минало и бъдеще“, Il Popolo d'Italia, 21 април 1922 г., S. e D., Vol. 2, 277-278.]

Единството на Отечеството се разпознава в символа и лозунгите за Рим.

...Рим е един от малкото духовни градове в света, защото в Рим, защото в Рим между тези седем хълма, така обременени с история, се е осъществило едно от най-великите духовни чудеса, които историята помни, тоест една източна религия, неразбирана от нас, се е превърнала в една универсална религия, която под друга форма отново е превзела тази империя, която консулските римски легиони довели до пределната граница на земята. И ние възнамеряваме да направим от Рим нашия духовен град, един дотолкова пречистен град, обеззаразен от всичките елементи, които го покваряват и окалват; възнамеряваме да направим от Рим пулсиращото сърце, бодрия дух на имперска Италия, за която мечтаем.“ [„Реч в Удине“, 20 септември 1922 г., S. e D., Vol. 2, 308-309.]

⁵⁴ Римски гражданин съм. - от лат.

„Рим ще бъде винаги и утре, и през хилядолетията мощното сърце на нашата раса. Той е безсмъртният символ на нашата народна жизнеспособност. Който владее Рим, владее нацията.“ [„Пред Събора на бойците“, 24 юни 1923 г., S. e D., Vol. 3, 181-182.]

„Ако не овладеем Рим не може да мислим да поемем цялата отговорност: Рим наистина е съдбоносният символ на нашия род: Рим не може да съществува без Италия, а Италия не може да съществува без Рим.“ [„Честване в Перуджа на похода към Рим“, 30 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 238.]

„Рим великолепно е марширувал. Говореше се, че служещите няма да гласуват за правителството: гласували са. Също се говореше, че в Рим не съществува трудов народ. Като глава на правителството един път за винаги искам да разбия тази твърде глупава лъжа: Рим работи! В Рим има поне сто хиляди истински трудеци се: може би по-улегнали, по-съзнателни, по-верни на своя дълг, отколкото другаде! Рим вече не е столица на един малък народ от антиквари. Огледайте се и вече ще видите неспокойните по улиците на този несравним град, едно все по-интензивно общо движение, вече една по-енергична дейтелност. Рим, за който мечтаем не трябва да бъде единствено живият и пулсиращ център на обновената Италианска нация, но и прекрасната столица на целия латински свят.“ [„Към народа на Рим“, 10 април 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 86.]

„Разбира се, след Голгота от векове този хълм е най-свещеният за цивилизованите народи в света.

...Още от дните на моята далечна младост Рим беше необятен за моя дух, който навлизаше в живота и от любов към Рим мечтах и страдах, и изпитах цялата носталгия. Рим! и самата дума имаше такъв гръмотевичен отзвук в моята душа. По-късно, след като успях да поскитам сред живите реликви на форума и по Вия Апия или край великите храмове, често ми се случваше да разсъждавам над загадката на Рим, над загадката на римската приемственост. Загадката е възникването. Историческата критика се превърна в индустрия в опита си да изчисти легендата от излишното, но завинаги остана една сянка, която не може да бъде заменена от хладното, а и често пъти абсурдно съждение, където легендата се завръща гордо, за да блести. Критиката не може да ни каже поради какви тайни достойнства или поради какъв замисъл на някакъв висш разум един малък селски и пастирски народ стъпка по стъпка е успял да се издигне до имперска мощ и в течение на няколко века да превърне неизвестното село от колиби по брега на Тибър в един колосален град, който е наброявал своите жители с милиони и е управлявал света със своите закони.

Друг елемент на загадка в римската история - трагедията на Христа, която в Рим намира своето освещаване, отново всемирно и грандиозно. Империята рухва, варварите преминават Алпите, преброждат и пак отново преброждат полуострова, като го опустошават. Рим отново се превръща в село с едва седемнадесет хиляди жители, които отчаяно се събират над руините, които пазят живо името, защото името на Рим е безсмъртно: пуснатият кораб в „посока световна империя“ отново изплува над вълните на мрачната епоха, в очакване на предстоящите светли мигове: ето Данте и Възраждането, ето Рим отново се възвисява и отново е в духа на народите.

Отново за векове Италия е разделена, но Рим е предопределената столица: той е единственият град в Италия и в света, който има всемирна история.

През времето на Ризорджиментото⁵⁵ се вика: „Рим или смърт“! Това е викът, който се издига от недрата на рода, който в Рим и единствено в Рим се разпознава, викът, който ще бъде подет отново, след Виторио Венето от новите поколения от окопите, които окончателно разбиват всяко препятствие, унищожават всяко двусмислие, чупят гордите останки на локализма, наследство от неприятно време и в Рим издигат разкошен олтар, в сърцето на целия народ, и превръщат деня на основаването на Рим в рождество на нацията, която работи и върви.

...Салве, Богиньо Рим! Привет заради онези, които бяха, са и ще бъдат твои синове, готови да страдат и да умират в името на твоята мощ, за твоята слава!“ [„За римското гражданство“, 21 април 1924 г., S. e D., Vol. 9, p. 91,92, 93, 94.]

„Бих искал да оспоря една дребна кривинка, която в провинцията тук и там изплува на повърхността. Тя е последица от едно своенравие или от шега, защото не съдържа в себе си недружелюбност, която се опитвам да надвия със строгост: това е недружелюбността към Рим. Господа, аз съм римлянин! Господа, време е да приключим с идеята за общините! В една добре уредена държава има една единствена столица, а когато тази столица се нарича Рим, всички трябва да чувстват неизразима гордост, че са част от тази необятна и величествена столица. Преди всичко не е вярно, че в Рим няма фашизъм, че Рим е своего рода свърталище. Във всеки случай превърнат е от италианците, защото в Рим римляните са малцинство. В края на краищата всичко това е враждебно, о господа, на имперското разбиране, което лежи в основата на нашето учение. Единственият град по бреговете на Средиземноморието, орисан и предопределен от съдбата да създаде империя, е Рим.“ [„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 112.]

„Не на последно място сред останалите заслуги на фашизма е това, че морално и политически даде столица на нацията. Днес Рим е твърде издигнат в новото съзнание за победоносното Отечество.“ [„Новият Рим“, 31 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 245.]

⁵⁵ Борбата за освобождение и обединение на Италия.

„Ние сме тези, които гилотинирахме всички малки столици, за да създадем от Рим великият имперски Рим, необятната душа на целия латински свят.“ [„Седмата годишнина на фаши- те във Вила Глори“, 28 март 1926 г., S. e D., Vol. 5, 299-300.]

„Не е необходимо именно пред вас да казвам какво означава Рим в световната и в италианската история. Достатъчно е да се помисли, че без страниците, посветени на историята на Рим, цялата всеобща история би била ужасно осакатена, а голяма част от съвременния свят би останал непонятен.

Но когато достигаме до новото време, и в ушите си чуваме да ехти съдбовния вик на Гарибалди: „Рим или смърт“, което означава, че за италианците от онази епоха, а дори от нашата, същата тази антитеза идва да покаже, че Рим е извор на живот, без който не си струва да се живее.“ [„Рим на Мусолини“, 18 март 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 30.]

„Всичко, което се върши в Рим е национално и всемирно.“ [„Реч пред наградените“, 28 октомври 1933 г., S. e D., Vol. 8, p. 255.]

„Всички пътища водят до Рим, но също всички пътища тръгват от Рим до всички кръгозори, до всички главни места. Посредством тази система от пътища, жизнен възел, вече за трети път се разпространява цивилизацията.“ [„1934 г.“, II Popolo d'Italia, 2 януари 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 11.]

„След Рим на цезарите, след тази на папите, днес има един Рим, този на фашизма, който едновременно с античното и съвременното предизвиква възхищението на света.

Това беше необходимо, въпреки че струваше значителни суми, понеже столицата на всяка добре уредена държава, и по-специално на фашисткия режим, особено, когато тази столица се нарича Рим, това не е град, а една политическа институция, една морална категория. [„Синтез на режима“, 18 март 1924 г., S. e D., Vol. 9, p. 34.]

10. По същата тема виж и следното: „фашизмът не допуска ереси. Това е както съм казвал и друг път, именно своеобразният характер е основната причина за жизнеността на идеите, които изникват, и които се стремят да управляват света. Фашизмът победи, защото винаги още при самото им възникване унищожаваше тенденциите, теченията, а също и обикновените разграничавания: неговият блок е монолитен, фашизмът победи и ще побеждава, докато съхранява тази сурово единена душа и това свое религиозно послушание, тази своя аскетична дисциплина.

Следователно, вяра: не относителна, а абсолютна. [„Причастие за 1926 г.“, Gerarchia, януари 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 249-250.]

11. И в „Реч за Възнесението“ Дучето се изразява ясно по този въпрос: „Опозицията е полезна в лесни времена, академични, както ставаше преди войната, когато в Камерата се обсъждаше, как и кога би могъл да се осъществи социализма, когато се проведе дискусия, която очевидно не беше сериозна, въпреки хората, които участваха.

Но ние в самите себе си носим опозиция, скъпи господа, ние не сме стари дръгливи коне, които трябва да бъдат подкарвани с остен. Строго контролираме самите себе си. Преди всичко срещахме опозиция в нещата от обективна трудност, в живота, който ни оказва безкрайна опозиция, който може да изтощи и по-забележителен дух от моя.

...Фашистите трябва да умеят да действат в подходящия момент. Аз фашистът физически не мога да понасям страдащите от носталгия. „ [„Реч за Възнесение“, 26 май 1926 г., S. e D., Vol. 6, p. 62-63, 66.]

12. Виж също: „фашизмът, ще бъде добре още веднъж да се заяви, не възникна в защита на определени класи, в защита на определени интереси или определени съсловия, а е едно здраво движение на италианския народ и възнамерява да остане движение на народа.“ [„Пред Конгреса на фашистките синдикати“, 7 май 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 164.]

Също: „Ние не сме една класа, ние не сме партия, не сме секта: класи, партии, секти трябва да останат на втора линия, когато по-висш и на първо място по спешност стои интересът към тази идеална действителност, която е *Отечеството*.“ [Il Popolo d'Italia, 24 март 1919 г.]

13. Твърде показателни са следните твърдения: „За да бъде на висотата на собствената си мисия, фашистът трябва да бъде напълно свободен от всякакви задължения и взаимозависими връзки, които биха могли да ограничат личната му дейност като ръководещ и контролиращ. Трябва, преди всичко, да бъде безкористен, за да показва във всеки един момент, че всичко това, което се отнася до неговата лична дейност е напълно чуждо на неговата политическа длъжност.“ [„Към хората на Романия“, 5 април 1929 г. - In: Discorsi del 1929. Ed. Alpes, p. 54.]

Също: „Фашизмът е един стъклен дом⁵⁶, в който всички трябва и могат да гледат. Тежко му на онзи, който се възползва от книжката или облича черната риза, за да сключи сделка, която иначе ни би успял да доведе до край.“ [„Към

⁵⁶ Деликатно дело.

йерарсите на Милано“, 10 юли 1929 г. - In: Discorsi del 1929. Ed. Alpes, p. 247.]

„Когато се заемат ръководни постове в партията или в Правителството трябва да се съблюдава едно поведение, което да не дава повод за упреци.“ [„Послание към провинциалните ръководни органи“, 2 декември 1924 г.]

На 8 август 1924 г. Дучето потвърди, че е необходимо „да имаме достойнството да достигнем голи до целта.“

„Не служат на режима онези, които се отдават на лукса, от гледна точка на катонизъм⁵⁷ за безотговорния морализъм, който касае всички и никого, когато в една подобна материя трябва, по обществен път или потайно да се уточнят, ако е възможно, факти и имена, за да се вземат мерки навреме.“ [„Журналистиката като призвание“, 10 октомври 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 253.]

„Заповедта сега не може да бъде друга, освен: да обслужваме фашизма, а не да се възползваме от него, да се подчиняваме мълчаливо, а за живота да имаме едно разбиране, не регионално или лично, а национално. [20 май 1923 г.]

14. С пример и със слово Дучето показва на всички влиятелни личности нормите на фашисткия стил. Като едни от най-значимите ще припомним следните, препоръчани на Рино Паренти:

1. Денем, а още по-малко нощем да не се посещават така наречените луксозни локали в центъра, ресторанти, театри и т.н.
2. Да се ходи, колкото се може повече пеша, а при необходимост да се използва *малолитражен* автомобил. Още по-добре мотоциклет.
3. При официалните церемонии без кюнци на главата, а с обикновената черна риза на революцията.
4. По никакъв начин да не се променят личните навици или жизнения стандарт.
5. Да се спазва строго служебното време и да се изслушват максимален брой хора с най-голямо търпение и човечност.
6. Да се посещават работническите квартали, и не само морално, а физически да се ходи сред тях, особено през тези трудни години.“ [„Нареждане до Рино Паренти“, 24 юни 1933-XI.]

⁵⁷ Присъщо па Катон.

Виж също следната реч: „Отношенията между ръководителите и членовете също трябва да бъдат подчинени на най-строга дисциплина под страх от наказание за безредие и анархия, но трябва да бъдат оживявани и укрепвани от едно твърде сърдечно сътрудничество. Ръководителите, посредством земеделския фашизъм, трябва да поддържат връзки с огромната маса от населението, което живее далеч от големите градски центрове.

Отношенията между високопоставените и обикновените йерарси трябва да бъдат белязани от истинската открита и благородна прямота. Увъртанията, тайните сбирания, дребните конюнктури интереси, клеветата, долнопробната критика, всевъзможните мизерии противоречат на моралните схващания на фашизма. [„Директиви към романьолските йерарси Форли“, 5 април 1929 г.]

15. Ще бъде добре да припомним следните твърдения срещу оптимизма: „лекомислен, не войнствен, глупав“: „Затова ви казвам на вас и общо на всички фашисти винаги да бъдете бдителни, да не вярвате в звездата, да оставите глупавата звезда, защото в живота се напредва единствено с желязна воля, която дори понякога може да пречупи съдбата, защото може да я изненада в здрачни мигове и да я подчини на своята власт.“ [„Думи към преподавателите“, 5 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 220.]

Също: „Безполезна е да се залъгваме с празни илюзии. Вече един път имах повода да изразя моето дълбоко, неоспоримо убеждение: лекомислението, не войнствен, глупав оптимизъм е един от най-големите неприятели на човечеството, които го измъчват.

Оставени сами на себе си нещата не могат да се подобрят от самосебе си. По-лесно е да се плъзнат по наклонената плоскост и да тръгнат към катастрофа.

Когато злините са установени и известни, може да се открие подобаващ лек. Възможно е също и напълно да бъдат избегнати, в повечето случаи, което не се приема от умствената и физическа човешка леност, които приемат като свое извинение алибито за съдбовността, тогава, когато става въпрос за слаба и объркана воля.

Фашисткото верую е едно героично верую в силите на човешката воля, интелигентна и действена. Където има воля, там има път.“ [„1934 година“, II Popolo d'Italia, 2 януари 1934 г. S. e D., Vol. 9, p. 7, 8.]

16. Добре е да си припомним следните писания на Мусолини за значението на войната и за необходимостта от подходяща духовна и военна подготовка:

„При това военната школовка е велик опит. Там виждаме човека гол, в реалната действителност.“ [Ludwic, op. cit., p. 48.]

„Бих искал да превърна следното твърдение в един основен принцип: *Във войната ще победи онази група воюващи, която по-бързо и по-основно промени характера на войната, като я превърне във война на съзнателни и готови на всичко войни, тоест всичко онова, което до този момент е било напрежение и жертва на примирени маси.*“ [„Да се осмелим!“, от II Popolo d'Italia, 13 юни 1918 г., S. e D., Vol. 1, 324.]

„Ние не можем да одобрим човеколюбивия морал, толстоисткия морал, морала на робите. Ние, във време на война, приемаме формулата на Сократ: „Да превъзхождаме приятелите в доброто, а неприятелите в злото.“ [„Реч в „Шеза“ в Милано“, 4 октомври 1922 г., S. e D., Vol. 2, p. 328.]

„Бойната готовност на една нация, следователно е наличния комплекс, резултат не от простия сбор, а от съгласуването на бойната способност, икономическата, моралната, индустриалната. Следователно бойната готовност на една нация е наличният комплекс, резултат не от съвкупността, а от хармоничното съгласуване на възможностите на Армията, способността на флота и от способността на Авиацията. Бойната способност на всеки едни от трите рода войска е определен резултат не от простия сбор, а от хармоничното съгласуване и употреба на тези три основни елемента: кадри, войскове части, машини.

...Нашият идеал е да се доведат до максимум следните елементи: много кадри, много войскове части, много машини. Но тук се намесват финансите, от които трябва да се тръгне, защото, ако финансите са здрави и солидни, ще се намерят необходимите милиони, но ако те рухнат, всичко се сгромолясва.

...Въоръжената в мирно време нация, трябва да се разбира като въоръжена духовно, но тя никога не може да замени онова, което се нарича действаща армия. „ [„Реформата в армията“, 2 април 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 37, 39, 43.]

„Най-добрата реч за военните се състои в строгото мълчание.“ [„Към бойците в зърнената битка“, 11 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 143.]

„По-добре е да имаш оръжия, дори и да не ти послужат, защото е тъжно, да ти потрябват при нужда, и да ги нямаш.“ [„Сенатът и масонството“, 20 ноември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 211.]

„Когато оръдието стреля, в действителност гърми гласът на Отечеството. Трябва да се откриеш и да си в позиция „мирно“.“ [„Ако напредна, последвайте ме...“, 7 април 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 312.]

„Дадохме оръжия на нацията, но преди всичко дадохме на нацията военен и боен дух, защото единствено оръжията не са достатъчни, когато отсъства духът. Само оръжията не са достатъчни да осигурят победата, ако хората не искат с

непоколебимост и с отчаяние да я постигнат.“ [„24 май в Генуа“, 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 341.]

„Пушките, оръдията, самолетите, химията и всички останали открития не биха имали стойност, ако духът липсва, той е основната сила във всяка битка, а когато дойде изпитанието, духът трябва да бъде напълно въоръжен.“ [„През осмата годишнина на фашите“, 27 март 1927 г., S. e D., Vol. 6, p. 12.] „Неговият живот може да бъде възхвален и обобщен само с една дума: *дълг*. Тази религиозна и войнствена дума за него беше норма и идеал.

...Диаз беше човек, който вдъхваше смелост и преобразуваше силите: твърде дълбок религиозен дух, хуманен дух сред хората, той разбра, че войниците не са единствено плочки за разпознаване, а души; схвана, че моралът, вместо да бъде възприеман като студено, почти катехизисно обучение, напълно формално, трябваше да представлява постоянна тревога, неуморна грижа за *всички* началници. А качествата на Диаз като върховен главнокомандващ, се дължат именно на този основен факт от елементарната психология, в това че предварително откри тази необходимост, още преди месец юни. [„Диаз“, 1 март 1928 г., S. e D., Vol. 6, 139-141.]

Също така: „Думите са твърде хубаво нещо, но мускетите, картечниците, корабите, самолетите и оръдията са още по-хубави неща; защото, черноризци, правото, ако не е придружено със сила е една празна дума, а вашият велик Николо Макиавели предупреждаваше, че обезоръжените пророци загиват. „ [„Реч във Флоренция“, 17 май 1930 г., S. e D., Vol. 7, p. 206.] „Категоричната повеля за една нация, която иска да живее и преди всичко за Италия, която спокойно трябва да разгърне възстановяващото дело на революцията е следната: трябва да сме силни. Необходимо е да сме по войнишки силни. Не, за да нападаме, но за да сме в състояние да окажем съпротива при една евентуална нужда. Наполеоновите войни, тези от епохата на Ризорджиментото, но най-вече последната показаха пред света воинските и героичните качества на италианския народ. Целият живот на нашия режим трябва да се върти около следната ос: военната мощ на нацията, е тази, която дава на народа усещането за сигурност и го приучава към една все по-желязна и съзнателна дисциплина. Мирът ще бъде гарантиран от нашето искрено чувство за сътрудничество с другите народи, но също и от нашите укрепени граници, от нашия дух готов на жертва, от нашите средства, съответстващи на целите. Обещание и условие за тази мощ е моралното и органично единство на всички въоръжени сили и тяхното пълно сливане, интегрално, окончателно с живота на революцията.“ [„Синтез на режима“, 18 март 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 38-39.]

„Никой в съвременна Европа съзнателно не иска война. Още по-малко от всички Италия, която даде безбройни, положителни свидетелства. Въпреки това

войната е възможна и може да избухне неочаквано във всеки един момент.

...Следователно не трябва да сме готови за война утре, а днес.

Ставаме и ще ставаме все повече, защото го желаем, една милитаризирана нация. И понеже не се страхуваме от думите ще добавя: милитаристична. За да завърша: войнствена, тоест надарена във все по-висша степен с добродетелите на послушанието, жертвата и всеотдайността към Отечеството.

Това означава, че целият национален живот, политически, икономически, духовен трябва да бъде въввлечен в това, което изискват нашите военни нужди.

...Припомням ви, че военните сили представляват основният елемент в йерархията на нациите. Все още не е намерено нещо друго, което да може да замести най-прочутата, най-осезаемата най-решаващата комплексна сила на един цял народ: тоест размера, престижа, мощта на неговите сухопътни, морски и въздушни оръжия.“ [„След големите маневри“, 25 август 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 113-115.]

„Поради това, но не единствено, ние, след като отхвърляме абсурда за вечния мир, който е чужд на нашето учение и на нашия темперамент, искаме да живеем, колкото се може по-дълго в мир с всички и сме решени да предложим нашия продължителен и конкретен принос в името на делото на сътрудничество между народите.

Но след катастрофалната несъстоятелност на Конференцията по обезоръжаването, пред яростното вече и най-последно неудържимо съревнование във въоръжаването, пред някои политически ситуации, които са с неясно развитие, единствената парола за италианците през времето на фашизма може да бъде: трябва да сме силни, трябва да ставаме все по-силни, трябва да сме до такава степен силни, за да можем да посрещнем всяка случайност и твърдо да гледаме съдбата в очите.

Целият живот на нацията трябва да бъде подчинен и ще бъде подчинен на тази върховна повеля.“ [„Реч в Авелино“, 30 август 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 168-169.]

„Въоръжаваме се по море, въздух и земя, защото това е нашият неотложен дълг на фона чуждото въоръжаване, но италианският народ изисква да бъде оставен спокоен, защото се е посветил на един продължителен и суров тежък труд. [„За тържественото откриване на Панаира в Триполи“, 17 март 1937г.]

17. Виж също и „Към хората на Романия“, 5 април 1929 г. - In: Discorsi del 1929. Ed.

Alpes, 54-56: „фашистът, утрешният италианец трябва да представлява пълна противоположност на демо-либералния гражданин, заразен от всякакъв вид скептицизъм, изтощен от всякакъв род демагогия. И физически трябва да го направим различен.

...Фашистите, които са и трябва да бъдат съвестта на нова Италия, имат историческото усещане за собствената си мисия и успяват да преодоляват, благодарение на визията си за бъдещето, кратката, макар и не винаги благородна ежедневна случка.“ [5 април 1929 г.]

18. Черната риза не е риза за всеки ден, не е и униформа: тя е дреха за сражение и може да бъде обличана единствено от онези, които в гърдите си носят една чиста душа. [„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 110-111.]

19. Фашистките директиви в областта на външната политика често пъти са припомняни от Дучето, особено през първите години на неговата управленческа дейност:

„Външната италианска политика, не само се старае да защитава националните интереси, но в същото време иска и да представлява един от елементите за равновесието и за мира в Европа.“ [„Първите шест месеца на правителството“, 8 юни 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 135.]

„Известни са директивите на фашизма в областта на външната политика. Не се страхувайте и не вярвайте на изолационизма; доколкото напоследък на глупаците им хрумва от време на време да говорят, че Италия е изолирана. Е добре, господа, трябва да избираме: вие или искате, така, както говорите, една независима политика, но в такъв случай неизбежно ще има по-дълги или по-кратки периоди на така наречената изолация; или предпочитате да ви обвържем неразривно, но тогава ще загубите своята независимост.

В крайна сметка няма, нито може да има някаква значима международна проява, без участието на Италия. Никой не може да игнорира Италия.

...Не може да водим външна политика, ако страната не е дисциплинирана и ако страната не е въоръжена.

...Нямаме право да вярваме в човеколюбиви пацифистки идеологии. Твърде хубави, забележете, твърде хубави на теория, прекрасни утопии, поетични. Но реалните факти ни предупреждават да бъдем достатъчно бдителни и да възприемаме терена на външната политика като вечно движещи се пясъци. За да сме готови за всички евентуални събития трябва да имаме армия, флота,

авиация. [„Пет години след Сан Сеполкро“, 24 март 1924 г., S. e D. Vol. 4. 71-72.]

Външната политика представлява глобалната и комплексна проекция на една нация в света.

...Никога външна политика не е оригинална. Външната политика е тясно обусловена от реални обстоятелства с географски и икономически характер. Следователно никаква оригиналност: по-скоро независимост.“ [„Външната политика пред Камерата“, 15 ноември 1924 г., S. e D., Vol. 4, 381-382.]

„Външната политика се обуславя от обективни дадености с исторически, географски, нравствен и сантиментален характер; със сигурност обстоятелствата във външната политика могат да бъдат подобрили, но не и напълно променени.

...Моите директиви в областта на външната политика остават неизменни, защото те бяха успешно доказани. Те се обобщават със следния трином и са насочени към една единствена цел, с намерението: да запазим неизменно достойнството на Отечеството, неспирно да увеличаваме мощта на Отечеството, ден след ден с ежедневното усилие на всички синове на Италия да нараства благоденствието на Отечеството.“ [„Външната политика пред Сената“, 11 декември 1924 г., S. e D., Vol. 4, 443-444.]

20. Добре е да припомним следните твърдения на Дучето за Обществото на народите:

„Фашизмът не вярва на виталността и на принципите, които вдъхновяват така нареченото Общество на народите. Различните нации в Обществото на народите изобщо не са поставени на равна нога. По същество това е своего рода свещен съюз на плутократичните нации от франко-англо-саксонската група, въпреки неизбежните сблъсъци на взаимните им интереси, в името на експлоатацията на по-голямата част от света.“ [„Втора реч в Триест“, 6 февруари 1921 г., S. e D., Vol. 2, p. 148.]

„Женевският аеропаг е своего рода застрахователна премия за преуспелите нации срещу пролетарските нации.“ [„Първата годишнина от похода към Рим“, 28 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 226.]

„При това положение на делата, Обществото на народите е един франко-английски дует; всяка една от тези сили има своите сателити и своите клиенти, а довчерашната позиция на Италия в Лигата на нациите беше напълно зависима.“ [„Международната политическа ситуация“, 16 ноември 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 269.]

„Трябва да останем в Обществото на народите.

Трябва да останем не за друго, а защото там са останалите, които ще бъдат твърде доволни, ако не присъстваме; ще правят своите сделки, ще защитават своите интереси без нас, дори и срещу нас.

В какво може да се превърне Обществото на народите, дали е нещо сериозно, или пък е един чисто ембрионален опит предопределен да се провали, може ли Обществото на народите се превърне в една супер-държава, - но аз изключвам тази възможност, - която да анулира авторитета на различните държави, с една супер армия, което е невъзможно, но всичко това може да бъде предмет на дискусии, но в една друга инстанция. Но в Обществото на народите се разглеждат проблеми и се вземат решения, които ни интересуват и Италия не може да отсъства.“ [„В отговор на речта на Короната“, 7 юни 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 173.]

„Вотът на Великия съвет предизвиква интереса на останалите страни: трябва ли да продължаваме да стоим в Обществото на народите? Сега аз ви заявявам, че ние ще останем още в Обществото на народите; по-специално днес, когато то е изключително болно, не трябва да напускаме възглавничката на умирация. С увеличаването на разстоянието инструкциите на твърде универсалното Общество на народите губят своето въздействие. Същите може да имат известно влияние върху европейските събития, но когато ние се намираме в Далечния изток и в Южна Америка, думите остават само думи без смисъл и значение.

Бяха правени опити Европа да задвижи тази твърде универсална конструкция. Но аз мисля, че ако утре въз основата на справедливостта, въз основата на признаването на нашите свещени права, узаконени с кръвта на толкова млади италиански поколения се реализират необходимите и достатъчни предпоставки за едно сътрудничество на четирите велики западни сили, тогава Европа ще бъде спокойна от политическа гледна точка, а може би и икономическа криза, която ни е притиснала, вероятно ще бъде преодоляна.“ [„Към народа на Торино“, 23 октомври 1932 г., S. e D., vol. 8, p. 216.]

„Европа може да се опита да поеме отново кормилото на всеобщата цивилизация, ако намери *minimum* политическа сплотеност.

Необходимо е да следваме нашите неизменни директиви. Това политическо споразумение не може да бъде осъществено в Европа, ако най-напред не бъдат отстранени великите несправедливости.

...В тази ситуация достигнахме до един крайно тежък момент; Обществото на народите загуби всичко онова, което можеше да даде като политически

смисъл и историческо значение.

Между другото онова, което измисли не бе приложено.

Отсъстват Русия, Съединените щати, Япония и Германия.

Това Общество на народите води началото си от един от онези принципи, които са твърде хубави при оповестяването си: но след това обмислени, анализирани, подробно преценени изглеждат абсурдни.

Какви са другите възможни дипломатически актове, които могат да установят контакти между нациите?

Локарно? Локарно е нещо друго. Локарно няма нищо общо с разоръжаването; оттам не може да се премине.

В последно време цари голямо мълчание около пакта на четирите. Никой не говори, но всички го обмислят.

Именно поради това ние възнамеряваме да предприемем отново инициативи, да ускорим времето за една ситуация, която логически и съдбоносно трябва да узрее.“ [„За корпоративната държава“, 14 ноември 1922 г., S. e D., Vol., 8, 265-266.]

„Шестнадесет години след световния конфликт най-накрая трябва да успеем да ликвидираме наследството от войната и отново да се заемем с възстановяването. Но, в международен план, ситуацията не е подходяща за подобно дело по възстановяването. Обществото на народите е заложено в играта.

Великият съвет хвърли зара. Или Обществото на народите се реформира или загива. Ще победи идеята за реформирането, дори и защото нищо не дава основанията да се помисли, че намеренията на Италия означават подценяване на малките държави. Напротив. Вярно е, че Италия възхвалява трайното споразумение между великите държави, дори и с цел по-добре да бъде гарантирано мирното развитие на малките държави. Те трябва да се страхуват не от съгласието, а от разногласието между великите държави.

.. Лига, която не приема в своето лоно всичките най-мощни държави е лишена възможността да оказва въздействие.“ [„1934 г“, Il Popolo d'Italia, 2 януари 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 8, 9-]

„Една от неизбежните последици при евентуален провал на Конференцията по разоръжаването ще бъде краят на Обществото на народите.

Аз никога не съм хранил прекалени симпатии към женевската институция, но признавам нейната полезност за определени проблеми и вместо да я прекратим, моят иск беше насочен към нейното трансформиране, за да я направим правоспособна да постига по-малко грандиозни и универсални цели, но не по-малко полезни за човешката общност. В деня, в който делегатите на Конференцията по разоръжаването ще трябва да заявят, че разоръжаването е една утопия, една възвишена, но именно поради това по-опасна утопия, Обществото на народите ще загуби всякакво значение и престижа си: неговата политика, която изключваше, поне привидно, блоковете между държавите, ще бъде заменена от политиката на блоковете, тоест от съглашенията, с други думи от политиката преди войната: накрая негово величество оръдието ще бъде поканено да заговори.“ [„Относно превъоръжаването“, Il Popolo d'Italia, 18 май 1934 - XII, S. e D., Vol. 9, 55-56.]

„Моята теза е, че Обществото на народите може и трябва да съществува, но със задачи, които да не надвишават неговите сили и с един различен дух, що се отнася до нуждите на народите и позициите на европейските народи.“ [„Интервю за „Daily Mail“, 7 май 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 107.]

„Ако трябва да се избистри европейската атмосфера на първо място трябва да бъде изчистена от всички илюзии, от всички шаблони, от всички общоприети измами, каквото все още представляват остатъците от великото фиаско на идеологията на Уилсън⁵⁸.

Една от тези илюзии е разбита: това е илюзията за разоръжаването. Никой не иска пръв да се разоръжи, но е невъзможно всички едновременно да се разоръжат. Въпреки това, след като в Женева се събра Конференцията по разоръжаването, постановката беше пълна. Тази постановка се състои в надуването на пикочните мехури, до превръщането им в планини. За няколко дни върху тези планини се концентрира цялата светлина от прожекторите на световната гласност, след което в един определен момент от тези планини излиза малка мишка, която умира в лабиринтите на процедурата, която де факто се приема като продуктивна, безпрецедентна в историята.

За нас фашистите, приучени с хладен поглед да изследваме действителността, живота и историята, другата илюзия, която ние отхвърляме е тази, която се разпространява под името колективна сигурност. Колективната сигурност никога не е съществувала, не съществува и няма да съществува. Един мъжествен народ в своите граници осъществява своята колективна сигурност и отказва да повери съдбата си в несигурните ръце на някой трети.

⁵⁸ Удроу Уилсън - американски президент, чиито идеи за мир и устройване на следвоенния свят от 14 точки са предложени в началото на 1918 г.

Друг шаблон, който трябва да отхвърлим е неизменен мир. Неизменният мир може да има само това значение: неизменна война; но народите отказват, и справедливо, да воюват за интереси, които не ги касаят.

Самото Общество на народите се основава върху един абсурд, който се крие в критерия за абсолютното юридическо равенство на всички държави, докато държавите се различават поне от гледна точка на своята историческа отговорност.

Пред Обществото на народите с твърде ясни термини се поставя дилемата: или да се обнови или да загине.

След като е безкрайно трудно да се обнови, що се отнася до нас, спокойно може и да загине.

...Провеждането на една мирна политика не е необходимо да минава през фойетата на Обществото на народите.“ [„Реч в Милано“, 1 ноември 1936 г., S. e D., Vol. 10, 201-202, 203.]

В публикуваната в Il Popolo d'Italia статията „Реалност и задължения“ от 24 юли 1937 г., приписвана на Дучето, може да се прочете следното:

„Органът, който създава, поддържа, разширява, възхвалява системата от „функции“ като метод и практика в живота е *Обществото на народите*.

Неговата универсалност е във функциите, защото отсъстват многобройните и силни световни нации. Но парадоксалното в тази работа е, че именно Америка наруши принципа на универсалността, след като измисли Обществото на народите за своя полза извън страната, отказвайки винаги енергично да участва в него.

Бащата остави своята току-що родена рожба и подхвърленото дете пое своя житейски път, белязано от тази трайна злочестина.

Принципът на равноправие между присъединилите се държави в Обществото на народите също е функция. Когато в женевските зали или във фойетата се говори, че държавите са равноправни, следователно че вогът на Великобритания има същата тежест като този на Либерия, хората започват да се смеят. Наистина е вярно, че от време на време на представителите на малките държави се дава удовлетворение с формален и зрелищен характер, например написването на доклад за щетите от тропическата муха или председателстването на някоя асамблея, но онзи, който в действителност движи машината, който подготвя всичко - речи и резолюции - това са хората от Секретариата, които са

хора от трите велики сдружени сили и по-точно Франция, Великобритания, Русия.

Функция обобщава пацифизма на Обществото на народите. Народите се тревожат всеки път, когато по въпрос с известна тежест се намесва Обществото на народите. Може да влезе в действие параграф 16, който някъде сред своите обрати приема принципа и прилагането на всеобщата война.“

За възможността да бъдат създадени Обединени европейски щати твърде интересно е това, което Мусолини казва на Ludwig в *Colloqui con Mussolini*, op. cit., p. 62: „За в бъдеще е необходим арбитражен съд между държавите. Обединението поне на един континент. След обединението на държавите трябва да пристъпим към обединението на континентите, но това е необикновено трудно за Европа, защото всеки един от народите в Европа има особен облик, език, обичаи, модел. Един определен процент, да кажем x сред всеки един от народите остава напълно самобитен и той пръв се противопоставя срещу обединението. Несъмнено, в Америка е по-лесно да се обединят четиридесет и осем щата с един общ език и без една вековна история.“

Също: „На въпроса дали има намерение да положи основите на Европа Дучето отговаряше така: „Да, по близо съм до тази идея, отколкото преди пет години, но времето още не е назряло. Най-напред трябва да се остави кризата да окаже още по-дълбоко въздействие. Ще дойдат нови революции. Единствено те ще формират новия тип европеец.“ (p. 145)

21. Ще бъде добре да припомним какво казва Дучето в други случаи за необходимостта „да сме силни по брой“:

„Това, че намаляването на раждаемостта няма никаква връзка с икономическото положение се разкрива от общия факт, че богатството и стерилитета нарастват успоредно, докато плодовите класи сред населението са по-скромните, тоест все още морално здравите и които не са убили божествения смисъл на живота с разумната егоистична сметка.

В крайна сметка изминалият век напълно опроверга теориите на Малтус, според който увеличаването на населението би довело до глад, поради недостатъчните хранителни ресурси. Светът може да поеме двадесет пъти по-голямо население от сегашното. Възможностите на Съединените американски щати са достатъчни да издържат петорно по-голямо население от настоящото. Канада може да даде прехрана на двадесет хиляди пъти по-голям брой от днешните ѝ обитатели. Обширни зони в Южна Америка и до днес са почти девствени; има други такива в Африка, Австралия, дори и в Европа, а сигурно и в Азия.

Кризата, която сега изживяваме не е криза, предизвикана от недостига, както вече всички знаят; напротив, това е криза поради голямото изобилие, отчасти дължаща се, както имах възможността да кажа вече в речта, която произнесох пред Италианската камера на 26 май миналата година, на намаляването на населението в големите индустриални страни.“ [„Умира ли бялата раса?“, *Il Popolo d'Italia*, 4 септември 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 121.]

„Военната мощ на държавата, бъдещето и сигурността на нацията са свързани с демографския проблем, измъчващ всичките страни, обитавани от бялата раса, така също и нашата. Отново и по-безапелационен начин трябва да потвърдим, но няма да бъде за последно, че числеността е неизменно условие за едно лидерство. Без него всичко запада, рухва и умира. Денят на майката и детето, ергенският данък и неговото морално порицание, изключая случаите, които, в които има оправдание, изпразването на градовете, земеделската мелиорация, Института за материнството и детството, морските и планинските летовища, физическото възпитание, младежките организации, законите за хигиената, всичко споменато спомага за защитата на расата, флорентинецът Макиавели казваше: „Онези, които си представят, че един град може да създаде голяма империя чрез различни занаяти и деятельности трябва да се постараят да го напълнят с жители, защото без това изобилие от хора, никога не ще успеят да направят един град велик.“

Два века по-късно жителят на Милано Пиетро Вери предупреждаваше на свой ред: „Населението е един от факторите на националното богатство, то съставлява физическата и реална сила на държавата, защото броят на жителите е единственото мерило за мощта на една държава.“

Идеята, че увеличаването на населението предопределя едно състояние на мизерия е толкова идиотска, затова дори не заслужава честа да бъде опровергавана. Би трябвало да се докаже, че богатството не се създава от размножаването в живота, а от нарастването на смъртността. Известни икономисти сочат спада на раждаемостта като една от причините за кризата: в действителност онзи, който казва спад на раждаемостта казва ниско равнище на потребление или никакво потребление. Страните с по-голям спад в раждаемостта са онези, в които кризата е хронифицирана. Дори и тук се крие нравствена подлост, тъй като това за което става въпрос се отнася за така наречените висши класи, които нямат дори никакви материални проблеми, а не във народа. Аз отказвам да повярвам, че италианският народ от времето на фашизма, поставен между избора да живее или да умре, ще избере последното и че между младостта, която подновява своите пролетни вълни и старостта, която клони към мрачната зима, ще избере последната и че след няколко години ще допусне тази безкрайно тягостна гледка, дори и като обикновено предположение, гледката на една застаряла Италия, на една Италия без

италианци, с други думи края на нацията.“ [„Синтез на режима“, 18 март 1924 г., S. e D., Vol. 9, 40-41.]

„Право на господство имат плодовитите народи, онези, които имат честта и волята да размножават своята раса върху лицето на земята, мъжествените народи в най-пряк буквален смисъл на думата.“ [„Реч в Потенца“, 27 август 1936 г., S. e D., Vol. 9, p. 163.]

В Ludwig, Colloqui con Mussolini, op. cit., p. 164 може да прочетем следното твърдение на Мусолини: „Малтус! От икономическа гледна точка е грешка, от морална е престъпление. Намалването на населението води със себе си мизерията.“

22. Особено значение са имали речите, интервютата, статиите на Дучето за завоюването на Империята. Историята на великия поход може да бъде припомнена посредством следните твърдения:

„Преломната година започва под благосклонните знаци на италиано-френските договори.“ [„Преломната година“, 7 януари 1935 г., S. e D., Vol. 10, p. 163.]

„Посредством вас искам да кажа на целия италиански народ, че нито едно събитие няма може да ни завари неподготвени да го посрещнем.

Тези фактически данни ни позволяват да гледаме с непоколебим и спокоен поглед задачите в недалечното бъдеще, което ще бъде наше. Носете в сърцата си тази върховна увереност и направете от нея оръжие за вашата неудържима воля.

Готови сме за всяко едно предизвикателство, която съдбата може да постави пред нас, а ако е необходимо с неукротим устрем ще съборим всички препятствия по нашия път.“ [„Шестнадесетата годишнина на фашите“, 23 март 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 178.]

Възнамеряваме да си осигурим гърба в Африка, за да присъстваме спокойно в Европа.

...Веднага искам да добавя, по недвусмислен и тържествен начин, че ще изпратим войници, колкото преценим като необходими и че никой не може да си присвоява недопустимото право да се намесва в разговора по въпроса за характера и обхвата на нашите предпазни мерки. Никой не може да бъде съдия в подобна деликатна материя извън Италия, която в своята история има един драматичен, кървав и незабравим опит в това отношение. Предпочитам утре да бъде порицан заради крайност, но не и заради нередовност, ако на карта са

поставени сигурността на нашите колонии, и живота дори само на един от нашите войници от метрополията или от местните. [„Обяснение пред Сената за Етиопия“, 14 май 1935 г., S. e D., Vol. 9, 183-184.]

„Политическият *реализъм*, тоест точното съобразяване с международните сили, със съотношението на техните интереси и на техните неминуеми промени, трябва да стоят в основата на нашите действия, така, както правят и всички останали държави, достойни за това име.

Затова никой не трябва да се надява, че от Абисиния може да направи един нов пистолет, вечно насочен срещу нас, който в случай на европейски безредици би направил неудържима нашата позиция в Източна Африка: нека всеки един добре да си набие в главата, че когато става въпрос за сигурността на нашите територии и за живота на нашите войници, ние сме готови да поемем цялата, дори и безпределни отговорности.“ [„Италиано-етиопското разногласие и италианската външна политика пред Камерата“, 15 май 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 187, 193.]

„Имаме да уреждаме стари и нови сметки: ще ги уредим.

Не държим никаква сметка за това, което може да се каже извън границите ни, защото съдии на нашите интереси, гаранتي на нашето бъдеще сме ние, само ние, единствено ние и никой друг.“ [„Реч в Каляри“, 8 юни 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 1995.]

„На онези, които биха се опитали да ни възпрат с харти или думи ние ще отговорим с героичния девиз на първите бойни части и ще тръгнем срещу всеки, независимо с какъв цвят е кожата му, ако се опита да прегради пътя ни.“ [Реч в Еболи, 6 юли 1935 г., S. e D., Vol. 9, 197-198.]

„Поставен с военни термини италиано-абисинският проблем е от непосредствена простота, неоспоримо логичен: поставен с военни термини, проблемът предполага - с Женева, без Женева, противно на Женева - само едно единствено разрешение“ [„Неоспоримият факт“, 31 юли 1935., S. e D., Vol. 9, p. 203.]

„Колониалния приоритет на Италия в Абисиния винаги е бил признаван след договора в Учали⁵⁹.

...Италия възнамерява да защитава своята теза, своите потребности, своята необходимост от сигурност, своите жизнени интереси, до последно.

⁵⁹ Wichale, 1889 г.

...Великобритания няма за какво да се страхува от евентуалната италианска политика спрямо Етиопия. Политиката на Италия нито пряко, нито косвено не застрашава имперските английски интереси.

...Италия има проблеми с Етиопия, но не иска да има проблеми с Великобритания.“ [„Към Министерския съвет в Болцано“⁶⁰, 28 август 1935 г., S. e D., Vol. 9, 207-208.]

„Още веднъж светът трябва да разбере, че докато по един абсурден и предизвикателен начин продължава да се говори за санкции, ние няма да се откажем от нито един войник, от нито един моряк, от нито един войник от военновъздушните войски, но ще приведем до възможното максимално ниво на мощ всичките въоръжени сили на нацията „ [„Реч пред сто хиляди войници“, 31 август 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 201.]

„Ето трите думи, които вие очаквате в края на този горещ ден: Ще продължаваме напред!“ [„Трите думи“, 8 септември, 1935 г., S. e D., Vol., 9, p. 215.]

„Търпяхме цели тринадесет години, през които още повече се стегна обръча на егоизма, който задушаваше нашата жизнеспособност. За Етиопия търпяхме четиридесет години! Стига вече!

В Лигата на нациите, вместо да признаят нашите права, говорят за санкции.

...На икономическите санкции ще противопоставим нашата дисциплина, нашата въздържаност, нашата готовност за жертва.

На военните санкции ще отвърнем с военни мерки.

На военните действия ще отвърнем с военни действия.

Никой да не си мисли, че може да ни пречупи, преди директно да ни е сразил.

Един ревниво пазещ своето достойнство народ не може да не се възползва от езика, и не може да има друго отношение!

Нека да кажа още веднъж по най-категоричен начин, аз в този момент пред вас поемам свещеното задължение, че ние ще направим всичко възможно този конфликт с колониален характер да не придобие характера и значението на един европейски конфликт.

⁶⁰ Bozen, явно е имало нещо на ОН.

...Никога досега, както през тази историческа епоха, италианският народ не е разкривал достойнствата на своя дух и силата на своя характер. Срещу този народ, комуто човечеството дължи някои от своите най-велики постижения, срещу този народ от поети, артисти, герои, светци, мореплаватели, преселници, срещу този народ се осмеляват да говорят за санкции.

Вдигни се, пролетарска и фашистка Италию, Италия на Виторио Венето и на революцията, на крак! Викът на твоето решение изпълва небето и става подкрепа за войниците, които очакват в Африка подтика на приятелите и предупреждението към неприятелите навсякъде по света: вик на справедливост, вик на победа! [„Реч при мобилизацията“ 2 октомври 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 219, 220.]

„Онези, които се гласят в наш ущърб да използват най-отвратителната несправедливост, ще усетят, че италианският народ е способен на същия егоизъм, както неговите войници, които защитиха славата на Адуа и занесоха цивилизацията в този далечен край на африканската земя.

...Черни ризи от цяла Италия!

Това е епохата, през която трябва да изпитваме гордост от това, че живеем и воюваме. Това е епохата, през която народът отмерва своите сили за издръжливост и за победа с всеки метър вражески сили.

Пред заплахата от икономическа блокада, която историята щеzakлейми като едно нелепо престъпление, имащо за цел да увеличи безредиците и мизерията на нациите, всички италианци, достойни за това име, ще се борят, организирайки се за най-ожесточената отбрана, ще различават приятелите от неприятелите, ще си припомнят дълго, за да предадат спомените и поуките от баща, на син, на внук.

Легионери на революцията!

Вие трябва да застанете на първа линия в дълга и в жертвата: това е единствената привилегия, с която може да се гордеете във всеки един момент.

Сигурен съм, че вие незабавно ще откликнете на всеки един призив, извисявайки към небето вика на старите части, към който ще се присъединят четиридесет и четири милиона италианци. С нас!“ [„Послание за тринадесетата годишнина от похода към Рим“, 28 октомври 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 226.]

„Партията и режимът разчитат на вас.

...Сега онези, на които помогнахме, заговорничат срещу Италия.

...Онова, което ни отвращава в санкциите е техният морален характер. Това, че Етиопия и Италия са поставени на една и съща плоскост, това, че са взели италианския народ, народа, който има такъв принос в световната цивилизация, за лабораторен обект, върху който женевските експерти безнаказано могат да провеждат своите жестоки опити.

Дори и когато всичко приключи в душите ни ще останат дълбоките следи от тези мерки.“ [„Към италианските жени“, 2 декември 1935 г., S. e D., Vol.,10, 13-14-15.]

„Не съществува блокада, която би могла да ни пречупи, нито коалиция, макар многобройна самоизмамваща се, че ще успее ни отклони от нашите цели.“ [„Обяснения пред Камерата срещу политиката на санкциите“, 7 декември 1935 г., S. e D., Vol., 10, p. 19.]

„Войната, която ние започнахме в Африка е война в името на цивилизацията и на освобождението. Тя е война на народа. Италианският народ я чувства като нещо свое. Тя е война на бедните, на безимотните на пролетариите. В действителност срещу нас се е строил фронтът на консерваторите, на егоизма и на лицемерието.

Ние започнахме нашата сурова битка и срещу този фронт. И ще я доведем до края.

...Това е едно изпитание, в което сме ангажирани всички от първия до последния, но е изпитание, което поставя на изпитание мъжествеността на италианския народ.

Това е изпитание, другари, от което със сигурност ще излезем победители.“ [„За тържественото откриване на Понтиния“, 18 декември 1935 г., S. e D., Vol. 10, p. 19.]

„Над пъклените интриги младежта на Европа ще успее да прехвърли мост на разбирателството и на спасението. Младежите ще кажат последната осъдителна дума срещу позора на санкциите, които заплашват да причинят в Европа най-глупавия, братоубийствен и гибелен пожар.“ [„Призив към студентите в цяла Европа“, 1 февруари 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 41.]

„Нашите войскове части в Еритрея, под разпорежданията на маршал

Бадольо⁶¹, докладваха за една поредица от внушителни победи - от тези при Амба Арадам до тези при Тембиен, - които разрушиха абисинския фронт на север. Окупирането на Амба Алаги разтуптя сърцето на италианците, които си припомнят за жертвата на Тозели и на неговите грегари, днес напълно отмъстена жертва.“ [„Външната политика пред Министерския съвет“, 3 март 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 45.]

„През четвъртия месец на блокадата, която ще остане в историята на Европа като едно позорно клеймо, така, както материалните и морални помощи, доставени на Абисиния, ще останат като страница на безчестието, Италия не, само че не се огъна, но е в състояние да каже отново, че блокадата никога няма да я пречупи. Единствено мрачното невежество можеше да си помисли обратното.

...Победата целува нашите знамена, а онова, което войниците ни завоюваха вече е територия, посветена на Родината.“ [„Планът за новата италианска икономика“, 23 март 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 51-52.]

„Без значение е, че днес небето не е напълно ведро; аз ви казвам, че хубавото не може да се забави и не ще закъснее.“ [„Хубавото не може да се забави...“, 23 март 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 67.]

„Величествените победи на нашите войници и по специално победата при езерото Ашанги, удържана над войските на Negus - обучени, екипирани и въоръжени от европейци, приближават Италия до осъществяването на нейната първа цел, за която трябваше да прибегнем към военното изкуство след направената мобилизация на етиопските сили, тоест: сигурността на нашите колонии.

...Всички съсловия сред народа продължават да доказват пред света една представа за римска непоколебимост и дисциплина.

Борбата срещу санкциите продължава навсякъде с максимална решителност и с успех, благодарение на изобретателността и на инициативния дух на производителите, на работата на всички централни и периферни организации на режима и на интелигентното и ежедневно сътрудничество на италианските жени.“ [„Пред Министерския съвет след победата при езерото Ашанги“, 8 април 1935 г., S. e D., Vol. 10, p. 75, 76.]

„След трудното мореплаване вече виждаме пристанището. Ще го достигнем с вдигнати платна и, както винаги, ще носим силата, справедливостта, римската цивилизация.“ [„Основаването на Рим“, 21 април 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 79.]

⁶¹ Пиетро Бадольо.

Телеграфира ми маршал Бадольо:

Днес, 5 май в 16 часа, начело на победоносните войски, влязох в Адис Абеба.

През тридесетвековната си история Италия е преживяла много паметни мигове, но навярно днешният е един от най-тържествените.

Оповестявам пред италианския народ и пред света, че войната свърши.

Оповестявам на Италианския народ и на света, че мирът е възстановен.

„Готови сме да защитаваме нашата изключителна победа със същата неустрашима и безпощадна решителност, с която я извоювахме.“ [„Етиопия е италианска“, 5 май 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 99, 101.]

„Със своята кръв италианският народ създаде империята.

Ще я обогати със своя труд, а с оръжията си ще я защитава от всички.“ [„Провъзгласяването на империята“, 9 май 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 119.]

„Никой в света не може да се съмнява, че италианският народ не гледа към мира, от който има нужда, за да завърши започнатото дело. Той иска мир и иска да работи в името на мира. Но ако някой се изкуши да изтръгне с насилие плодовете на една победа, платена с цената на толкова жертви, ще ни намери на крака, готови за съпротива.“ [„Интервю пред „Matin““, 15 май 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 168.]

„Приканвам италианците да приемат напълно буквално това мое категорично изявление: разбира се, че не благодарение на войната в Африка, а в резултат от войната в Африка, всички въоръжени сили на Италия днес са действени от преди.“ [„Реч в Авелино“, 30 септември 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 168.] „За седем месеца извоювахме една империя, с пет битки. Извоювахме я не само като сломихме вражеските сили и предателите на европейската цивилизация, които ги бяха строили и въоръжили, извоювахме я срещу една цяла коалиция, която беше установила своята главна квартира на Леманското езеро⁶², където една сбирщина от фанатични лаици се опитваше да убие духа посредством буквата, а посредством увъртените тълкувания на хиляди параграфи да задуши мощния и непреодолим стимул за живот на народите!

„След като усмирим онези територии, шест пъти по-големи от територията на майката-родина, там долу, след славата ще има работа и място

⁶² Женевското езеро.

за всички!“ [„Маслиненото дърво и щиковете“, 24 октомври 1936 г., S. e D., Vol. 9, 182-183.]

„Необходимо е, най-после, Италия да бъде оставена спокойна, защото тя успя да създаде своята империя, благодарение на своята кръв, със свои средства, без да докосне дори и квадратен метър от чуждите империи.“ [„Пред великият рапорт на йерарсите“, 28 октомври 1937.]

23. За болшеvizма Дучето се изказва красноречиво в своята реч в Берлин:

„Най-великите и истински демокрации, съществуващи понастоящем в света, са италианската и германската: другаде под похлупака на безсмъртните принципи политиката се управлява от мощта на парите, от капитала, от тайните сдружения, от конкурентните политически групи: по никакъв начин нито една неофициална сила не може да влияе върху държавната политика в Германия и в Италия. Тази общност от италиано-германски идеи намери своята изява в борбата срещу болшеvizма - осъвременена форма на най-жестоката византийска тирания, нечувана злоупотреба с народното доверие, робски режим, режим на глада и кръвта. Тази форма на човешко израждане, която се крепи върху лъжата, с пределна енергичност е отхвърлена в Италия след войната от фашизма: отхвърлена с думи и с оръжие.“ [28 септември 1937 г.]

На 13 юни 1937 г. Il Popolo d'Italia публикува интересна статия за края на болшеvizма, приписвана на Дучето, под заглавието „Здрач“.

В „Реч пред сто хиляди йерарси“ от 28 октомври 1937 г. Дучето потвърди: „За да бъде мирът траен и плодотворен необходимо е да се унищожи болшеvizмът в Европа, като се започне от Испания.“

24. Виж също: „фашисткото учение“, S. e D. Vol. 8, p. 79-80, 81, 83. „фашизмът отрича, че броят поради простия факт, че е брой може да ръководи човешките общества; отрича, че този брой може да управлява посредством едно периодично допитване; утвърждава непоправимото и плодотворно, и благодатно неравенство между хората, които не може бъдат изравнявани посредством един механичен и привиден факт, каквото представлява универсалният вот. Като демократични режими може да бъдат определени онези, при които от време на време на народа се създава илюзията, че е върховен, докато истинската действена върховна власт е в други сили понякога безотговорни и тайни. Демокрацията е режим без цар, но понякога с твърде много царе - по-монополистични, тиранични и пагубни от един единствен цар, макар и тиранин.

...Фашизмът не възприема в демокрацията нелепата условна лъжа за политическото равноправие и създадения навик за колективна безотговорност,

мита за щастие и за безкраен прогрес. Но ако разбираме демокрацията по друг начин, с други думи, ако демокрацията означава да не се изтласква народа в ъгъла на държавата, пишещият определя фашизма като „организирана демокрация, централизирана, авторитарна.“

...Разбиранията за фашистката власт нямат нищо общо с полицейската държава. Партия, която тоталитарно управлява една държава е нов исторически факт. Не са възможни ориентири и сравнения, фашизмът извлича от развалините на либералните доктрини, от социалистическите, от демократическите онези елементи, в които все още има житейски ценности. Поддържа така наречените изпитани исторически факти, отхвърля всичко останало, тоест идеята за едно учение добро за всички времена и за всички народи.“

25. Следните твърдения направени от Дучето през петнадесетата година могат да дадат една ясна представа за дълбочината на духа, който вдъхва смелост на фашистката революция:

„На чуждата неискреност противопоставяме нашата неоспорима лоялност, на измамните въздушни кули силното ни и неудържимо вдъхновение от нашата правда, на чуждата сляпа омраза нашето съзнателно презрение.

...Говори се, че италианският народ е лесно забравящ народ. Заблуда! Заблуда! Една от многото заблуди, в които често изпада повърхностният чужденец наблюдател или непознаващият ни. Напротив, италианският народ има твърде силна памет и умее да изчаква. Чакахме четиридесет години, за да си отмъстим за Адуа и успяхме!

Но ако някой ден, започне да отслабва паметта ни, ние ще бъдем тук, за да я събудим и да я призовем.

Черни ризи! Да помним и да се подготвяме! Това е предупреждението на днешното честване.“ [„Към черните ризи в годишнината на фашите“, 23 март 1937 г.]

„Във фашистка Италия няма вече привилегии нито политически, нито икономически: единствено има привилегии, които се получават от най-суровите отговорности и от най-строгото изпълнение на дълга.

...Във фашистката държава, напълно унитарна днес, не съществуват предпочитани или пренебрегвани провинции, но всички са равни пред Рим, превърнал се отново в център и в сърце на Отечеството.“ [„Към народа на Сиракуза“, 12 август 1937 г.]

„Ние имаме много общи елементи с Weltanschauung. Навсякъде фашизмът и нацизмът имат не само едни и същи неприятели, които служат на един господар: третия интернационал, но имат и много общи разбирания за живота и историята. Те вярват във волята като сила, предопределяща живота на народите, като двигател на тяхната история, следователно отхвърлят ученията на така наречения исторически материализъм и на неговите вторични политически и философски продукти; ние заедно възхваляваме труда в неговите безбройни прояви, като знак на човешко благородство: разчитаме на младостта, на която сочим добродетелите на дисциплината, смелостта, упоритостта, обичта към Отечеството, презрението към спокойния живот. Възродената Римска империя е творението на този нов италиански дух.

...Когато думите не достигат и когато се появява сериозна опасност трябва да прибегнем към оръжията.“ [„Реч в Берлин“, 28 септември 1937.]

Глава VI

От фашисткия синдикализъм към корпоративизма

Полага ни се правото на наследство, защото гласнахме страната във войната и я доведохме до победата. Настоящото политическо представителство не ни е достатъчно, защото искаме директно представителство на отделните интереси...Може да се възрази срещу тази програма, защото тя ни връща към корпорациите. Няма значение!...Поради това именно от икономическа гледна точка бих искал тази Асамблея да се съгласи да отстоява националния синдикализъм...

Не е странно, че на площад Сан Сеполкро още през първия ден прозвуча думата *корпорация*.

„Фашисткото учение“, S. e D. Vol. 8, p. 75-76.

...Фашистката нация марширува към един все по-колективен живот, но не колективизиран или колективистичен, защото този все по-колективен живот на италианския народ е хармоничният живот, отличаващ се с фашизма, а не онзи от по-низшия вид. [„За празника на труда“, 21 април 1935 г.]

Икономически *независим* човек не съществува. Световната история не е счетоводна сметка, а материалният интерес не е - за щастие! - единственият стимул за човешките действия.⁶³

*„Срещу неутралитета!“, 13 декември 1914 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 17.*

Веднага ви казвам, че с всички наши сили ще се противопоставим на опитите за социализиране, одържавяване, колективизиране! Достатъчно социализъм имаме в държавата! И дори няма да се откажем от борбата, която бих нарекъл теоретична, срещу съвкупността от вашите учения, на които отхвърляме истинния характер и най-вече съдбовния.

Не признаваме, че съществуват две класи, защото съществуват много повече; не признаваме, че цялата човешка история може да бъде обяснена с икономическия детерминизъм.

Не признаваме вашия интернационализъм, защото е луксозна стока, която може да се ползва единствено сред висшите класи, докато народът е отчаяно

⁶³ Вж. бел 1. шеста глава.

обвързан със своята родна земя.

Не само, но и въз основата на най-новия запас от социалистическата литература, която вие не бихте могли да отречете, ние твърдим, че сега започва истинската история на капитализма, защото капитализмът не е само една система за подтисничество, но също така е и подбор на ценностите, координация на йерархиите, по-силно развито чувство на човешка отговорност. Също така е вярно, че Ленин, след като създал съветите във фабриките, ги забранил и поставил диктатори; вярно е също така, че след като национализирал търговията, възобновил свободния режим (знаете го вие, които сте били в Русия), а след като - дори и физически - премахнал буржоата, днес ги привиква от целия свят, защото без капитализма, без неговите технически системи за производство Русия никога отново не ще може да се възстанови.⁶⁴

*„Първата реч пред Камерата“, 21 юни 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, 182-183.*

Ние сме срещу икономическата държава. Социалистическите учения се сгромолясаха: интернационалните митове рухнаха, класовата борба е празна приказка, защото човечеството не може да бъде разделяно. Пролетариат и буржоазия не съществуват в историята: те са отделните брънки на една и съща формация.

*„Реч за Августеума“, 9 ноември 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 204.*

Нашият синдикализъм се различава от този на останалите, защото ние по никакъв повод не допускаме стачки в обществения сектор. Ние сме за сътрудничеството между отделните класи, особено в един период на твърде остра икономическа криза като настоящия. Следователно, опитваме се да накараме мозъците на нашите синдикати да проумеят тази истина и това схващане. Но със същата прямота трябва да кажем, че индустриалците и работодателите не трябва да изнудват, защото има предели, отвъд която не може да се преминават, а самите индустриалци и работодатели, да го кажем с една дума - буржоазията - трябва да си даде сметка, че вътре в нацията има народ, една маса, която работи и не може да мислим за величието на нацията, ако същата работеща маса е огорчена, ленива и че задачата на фашизма е да я включи в органичната цялост на нацията, за да е готова за утрешния ден, когато нацията ще има нужда от масите, както артистът има нужда от суровата материя, за да създаде своя шедьовър.

⁶⁴ Вж. бел 2. шеста глава.

Ние ще можем да водим външната политика единствено с една маса, вписала се в историята и в живота на нацията.

*„Реч в Удине“, 20 септември 1922 г.
S. e D., Vol. 2, p. 313.*

Сега, следователно, ние желаем да постигнем величието на нацията в материален и в духовен смисъл. Ето затова създаваме синдикатите.⁶⁵

*„Реч в Неапол“, 24 октомври 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 345-346.*

Който говори за работа, говори за продуктивна буржоазия и работнически класи в градовете и по полетата. Никакви привилегии за първата, никакви привилегии за последните, а защита на всички интереси, които са в съответствие с тези на производството и на нацията.

*„Първа президентска реч“, 16 ноември 1922 г.,
S. e D. Vol. 3. p. 14.*

Според нас не може да има национално материално и морално величие, там, където работническите класи са не цивилизовани, вироглави, в постоянен спор помежду си.

...Не казвайте, че ние сервилничим пред класата на капиталистите. Ние първи направихме разлика между буржоазия и буржоазия. Има буржоазия, която вие самите отново поставяте на равнището на самата техническа историческа необходимост; има интелигентна и производителна буржоазия, която създава и ръководи индустрията, без която не можем. Ако капиталистическите класи се надяват да получат от нас специални привилегии, подобни няма да получат привилегии никога. От друга страна, ако някои работнически съсловия, вече доволно обуржоазени, пожелаят да изнудват правителството, за да получат избирателни облаги, нека се отърват от тази заблуда. Никога не ще ги постигнат.

*„Реплика към депутатите“, 17 ноември 1922 г.,
S. e D. Vol. 3. 21-22.*

Логично е: и е справедливо: и е законно различните категории трудещи се да се защитават, за да успеят да подобрят условията си на живот, не само материално, но и морално. Но за да постигнат това не е необходимо да

⁶⁵ Вж. бел 3. шеста глава.

преследват интернационалните химери, за да постигнат това не е необходимо да се отказват от Отечеството и нацията, защото е абсурдно, ако не си престъпник, да се отречеш от собствената си майка.

*„Пред работниците от Полиграфиката“,
28 януари 1923 г., S. e D. Vol. 3, 50-51.*

Ние трябва да наложим строга дисциплина, а ако понякога се налага да засегнем съсловията, правим това, за да спасим нацията, за да спасим всичко онова, което се олицетворява от италианския народ.

*„Към народа на Пиаченца“, 18 юни 1923 г.,
S. e D. Vol. 3. p. 168.*

В интерес на индустриалците е работниците да са спокойни, да водят спокоен живот, да имат всичко необходимо за живот, за да не са затормозени от незадоволените си нужди. Но и в интерес на работниците е производството да се развива с редовен ритъм, бих казал почти тържествен, защото работата е най-възвишеното, най-благородното, най-религиозното нещо в живота.

...Единствено с работа и със сътрудничество между всички елементи в производството ще може да нарасне индивидуалното благосъстояние. Извън това, аз обявявам тържествено, извън тези рамки е индивидуалната мизерия и разрухата на нацията.

След като аз, който съм работил с ръцете си, който произлизам от народа и се гордея с това, след като аз ви поздравявам, не с фалшивата симпатия на демагозите шарлатани, а с недодяланата откровеност на един работник, на един човек, който не желае да ви излъже, на един човек, който ще наложи една задължителна дисциплина за всички, преди всичко за приятелите си, но също и за противниците си.

*„Към народа на Торино“, 25 октомври 1923 г.,
S. e D., vol. 3, p. 217-218.*

Няма съмнение, че се промени психологическата нагласа на днешните трудещи се класи. Разбира се, руският експеримент и твърде яростната дейтелност на фашизма повлияха върху психологията на масите. Марксистката грешка е в разбирането, че съществуват единствено две класи. Още по-голяма грешка е разбирането, че тези две класи са в непрекъснато противоречие помежду си. Между тях може да съществува противоречие, но само в един определен момент, не систематично. Систематичното противопоставяне, заради което се провалиха всичките социалистически теории, не е реален факт. В ход е

сътрудничеството; оказва се, че има предели пред капитала и предели пред труда. Капиталът, с риск за своето съществуване, не може да впише никаква по-висока цифра за положения труд, а последният не може да достигне отвъд една определена граница по отношение на капитала.

...Индустрията и работодателите трябва да подхождат откровено към работниците: сътрудничеството трябва да бъде взаимно. Не трябва повече да откриваме случай, в който работодателят да си казва и да си мисли, че сега, когато е фашизъм може да си позволи да действа в своя изгода. Това не. Дори сега, когато имаме фашизъм, трябва да насочваме дейността на отделните лица и на различните групи предвид всеобщите цели, единствено всеобщите.

...Необходимо е работническият и капиталистическият синдикализъм да си дадат сметка за новата историческа действителност: че трябва да избягват да довеждат нещата до непоправимото: доколкото е възможно трябва да избягват войната между класите, защото тя е унищожителна вътре в една нация. Имаме опит, който може да бъде наречен трагичен. От друга страна, над това, което се явяват човешките и законовите разногласия стои авторитетът на правителството, което има благоприятни условия да следи нещата от една всеобща гледна точка. Правителството не зависи нито от едните, нито от другите. То е над всички, доколкото в себе си обобщава не само политическото съзнание в името на нацията за настоящето, но и всичко онова, което трябва да представлява нацията в бъдеще.

*„Начални основи на корпоративната държава“ Рим,
20 декември 1920 г., S. e D., vol. 3, p. 289-290-291-292.*

Собствениците признават, че собствеността не е само право, но и задължение; не е егоистично имущество, а по-скоро имущество, което трябва да се използва и развива в хуманен и социален смисъл. От друга страна, трудещите се признават, че собствеността вече не е кражба, както се чете в ниската социалистическа литература, а е резултат от спестявания, от тежък труд от страна на хора, които често са се лишавали от най-необходимото и са се подлагали на твърде тежки изпитания, за да понатрупат тези пари, които след това имат свещеното право да ги предадат на идващите след себе си.

*„Земеделски корпоративизъм“, 21 февруари 1924 г.,
S. e D., vol. 4, p. 56.*

Фашизмът вече преодоля всичко онова, което може да се нарече пред синдикална фаза: когато се осъждаше дали трябва, или не трябва да се развива синдикализма. Както винаги, фактът беше осъществен преди теорията, а ние все още не бяхме формулирали точно идеите, когато отговорността за синдикалното

явление стана наша.

...За осъществяването на класовото сътрудничество са необходими две страни; то трябва да се осъществява в дух на пълна лоялност и от едната и от другата страна. Защото, в противен случай, вместо в името на нацията, в действителност може да бъде извършено едно антинационално дело. Аз бях този, който настояваше пред Росони, който е душата на вашето движение, аз настоявах пред него за необходимостта да не се влошават условията на работническите индустриални маси, но не само това, а там, където индустриалните условия го позволяват те да бъдат подобрили.

...Същественото е това, че фашистският синдикализъм е основен елемент за материално подобряване и за морално издигане на трудолюбивата италианска класа. Това е задачата, която вие трябва да решите.

...Разбира се може да създадем институции, които да подпомагат идеята за класовото сътрудничество в юридическата област. В края на краищата това, което ни различава от останалите школи е следното: според социалистите в цялата им последователност класовата борба е правило, докато според нас тя е изключение; според тях класовото сътрудничество е изключение, а според нас е правило.

...Класовото сътрудничество трябва да се прилага на дело от двете страни: работодателите, за да задоволяват личния си егоизъм, не трябва да се възползват от настоящето положение, установено от фашизма, което създаде на нацията чувството за дисциплина; те трябва да възприемат работниците като основен елемент в производството: те трябва да действат в собствен интерес, но доколкото същият съпада с този на нацията, а не да му се противопоставят. Единствено по този начин в действителност ще можем да имаме една дисциплинирана, трудолюбива маса, стремяща се да даде своя принос за благото на Отечеството.

...Вярвам, че интелигентните работодатели ще си дадат сметка. И наистина хармоничното и организирано единство на всички производителни сили ще допринесе за подобряването на материалните условия на живот на всички класи, а Отечеството, стъпило здраво върху железните основи на един режим на съзнателна социална и национална дисциплина, ще успее да натрупа своите най-големи блага.

*„Пред Националния съвет на корпорациите“,
22 май 1924 г., S. e D., vol. 4, p. 138-139.*

Аз възлагам една прекрасна задача на фашисткия синдикализъм. Той трябва: 1. да създаде онези институти, посредством които корпорацията да може да бъде призната юридически и издигната като една държавна сила; 2. да

повиши моралните качества на работещите, за да ги обвърже по-силно с живота на нацията; 3. да осъществи едно действено сътрудничество, с други думи в смисъл, че дял от печалбата да може да бъде използван за благоденствието на допринеслите за нейното натрупване. Индустриалните класи трябва да си дадат сметка за този свой дълг, който, ако се осъществява своевременно, е равнозначен на мъдра защита на собствения интерес.

В края на краищата трябва да отидем при народа, особено сред онзи, който твърде дълго време беше забравен, с чиста душа, без демагогия, с братско сърце, за да изградим от него един основен елемент в името на непоклатимостта на Отечеството. И преди всичко, пълна безкористност, до пълно себеотрицание. Ако ние успеем да дадем този пример на новите поколения, несъмнено фашизмът ще се окаже един значим период в историята на италианската цивилизация.

*„Не можеш да се върнеш назад“, 22 юли 1924 г.,
S. e D., vol. 4, p. 222-223.*

Фашизмът учи, че интересите на отделните съсловия да се поставят в зависимост от интересите на нацията.

...Горко му на онзи, който преминава определени граници: работодателите не трябва да искат масата от техните подчинени да живее в условия на затруднения и бедност. Не е в техен интерес, нито в интерес на нацията. От друга страна, работниците не трябва да искат от индустрията онова, което индустрията не може да позволи.

*„Към работниците в Монте Амиа“,
(31 август 1924 г., S. e D. Vol. 4, p. 254.*

Вие знаете онова, което мисля: според мен са необходими всичките фактори за производство: необходим е капиталът, необходими са техническите елементи, необходим е заводски колектив. Съгласието между тези три основни елемента осигурява социалния мир; социалния мир осигурява непрекъснатостта на труда; непрекъснатостта на труда осигурява индивидуалното и колективното благосъстояние. Извън тези крайгълни камъни, аз ви казвам с неоспорима прямота, извън тези крайгълни камъни има единствено разруха и мизерия.

*„Към работниците в Далмине“,
27 октомври 1924 г., S. e D. Vol. 4, p. 327.*

Сега вече не може да се отрече съществуването на фашисткия синдикализъм. Сега вече не може да се отрече, че този фашистки синдикализъм

има солидни основи в съзнанието на италианските трудеци се, които вече не вярват в някогашните утопии.

Вие разбрахте, че за благосъстоянието на нацията са необходими производството и труда, фашистският синдикализъм тръгва от тези предпоставки и ги има пред вид във всеки един момент от своята дейност.

Вярвам, че участниците в конгреса ще си дадат сметка, че синдикалното фашистско движение трябва да се откаже от предварителните постулати.

То не може да бъде нито класово, нито антикласово. То е това, което е. Ден след ден трябва да постига цели. Постига ги, като приспособява собствените си средства към съответните цели. То е колаборационистично там, където има колаборационисти; не е колаборационистично, когато намира хора, групи, организации, които не желаят да говорят за сътрудничество.

И в тази област става онова, което се случва между отделните нации. Очевидно то е за мир, но без да изключва войната. Мирът като система, като тенденция, като духовна нагласа, е нещо добро; но утре всичко това няма да означава нищо. Ако случайно се окажем срещу индивиди, срещу групи, срещу организации, които не уважават труда, интересите на нацията, а са ожесточени от егоизма, тогава вие откривате, че думата Отечество вече не е достатъчна.

Фашистският синдикализъм не изключва от своята тактика борбата, защото, ако я изключи, ще отстрани един от основните елементи на живота.

Вие произлизате от нацията и трябва да стигнете до нацията. Ако нацията е богата, развита, мощна, организирана и трудолюбива, нейното благосъстояние нараства, в по-широк мащаб се осъществява разпределението на благосъстоянието. И напротив, ако нацията е огорчена, обедняла и дезорганизирана, без авторитет в чужбина, тогава всеобщото равнище на богатство се понижава и се понижава общото равнище на отделните индивиди.

Това е железен закон, валиден за всички времена и за целия свят.

*„Пред Конгреса на корпорациите“, 26 ноември 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 403-404.*

Вчера говорих по предназначение. Росони трябваше да защитава труда: разбира се. Но не е вярно, че аз съм скептик по отношение на синдикализма. Искан да видя ясно с цифри, та аз съм един стар синдикалист. Според мен фашизмът трябва да вложи голяма част от своята енергия в организацията, във включването на трудеците се маси, дори и защото някой трябва да погребее

либерализма! Синдикализмът - гробокопач на либерализма! Синдикализмът, когато събира масите, той ги записва, подбира ги, пречиства ги и ги издига, това е съзидание напълно противоположно на атомистичната и молекулярна представа на класическия либерализъм. И освен това, другари, няма защо повече да обсъждаме дали времето е подходящо или не за синдикализъм. Както винаги, във фашизма, фактът изпревари учението. Без демагогия трябва да направим от синдикализма, от селективния, възпитателен синдикализъм, от синдикализма, ако ви харесва на Мацини, който когато говори за права не се абстрахира, от задълженията, които по необходимост трябва да се изпълнят.

*„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, 140 p. 111-112*

Аз съм синдикалист, фашист синдикалист: тоест, разбирам, че фашизмът трябва да действа в следните три насоки: партия: следователно управление на общините, на провинциите, политическа пропаганда; културно дело, с една дума всичко онова, което служи да се поддържат духовно извисени нашите сили; Милиция, с други думи въоръжена защита на режима; и накрая синдикализъм или издигане на работещите маси; издигане благодарение на нашия метод на необходима строгост и дисциплина, които избягват ласкателството, но преди всичко измамата, сиреч не трябва, да обещаваме повече от това, за което сме математически сигурни че ще успеем да направим.

Тук е фашистката революция, другари! В действителност е революция, защото четиридесет хиляди работници от тази земя се строиха под нашите знамена. Революция е, когато правителството вписва в държавата синдикалните сили и дава на същите синдикални сили, пренебрегвани от стария демо-либерализъм, тяхното място в живота.

Но ние казваме: първо задълженията, а след това правата. Нашият е един италиански синдикализъм. Ние обединяваме всички производителни елементи и ги поставяме върху един общ план, който е нацията, с други думи общността, част от която сме и ние, част, заинтересована от общото благосъстояние. Разбрахте ли? Вярвам, че да, защото моят език е много ясен. Очите ви ми казват, че вие сте много интелигентни. Трябва да продължим по онзи път: да издигнем работническите маси, без да ги заблуждаваме и да ги държим строго предани на каузата на фашизма и на нацията.

„Фашистки синдикализъм“, 23 октомври 1925 г.

S. e D., Vol. 5, p. 149-150.

Преди да пристъпя към моята аргументация, която ще бъде строго логична

от предпоставките до заключенията, искам още един път да очертая характера на нашия синдикализъм.

Нашият се отличава от червения синдикализъм с един по същество здрав разум, а това е: че не се стреми да посегне на правото на собственост. Когато работодателят застава пред червения синдикат, той има пред себе си един синдикат, който води борба за увеличаване на заплатите в зависимост от обстоятелствата, докато неговата косвена далечна цел е промяната на положението, с други думи премахване на правото на собственост.

Дълго ще трябва да обсъждаме принципа за „правото на собственост“, но не сега е моментът. Все пак нашият синдикализъм е селективен синдикализъм, това е един синдикализъм, който иска да подобри условията на отделните съсловия и класи, които се събират под знамената му, няма свои крайни цели: не може, не трябва и да ги има.

Нашият синдикализъм е колаборационистичен през времето на производствения процес; колаборационистичен е в този начален период, когато става въпрос за създаването на богатството; колаборационистичен е и през втория период, когато става въпрос за укрепването на това богатство; но може да не бъде колаборационистичен през третия период, когато става въпрос за преразпределение на реализираните печалби. Но дори и тогава ако има доверие между двете страни, се достига до колаборационизъм, с други думи взаимно съгласие, което възстановява нарушеното в един определен момент равновесие.

Впрочем няма синдикализъм, който да си поставя крайни цели, дори и в онези далечни страни, където вярват, че са осъществили рая за работниците. Когато един работник от Нова Зеландия бил попитан каква е програмата му, той отговорил: „Моята програма е проста: десет шилинга дневно!“ По-скоро партиите и техните идеологии натрапват на това движение крайни цели, които очевидно излизат извън неговите рамки.

Този закон, който наистина е основен има предвид две икономики: индустриалната икономика и аграрната икономика.

Предвид това съображение, двете икономики вървят напред по две успоредни линии. В един определен момент аграрната икономика достига до задължителната магистратура, с други думи до задължението. Индустриалната икономика спира до ниво обикновена компетентност.

Аз мисля, че един така направен закон остава осакатен; аз мисля, че или се прави крачка напред с индустриалната икономика или се прави крачка назад с аграрната икономика. В края на краищата или право, или задължение и за двете.

Още повече, защото аз мисля, че не може да бъде направено точно разграничение между двете икономики, ако е вярно, както е и вярно, че земеделието се индустриализира, ако е вярно, че от продуктите на земята се извличат суровините за някои от най-големите индустриални отрасли в нашата страна, текстилната, химическата.

Дори и онова чисто говеждо месо, за което вчера вечерта говореше мой приятел Барбиелини в своята просмукана от земеделските аромати реч, дори и те дават възможност за една важна индустрия: индустрията на млекоцентралите. Така лозето дава място за винарската индустрия и така нататък.

Но аз вярвам, че трябва да достигнем до единно разбиране за националната икономика. Разбира се, беда е, когато житото в полето остава или оставаше неожънатото, но понякога една стачка, която прекъсва производството в един деликатен момент, в който се развихря международната конкуренция може да доведе до още по-сериозни последици.

Трябва да имаме смелост да навлезем и в тази, която искат да ни накарат да повярваме неизследвана област, пълна с непредвидимости. Няма лъвове, а въпреки лъвовете са самозвани зверове!

...Както по време на водената на фронта война, във фабриките не се допускаха пререкания и там имаше органи за помирение, които ги преодоляваха, а резултатите бяха задоволителни, защото въобще не се стигна до преустановяване на работата, така днес посредством тези организации ние осъществяваме максималната производителна ефективност на нацията.

...Този закон се ражда в една определена политическа и морална атмосфера; той е продукт на един определен режим. Няма да има опасност, докогато тази морална атмосфера, в която нацията диша, остане не променена.

Но този политически режим и тази атмосфера са включени в сметката на неизбежните човешки предвиждания.

Върху тази увереност се основава нашата вяра в този закон!

*„Закон за колективните трудови отношения“,
11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 228-229-230-238-239.*

Как се роди този синдикализъм? Къде се роди? Кога се роди? Акт за раждане: 1921 г. Място: долината на По. Как: след завладяване и разрушаване на размирните твърдини.

Това завладяване и това разрушаване, бяха необходими, но ни струваха

много млада фашистка кръв. Първоначалният синдикализъм, следователно, беше чисто аграрен, беше революция на обложените с данъци, бунт на дребните собственици, на арендаторите, на изполичарите. През втория етап се присъедини също и ратайското съсловие. Поставяше се проблемът: какво да представлява този синдикализъм? Трябваше ли да се ограничи до един аграрен синдикализъм? Не, ръководителите на фашизма се погрижиха да заемат позиции в общественния сектор и тогава възникна Националната федерация на фашистките железничари, която пречисти железничарската среда. Възникнаха аналогични организации сред телеграфо-пощенските служители, които си спомниха агитациите от едно друго време: но не бяха достатъчни. Трябваше да се тръгне към градските маси, към индустриалния пролетариат.

Следователно фашистският синдикализъм разширяваше своя обсег на действие.

Днес той обхваща не по-малко от два милиона души от земеделците и от индустрията. Той е една внушителна сила. Той е една велика маса, която фашизмът и правителството изцяло контролират: маса, която се подчинява.

...Аз, който имам богат опит, който твърде много ми помогна, който ми даде възможността да опозная психологията на масите и да придобия една почти осезаема и видима чувствителност за онова, което искат масите, което те мислят в един определен момент, мога да кажа на почитаемия Лория, че винаги е ставало въпрос за малцинства; че прословутите съвестни или съзнателни маси, които в последствие не бяха нито съвестни, нито съзнателни бяха водени от незначително малцинство, увеличаваха се заради инфлационния процес в момента, в който беше инсценирана и една демонстрация; но се разпръснаха преди да приключат демонстрация, пред победоносната стачка или пред неуспешната стачка. Случи се така, че четиридесетте хиляди металурзи в Милано останаха само четири хиляди редовно записани в синдиката, от които само шестстотин с редовни книжки.

Възпитателен синдикализъм. Войната създаде на италианците, на всички италианци представата за нацията. Не е вярно, както потвърди уважаемият Лория, че пролетариатът е интернационален. Достатъчно е да разтворим вестниците, за да проследим това явление: че английските лейбъристи, не са приели *settlement*, осъществен от моя приятел Волпи, макар и да са знаели, че това ще доведе до загуби щети италианската икономика, а следователно и италианския пролетариат. Очевидно, най-напред англичани, а след това интернационалисти.

А учението и тактиката на Gompers в Америка не бяха ли най-егоистичната изјава на един пролетарски шовинизъм, доведен до прояви на непримирим

ексклузивизъм⁶⁶ по отношение на всички народи и на всички раси? И не наблюдаваме ли непрекъснато борбата на работниците от Франция и от останалите страни срещу италианската работна ръка? А това, че работната ръка в Италия, днес, дори не се наема да направи това, което в хубавото време се наричаше стачкоизменнически действия?

Истината е тази: има по-висши класи от обществото, готови да се францизират, англизират и американизират, да възприемат обичаите на останалите народи, често пъти тяхната психология, много често дори и недостатъците им.

Низшите класи, пуснали корени в земята, онези, които са достатъчно некултурни, неуспяващи да оценят преимуществата на така наречения съвременен *comfort* са онези, които остават отчаяно привързани към своето родно Отечество. Друг момент във фашисткия синдикализъм: признаването на историческата роля на капитала и на капитализма. Тук недвусмислено сме антисоциалисти. Според социалистическото учение капиталът е чудовището, капиталистът е палач, вампир. Съгласно нашето учение всичко това е от лошата литература; понеже капитализмът, със своите сили и със своите недостатъци има пред себе си още няколко века; също е вярно, че там, където беше дори и физически унищожен, дори и там се завръща.

Погрешно беше социалистическото схващане, което олицетворяваше капитализма с отделни личности и даваше да се разбере, че тези личности се възползваха от експлоатацията на бедния пролетариат. Всичко това е смешно. Съвременните капиталисти са пълководци в индустрията, твърде големи организатори, хора които имат и трябва да имат високо чувство на гражданска и икономическа отговорност, хора от които зависят съдбите и заплатите на хиляди и на десетки хиляди работници.

Какво биха могли да искат тези хора? Успех за своята индустрия и успех за нацията. Лични облаги? Но има един закон, а той е: възможно е безкрайно натрупване на богатство, но е ограничена възможността да му се наслаждаваш.

Едно от най-шеговитите неща в социалистическата литература е нейният опит да ни накара да повярваме, че щастието на хората зависи изключително от повече или по-малко пълното задоволяване на техните материални нужди; а това е абсурдно. Капитализмът има една функция, която фашистският синдикализъм признава напълно.

Така също фашистският синдикализъм си дава сметка, че всичко е свързано

⁶⁶ Изключване, но като термин.

със съдбините на нацията; че ако нацията е могъща, тогава и последният от работниците може да е с открито чело; ако нацията е слаба и дезорганизирана, ако нацията се състои от малък объркан народ, всички изпитват последиците и всички трябва да придобият вид на оскърбление, примирение, както беше преди двадесет и повече години в Италия.

Класово сътрудничество: друг основен момент във фашисткия синдикализъм. Капитал и труд не са два противоречащи си термина, те са два термина, които се допълват; един без друг не могат, следователно трябва да се погаждат и е възможно да се разберат.

...Известно е, че държавата поема важни задачи; но в речта за стълбата аз заявих, че според моето схващане, според схващането на фашизма всичко е в държавата, нищо извън държавата, и преди всичко нищо срещу държавата. Днес ние идваме, за да контролираме силите на индустрията, всички сили в банката, всички сили на труда. Задачата е тежка, но нашият опит ни окуражава и на нас самите ни вдъхва увереност, че експериментът ще успее. Защото историческият климат се промени. Ще успее, защото масите се възпитават, ние ги възпитаваме, като ги усъвършенстваме, подбирайки кадрите, защото не приемаме недостойните, прогонваме мързеливите. Всичко това не може да се направи за един ден, но важното е, че съществува и се прилага.

Има един друг довод, с който този закон може да бъде обяснен. Като разсъждавах върху това, което се случва в съвременните общества, аз се убедих, че може би трябва да се приеме този закон: че в съвременния живот няма свободно поле за действие. Няма вече свободни пространства пред индивидите, дори и пред народите. Никой, нито индивид, нито народ може да си позволи да прави онова, което правеше преди двадесет години. Борбата за живот стана и става все по-трудна. Националните общности, които преди един век бяха малочислени, сега са е внушително население. Населението на Европа се е увеличило с няколко десетки милиона.

Днес не съществува индивид, който да може да си позволи лукса да прави глупости, нито има народ, който да може да се отдаде на лудата радост от повторями и постоянни стачки. Един единствен час, повтарям един единствен изгубен час работа в една фабрика е вече тежка беда за националния ред. Ако мислено се върнете към онова, което се правеше, когато се губеха цели месеци, когато в едно от най-големите съвременни италиански предприятия, което е гордост за италианската икономика имаше четиридесетдневна стачка, просто защото се беше преместила стрелката на часовника, вие ще си дадете сметката, че ние наистина напускаме нещастното открито море за да достигнем брега на мъдростта.

*„Синдикалният закон“,
11 март 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 291-296.*

Контролираме политическите сили, контролираме моралните сили, контролираме икономическите сили, следователно сме в разцвета на корпоративната фашистка държава.

*„Ако напредна, последвайте ме...“, 7 април 1926 г.
S. e D., Vol. 5, p. 310.*

Вие разбирате, че единствено от установената хармония между трите принципа: капитал, техника, труд произтичат изворите на успеха.

*„Към народа на Прато“, 25 май 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 350.*

Министерството на корпорациите не е един бюрократичен орган и не възнамерява да замества синдикалните организации в тяхната неизбежно автономна дейност, насочена към включването, подбора, усъвършенстването на своите последователи. Министерството на корпорациите е орган, чрез който в центъра или и в периферията се реализира пълното корпоризиране, осъществява се равновесието между интересите и силите в икономическия свят. Осъществяване, възможно благодарение на държавата, понеже единствено държавата преодолява противоречивите интереси на отделните лица и групи, за да ги съгласува в името на една по-висша цел, чието осъществяване става по-специфично, поради факта, че всичките признати икономически организации, поръчителствани, покровителствани в корпоративната държава живеят в общата орбита на фашизма: тоест приемат теоретичните разбирания и практиката на фашизма. Ръководят се от хора, редовни членове на партията. Не може да бъде другояче.

...До вчера хората на труда не бяха признавани или бяха пренебрегвани от стария режим в държавата. Хората на труда се разположиха на лагер извън държавата и срещу държавата. Днес всички необходими елементи за производство, капитал, техника, труд влизат в държавата, където откриват корпоративните органи в името на съглашението и на сътрудничеството, а при оцеляване в краен случай прибегват до трудовата магистратура. Никак няма да преувеличим, ако наречем революционна, като дух и учреждения тази съвкупност от реформи, опитвани и в други страни, но без да бъдат изобщо доведени до тяхната логическа завършеност, както дръзва да направи фашисткия режим.

„За тържественото откриване на

Ако под революция се разбира, както би трябвало да се разбира, насилствена замяна на хора и създаването на нови учреждения, кой тогава би могъл да отрече на фашизма характера и значението на една всеобхватна, дълбока революция, предопределена да повлияе върху хода на цивилизацията? Корпоративната държава е типично сътворение и законна гордост на фашистката революция. Присъщите трудности за всички радикални нововъведения ще бъдат преодоляни. Единствено с фашизма италианският народ отвъд и над гротескните превзети лъжи на демо-либералното избирателно право се превърна в неразривна част от държавата.

*„Послание за 28 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 438-439.*

За да разберем правилно днес какво представлява фашистският синдикализъм, трябва да се позовем на това, което беше Италия непосредствено в годините след войната. Човешката памет е непостоянна, но онези, които поеха тежката отговорност да управляват един народ са длъжни да имат безстрашна и здрава памет. Могат да простят, но не трябва да забравят.

И така следвоенна Италия, синдикална Италия след войната, понеже днес искаме да сведем нашите разсъждения единствено до един аспект от италианската политика от онова време, синдикална Италия след войната представляваше едно царство на утопията, на илюзиите и на хаоса. Всички онези партии, които безвъзвратно унищожихме, така наречените подривни партии, възприемаха работническите маси, онези от фабриките и полетата като своего рода електорално стадо, което от време на време трябваше да постави в урната една прословута бюлетина, за да демонстрира с тази тържествена и най-вече напълно документирана измама, че народът е върховен. След това имаме илюзията в шамана от Ориента, за да повярваме, че е достатъчно да изравни човешкият род, за да го направи щастлив.

Това е безумна лудост. Природата е царството на неравенството. В обществото може да се тръгне от най-малкия общ знаменател, но природата, силата на нещата, самият живот на народите водят до необходимото неравенство. Както при индивидите, при различните социалните съсловия, така и сред Нациите има народи, които изгряват на хоризонта народи, които остават непоколебими, народи, които умират.

Когато фашизмът стана господар на долината на По и унищожи всички антифашистки организации, с други думи всички контрареволюционни

организации (а антифашистката контрареволуция се движи от анархията до либерализма), се наложи да се погрижим за синдикалния проблем. Хиляди селяни, хиляди ратаи дойдоха да увеличат нашите редици. Нашите противници, нашите неприятели смятаха, че те са заложници. Толкова сме чистосърдечни за нашите работи, толкова сме искрени в нашите предположения, затова дори можем да приемем, че една част от тях не разбираше ясно накъде отива. Но днес всичко това е минало, всичко е далеч дори в спомените, днес земеделските маси от италианските поля са непоколебимо предани на фашисткия режим, на каузата на революцията.

Не само, но същото това проникване, което за няколко години се Ограничаваше единствено до земеделските маси, които живееха в специфични условия, днес се осъществява и сред така наречения пролетариат от големите градове. Проникваме и сред кръгове и в твърдини, които изглеждаха затворени: най-вече проникваме в душите.

...Трябва да усъвършенстваме качествено нашите маси, да раздвижим безкрайната живителна лимфна течност на нашето учение в синдикалния италиански организъм. След като осъществим всички тези условия ние ще преминем решително, но методично към третата и последна фаза: корпоративната фаза на италианската държава. Настоящият век ще види една нова икономика. Както изминалият век видя капиталистическата икономика, така настоящият век ще види корпоративната икономика. Няма друго средство, другари, за преодоляването на трагичното противоречие между капитала и труда, което е една опорна точка на марксисткото учение, която ние победихме. Трябва да поставим на едно и също ниво капитала и труда, трябва и на единия и на другия да дадем равни права и равни задължения.

...Идеите може да бъдат съгласувани единствено на равнището на интересите. Интересите са единствено една част от живота, но ние възнамеряваме да обхванем, да обемем, да съгласуваме целия живот на италианския народ. Поради това вие трябва да се възприемате във всеки един момент от вашето ежедневие; във всеки миг от вашата работа, както пред сериозните, така и пред маловажните неща като войници на революцията, готови да я защитават тук и навън, със собствените си ръце, с вашата кръв, с вашия живот.

*„Пред конгреса на фашистките синдикати“,
7 май 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 161-163, 165-166.*

Узаконяване на синдиката като орган на общественото право. В това именно е великата законодателна новост на фашистката революция; в това е нейното своеобразие. Какво означава синдикален орган за обществени права? Означава,

че синдикатът вече не е извън държавата, нито срещу държавата, а е в държавата, признат е от държавата, а като такъв има правото да представлява всички съсловия и да налага на всички съсловия техния задължителен синдикален принос.

*„За промените в конституцията“, 12 май 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 168.*

Не съществува вече онзи тип капиталист, представен ни от предсоциалистическата литература. Осъществи се разделението между капитал и администрация, между индустриалец и капиталист. Капиталът, благодарение на системата на анонимните общества се увеличи чрез акции, а понякога дори се е пулверизирал. Често пъти, благодарение на притежаваните акции, собствениците на капитала в едно предприятие са безбройни. Докато капиталът се превръща в анонимен, а също и капиталистът, в икономиката на преден план изпъква управителят на предприятието, капитанът в индустрията, създателят на богатството. Самото използване на военната терминология може да докаже, че индустриалците може да бъдат определени като „кадри“ за производителната сфера, за великата армия работници.

Всичко това има свои последици, които ще разгледаме след малко. Следователно, създаването на богатство преминава от равнището на индивидуалните цели към това на националните цели. От тази наша нова политическо-морална позиция произтичат новите задължения, истинските потребности. Сътрудничеството се налага, повече от самите закони и учреждения или от волята, налагат го самите дела, с други думи настоящият етап от развитието на икономиката. Това сътрудничество трябва да бъде тълкувано и прилагано в своето най-обхватно значение: работниците, като войскови части са основните задължителни елементи за битката, а победата е резултат от взаимоотношенията, които се установяват между офицерите и войниците. Сътрудничеството трябва да бъде открито, лоялно, без уговорки или предлози. Повече, и както винаги, самият факт и примерът струват повече от словесната пропаганда. Следователно, във фашистката система, работниците вече не са *експлоатирани*, съгласно отживелите терминологии, а са сътрудници, производители, чието жизнено равнище трябва да бъде издигнато материално и морално, в зависимост от момента и от възможностите.

Аз твърдя, че през време на криза в интерес на работниците е да приемат намаляването на заплатите; но след преодоляването на кризата в интерес на индустриалците е отново да увеличат заплатите, възстановявайки равновесието. В Италия не е възможно, поради напълно естествени причини, политиката на

фордизъм⁶⁷ за високи заплати, но също така не се препоръчва и политиката на ниски заплати, която като потиска потреблението на широките маси, достига до оцеляване на самата индустрия.

„Към индустриалците“, 22 юни 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 231-232.

Можем да направим следното определение: Националният съвет на корпорациите за италианската икономика е това, което е Генералният щаб за армиите: мислещият мозък, който подготвя и съгласува. Това военно сравнение няма да ви бъде неприятно, защото всичко това, с което италианска икономика трябва да се сражава се явява една сурова, продължителна война, която изисква свой Генерален щаб, кадри, войскове части, които за изпълнението на своята задача трябва да са на висотата на положението.⁶⁸

...В параграф 12 е представена цялата корпорация, такава, каквато я разбира и я иска фашистката държава. Именно чрез корпорацията фашистският синдикализъм в действителност успява да открие своята крайна цел. Синдикализмът, от всяка школа има свое развитие, което може да се нарече общо, изключая методите: започва се от образованието на отделните индивиди за общ живот; преминава се през сключването на колективни договори; прилага се социалната или взаимната солидарност; усъвършенстват се професионалните умения. Докато по пътя на класовата борба социалистическото синдикално движение се проявява на политическа почва, защото има като своя крайна програма премахването на частната собственост и на личната инициатива, фашистският синдикализъм посредством класовото сътрудничество води към корпоративизма, който трябва да направи едно подобно сътрудничество систематично и хармонично, като защитава частната собственост и ѝ придава едно социално значение, при зачитането на частната инициатива в живота и икономиката на нацията.

Само по себе си синдикалното движение не може да бъде цел: или се изчерпва в политическия социализъм или във фашистката корпорация. Единствено в корпорацията може да се реализира икономическото единство в неговите различни елементи: капитал, труд, техника; и единствено посредством корпорацията, с други думи посредством сътрудничеството на всички насочени към една обща цел сили, се гарантира жизнеността на синдикализма. С други

⁶⁷ Буржоазна система на организация и рационализация на труда и производството, която включва социални възгледи за хармония между интересите на капиталистите и на работниците, с цел максимално използване на работниците чрез строга специализация на производствения процес, въвеждане на конвейерната система и т.н.

⁶⁸ Вж. бел 4. шеста глава.

думи единствено, когато се увеличава производството и следователно богатството, когато колективният договор успява да гарантира все по-добри условия на трудещите се съсловия; с други термини синдикализъм и корпорация са взаимно зависими и взаимно се обуславят; без синдикалното движение не е възможна корпорацията; но без корпорацията след първите си фази самият синдикализъм се изчерпва в дребни действия, чужди на производствения процес; превръща се в наблюдател, без да е действен; става статичен, а не динамичен.

Това именно се случва във всичките западни страни, където синдикалното движение след като не успява да постигне така нареченото социализиране на средствата за

Производство и за размяна, както в Италия благодарение на корпорацията, прави крачка напред или влиза в битки, които обикновено приключват е катастрофа. Следователно, настъпва един определен момент, в който синдикализмът достига до една точка, в която или трябва да се преобразува или да се превърне в обикновена администрация. Именно поради този ред от разсъждения аз отдавам най-голямо значение на параграф 12-ти от закона: именно поради това аз потвърждавам оригиналността и силата на тази институция, благодарение на която корпорацията намира не само своята икономическа, но и политическа, и морална изява.

*„Пред Националния съвет на корпорациите“,
22 април 1930 г., S. e D., vol. 7, p. p. 191-193-194.*

Синдикалното корпоративно устройство - отново повтарям никога не е излишно, - то е крайъгълният камък на фашистката държава, то е създанието внасящо *оригиналност* в нашата революция. Благодарение на тези разпоредби се разреши и сложи в ред вековният и хилядолетен проблем за взаимоотношенията между класите, станал по остър и ожесточен през настоящия етап на капиталистическата цивилизация; същите тези разпоредби са неделими от режима, понеже го идентифицират, отличават го, ясно го очертават сред всички останали.

Фашистката държава е корпоративна или не е фашистка. Това един път винаги се казва пред двете категории хора: пред трансцедентните и пред закъсняващите. Включването в синдикатите, с други думи икономическото организиране на нацията, преодоля тежките изпитания на тази петилетка. Никой никога не е обещавал, че корпоративният режим ще осигури незабавното, изобилно богатство за всички италианци. Организацията, с други думи икономическата организация на нацията, победи дори и нацията, благодарение на дисциплината, в името на благосъстоянието на отделните индивиди, която я

съставляват.

„Реч за световната икономическа криза“,
1 октомври 1930 г., S. e D., vol. 7, p. 213-214.

Според моето мнение Италия трябва да остане една нация със смесена икономика, със силно земеделие, което е основата на всичко, защото е вярно, че онова слабо оживление в промишлените отрасли, което се реализира напоследък съгласно единодушното мнение на онези, които го разбират, се дължи, на доста добрите в последните години реколти в земеделието; дребна и средна здрава промишленост, банка, която не прави спекулации, търговия, която изпълнява своята незаменима задача, която се състои в това да доведе бързо и целесъобразно стоките до потребителите.

...Но становището, което провокира повече страстите по време на тази асамблея намерението да се даде на Националния съвет на корпорациите законодателна власт.

Някой, изпреварвайки времето, вече говори за края на настоящата Камера на депутатите. Да се изясним.

Настоящата Камера на депутатите, след ограничаването на законодателната ѝ дейност, трябва да бъде разпусната.

Второ, поради липсата на достатъчно време през тези месеци за създаването на нови корпоративни учреждения, настоящата Камера ще бъде избрана по същия метод, как- то тази през 1929 г.

Но в един определен момент Камерата трябва да реши своята собствена съдба. Има ли наоколо фашисти, които биха се разплакали пред тази хипотеза?

Те все пак знаят, че ние няма да избършем техните сълзи.

Напълно разбираемо е, че един Национален съвет на корпорациите може да замести *in toto*⁶⁹ настоящата Камера на депутатите: Камерата на депутатите никога не ми е харесвала. В края на краищата тази Камера на депутатите сама по себе си е анахронистична: тя е една институция, която ние заварихме и която е чужда на нашия манталитет, на нашата фашистка страст.

Камерата предполага един свят, който ние разрушихме; предполага партийен плурализъм, а често и с охота атака по прилежността. От деня, в който

⁶⁹ Напълно, в цялост - лат.

ние отменихме този плурализъм, Камерата на депутатите изгуби основата причина заради, която е създадена.

Почти всички фашистки депутати в цялост бяха на висотата на своята вяра и трябва да си помислим, че тяхната кръв е твърде свята, защото не се замърсява в тази среда, където всичко живее в миналото.

Всичко това скоро ще бъде осъществено, защото ние прибързваме. Важното е да установим принципа, защото от принципа може да произтекат фатални последици.

Когато в деня на 13 януари 1923 г. се създаде Великият съвет повърхностните си помислиха: създаде се една институция. Не: в този ден беше погребан политическият либерализъм.

След милицията - въоръжената закрила на партията и на революцията, след учредяването на Великия съвет - върховен орган на революцията, нанесохме удар върху всичко онова, което представляваше теорията и практиката на либерализма, и тогава окончателно поехме по пътя на революцията.

Днес ние погребваме икономическия либерализъм.

Днес корпорацията играе в икономическата област, как- то Великият съвет и милицията действаха на политическия!

Корпоративизмът е дисциплинирана икономика, а следователно и контролирана, защото не може да се мисли за дисциплина без контрол.

Корпоративизмът побеждава социализма и побеждава либерализма, създава се един нов синтез.

Знаменателен е един факт: факт, върху който явно все още не се е размишлявало достатъчно; че упадъкът на капитализма съвпада с упадъка на социализма!

Всички социалистически партии в Европа са в пълен крах!

Не говоря за Италия и за Германия, а за останалите страни.

Очевидно и двете явления, не мога да кажа, че от строго логична гледна точка са били обусловени; но между тях имаше една съвременност от исторически порядък.

Ето защо корпоративната икономика възниква в един определен

исторически момент, с други думи тогава, когато двете съвпадащи по време явления, капитализъм и социализъм, вече бяха дали всичко онова, което можеха да дадат.

И от единия и от другия наследяваме всичко, което е витално.

Ние отхвърлихме теорията за икономическия човек, либералната теория и всеки път негодувахме, когато чувахме, че трудът е стока.

Икономическия човек не съществува, съществува интегралният човек, който е политик, който е икономист, който е монах, който е светец, който е воин.

Днес ние отново правим решителна крачка по пътя на революцията.

...Нека за последно да си зададем следния въпрос: може ли корпоративизмът да бъде приложен и в останалите страни? Трябва да си зададем този въпрос, защото си го задават и в останалите страни, защото навсякъде го изучават и полагат усилия да го разберат.

Няма съмнение, пред вид общата криза на капитализма, че корпоративните решения ще се наложат навсякъде, но за да се направи пълен, завършен, интегрален, революционен корпоративизъм са необходими три условия.

Една единна партия, благодарение на която, успоредно с икономическата дисциплина влиза в действие и политическата дисциплина, а тя над противоречивите интереси стои връзката, обединяваща всички в една обща вяра.

Не е достатъчно. След единната партия е необходима тоталитарната държава, с други думи държавата, която в себе си абсорбира, за да я видоизмени и повиши нейната мощ, цялата енергия, всички интереси, всички надежди на един народ.

Но все още не е достатъчно. Трето и последно, но най-важно условие: трябва да се изживее един период на изключително високо идеалистическо напрежение.

Ние живеем през този период на изключително напрегнат идеализъм.

Ето защо ние, стъпка по стъпка, ще дадем сила и устойчивост на всичките наши постижения, ще превърнем във факт цялото наше учение.

Бихме ли могли да отречем, че този наш, фашистки, период е време на изключителен идеализъм? Никой не може да го отрече. Това е времето, в което

оръжията бяха увенчани от победата. Обновяват се учрежденията, земята се освобождава от ипотека, основават се градове.

*„За корпоративната държава“, 14 ноември 1933 г.,
S. e D., Vol., 8, p. 267-273.*

Кой са предпоставките за този закон? По същество предпоставките са следните:

Не съществува икономическа дейност с изключително частен или индивидуален интерес.

От деня, в който човекът се е примирил или се е приспособил с живота си в обществото на своите себеподобни, след същия този ден насетне не е съществувало дело, което той може да извърши, с което да се е залови, да развие или да е осъществил само за себе си, без това дело да излезе извън рамките на неговата личност.

...Ако либералната икономика е икономика на отделните индивиди при по-голяма или по-малка пълна свобода, корпоративната фашистка икономика е икономика на отделните личности, но също и на сдружените групи, както и на държавата.

Но какви са нейните особености? Какви са характерните белези на корпоративната икономика? Корпоративната икономика зачита принципа на частната собственост. Частната собственост допълва човешката личност; тя е право, но бидейки право, тя също е и задължение. Още повече, защото ние мислим, че собствеността трябва да се разбира като социална функция; следователно, не пасивна собственост, а активна собственост, която не се ограничава до наслаждаването на плодовете на богатството, но ги развива, увеличава, множи.

Корпоративната икономика уважава индивидуалната инициатива. В Хартата на труда недвусмислено се казва, че държавата се намесва, когато индивидуалната икономика е слаба, или не съществува. Очевиден пример е, че единствено държавата със своите мощни средства успя да осъществи мелиорацията в областта около Рим. Корпоративната икономика въвежда ред дори в икономиката.

Ако съществува изключително важна дейност, която трябва да бъде организирана, която трябва да бъде насочвана към определени цели, това именно е икономиката, от която се интересуват всички граждани.

Дисциплината трябва да бъде наложена не само в индустриалната

икономика, но също и земеделската икономика (в лесни мигове някои земеделци излизат от релси), но и в търговската, банкова, както и в занаятчийската икономика.

Как тази дисциплина може да бъде наложена? Благодарение на сомодисциплината на заинтересованите съсловия.

Държавата може да се намеси единствено на един по-късен етап, ако съсловията не успеят да открият пътя на съгласието и равновесието, и ще има върховното право в тази сфера, защото държавата е другият термин в бинама: потребителят. Анонимната маса, която в качеството си на потребител не се е включила в специалните организации, трябва да бъде защитена от органа, който олицетворява гражданската общност.

Някой може и да бъде придуман да ме запита по този въпрос: „Ами ако кризата свърши?“ Отговарям: „Преди всичко тогава. Не трябва да се хранят илюзии за бързото приключване на кризата. Дълго ще влачим последиците. Все пак, дори и ако утре настъпи общо икономическо обновление и се завърнем до условията на икономическия растеж от 1914 г., които бяха припомнени наскоро, то най-вече тогава ще ни е необходима дисциплина, защото хората, които лесно забравят ще бъдат убедени да извършат отново същите глупости и да повторят същите лудости.

*„За корпоративната държава“, 13 януари 1934 г.,
S. e D., Vol., 9, p. 15, 19, 21.*

В две речи казах вече какво представлява корпорацията във фашистката система: не след дълго корпорациите ще започнат да живеят, а това все пак е по-важно от думите. В корпоративната държава трудът вече не е обект на икономиката, а субект, защото именно трудът е този, който създава и натрупва капитала. Корпорациите ще живеят, защото законът, отправна, а не крайна точка, е нещо повече, той е една историческа и жизнена необходимост, която ги създаде, а и партията ще поддържа около тях необходимата атмосфера и хората ще мислят и действат като революционери. В съвременния свят фашизмът възстановява нужното равновесие, включая и това между човека и машината; която може да зароби индивида, но ще бъде подчинена от държавата, която отново ще я върне в служба на хората и на общността като инструмент за освобождение, а не като акумулатор на мизерия.

И тъй като не може да продължаваме да наливаме младото вино в старите мехове, а и защото парламентаризмът никога не е падал по-ниско, отколкото днес, а там където той не е премахнат, агонизира, ясно е, логично е, съдбовно е една функционираща корпорация да победи като репрезентативна система,

наследена от миналия век институция, продукт на определено идейно движение, изчерпана вече в своя исторически цикъл.

*„Синтез на режима“, 18 март 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 44-45.*

Разсмиват ме онези, които все още говорят, едновременно ме разсмиват и ме-карат да плача онези, които все още говорят за либерална икономика! Та три четвърти от италианската икономика, индустриална и аграрна е в ръцете на държавата! Ако аз желях (но не възнамерявам) да въведа в Италия държавен капитализъм или държавен социализъм, който представлява обратната страна на медала, днес аз имам всички необходими условия, достатъчни и обективни, за да го направя.

*„Икономическото положение“, 26 май 1934 г.,
S. e D. Vol. 9. p. 94.*

За кризата говориха именно тези, които с все по-голямо удоволствие гледат назад. Не става въпрос за криза в традиционния, в историческия смисъл на думата, става въпрос за преход от един етап на цивилизацията към друг. Икономиката вече не поставя акцента върху индивидуалната печалба, а икономиката се грижи за колективния интерес. Пред този вече установен и окончателен упадък има две възможни решения, за да можем да наложим необходимата дисциплина върху производствения феномен.

Първото се състои в евентуалното одържавяване на цялата икономика от нацията. Това е решение, което ние отхвърляме, защото между другото не възнамеряваме десеторно да увеличим внушителния вече брой на държавните чиновници.

Другото разрешение е решението, което се налага от логиката и от самото развитие на нещата. Това е решението чрез корпорациите, това е решението за самодисциплина в производството, поверена на производителите.

*„Реч пред работниците в Милано“,
6 октомври 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 128-129.*

Тази асамблея е внушителна не само поради броя на участниците, но е безпрецедентна поради своя характер и своите цели. Тя е революционна асамблея, с други думи, една от тези, които работят с метод и ентузиазъм, за да определят в институциите, в законите и в навиците политическите и социалните преобразования, превърнали се в необходимост за живота на един народ.

...Създадените, днес, 22 Корпорации започват своя действителен и активен

живот във всеки отделен сектор и във всички вкупом в името на проблемите от всеобщ характер, с други думи, политическите благодарение на тази асамблея, която от днес също започва своя живот и на свой ред ще замени една друга институция, която принадлежи към един преодолан исторически етап.

Трябва ли още веднъж да повторим, че корпорациите сами по себе си не са цел, а са инструмент за постигането на определени цели? Това вече е обществена даденост.

Какви са целите? По същество това е една организация, която постепенно и твърдо намалява разликите между най-големите възможности и минималните или нулевите в живота. Това именно аз наричам по-голяма „социална справедливост“.

През този век материална мизерия не може да бъде приета като неизбежната, но единствено може да се приеме тъжната предопределеност на физиологията. Не може да се продължава с абсурда на изкуствено предизвикания недоимък. Той шумно разобличава неспособността на системата.

Миналият век провъзгласи равенство на гражданите пред законите, което беше придобивка с огромно значение; векът на фашизма поддържа, дори укрепва този принцип, но прибавя и един друг не по-малко основен: равенство на хората пред труда, разбираан като задължение и като право, като съзидателна радост, който трябва да обогати и облагороди съществуването, а не да го унижава и потиска. Това основно равенство не изключва, а изисква ясното разграничаване на йерархиите от гледна точка на функциите, заслугите, отговорностите.

Корпорацията има за цел непрекъснато да увеличава глобалната мощ на нацията пред външния свят за целите на нейната експанзия в света.

Добре е да потвърдим интернационалното значение на нашата организация, защото единствено на международен терен ще се преценяват расите и нациите, когато след известно време, въпреки нашето последователно и напълно искрено желание за сътрудничество и мир, Европа отново застане пред един друг кръстопът на своите съдбини.

Днес, 10 ноември от тринадесетата година, великата машина се задвижва. От нея не трябва да очакваме непосредствени чудеса. Не може да очакваме никакви чудеса, ако продължи политическото, икономическото, нравственото безредие, от което страда голямата част от света.

Чудесата не се дължат на икономиката. А на политиката, за която икономиката е един елемент и сила - полагат и се воля, организация, метод.

Трябва да се подготвим за един по-дълъг или по-кратък експериментален период и по отношение на рентабилността ще трябва да разчитаме, освен на ефективността, и на наложителната промяна на менталитета на хората, на техния подбор благодарение на пресяването им чрез изпитание. Кое то се осъществява благодарение на делото на фашизма.

След като признаваме, че това е криза на системата, защото всичко, което се случи и продължава да се случва отново го потвърждава, смело трябва да тръгнем към създаването на една нова система: на нашата; към дисциплинираната, с потенциална сила, съгласувана икономика, като преди всичко самите производители трябва да имат предвид колективната полза: предприемачите, техниците, работниците, благодарение на създадените от държавата корпорациите, които олицетворяват всичко останало, тоест и другото лице на явлението: света на консумацията.

От гледна точка на създаването и разпределението на богатата все още е прибрзано да се каже какво развитие може да има корпоративното устройство в Италия и другаде: нашето е отправна точка, а не крайна.

Но тъй като фашистският корпоративизъм представлява социалната *даденост* на революцията, той категорично ангажира всички хора на режима, независимо къде и как са се включили, да гарантират развитието и благодатната му дълготрайност.

В това време на всеобщ хаос, на тежка мизерия, и на силно политическо напрежение много надежди съпътстват възникването на корпорациите и не само в Италия.

Тези надежди не трябва и няма да бъдат разочаровани. Със сигурност може да се разчита на волята и на вярата на хората, но още повече на логиката на принципите, които от далечната 1919 г. водят към бъдещето, триумфалната революция на черните ризи.

*„Пред Асамблеята на Корпорациите 10 ноември 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 143-146.*

18 ноември 1935 г. вече е дата, която бележи началото на един нов етап от италианската история. 18 ноември носи в себе си нещо окончателно, бих казал непоправимо. Новият етап от италианската история ще бъде управляван от следния постулат: реализирането във възможно най-кратък срок на максималната независимост на икономическия живот на нацията.⁷⁰

⁷⁰ Вж. бел. 5 шеста глава.

...Сега достигам до един много важен момент в моята реч: до това, което ще нарека „регулационен план“ на италианската икономика в предстоящото фашистко време. Този план се управлява от една предпоставка: евентуалната неизбежност, че някога нацията ще бъде призована за изпитанията на войната. Кога? Как? Никой не може да каже, но колелото на съдбата се върти бързо. Ако не е така, как може да си обясним политиката на колосално въоръжаване от страна на всички нации? Тази драматична вероятност трябва да ръководи нашите действия. През настоящия исторически период война като факт заедно с фашисткото учение се явява един определящ елемент в отношението на държавата спрямо националната икономика.

Както вече казах в Милано през октомври 1934 г. фашистският режим не възнамерява да води статистика, или още по-лошо да функционализира цялата икономика на нацията; достатъчно му е да я контролира посредством корпорациите, чиято дейност проследявана от мен носи голяма рентабилност и предлага условия за следващо методическо развитие. Корпорациите са държавни органи, а не просто бюрократични държавни органи.⁷¹

„Планът за новата италианска икономика“,
23 март 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 56-57.

Бележки към глава VI

1. Виж също „Фашисткото учение“, S. e D. Vol. 8, p. 78. „Едно подобно разбиране за живота кара фашизма да се превърне в решително отрицание на онова учение, което стои основата на така наречения научен социализъм или марксистки: учението на историческия материализъм, според който историята на човешките цивилизации може да се обясни единствено с борбата на интересите между различните социални групи и със смяната на начина и на средствата за производство. Никой не отрича, че икономическите промени - откриването на суровините, новите техники на труд, научните открития - имат своето значение; но е абсурдното е в това, че те са достатъчни, за да обяснят човешката история, изключвайки всички останали фактори.

2. В речта „За корпоративната държава“ от 14 ноември [S. e D., Vol., 8, p. 258-264.] Дучето очертава една ясна история на капитализма: „В груби линии искам да ви очертая историята на капитализма през изминалия век, който може да бъде определен като векът на капитализма. Но преди всичко какво представлява капитализмът? Капитализмът не трябва да бъде смесван с буржоазията.

⁷¹ Вж. бел 6 шеста глава.

Буржоазията е нещо друго. Буржоазията е нещо като начин на съществуване, може да бъде велик, дребен, героичен, еснафски.

А капитализмът, напротив, е специфичен начин на производство, един индустриален начин на производство.

Достигнал своя съвършен вид капитализмът е начин на масово производство в името на масовата консумация, финансиран вкупом посредством емулсията на анонимен национален и международен капитал. Следователно капитализмът е индустриален, но в селскостопанския сектор не е имал значителни изяви.

В историята на капитализма аз бих разграничил три отделни периода: динамичен период, статичен период и период на упадък.

Динамичният период е този от 1830 г. до 1870 г. Съвпада с въвеждането на механичния стан и с появата на локомотива. Създава се фабриката, фабриката е типичното проявление на индустриалния капитализъм, това е епохата на големите измерения, следователно законът за свободната конкуренция и борбата на всички срещу всички е в пълен ход. Има и паднали, и жертви, които след това Червения кръст ще събере. И през този период има кризи, но те са периодични, не са дълготрайни и не са всеобщи.

Капитализмът все още е витален и има голяма сила да се възстановява и затова блестящо може да ги преодолява. Това е епохата, през която Луиджи Филипо обявява на всеослушание: „обогатявайте се“! Развива се урбанизмът. Берлин, който е имал едва 100 000 жители в началото на века достига до един милион; Париж от 560 000 в годините на Френската революция, също отива към един милион. Същото може да се каже и за Лондон, и за градовете отвъд Атлантика.

През този първи период от живота на капитализма подборът наистина е ефикасен. Има и войни. Тези войни не може да се сравняват със Световната война, която ние преживяхме. Те са кратки войни. Италианска война от 1848-1849 г. през първата година трае четири месеца, а през втората четири дни; тази от 1859 г. продължава няколко седмици. Подобно нещо може да се каже и за онази от 1866 г. Пруските войни също не са по- дълги. Тази от 1864 г. срещу датските херцогства трае няколко дни, а тази срещу Австрия от 1866 г., която се явява последица от първата приключва за няколко дни с битката при Садова. Дори и онази, която има своите трагични дни при Седан не продължава повече от два сезона.

Бих се осмелил да кажа, че в известен смисъл тези войни стимулират

съответните национални икономики, както и това, че едва осем години по-късно през 1878 г. Франция отново е на крака и успява да организира Световното изложение - събитие, което кара Бисмарк да се замисли.

Онова, което се случва в Америка няма да го наречем героично. Това е дума, която трябва да запазим единствено за събитията от военен порядък; но, разбира се, че завладяването на Far West⁷² е жестоко и очарователно то е имало и своите рискове, и своите жертви, както при всяко велико завоевание. Този динамичен период на капитализма може да се разположи във времето от появата на парната машина до прокопаването на Суецкия канал.

Това са четиридесет години. През тези четиридесет години държавата наблюдава, тя отсъства, а теоретиците на либерализма говорят: Вие, Държавата, имате едно единствено задължение да направите така, че вашето присъствие в областта на икономиката дори да не бъде забелязвано. Колкото по-малко се занимавате с проблемите с икономически характер, толкова по-добре ще управлявате.

Следователно икономиката във всички свои прояви се ограничава единствено от Наказателния кодекс и от Търговския кодекс.

Но след 1870 г. нещата се променят. Няма я вече борбата за живот, свободната конкуренция, избора на по-силния. Забелязват се първите симптоми на умората, на девиации в капиталистическия свят.

Настъпва ерата на картелите, на синдикатите, на консорциумите, на *тръстовете*. Разбира се, аз няма да се спирам, защото вие сами можете да направите разликата между тези четири институции.

Разликите не са релевантни или приблизителни.

Това са разликите в данъците и таксите. Икономистите все още не са ги дефинирали. Но данъкоплатецът, който застава пред гишето намира, че е напълно излишно да обсъжда, защото независимо дали е такса, или данък, гой трябва да плати. Не е вярно това, което каза един италиански икономист на либералната икономика, че в следствие от войната икономиката се организира в тръстове, картели, синдикализира се. Не, защото първият каменовъглен картел в Германия възниква през 1879 г. в Дортмунд.

През 1905 г., десет години преди избухването на Световната война, в Германия се наброяват 62 металургични картела.

През 1904 г. съществуваше картел за поташ (калиев карбонат), през 1903 г.

⁷² Далечният запад.

захарен картел, в стъklarската индустрия имаше десет картела. Общо взето по това време от 500 до 700 картела в Германия си поделяха управлението в индустрията и търговията.

През 1877 г. във Франция се създава Индустриалната служба на Longwy, която обхваща металургията, през 1888 г. тази за петрола, през 1891 г. всички застрахователни компании вече се обединяват. Железният (оръжейният) картел в Австрия е от 1873 г.; успоредно с националните картели се развиват и международните. Синдиката на фабриките за бутилки е от 1907 г. Този на фабриките за стъкло и огледала, обединяващ французи, англичани, австрийци и италианци е от 1909г.

Фабрикантите на железопътни релси създават международен картел през 1904 г. Цинковият синдикат възниква през 1899 г. Ще ви спестя досадното четене на химическите, текстилните, навигационните и тем подобни синдикати, които се създават през този исторически период.

Картелът за нитрати на англичаните и чилийците е от 1901 г. Тук имам пълния списък на националните и международните *тръстове*, който ще ви спестя. Може да се каже, че няма сектор от икономическия живот на страните от Европа и от Америка, където силите, характеризиращи капитализма да не са се формирали.

Но какви са последиците? Краят на свободната конкуренция.

Изтласкано в периферията, капиталистите предприемачи решават, че вместо да воюват е по-добре да се договорят, да се съюзят, да се обединят, за да си разделят пазарите и да си разпределят печалбите.

Самият закон за търсенето и предлагането вече не е една догма, защото посредством картелите и *тръстовете* вече може да се повлияе върху търсенето и предлагането; в крайна сметка тази обединена капиталистическа икономика, организирана в тръстове се обръща към държавата. Какво иска от нея? Митнически протекции.

Либерализмът, който е само един от обстойните проблеми в учението за икономическия либерализъм, либерализмът е поразен до смърт. Наистина, нацията, която първа издига почти непреодолими бариери е Америка. Днес самата Англия, от няколко години насам, отрича всичко, което изглеждаше традиционно в нейния политически, икономически и нравствен живот: все повече се посвещава на един по-силен протекционизъм.

Идва войната. След войната и в резултат на войната, капиталистическото

предприемачество се обезценява. Порядъкът в обема на предприемачеството от милиони преминава към милиарди. Така наречените вертикални конструкции, когато човек ги гледа от далече му създават впечатлението за нещо чудовищно и вавилонско.

Самите мащаби на предприемчивостта надхвърлят човешките възможности. Първоначално духът доминира над материята, сега материята е тази, която пречупва и подчинява духа.

Това, което беше физиология се превръща в патология, всичко става аномално. Две представителни личности, защото във всички човешки събития на хоризонта се появяват представителните личности - две личности, може да бъдат олицетворение на тази ситуация: Kreuger⁷³ - кибритеният швед и Insull⁷⁴ - американският гешефгар.

С тази брутална откровеност, присъща за нас фашистите ще добавим, че и в Италия имаше подобни прояви, но общо взето не получиха подобна слава.

Като достига до тази фаза свръхкапитализмът получава своето вдъхновение и своето оправдание от следната утопия: утопията на неограниченото потребление. Идеалът на свръхкапитализма явно е стандартизирането на човешкия род от люлката до гроба.

Свръхкапитализмът би искал всички хора да се раждат с еднакъв ръст, за да може да бъдат направени стандартни люлки; би искал децата да искат едни и същи играчки, хората да ходят облечени в еднаква униформа, всички да четат една и съща книга, всички да имат един и същ вкус към киното и накрая всички да искат така наречената практична кола.

Това не каприз, но е в логиката на нещата, защо единствено по този начин свръхкапитализмът може да направи своите планове.

Кога капиталистическото предприемачество престава да бъде икономически факт? Когато самите му измерения го принуждават да се превърне в социален факт. Това е именно моментът, в който капиталистическото предприемачество изведнъж се хвърля в ръцете на държавата.

Това е моментът, в който се появява и все по-необходима става намесата на държавата.

А онези, които са я пренебрегвали я търсят задъхано.

⁷³ Kreuger, Ivar.

⁷⁴ Insull, Samuel.

Намираме се в следното положение: ако във всички европейски страни държавата заспи за двадесет и четири часа, това прекъсване ще бъде достатъчно, за да предизвика катастрофа.

Държавата вече трябва да се намесва във всяка икономическа област.

Ако хипотетично, искаме да отстъпим пред този капитализъм от последните години, *de piano* ние ще достигнем до държавния капитализъм, което е преобърнат държавен социализъм! По един или по друг начин ще достигнем до функционализирането на националната икономика!

Това е кризата на капиталистическата система, разбираана в нейния универсален смисъл.“

Също и в една друга своя реч „За корпоративната държава“ Дучето се занимава с капитализма. Изказва се по следния начин: „В историята трябва да се намери и място за явлението, което се нарича капитализъм, онази определяща форма в икономиката, която се нарича капиталистическа икономика.

Капиталистическата икономика е факт през изминалия и настоящия век.

Античността не го познава. Книгата на Салвиоли е изчерпателна и окончателна по въпроса. Нито Средновековието! Тогава все още живеем в един период на занаятчийско производство, повече или по-малко необхватен. Онзи, който говори за капитализъм - говори за машини, онзи, който говори за машини говори за фабрика.

Следователно капитализмът се свързва с появата на машината; развива се преди всичко, когато става възможно пренасянето на енергия на разстояния и когато в напълно различни условия, от тези в които живеем днес, става възможно едно рационално и всеобщо разделение на труда.

Това е именно онова разделение на труда, което кара английския икономист Stanley Jenevs от втората половина на миналия век да каже: „равнините на Северна Америка и на Русия са нашите житни полета; Чикаго и Одеса са нашите хамбари; Канада и балтийските страни са нашите гори; Австралия отглежда за нас своя едър добитък, Америка своите волове; Перу ни изпраща своето сребро; Калифорния и Австралия своето злато; за нас китайците отглеждат чай, а индианците кафе; захар и колониални стоки пристигат в нашите пристанища; Франция и Испания са нашите вина; Средиземноморието е нашата зеленчукова градина.“

Естествено всичко това се компенсира с въглищата, с памучните тъкани с ярки щампи, с машините и т.н. Може да се приеме, че през тази първа фаза на

капитализма (която аз другаде определих като динамична и героична) икономическото начинание има преобладаващо индивидуален и частен характер. По неоспорим начин теоретиците от онова време изключват намесата на държавата в икономическите превратности, като единствено искат държавата да не се намесва, но да осигури на нацията сигурност и всеобщ ред.

Това е периодът, през който като феномен, индустриалният капитализъм в лицето на своите ръководители се характеризира с един семеен облик, а там, където успява да се съхрани той носи всеобща полза; съществуват династии на видни индустриалци, и не само фабриката се предава от баща на син, но и чувството за достойнство, което е и въпрос на чест.

Още Fried в своята книга „Крайт на капитализма“, въпреки че ограничава своите наблюдения в германския ареал, е принуден да констатира, че между 70-те и 90-те години тези видни династии на индустриалци западат, раздробяват се, разпръсват се, стават неспособни. Това е времето, през което се появява анонимното общество.

Не трябва да си мислим, че анонимното общество е дяволско изобретение или продукт на човешкото коварство. В нашите исторически превратности не е необходимо твърде често да набъркваме боговете и дяволите. Анонимното общество се ражда, тогава, когато поради своите нараснали пропорции капитализмът вече не може да разчита на семейното богатство или на ограничените групи, но посредством пускането в обръщение на акции и облигации трябва да се обърне към анонимния капитал, неидентифицирания, колоидния⁷⁵.

Това е моментът, в който вместо име се появява абривиатура.

Единствено онези, които на практика са посветени в тази своего рода мистификаторска наука за финансиране могат да разчитат „тайните на чудноватите символи“.

През този период, когато индустрията не успява да вложи своя капитал, възползвайки се от своя престиж или от своята сила, прибягва към банката.

Когато едно начинание се обръща към капитала на всеки отделен индивид неговият частен характер спира до тук, превръща се в обществен факт, а ако повече ви харесва, в социален.

За това явление, което се развиваше преди войната с едно дълбоко преобразуване на целия капиталистически градеж, вие можете да видите

⁷⁵ Във вид на лепило, пихтиест, тоест неоформен - от гръцки.

документите, след като прочете книгата на Франческо Вито „Индустриалните синдикати и картели“, а същото това преобразуване ускорява своя ритъм преди войната, през време на войната и след нея.

Намесата на държавата вече не се избягва, тя е се изисква настойчиво. Трябва ли да се намеси държавата? Несъмнено. Но как?

В последно време формите на държавна намеса са различни, разнообразни, спорни. Има дизорганична, емпирична намеса в зависимост от всеки отделен случай. Това се прилага във всички страни, дори и в онези, които чак до последно държаха вдигнато знамето на икономическия либерализъм. Има и една друга форма на намеса, комунистическата, към която аз не храня ни най-малки симпатии, дори и като пространствено измерение, господин Корбино. Според мен, ако комунизмът беше приложен в Германия, той вероятно не би постигнал различни резултати от тези в Русия. Все пак е очевидно, че германският народ не се и поинтересува от него.

Този комунизъм, който в някои от своите прояви ни се представя като ожесточен американизъм (крайностите се доближават), не е нещо друго, а именно, държавен социализъм, една бюрократична икономика. Аз вярвам, че никой от вас не желае да се бюрократизира, с други думи да се замрази това, което в действителност е икономическият живот на нацията, комплицирана действителност, променяща се, свързана с това което става в света, но преди всичко с това, което ни води към грешки, а подобни грешки имат неочаквани последици.“ [„За корпоративната държава“, 13 януари 1934 г., S. e D., Vol., 8, p. 15-19.]

3. За възникването и предстоящите възможности пред фашисткия синдикализъм ще бъде добре да припомним следното писание: „Доколко вече другите са го създали, струва си труда да се решим да проучим кога и как е възникнал фашисткия синдикализъм, кои са основните елементи в неговата идеология; какви са понастоящем неговите сили; какви са бъдещите му възможности.

С охота се захващам за тази трудна работа, защото във фашисткия синдикализъм виждам неизчерпаем резервоар на човешки сили за фашизма, мощно средство за морално и материално издигане на широките маси, които стоят в основата на националното общество. Освен това си поставям за цел да се постарая фашистите да изучават и обичат това движение, което представлява една от *новостите* на фашистката революция и една от нейните най-сериозни гаранции.

През цялата 1919 г. не можем да говорим за фашистки синдикализъм, дори и в зародиш. Сред грегариите на петдесетте бойни фаши, представени на първия

паметен конгрес във Флоренция през октомври 1919 г. имаше много работници, те всички почти оцелели от действащите фаши на революционната намеса през 1915 г., но същите не успяха да сформират синдикално ядро, дори и вътрешно. Състоянието на синдикатите не се подобри през цялата 1920 г., въпреки че фашите се увеличили и стигнаха твърде далеч от основните центрове. Единствено през 1921 г. - след засадите на социалистите в Болоня, Модена, Ферара, когато фашизмът успя да нахлуе в долината на река По, където една след друга започна да залива малките твърдини на социалистическите организации; единствено тогава, когато фашизмът успява да се превърне в масово явление, също и за земеделските маси, което навремето доказах върху същите тези страници, тогава той сякаш пред себе си видя да се развихря синдикалното явление, в цялата му обхватност, с всичките му технически и човешки проблеми. Екзодът⁷⁶ на масите от старите към новите синдикати стана в безредие, както придошла река след дъжд, която се излива в ново корито. Признавам, че бързият заник на мощта на червените на първо място се дължеше на агресивната действеност на фашизма срещу *празнотумията* за онази другата революция, за която не бяха морално подготвени, както и на две почти едновременни събития с широк политически и морален отзвук: проваленото завземане на фабриките в Италия в края на 1920 г. и глада в Русия. 1921 година беше решаваща година за италианския фашизъм: той стоеше пред и успя да разреши три сериозни проблема: въоръжената организация на бригадите; синдикалното движение; превръщането на *движението* в политическа партия, преобразование, което беше утвърдено от великия конгрес през ноември в Рим.

През декември 1921 г. Партията уточнява своята работна програма и възприема следното поведение към синдикализма: *„фашизмът - се казва в програмата-статут - не може да отрече историческия факт на развитието на корпорациите, но желае да координира тяхното развитие в интерес на националните цели. Корпорациите се създават с две основни цели, с други думи като израз на национална солидарност и като средство за развитие на производството. Корпорациите не трябва да се стремят да удавят индивида в колектива, изравнявайки произволно възможностите и силите на отделните хора, а напротив, да ги направят доходни и да ги развиват.* В това систематично изложение липсват всички основни познания, присъщи на едно учение, а единствено основните елементи на тези познания. Има семена! Налице е одобрението на синдикалното дело и неговото съгласуване в името на *националните цели*. Има обсъждане на *производството*, за което корпорациите трябва да се превърнат в градивен елемент. Има, накрая, отхвърляне на социалистическото равноправие и одобрение на разбирането за необходимото разнообразие и йерархия. Не се говори за метод при осъществяването на фашисткия синдикализъм. Възприема се като специфична компетенция на корпорациите. Вместо това в същата програмна глава следва

⁷⁶ Масово преселване, масова емиграция.

списък на постулатите, които Националната фашистка партия възнамерява да агитира в подкрепа на работническите класи и на чиновническите. Заслужава си труда да я препечатаме, за да документираме, че тези постулати са изпълнени от революцията, благодарение на дейността на фашисткото правителство.

1) *„Да се приеме държавен закон, който да установи за всички работещи законен осем часов работен ден, с възможни отклонения в зависимост от нуждите в земеделието и индустрията. “*

Подобен държавен закон съществува още от 1923 г. и е изключителна заслуга на фашисткото правителство, което го приема в чест на социалните спогодби от Вашингтон, при чието ратифициране, включително и за осемте часа, фашистка Италия стои начело на всички световни нации. От вчера е вотът на Камерата на общините против ратифицирането на спогодбата за осемте часа, което явно е предизвикало известни разногласия в Bureau International du Travail⁷⁷ и известна загриженост в душата на Алберто Томас, който за „BIT“.⁷⁸

2) *„Едно осъвременено социално законодателство съобразено със съвременните потребности, по-специално що се отнася до пострадалите при злополука, инвалидността и старостта било на земеделските, както и на индустриалните трудещи се и на служителите, за да не се затруднява производството. “* Ако искам да изброявам всички мерки със социален характер, приети от фашисткото правителство, ще напълня няколко страници само с едно обикновено изброяване на указите. Ще припомня единствено последния: основаването на Организацията за морала и концесията от един милион за Националния институт за отдых и култура, чието значение за целите на физическото и интелектуално възпитание на работническите класи вече е твърде голямо и ще се нараства в бъдеще.

3) *„По едно представителство на трудещите се в различните индустриални отрасли, ограничено до всичко онова, което касае персонала. “*, От една страна, този постулат трябва да се възприема като отражение от времето, когато тогавашното правителство избираше своего рода комисии, за да извършва анкети за продукцията и да определя по възможност качеството за евентуален контрол над фабриките, а от друга страна, същият този постулат определя ясно пределите на правоспособност и намесата на трудещите се в дейността на отделните отрасли.

4) *„Поверява управлението на индустриалните отрасли и на тези от общественния сектор на морално достойни и технически подготвени синдикални организации. “* С което се прави опит да се наложи един принцип, но веднага се

⁷⁷ Международното бюро по труда.

⁷⁸ Международното бюро по труда е най-великият „лама“.

определят и всички възможни условия.

5) „ Увеличаване на дребната собственост в онези зони и за онези култивации, които позволяват това. “ И тук синдикалният фашистки постулат стъпва върху солиден производителен терен. Не дребна собственост, заради самата дребна собственост, - както изкуството заради самото изкуство - с цел обикновено социално съхраняване; но дребна собственост, там, където и когато тя би могла да увеличи патримониума на действителното богатство и националната мощ.

Преди да стане национален, фашистският синдикализъм беше провинциален и регионален. Значително по-късно в национален план се осъществи обединението на корпорациите: след като всички редици бяха реорганизирани, когато след обсъждания на конгреси и вестници се появиха определените програмни насоки на националния синдикализъм. Насоките, които разграничават нашия синдикализъм от останалите, са следните: приемане на идеята за Отечеството като осезаема и неприкосновена действителност, което изключва заангажиращия интернационализъм и политиките - осъдени да се прегънат пред първата трудност, но не изключва полезните международни контакти, благодарение на които е възможно трудът на италианците да бъде защитен, както направиха корпорациите и ще продължават да правят на конгресите в Женева. Приемането на идеята за Отечеството означава съзнателно подчиняване на работническите синдикални фашистки маси в името на миротворческите или на военните нужди на нацията. Ролята на същата тази идея е очевидно и огромно. На второ място фашистският синдикализъм възприема капитала, не като елемент за подтисничество, което е практически и исторически абсурдно, но като един елемент за освобождение и укрепване. Тук позицията на фашисткия синдикализъм е оригинална. Да се освободи и укрепят капиталът, преди всичко в Италия, където капиталът, формиран в най-ново време среща твърде големи трудности пред своето разпространение, защото добрите места са завзети от нациите, които от цял век вече са капиталистически, докато нашата капиталистическа история може да се каже, че започва с войната и след войната. Корпорациите имат пряк интерес италианският капитал да е колко- то се може по-свободен от вътрешните или външните окови. Прякото противопоставяне капитализъм-пролетариат, с марксистки произход, изобщо няма нищо общо с фашисткия синдикализъм, който на практика го е превъзмогнал в областта на земеделието, а с известния Пакт в Палацо Киджи, направи опит дори да го преодолее в индустриалната сфера. Корпорациите могат да се надяват да подобрят съдбата на своите синдикати, ако капитализмът е мощен, а не когато капитализмът е слаб, статичен, страхлив. Тези предварителни условия предопределят мястото на третия елемент техническо-работническият. На първо място неговата особена съдба е свързана с общата съдба на нацията. Ако нацията е потисната, работническата маса е потисната. Ако националното знаме е уважавано, работниците, които също се числят към тази нация са уважавани.

Йерархията на нациите се отразява и върху положението на съответните работнически класи. Ръководителите на една победоносна нация имат надмощие и в лагера на работниците. Такъв е класическият случай с Германия от 1870 г. и 1914 г. След разгрома на Франция центърът на пролетарската дейност се премества от Париж в Берлин. Днес е в Америка. „American Federation of Labor“ има привилегировано място сред световните организации.

Техническо-работническият елемент не може да престане да се интересува от съдбата на капитала и на капитализма, защото първият се възприема като инструмент, а вторият като социална система. Положението на работническата класа е свързано с условията на развитие на собствения капитализъм. Една система от митнически данъци, която, например, ограничава възможностите за експанзия на италианския капитализъм, в крайна сметка се отразява пагубно и върху положението на трудещите се маси. По-малко работа, по-малки заплати, по-малко благоденствие. Една индустрия, ударена от чуждата конкуренция е бедствие за заетите в нея работници. Синдикализмът знае, че отстояването на работническите надници над определени граници, срещат непреодолими спънки от обективен характер, които не биха могли да бъдат преодоляни, освен с измама, предвестник на криза.

От друга страна, нацията, възприемана в своята цялост като политическо-морални сили не може да се абстрахира от съдбата на работещите маси, защото в неин непосредствен и директен интерес е да ги впише, както много пъти вече е казано, в своя организъм и в своята история. Същото това може да се каже за работодателите, които имат обективен интерес, да поддържат, колкото се може по-висок *standard of life*⁷⁹ на своите работници, защото това означава по-голямо спокойствие в заводите, по-голяма и по-добра рентабилност на извършваната работа, следователно по-голяма възможност да се победи чуждата конкуренция. Един интелигентен капиталист не очаква нищо от мизерията. Ето защо интелигентните капиталисти не се занимават единствено с надниците, но и с касите, училищата, болниците, спортните площадки за своите работници.

От горе изложеното става ясно, че трите исторически сили, разглеждани от нас - нация, капитал, корпорации - не са в непреодолимо противоречие, както проповядваха социалистите с неточните си познания за икономическите явления, но те са в тясна взаимозависимост помежду си, от която взаимозависимост произтича и необходимата координация. В това ясно познание се състои същината на фашисткия синдикализъм, за който сътрудничеството е правило, а липсата на сътрудничеството изключение.

...Синдикализмът заедно с общата политическа дейност на правителството и с административната дейност на общините е мощно средство за достигане до

⁷⁹ Стандарт на живот.

дълбоките маси на италианския народ, за да се разпрострат върху тях основите на режима, [„фашизъм и синдикализъм“, Gerarchia, май 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 86-92, 102.]

4. Ето го текста на закона за корпорациите:

Параграф 1. Корпорациите, предвидени от декларация VI в Хартата на труда със закон № 563 от 3 април 1926 г. и с кралски указ № 1130 от 1 юли 1926 г., се учредяват с указ на министър председателя по предложение на министъра на корпорациите, след изслушването на Централния корпоративен комитет.

Параграф 2. Корпорациите се ръководят от министър или от заместник-министър от правителството или от секретаря на Национал-фашистката партия, определени с указ на министър председателя.

Параграф 3. Учредителният указ за корпорациите определя от колко члена трябва да се състои съвета и колко от тях трябва да бъдат избрани от всяко едно от присъединените сдружения.

Техният избор се одобрява с указ на министър председателя, по предложение на министъра на корпорациите.

Параграф 4. В корпорациите, където са представени съсловия от различните отрасли на икономическата дейност, може да бъдат учредени и специални секции, чиито решения се одобряват от съответната корпорация.

Параграф. 5. По въпроси, касаещи различни отрасли в икономиката, министър председателят може да нареди да бъдат свикани две или повече корпорации.

Относно споменатите въпроси, събраните корпорации, имат съответните компетенции, определени в следващите параграфи, определени за всяка една корпорация.

Параграф 6. По предложение на министъра на корпорациите, след изслушването на Централния корпоративен комитет, Министър председателят със свой указ има правото да учреди корпоративни комитети в името на дисциплината в икономическата сфера, отнасящи се до определен вид продукция, като призове за участие в тях представители от различните икономически съсловия, от съответната заинтересована държавна администрация и от Национал-фашистката партия. Решенията на гореспоменатите корпоративни комитети се представят за утвърждаване от компетентните корпорации и от Общата асамблея на Националния съвет на

корпорациите.

Параграф 7. Присъединените към дадена корпорация сдружения са автономни в синдикалната сфера, но продължават да се подчиняват на съответните конфедерации, съгласно разпорежданията, които ще бъдат обнародвани от министъра на корпорациите.

Параграф 8. Освен пълномощията и компетенциите, установени вече със закон № 563, от 3 април 1926 и с кралски указ № 1130, от 1 юли 1936 г. корпорацията изработва предвидените в закон № 206 от 10 март 1930 г. норми, за колективното уреждане на икономическите взаимоотношения и всеобщата дисциплина в производството.

Корпорацията изпълнява спомената функция, било по предложение на компетентните министри или по искане на някое от присъединените сдружения, след одобрението на министър председателя.

Параграф 9. Сключваните по силата на параграф 12 от закон № 206 от 2 март 1930 г. договори от синдикалните сдружения, присъединени към дадена корпорация, преди своето утвърждаване съгласно параграф 11 на настоящия закон, трябва да бъдат представени за обсъждане от корпорацията.

Параграф 10. В съответния отрасъл от своята компетентност, съобразно втора алинея на параграф 8, корпорацията има правото да определя тарифи за положения труд и икономически услуги, както и цените на продуктите за консумация, предлагани на обществото в условия на привилегии.

Параграф 11. Нормите, договорите и тарифите предмет на предишните параграфи трябва да се представят за одобрение от Общата асамблея на Националния съвет на корпорациите и стават задължителни след публикуване на указ на министър председателя, същите се вписват в официалния сборник от закони и укази на кралството.

Относно санкциите в случай на не съблюдаване на споменатите норми, договори и тарифи от отделните субекти, са сила законодателните разпореждания, отнасящи се до колективните трудови договори.

Параграф 12. Корпорацията дава мнение по всички въпроси, които се отнасят до отрасъла в икономиката, за който същата е законово учредена, всеки път, когато и се изиска от съответната компетентна обществена администрация.

С указ министър председателят може да разпреди по определени въпроси обществената администрация да изиска мнението на компетентните

корпорации.

С учредителен указ на корпорацията или с последвал декрет, които трябва да се впишат в официалния сборник от закони и укази на кралството, министър председателят може да премахне съществуващите съвещателни комисии в икономическия отрасъл именно заради който е създадена корпорацията, независимо от характера на разпореждането за създаването на споменатите комисии.

Параграф 13. Опит за помирение при колективни трудови спорове се прави от корпорацията, посредством една помирителна колегия, състояща се от членове на съответната корпорация, избрани всеки път от президента, запознат предварително с естеството и предмета на всеки отделен спор.

Параграф 14. Отменят се всички разпореждания, противоречащи на настоящия закон или несъвместими със същия.

Кралското правителство има право да обнародва норми за съгласуването на настоящия закон, съобразно със закон № 563 от 3 април 1926 г., № 206 от 20 март 1930 г., № 834 от 16 юли 1932 г., от 12 януари 1933 г., № 141, както и съобрзно останалите закони на държавата.

Параграф 15. С кралски указ по предложение на министър председателя, предварително упълномощен от Министерския съвет, ще може структурата на органите на Националния съвет на корпорациите да бъде променяна.

Хартата на труда, за която се говори в параграф 1 от закона за корпорациите, постановява следното:

Корпоративната държава и нейното устройство

I. Италианската нация е един организъм със свои върховни цели, живот, методи на действие в името на силата и продължителността [на живота] на индивидите, разделени или обединени, които я съставляват. Тя е морално, политически и икономически сплотена цялост, която напълно се реализира във фашистката държава.

II. Трудът, независимо от различните му начини на организация и изпълнение - интелектуален, технически, ръчен е социален дълг. На това основание и единствено на това основание той се покровителства от държавата.

От национална гледна точка производственият комплекс е единен; неговите цели са единни и се свеждат до благосъстоянието на отделната личност и

развитието на националната мощ.

III. Синдикалното или професионалното организиране е право на избор. Но единствено законно признатият и поставен под контрола на държавата синдикат има право законно да представлява, както цялото съсловие на работодателите, така и това на работниците, заради които е учреден; да защитава интересите им пред държавата и пред останалите професионални сдружения; да сключва задължителните трудови договори за всички числящи се към съответното съсловие и да отстоява техния принос и да налага уважение към тях, функции поверени му в името на общия интерес.

IV. Солидарността между различните фактори в производството намира своята конкретна проява благодарение на колективния трудов договор посредством споразумението между противоположните интереси на работодателите и на работниците и тяхното съблюдаване в името на по-висшите интереси на производството.

V. Трудовата магистратура е орган, чрез който държавата се намесва при уреждането на трудовите спорове, както на тези, които засягат съблюдаването на договорите и на останалите съществуващи норми, така също и на отнасящите се до определянето на новите условия на труда.

IV. Професионалните законно признати сдружения гарантират равенството пред закона на работодателите и на работниците, поддържат дисциплината в производството и на труда и насърчават усъвършенстванията.

Корпорациите съставляват единната организация на производителните сили и изцяло представляват техните интереси.

По силата на това пълно представителство, бидейки производствените интереси национални интереси, корпорациите са признати за държавни органи със закон.

Корпорациите, като представители на общите интереси в производството, могат да налагат задължителни норми върху дисциплината на трудовите взаимоотношения, както и за координирането на производството всеки път, когато получат съответните права от присъединените сдружения.

VII. Корпоративната държава намира частната инициатива в производството за по-ефикасен и по-полезен инструмент в името на интересите на нацията.

Частната организация в производството има свой принос в името на

националните интереси, затова пред държавата съответната организация на предприятието е отговорна за изготвянето на продукцията. Сътрудничеството между отделните сили в производството налага реципрочност на правата и задълженията. Надничарят, техникът, служещият и работникът, всеки един от тях е активен сътрудник в икономическото предприятие, чието ръководене е задължение на работодателя, който носи пълна отговорност за него.

VIII. Професионалните сдружения на работодателите имат задължението всячески да поощряват увеличаването и усъвършенстването на производството и намаляването на себестойността. Съответните представителства на упражняващите свободни професии или на занимаващите се с изкуство, както и сдруженията на държавните служители допринасят за защитата на интересите в областта на изкуството, науката и литературата, за усъвършенстването на труда и за осъществяването на моралните цели на корпоративното устройство.

IX. Държавата може да се намесва в икономическото производство единствено, когато липсва или е недостатъчна частната инициатива или когато са поставени на карта политическите интереси на държавата. Подобна намеса може да приеме формата на контрол, на насърчение или директно администриране.

X. При колективните трудови спорове не може да бъде възбудена съдебна процедура, ако предварително корпоративният орган не е направил опит за споразумение.

В индивидуалните спорове, отнасящи се до тълкуването и прилагането на колективните трудови договори, професионалните сдружения имат правото да прибегнат до своите задължения в името на споразумението.

Компетенцията при подобни спорове се прехвърля към редовната магистратура с допълнително определени заседатели от професионалните сдружения.

Колективния трудов договор и трудовите гаранции

XI. Професионалните сдружения са длъжни посредством колективните договори да регулират трудовите отношения между съсловията на работодателите и работещите, които те съответно представляват.

Колективният трудов договор се сключва от сдруженията на първо ниво, под ръководството и надзора на централните организации, изключая правото на заместване от страна на сдружение с по-висок ранг, съгласно предвидени в закона и в съответния устав случаи.

Във всеки колективен трудов договор, предвид опасност от не валидност, трябва да съдържа и определени норми за дисциплинарните взаимоотношения, за изпитателния период, за размера и за заплащането на възнагражденията, за работно време.

XII. Дейността на синдикатите, съответно договарянето от страна на централните корпоративни органи и мнението на Трудовата магистратура гарантират заплата, покриваща нормалните нужди за живот, в зависимост от производителните възможности и рентабилността на труда.

Размерът на заплата, не се определя от някаква всеобща норма, а съобразно договореното между отделните страни в колективните договори.

XIII. Данните, приведени от съответните обществени администрации, от Централния статистически институт и от професионалните сдружения законно признати, относно производствените условия и труда, ситуацията на монетарния пазар, колебанията в жизненото равнище на постъпилия на работа, съгласувани и обработени от Министерството на корпорациите ще формират критериите за съгласуването на интересите на различните съсловия и класи, както и онези надхвърлящи производствения интерес.

XIV. Заплащането по най-подобаващ начин трябва да удовлетворява претенциите на работника и на предприятието.

При възприемане на възнаграждение за работа на акорд, както и прекратяването на работата на акорд, за периоди по- дълги от петнадесет дни, трябва да се сключват подходящи договори за петнадесет дни или по седмични.

В сравнение с дневния, нощният труд се възнаграждава с по-висок процент, тогава когато същият не е определен като редовна смяна.

При възнаграждение за акорд, съответните тарифи трябва да бъдат определяни по такъв начин, щото работещият с нормален трудов капацитет да има възможност да получи минимална печалба над определеното заплащане.

XV. Наемният работник има право на седмична почивка, която съвпада с неделния ден.

Колективните трудови договори трябва да го съблюдават като принцип, предвид и нормите в съществуващото законодателство за техническите изисквания на съответното предприятие, като именно в рамките на тези изисквания също така трябва да имат грижата да зачитат гражданските и

религиозните празници, съобразно местните традиции. Работното време трябва да бъде педантично спазвано от работещия.

XVI. След едногодишна непрекъсната служба наемният работник в предприятия с непрекъснат производствен цикъл има право на платен годишен отпуск.

XVII. В предприятията с непрекъснат производствен цикъл в случай на прекратяване на трудовите отношения поради уволнение, когато работникът не носи вина, същият има право на обезщетение пропорционално на прослужените години. Подобно обезщетение се полага и в случай на смърт на работника.

XVIII. В предприятията с непрекъснат производствен цикъл при промяна [на собствеността] на предприятието трудовият договор не се прекратява, а персоналет, на който е възложена работата запазва своите права пред новия титуляр. Също така трудовият договор не се прекратява при заболяване на работник, когато същото не превишава една определена продължителност. Извикването в запас или служба на Доброволческата милиция за национална сигурност не може да послужи като повод за уволнение.

XIX. Нарушаването на дисциплината или простъпки, които разстройват нормалния ход на предприятието, допуснати от постъпилият на работа се наказват, в зависимост от основателността на нарушението с глоба, с временно отстраняване от работа, а в по-тежките случаи с незабавно уволнение без обезщетение

Ще бъдат уточнени случаите, в които предприемачът може да наложи глоба или временно отстраняване от работа или незабавно уволнение без обезщетение

XX. Новопостъпилият работник преминава през изпитателен период, през който остава двустранно правото на подписване на договор, а възнаграждение се заплаща единствено за времето, през което трудът е положен ефективно.

XXI. Колективният трудов договор разпростира своите облаги и своята дисциплина и над надомно работещите. Специални норми ще бъдат изготвени от държавата, за да гарантират надзора и хигиената на надомната работа.

Службите по настаняване на работа

XXII. Държавата следи и контролира постъпването на работа и безработицата на трудещите се, общ показател за производствените условия и за труда.

XXIII. Службите по настаняването на работа са учредени на *равноправно* основание под контрола на корпоративните държавни органи. Работодателите имат задачата да приемат на работа желаещите, посредством съответните служби. На тях им се предоставя правото на избор в рамките на регистрираните в списъците, като се предпочитат членове на партията и на фашистките синдикати, съобразно времето на тяхното регистриране.

XXIV. Професионалните сдружения на трудещите се имат задължението да извършват подбор на трудещите се, в името на все по-голямото повишаване на техническия капацитет и на моралните ценности.

XXV. Корпоративните органи трябва да контролират съблюдаването на законите, за да предотвратяват злоупотуките и за охрана на труда от страна на отделните субекти в присъединените сдружения.

За [социалните] грижи, за подпомагането, за възпитанието и за образованието

XXVI. Социалните грижи са една от проявите на принципа на сътрудничество. Работодателят и наемният работник пропорционално трябва да си поделят неговото бреме. Държавата, посредством корпоративните органи и професионалните сдружения, ще има грижата да съгласува и да унифицира, доколкото е възможно системата и институциите на социалните грижи.

XXVII. Фашистката държава си поставя за цел:

1. Усъвършенства осигуровките при злополука
2. Подобри и да увеличи застраховките при майчинство
3. Осигуровки при професионалните заболявания и за туберкулоза, като начало на общите застраховки различните заболявания
4. Усъвършенства застраховките при неволна безработица
5. Приемат специални застраховки в помощ на млади трудещи се

XXVIII. Задача на сдруженията на трудещите се състои защитата на представляваните от тях в административните и в юридическите дела, отнасящи се до осигуровките при злополука, както и социалните осигуровки.

В колективните трудови договори ще се предвижда и учредяване на взаимоспомагателни каси при случай на заболяване, когато технически стане

възможно, с участието на работодателите и на трудещите се, които трябва да бъдат управлявани, както от едните, така и от другите, под надзора на корпоративните органи.

XXIX. Подпомагането на представляваните от тях, било то членове или не е право и задължение на професионалните сдружения. Те директно трябва да изпълняват своите функции на подкрепа, като не могат да ги делегират на други учреждения или институции, освен за цели с общ характер, превишаващи интересите на отделните съсловия.

XXX. Възпитанието и образованието, по-специално професионалното образование на представяните от тях, били те членове или не е едно от основните задължения на професионалните сдружения. Те трябва да съдействат и на дейността на Националното дело, свързано с отдиха и културата и с останалите възпитателни инициативи.

5. В речта си, в която очертава плана на новата италианска икономика Дучето завършва така: „Пристъпвам към анализ. Преобладаващият земеделски сектор, поради своята структура, не се поддава на значителни промени. Никакви съществени нововъведения в традиционните форми на земеделската италианска икономика. Същите добре отговарят на своите задачи, които се състоят в задоволяване на хранителните потребности на италианския народ и доставянето на някои суровини за индустрията. Следователно, по същество земеделската икономика остава частна икономика, организирана и подпомагана от държавата, за да може да постигне все по-високи средни добиви в производството, а благодарение на корпорациите се поставя в съответствие с останалата част от италианската икономика. Предстои ни да се сблъскаме и да разрешим въпросът със земеделските временни работници или ратаите, в очертаните вече от фашизма насоки.

Що се отнася до търговската дейност, трябва да се разграничат два аспекта: външен, който вече се превърна в пряка или непряка функция на държавата, в което няма нищо случайно, както някой би могъл да си помисли, и вътрешният, - който след постигнатата самодисциплината на отделните съсловия няма да промени много своя облик. Търговската сфера остава поверена на индивидуалната дейност или на групи, или на кооперации.

Що се отнася до кредитния сектор, - който за икономиката е като кръвта за човешкия организъм - новите мероприятия логично го поставиха под прекия контрол на държавата. Поради хиляди причини този сектор е от абсолютната компетентност на държавата.

Като преминавам към занаятчийската и индустриалната продукция заявявам, че занаятчийството ще бъде подпомагано: то, по специално, в Италия

е незаменимо. Ние не го защитаваме единствено в знак на уважение към една стара традиция, но и поради настоящата му полезност. Дребната и средната индустрия ще останат в сферата на частната инициатива и отговорност, приведени в съответствие в името националните и социалните интереси, благодарение на корпоративната самодисциплина.

Що се отнася до едрата индустрия, която пряко или косвено работи за отбраната на нацията и е създала своите капитали с акционерни подписки, както и останалата индустриална дейност, която вече се превърнала в капиталистическа или свръх капиталистическа, която сега вече поставя проблеми не от икономически, а от социален характер, тя ще бъде организирана в големи единици, съответстващи на така наречените ключови индустрии и ще получи свой специфичен облик в орбитата на държавата. В Италия делото ще бъде улеснено от факта, че посредством I.R.I.⁸⁰ Държавата вече притежава големи дялове, а понякога и най-голямата част от акционерния капитал на основните индустриални групи, които имат значение за отбраната на нацията.

Директна или индиректна ще бъде държавната намеса в тези големи индустриални единици? Дали ще приеме формата на управление или на контрол? В някои отрасли може да бъде директно администрирана, в други индиректно, а в трети да се постави под един ефективен контрол. Може да се мисли за смесени предприятия, в които държавата и частните лица заедно да формират капитала и заедно да го управляват. Напълно логично е, че във фашистката държава тези индустриални групи дори *de jure* престават да имат онзи частен предприемачески облик, който *de facto* имат, напълно загубен от 1930-1931 г. Тези индустрии и заради своя характер, и заради своя мащаб, и поради своето решаващо значение за целите на войната излизат извън пределите на частната икономика и влизат в сферата на държавната и пара държавната икономика. Продукцията, която те изработват има един единствен купувач: държавата. Навлизаме в един период, през който тези индустрии нито ще имат времето, нито възможността да работят за частна консумация, но ще трябва да работят изключително или почти единствено за въоръжените сили на нацията. Има и един довод от деликатен морален порядък, който вдъхновява нашите съображения: фашистският режим не допуска отделните индивиди и обществото да извличат облаги от онова събитие, което налага най-сурови жертви на нацията. Тъжното явление, наречено спекулантството няма да може се установи повече в Италия.

Тези конституционни преобразования на един обширен важен сектор от нашата икономика, ще бъдат направени без прибързване, спокойно, но с

⁸⁰ Вероятно Istituto per la Ricostruzione italiana (Институт за преустройство - възстановяването - на Италия).

фашистка решимост.

В общи линии ви очертах това, което ще представлява утре нацията от икономическа гледна точка.

...Корпоративната икономика е многообразна и хармонична. Фашизмът никога не е възнамерявал да я сведе до един общ най-голям държавен знаменател: с други думи да превърне в „държавен монопол“ цялата национална икономика: корпорациите ѝ налагат дисциплина, а държавата я обхваща единствено в сектора, който интересува нейната отбрана, с други думи съществуването и сигурността на Отечеството. В тази икономика, която неизбежно има различни аспекти, защото икономиката на всяка една граждански високо развита нация е многообразна, работниците - с равни права и равни задължения - се превръщат в сътрудници в предприятието, на същото основание, както предоставящите капитала и техническите ръководители. През епохата на фашизма трудът, в неговите безбройни проявления се превръща в единствената мярка, с която се измерва социалната и националната значимост на отделните индивиди и групи. Една икономика като тази, на която ви очертах ръководните насоки, трябва да гарантира спокойствието, благосъстоянието, материалното и моралното издигане на безбройните маси, които съставляват нацията, и които през този период показаха високо чувство на национално съзнание и своето тоталитарно одобрение на режима. В системата на фашизма трябва да се намалят и ще бъдат намалени различията между отделните категории производители, които ще приемат съответните йерархии на най-висшия дълг и на най-тежката отговорност.

Във фашистката икономика ще бъде осъществена една по- отговорна социална справедливост, което е силното желание на масите в тежката им и ежедневна борба с най-елементарните житейски необходимости.“ [S. e D., Vol. X, p. 57-61.]

6. През 15-та година Дучето направи други важни изявления, които обясняват еволюцията на корпоративната икономика на фашисткия режим:

„Сега говорим за задължителни държавни доставки. За да не възникнат недоразумения, аз заявявам, че тоталитарната политика, с други думи задължителните наряди на фъндъците, житото, конопа ще продължава, докато виното ще се доставя в хода на неговото приготвяне, а оризът ще продължи да бъде контролиран от специалното учреждение, което спаси производството на италианския ориз в един момент на крайна криза; тази дисциплина с ясен корпоративен характер, с други думи фашистка, е от полза за интересите на производителите и потребителите, но очевидно не е в интерес на спекулантите, които бидейки едно долно, ненужно и по-скоро вредно малцинство могат,

трябва, ще направят добре да си сменят занаята, защото фашистският климат не е подходящ за тях.

Политиката на житните наряди възникна като една полезна, доброволна инициатива от страна на самите земеделци. Започна през 1930 г. с една доставка от 66 хиляди квинтала⁸¹. Но през следващата година доставките вече достигнаха до 453 хиляди квинтала; през 1932 г. до 588 хиляди; през 1933 г. до 893 хиляди; през 1934 г. се скача на 5 милиона квинтала, през 1935 г. на 8 милиона квинтала.. Двадесет и пет асоциации събират доставките през 1930 г., а през 1935 г. те се увеличават до 265. Но тези доброволни наряди помагат на едно малцинство земеделци, на заможните, на тези, които могат да чакат; не помагат на останалите, на мнозинството, които трябваше да разпродават след събирането на реколтата, понякога и на нищожни цени. Тоталитарният наряд премахва със закон тяхното ощетяване и на всички гарантира справедлива и изгодна цена, каквито бяха справедливите и изгодни фиксирани цени през 1936 г. Аз съм първият, който признава, че тоталитарната практика за наряда от 1936 г. даде повод за неудобства, които бяха отстранени още преди посочването им на компетентното Министерство и напълно ще бъдат премахнати през 1937 г., най-вече що се отнася до изплащането на житото, което трябва да става при предаването му, като ще бъдат подобрени всички съоръжения, доколкото те са свързани с работата на нарядите.“ [За награждаването на „великите“⁸² за житото“, 6 декември 1936 г.]

В един свят като днешния, въоръжен до зъби, да сложим оръжие пред автаркията⁸³ ще означава утре, в случай на война, да се оставим на милосърдието на онези, които притежават, колкото им е необходимо, за да водят война без ограничения във времето или потреблението.

Следователно автаркията е една гаранция за онзи мир, които ние твърдо желаем и е препятствие пред евентуалните агресивни намерения от страна на богатите държави. Онзи, който е рискувал да бъде удушен с въжетата на икономическата война знае какво да си помисли и как да действа. Не е допустимо никакво колебание в тази материя, защото същото можеха се окаже гибелно. Става въпрос за обезпечаването на живота, бъдещето, мощта на онзи велик народ, който е италианският народ.“ [„Реч за автаркията“, 16 май 1937 г.]

Германия и Италия следват една и съща насока дори и в сферата на *икономическата автаркия*; без икономическата независимост самата политическа автономия на нацията е застрашена, а един народ с високи военни възможности

⁸¹ Мярка за тегло от 100 килограма.

⁸² Велити - римски леко въоръжени войници, които първи приемат битката - от лат.

⁸³ Икономическа политика, имаща за цел стопанско самозадоволяване.

може да бъде пречупен от икономическия блок. Ние изпитахме опасността в цялата и непосредственост, когато петдесет и две събрани в Женева държави гласуваха престъпните икономически санкции срещу Италия, санкции които бяха строго спазвани, но не успяха да постигнат своята цел, дори дадоха възможност на фашистка Италия да покаже пред света своята закалка.“ [„Реч в Берлин“, 28 септември 1937 г.]

Във фашистка Италия капиталът е под разпорежданията на държавата: трябва да мигрираме в блажените страни с безсмъртни принципи, за да открием напълно противоположния феномен: покорна държава под разпорежданията на капитала.“ [„Реч пред сто хиляди йерарси“, 28 октомври 1937 г.]

Глава VII

Фашизъм и трудов народ

В икономическата област нашия поход е насочен към една по-висока социална справедливост за италианския народ.

6 септември 1934 г.

Никога не сме приемали и продължаваме да не приемаме отъждествяването на пролетариата с тази особена политическо-църковна организация, която се нарича социалистическа партия. Ние никога не сме приемали и продължаваме да не приемаме, че социалистическата партия има право да защитава работническите маси.

...Враждебност, следователно, към официалната социалистическа партия, заради нейната позиция, която постави пред ужасен риск нашата нация и света, а така също и заради днешните ѝ цели погазващи свободата, но никаква враждебност към работническите маси, чиито постулати признаваме, и в името, на които сме готови да се борим. Ще бъде една груба, глупава и опасна грешка да поставим в един общ фашио и да съдим с една и съща мярка социалистическата партия и работническата маса. Между тях има съществени разлики. Първата единствено може да направи разрушителен бунт, несъмнени и обичайни репресии: работническата маса, пречистена и пресята от своите типични организации наистина може да постави началото една нова епоха в човешката история. В края на краищата партията е тунеядеца, следователно, в името на едно пълно материално и морално облагодетелстване на притежателите на членски книжки тя е готова да се възползва от властта, докато пролетариатът е производителен и е готов да скъса книжката и да приобщи класите в името на правата и задълженията. Ако, съгласно старата терминология, е възможно едно „правителство на делата“, същото може да бъде осъществено единствено от пролетариата, но никога от партията. Тя единствено ще замени настоящата клика със своя политическа клика, тунеядството на днешните ръководни класи със своето.

*„Позиции и цели“, Il Popolo d'Italia, 28 март 1919 г.
S. e D., Vol. 2. p. 9-10.*

Тази реч е предназначена за работниците.

Говорим чистосърдечно. Без лицемерие. Без ласкателство. Така, както ни диктува съвестта. Днес е модно да се *ласкаят* работническите маси, именно онези,

които работят с ръцете си. Ние отказваме да следваме тази сервилническа мода⁸⁴. Предпочитаме да възхваляваме труда във всичките му различни прояви от най-възвишените до най-скромните; от тези, които преобразуват необработената материя, до онези, които отразяват най-дълбоките пориви на душата. Боготворим труда, който придава красота и хармония на живота, не само онзи, който увеличава възможностите за нашето материално благоденствие. След като си позволихме това, ние говорим като *приятели* на работниците. Приятели, които не искат нищо, абсолютно нищо. Като безкористни приятели ние казваме на италианските работници, че те отново започват да попадат под една нова тирания, която освен че е безмилостна е смешна: намекваме за тиранията на социалистическата партия.

Ние се чувстваме унижени, когато разсъждаваме над всичко това, което се случва. Работническите маси са оставени на милостта на една политическа класа, на така наречената социалистическа, която по пътя на *assiette au beurre* просто иска да замени така наречената буржоазна класа. Тази вулгарен трик носи гръмкото име „диктатура на пролетариата“. Учудва ни, че мислещите глави на Общата конфедерация на труда, които вероятно са успели да предусетят ова явление го приемат пасивно, дори и неговите пагубни последици. Истината е, че шестстотин хиляди души, организирани от Общата конфедерация на труда зависят, като роби, от двадесет и тридесет хиляди души, които се назовават социалисти. Те *си играят* с работническите маси, без да се допитват до тях. Поведението на партията по отношение на пролетариата е изискано аристократично, самовластно, империалистическо, буржоазно. Има и един елемент на гротеска, който се откроява релефно. Кои са тези така наречени социалисти, които се правят на пастири на стадото? Защо те имат такива претенции, и защо единствено те, да са истинските изразители, верните представители на трудовите маси, и какви основания за знание, мъдрост, добродетели успяват да изтъкнат в сравнение с останалите смирени простосмъртни? От къде произтичат правата и основанията за тяхната диктатура? Не е от техния ум, който средно не надвишава възможностите на този на останалите; не е от сърцето им, което не може да храни повече *humanitas*, отколкото останалите безбройни човешки създания; основаниято за тяхната диктатура е едно обикновено картонче, което се нарича членска книжка, с което може да се сдобие и последният идиот, луд, безделник, паразит, буржоа на този свят, след като се запише в партията и когато плаща една незначителна монета от една лира.

Ако някой, независимо кой, притежава подобна книжка от един цял ден или от половин век и е в изправност с печатите, благодарение на този факт той престава да се числи към нашата бедна човешка общност: превръща се в

⁸⁴ Виж бел. 1 към седма глава.

избраник, миропомазан, пророк, апостол, светец, бог: той обладава цялата мъдрост, всичките добродетели, цялото себелюбие⁸⁵. Това, което казва, върши или не, се явява *тахитит* на мъдростта: картончето на книжката има магическа сила, благодарение на която глупаците стават гении, зайците *лъвове*, а *работническата маса трябва да се подчинява, сякаш да се подчинява*, на онова, което постановява един синедрион⁸⁶ от хора, които никога не са работили и никога няма да работят, защото в социализма същите са открили своя занаят, своя хляб, своето удовлетворение, както някой намира хляба си другаде, благодарение на едно училище, на една служба, на полето или в някоя фабрика. В света се появи ново божество: книжката. И както всички божества и то също изисква не само ласкателства, но и жертви; не само молитви, но и кръв. Досещат ли се пролетариите волю-неволю, че отново са оковани във вериги, и че от едно робство преминават в друго робство? Работниците, които са достойни за прилагателното *съзнателни* трябва да се противопоставят на това ново оскверняване, което се извършва над тяхната воля, тяхното благосъстояние, техния живот.

За работническото движение *партията* е един външен факт. Никой не ѝ оспорва правото на власт над нейните членове; но онзи, който ѝ позволява да упражнява и да злоупотребява с властта си над пролетариата е малоумник и престъпник.

*„Реч, която трябва да чуем“, Il Popolo d'Italia,
1 май 1919 г., S. e D., Vol. 2, p. 11-13.*

Ние не трябва да смесваме тази клика от посредствени политикани е безчисленото движение на пролетариата, който има свое право на живот, на развитие, на братство.

Повтарям тук, това, което съм казвал и друг път. Никаква демагогия. Мазолите по ръцете не са достатъчни да докажат, че някой е способен да ръководи една държава или една фамилия⁸⁷. Трябва да се реагира срещу всички тези куртизани и полуидоли, за да се вдигнат тези хора от моралното и материалното робство, под което са попаднали. Не трябва да се подхожда към тях с партизанско поведение. Ние сме синдикалисти, защото вярваме, че посредством масата е възможно да се реши прехода в икономиката, но този преход е много дълъг и комплексен. Една политическа революция се прави за двадесет и четири часа, но за двадесет и четири часа не може да се промени

⁸⁵ Виж бел. 2 към седма глава.

⁸⁶ Съвет на юдейските старейшини до падането на Йерусалим през 63 г. пр. н. е., който се е занимавал с религиозни, държавни и правни въпроси, тоест, съвет, събрание.

⁸⁷ Виж бел. 3 към седма глава.

икономиката на една нация, която е част от световната икономика. С това ние не искаме да бъдем възприемани като своего рода „лична охрана“ на една буржоазия, чисто най-вече съсловие от новобогаташи е непочтено и малодушно. Ако тези хора не могат сами да се защитават, да не се надяват, че ние ще ги защитим.

Ние защитаваме нацията, народа в неговата съвкупност. Желаяме нравствената и материалната сполука на народа и това, нека бъде правилно разбрано.

*„Правата на победата“ Флоренция,
9 октомври 1919 г., S. e D., Vol. 2. p. 35.*

Съвременното надценяване на ръчния труд се дължи на факта, че човечеството страда от липсата на материални блага. Естествено е онези, които създават тези необходими елементарни неща да получат и прекомерно висока оценка. Нашата позиция не е позиция на реакция. Казваме на масите да не отиват твърде далеч и да не правят опит да преобразуват обществото чрез един модерен модел, който в края на краищата те не познават. Ако трябва да се направят преобразования, това трябва да стане като се държи сметка за историческите и психологическите основни елементи на нашата цивилизация.

Не възнамеряваме да пречим на движението на трудещите се маси, но възнамеряваме да свалим маската на недостойното шмекерство, което след като ощетява работническите маси създава една буржоазна сбирщина, полу-буржоа и псевдобуржоа, които вярват, че са превърнали в спасители на човечеството благодарение на единствения факт, че притежават членска книжка. Не срещу пролетариата, но срещу социалистическата партия, докато същата продължава да бъде антииталианска. И след победата социалистическата партия продължи да подценява войната, да води война срещу намесата в нея и срещу поддръжниците на интервенцията, като заплашваха с репресии и отлъчвания. Е добре, що се отнася до мен, аз не отстъпвам. Подигравам се на отлъчването, но на репресиите ще отговорим с нашите достойни за уважение репресии. Но ние не можем да тръгнем срещу народа, защото именно народът беше този, който водеше войната. Ние не може да гледаме с антипатия на селяните, които днес се вълнуват, от разрешаването на поземления въпрос. Ще достигнат до крайности, но аз ви моля да имате предвид, че най-главните сили в пехотата бяха сформирани от селяни, че тези които водиха войната бяха селяните.

...Вярвам, че в един определен момент работническата маса, ядосана от това, че се оставила да я заблуждават, ще се върне при нас и ще признае, че ние никога не сме я ласкали, а винаги с откровени думи сме казвали бруталната истина, като реално сме действали в неин интерес.

*„Петата годишнина от влизането във войната“,
24 май 1920 г., S. e D., Vol. 2, p. 66-67.*

Ние не изключваме, че пролетариатът е способен да замени другите ценности, но казваме на пролетариата, че преди да предяви претенции за управлението на една нация трябва да започне да управлява сам себе си: да се опита да стане достоен, технически, но най-напред нравствено, защото управлението е ужасно сложно нещо, трудно и комплицирано. В нацията има милиони индивиди, чиито интереси си противоречат и няма висши същества, които да успеят да преодолеят всички тези пречки, за да създадат една общност насочена към прогреса и живота.

*„Реч в Триест“, 20 септември 1920 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 103*

Не може да съществува велика нация, достойна за настоящето си и за евентуалното си бъдещо величие, ако трудещите се маси са потискани от един оскобяващ режим. Необходимо е, следователно, чрез наставления и една практика, която аз бих нарекъл типична за Мацини, която може да съгласува и трябва да съгласува правата със задълженията, необходимо е тази огромна маса от десетки милиони работещи хора, тази огромна маса да бъде водена към едно все по-високо жизнено равнище.

Глупаво е и абсурдно е да се боядисваме като неприятели на трудещата се и трудолюбивата класа. Ние се чувстваме братя по дух с онези, които работят: но не правим абсурдни разграничения, не поставяме на първо място мазола, особено, ако е върху мозъка. Ние не поставяме върху олтара работещия с ръцете си като ново божество. За нас всички работят: работи и астрологът, който стои в своята астрономическа обсерватория, за да наблюдава траекторията на звездите, и юристът, археологът, изследователят на религиите, работи и артистът, като разпространява патримониума от духовни ценности, които са предоставени на човешкия род: работи и миньорът, морякът, селянинът. Ние искаме именно всички различни видове труд да придобият своя основен облик и взаимно да се допълват: искаме да се осъществи единение между духа и материята, между ума и ръката, солидарността на рода. И тогава този фашизъм се превръща в порив от различните ереси, който чука по портите на всички църкви. А на повече или по-малко хленчещите стари свещеници казват: махнете се от тези храмове, които са застрашени от разруха, защото нашата тържествуваща ерес е определена да внесе светлина във всички умове, във всички души. И на всички казваме: обикновени и велики хора на политическата национална сцена, казваме им: направете път да премине младостта на Италия, която иска да наложи своята вяра и своята страст. А ако вие доброволно не и направите път, вие ще бъдете пометени от нашата всеобща наказателна експедиция, която ще събере в общ

фашио свободните духове на италианската нация.

*„Реч в Болоня“, 3 април 1921 г.
S. e D., Vol. 2, p. 161-162.*

Някои все още продължават да говорят: историята се прави от героите; други казват, че се прави от масите. Истината е по средата. Какво би могла да направи масата, без собствен специално избран изразител на народния дух и какво би могъл да направи поета, без материал, който да пресътвори? Ние не сме антипролетарски настроени, но не желаем да създаваме фетишизъм пред Тяхно Величество Масите⁸⁸. Ние искаме да им служим, да ги възпитаваме, но и да ги бичуваме, когато грешат. Трябва да им се обещава единствено това, което се знае с математическа точност, че може да бъде направено. Ние искаме да повдигнем тяхното интелектуално и нравствено ниво, защото искаме да ги впишем в историята на нацията. Защото с един непокорен, страдащ от малария и от пелагра⁸⁹ пролетариат не може да осъществи издигането на националната икономика. Казваме на масите, че когато са заложили интересите на нацията всеки егоизъм, както на пролетариата, така и на буржоазията трябва да бъде овладян.

*„Реч за Августеума“, 9 ноември 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 204.*

Особено нелепо е „социализирането на земята“ в страна като Италия.

...Земеделският фашизъм черпи много от своите нравствени сили от войната и от победата, но в същото това време поддържа и в цялата страна живи тези нравствени сили, които имат своето безкрайно историческо значение. Новата дребна буржоазия от земеделски производители, събрана във фашите е предоопределена да се превърне, както във Франция, в една сила на стабилността, на равновесието, на здравия патриотизъм. В една гаранция, в края на краищата, в името на приемствеността в националния живот.

...Историческата заслуга на фашизма, наистина с изключително значение е, че успя да включи широки земеделски маси към живото тяло на нашата история.

*„Фашизмът и земеделците“, Gerarchia, 25 май 1922 г.,
S. e D., Vol. 2. p. 286, 288, 289.*

Единствено негодяи и престъпници могат да ни упрекнат, че сме врагове не

⁸⁸ Виж бел. 4 към седма глава.

⁸⁹ Кожно заболяване със силни нервни разстройства, причинена от липсата на витамини и продължителна употреба на царевича, разпространена в Северна Италия.

трудовете се класи: ние, които сме синове на народа; ние, които познаваме суровия тежък ръчен труд; ние, които винаги сме живяли сред трудовете хора, които са безкрайно по-велики от всички фалшиви пророци, претендиращи да ги представляват! Но именно защото сме синове на народа ние не искаме да мамим народа, не искаме да го залъгваме, като му обещаваме недостижими неща, дори, като поемаме тържествено формално задължение да го закрияме при отстояването на неговите справедливи права и законните му интереси.

*„Реч в Кремона“, 26 септември 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 324.*

Класите, които съставляват производителната буржоазия знаят, че фашизмът иска да наложи една единствена дисциплина на нацията и да подпомогне всички сили, които допринасят за увеличаването на икономическата експанзия и на благосъстоянието.

Хората на труда, тези от полетата и от фабриките, тези от транспорта и чиновниците няма да се страхуват от фашистката власт. Справедливите им интереси ще бъдат искрено защитавани. Ще бъдем великодушни към беззащитните неприятели, ще бъдем безпощадни към останалите. Фашизмът изважда своя блестящ меч, за да разреже тези безбройни горди възли, които са ни впримчили и ни задушават. Призоваваме върховния Бог и духа на нашите петстотин хиляди мъртвци като свидетели, че ние сме ръководени от един единствен импулс, че ни събира една единствена воля, че ни въодушевява една единствена страст: да дадем своя принос за спасението и величието на Отечеството.

*„Първият призовава квадрумвирата“,
22 октомври 1922 г., S. e D., Vol. 2, p. 349-350.*

Онзи, който говори за труда, говори за производителна буржоазия и за трудови класи в градовете и по полята. Никакви привилегии за първата, никакви привилегии за последните, а защита на всички интереси, които са в съгласие с тези на производство и на нацията.

*„Първа президентска реч“, 16 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 14.*

Според нас не може да има национално материално и морално величие, там където работническите класи са не цивилизовани, вироглави, в постоянен спор помежду си.

...Не казвайте, че ние ще сервилничим пред капиталистическите класи. Ние

първите направихме разлика между буржоазия и буржоазия. Има буржоазия, която самите вие поставяте на равнището на съвременната техническа историческа необходимост; има интелигентна и производителна буржоазия, която създава и ръководи различните индустрии, от която не може да се откажем. Ако капиталистическите класи се надяват да получат от нас специални привилегии, никога няма да получат подобни привилегии. От друга страна, ако някои работнически съсловия, доволно вече обуржоазени, пожелаят да изнудят правителството, за да получат избирателни привилегии, нека се отърсят от тази заблуда. Никога няма да ги получат.

*„Реплика към депутатите“, 17 ноември 1922 г.,
S. e D. Vol 3. p. 21-22.*

Няма да водим антипролетарска политика и няма да я водим от национални съображения, не заради съображения от друг характер. Ние не желаем да потискаме пролетариата и отново да го връщаме към изостаналите и унижаващи условия на живот; напротив, имаме желание да го издигнем материално и духовно, но разбира не защото ние мислим, че числеността, масата, количеството може да създава специален вид цивилизация в бъдеще; оставяме тази идеология на онези, които се възприемат за жреци на тази мистериозна религия.

Причините, поради които искаме да провеждаме една политика в името на благосъстояние на пролетариата, са напълно различни и са в интерес на нацията; налагат ни ги реалните фактите, убеждението, че не може да съществува една обединена нация, спокойна и единомислена, ако нашите три или четири милиона работници са обречени на мизерни условия на живот; а е възможно, дори е сигурно, че нашата работническа, лишена от демагогия политика в крайна сметка, защото не можем да обещаем рая, който не притежаваме ще се окаже твърде по-полезна за работническите маси от другата политика, която заплени и заблуди в безполезно и напразно очакване на източните миражи.

*„Реплика към сенаторите“, 27 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol 3. p. 33.*

Чуйте ме, вие работници, защото в този момент аз не ви говоря като министър-председател, а като човек, който ви познава добре и когото вие също познавате, човек, който ви преценява и знае какво можете да направите и какво не можете. Но като министър председател аз ви заявявам, че имам сериозно правителство, силно, сигурно, а не една бюрократична администрация: но едно правителство, което иска да действа и в интерес на трудещите се класи, интереси, които правителството винаги ще признава, ако са справедливи.

Работниците повярваха, че са длъжни и че трябва да останат в страни от живота на нацията. Това беше една голяма грешка. Напротив, вие трябва да сте душата на душата на нацията, по такъв начин, че нашия тежък труд да не бъде жалко погубван. Това е повелята, която ни е завещана нашите мъртъвци, чийто дух със сигурност витае в този салон и ви повтаря същата заповед. Италианците трябва да открият онзи минимум съгласие, който е необходим, за да направят възможно реформирането и развитието на гражданския живот; но ако се появят малцинства, които биха се опитали да се противопоставят, те ще бъдат безпощадно сразени. Преценете особено внимателно следните думи и помнете мотото на фашистките синдикати: „Човек не се отказва от Отечеството си, а трябва да го отвоюва.“

*„Към ломбардските металурзи“,
5 декември, 1922 г., S. e D., Vol. 3, p. 39.*

Трябва да ви кажа, че Правителството, което имам честта да оглавявам никога не е възнамерявало, не възнамерява и не може да има намерението да води една така наречена антирабoтническа политика, напротив, аз бих искал да направя една апология на трудовия народ, който не поставя правителството в неудобно положение и продължава да работи и практически преустанови стачките. Той е освободен, защото вече не вярва на азиатските утопии, които идваха от Русия; вярва на самия себе си, на своя труд; вярва във възможността, която за мен е сигурност, в една просперираща, свободна и велика нация.

*„Към работниците на пристанището в Генуа“,
7 януари 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 45.*

Гордея се, че съм син на работници. Гордея се, че съм работил с ръцете си⁹⁰. Познавам смирения тежък труд на хората, които работят. Когато работех работният ден беше дванадесет часа. Днес е осем. Това ваше завоевание е неприкосновено: ако някой ви каже обратното той лъже, осъзнавайки, че лъже.

Правителството, което имам честа да ръководя, правителството, родено от една велика революция, която ще се продължи през целия настоящ век, не възнамерява да води, не може да води, не желае да води една антирабoтническа политика.

...Ненавиждам всички видове и с различна партийна принадлежност паразити, обичам работниците, които са неделима част от живота на нацията.

„Пред работниците от Полиграфиката“,

⁹⁰ Виж бел. 5 към глава.

28 януари 1923 г., S. e D. Vol. 3, p. 49-50.

Трябва да приеме, че парите в хазната са по-свещени от всичко останало. Те не падат от небето, и дори не може да дойдат от завъртането на печатарската машина, която, ако можех аз бих желал да счупя. Спечелени са с потта, може да се каже с кръвта на работещия днес италиански народ; който утре ще работи още повече. Всяка лира, всяко петаче, всяка стотинка от тези пари трябва да се приема като свещена и не трябва да се харчи, ако не се налага от належаща и доказана с документи необходимост.

*„Отговор на министъра на финансите“,
7 март 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 82.*

Когато казвам народ аз разбирам и онази дребна буржоазия, която представлява здравият скелет на нацията. Тази дребна буржоазия, която попълни взводовете, младши лейтенантите, прекрасните младежи, които видях да се сражават в окопите и неустрашимо да пренебрегват опасностите и смъртта, тези хора са солта на Отечеството. Този народ наброява своите членове с милиони. Нямали да бъде малоумно и пагубно едно правителство, което не държи сметка за справедливите стремления на този народ? Как може да се мисли за изграждането на величието на Отечеството, ако си позволим да пренебрегнем тази преобладаваща и интегрална част, която формира нацията.

Но след като казахме това, аз правя разлика: и когато виждам лъже пастирите, които все още искат да заблуждават народа, които все още искат да го накарат да вярва в утопии, в които те самите вече не вярват, когато тези занаятчии в учението, когато тези псевдоучени в теорията претендират да имат свободата да саботират нацията, аз заявявам, че те никога не ще получат тази свобода.

*„За новото седалище на инвалидите“, Рим,
11 март 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 86.*

Няма да бъде високопарно, ако се каже, че италианският народ е безсмъртният народ, който винаги открива една нова пролет за своите надежди, за своята страст, за своето величие.

*„Емигрантският проблем“, Милано,
2 април 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 98.*

Глупаво е да се мисли, че фашисткото правителство е или че някога би могло да бъде срещу трудещите се. Трябва да различаваме работниците от паразитите, независимо от коя класа са те. Трудещите се трябва да обичат Отечеството си. Както обичате собствената си майка, със същото искрено чувство

трябва да обичате общата майка: нашето Отечество. Трябва да се работи и да се произвежда. С труд и производителност вие ще разкриете своята най-сърдечна любов към Отееството и ще допринесете за възстановяването на националното богатство. Така ще изчезне скъпият живот и лирата ще повиши своя курс. Нашата Италия, със своите четиридесет милиона граждани, единствено благодарение на самата себе си ще успее да намери отново сили за живот и за напредък.

*„Към работниците от пристанището в Бари“,
Рим 10 април 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 101-102.*

Моето правителство не е правителство, което заблуждава народа. Ние не можем, не желаем да даваме обещания, когато не сме математически сигурни, че ще успеем да ги изпълним. Народът твърде дълго време е лъган и заблуждаван, защото хората от моето поколение продължават с този долен занаят.

Класовата борба може да бъде единствено епизод от живота на един народ: не може да представлява ежедневна практика, защото това би означавало унищожаване на богатството, а следователно всеобща мизерия.

Сътрудничество, граждани, между този, който работи и този, който осигурява заетостта, между този, който дава ръцете си и този, който дава ума си; всички отделни елементи в производството имат своята неизбежна и задължителна йерархия; благодарение на тази програма вие ще достигнете до благополучието, нацията ще постигне своя просперитет и величие. Ако не бях сигурен в думите си, аз не бих ги изрекъл пред вас по един толкова тържествен и забележителен повод.

*„Към народа на Ровиго“,
2 юни 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 113-114.*

Всеки път, когато слизам сред италианския народ, аз се гордея че съм, ако не достоен, то поне твърде горд негов син, усещам, че над сигурните дребни интриги стои народът, здравият народ, спокойният народ, който се труди. Когато се замислям за този народ, комуто до сега не успях да дам нищо от онова, което се нарича материално благосъстояние и на когото аз трябва да наложя една сурова дисциплина, когато виждам този народ, който е спокоен и не се оплаква, трябва да отбележа, че моралното здраве на народа е безукорно.

*„Към народа на Кремона“,
19 юни 1924 г., S. e D., Vol.3, p. 169.*

Аз ще бъда щастлив, ако в моето правителство имам утре преки представители на организираният работнически маси. Бих искал да са с мен, бих

искал да им поверя едно деликатно ведомство, за да се убедят, че администрирането на една държава е дело от изключителна и комплексна трудност, че не е достатъчно да се импровизира, че не е необходимо да се стига до *tabula rasa*, както се е случвало при някои революции, защото след това трябва да се строи наново.

„Избирателната реформа“, 15 юли 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 200.

Солидните нации, непоколебимите нации са тези, които стоят здраво стъпили на земята: тези, които имат най-голям брой дребни собственици⁹¹. Италианските земеделски маси се държаха добре през време на войната. В действителност войната беше водена от италианските селяни, най-малко около 70-75 на сто от пехотинците, които стояха в окопите.

„Земеделски корпоративизъм“,
21 февруари 1924 г., S. e D., vol. 4, p. 56.

Не сме правили демагогия; пооходихме към труда с открита и благородна душа.

„Пет години след Сан Сеполкро“,
24 март 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 81.

Прилагателното суверенен, отнесено към народа е една трагическа насмешка. В най-добрия случай целокупният народ угълномощава, но разбира се, не може да упражнява никаква върховна власт. Репрезентативните системи се отнасят повече към механиката, отколкото към морала.

„Увод към Макиавели“, *Gerarchia*,
S. e D., Vol. 4, p. 109.

Когато италианското правителство показва живото си отношение към първостепенното значение на земеделския труд на фона на всички останали човешки занимания, то е верен изразител на душата и съзнанието на нацията. Душата на нашата раса, която в исторически план е преживяла прехода от полския живот към живота в града и която успя да създаде чудни творения на изкуството, в областта на социалния и религиозния живот, вдъхновения и институции, които са не малка част от общия патримониум на всеки народ, знае добре, че общото съзидание на социалния просперитет се изгражда въз основа на земеделието, че другите производителни дейности може и да са по-

⁹¹ Виж бел. 6 към седма глава.

впечатляващи в ограничената грандиозност на своите прояви, да осигуряват полесни печалби, но нито една не толкова свещена и съществена. А в края на краищата бихме могли да си представим, че човечеството може да бъде лишено от своите величави прояви като власт и постижения, но никога, господа, докато съществува човешката раса от изкуството да се придобиват от майката земя необходимите неща за поддържането на живота.

„Пред събрание на Международния институт по земеделие“, 2 май 1924 г., S. e D., Vol. 5, p. 111-112.

Трябва да превърнем фашизма предимно в едно селско явление. В крайна сметка в градовете свиха гнездо всичките останали, исках да кажа всички остатъци, от старите партии, от старите секти, от старите институции. Италианският народ е предимно селски: от четирите милиона бойци, три и половина от тях със сигурност бяха селяни. Земеделските фашисти са най-благонадеждните; земеделските войници са най-дисциплинираните. От тях може да се изисква издръжливост пред трудностите, понасяне на несгодите и една абсолютна дисциплина.

„Да живееш опасно“, 2 август 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 226.

Направеното не зависеше от мен, а от народа, който работи и сътрудничи; работи на строителните площадки и във фабриките, но резултатите от този труд все още не се виждат, защото всичко е покрито. Но скоро ще бъде махнато скелето, което го прикрива.

„Към народа на Бибиена“, 26 август 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 251.

Какво е нацията? Нацията е една реалност, това сте вие. Умножете се до внушителната цифра от четиридесет милиона италианци, които имат общ език, едни и същи обичаи, една и съща кръв, една и съща съдба, общи интереси: това е нацията, тя е една реалност. Трябва да я уважаваме. Какво виждам в този момент пред себе си? Нацията. Виждам народа, народа, пред който вече не съществуват непреодолимите прегради на класите и категориите.

...Вие разбрахте дълбоката истина на това учение и преди всичко разбрахте, че фашизмът не е срещу работещия народ. А защо фашизмът трябва да бъде срещу работещия народ? Защо? Можете ли да ми кажете дори едно основание?

Преди всичко вие сте италианци, а аз заявявам, че най-вече обичам италианците, след това изпитвам и малко симпатии към всички останали народи

на земята. На второ място вие сте работници, с други думи хора, които произвеждат, работят и увеличават богатствата на нацията. Освен това вие сте порядъчни. Може да кажем, че италианското работническо население стои начело благодарение на своята почитеност, честност, трудолюбие с прилежността си, с интелигентността си. Именно поради това не съществуват никакви причини, които да спрат фашизма да тръгне братски към работещия народ.

...Цивилизацията се преценява преди всичко и най-вече от прогреса на инструментите на труда.

*„Към работниците в Монте Амиата“, 31 август 1924 г.,
S. e D. Vol. 4. p. 253-254, 256.*

Спомнете си моите думи. Спомнете си, че в мое лице имате приятел. Но един строг приятел, не един ласкаещ ви приятел, не един приятел, който се опитва да ви представи по-велики от това, което сте. А когато казвам, че в мое лице имате приятел, аз ви го казвам напълно откровено: аз съм ви приятел, който знае вашите права, но също ви казвам, че и вашите права трябва да съответстват на изпълнения дълг. Джузепе Мацини не е правел разлика между задълженията и правата, приемал ги като два термина на абсолютен бинот: правата като резултатна от изпълнения дълг. Изпълнете своя дълг и вие ще имате правото да отстоявате защитата на вашите интереси пред фашистката нация, днес и в бъдеще.

*„Към работниците на Далмине“,
27 октомври 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 328.*

Фашизмът иска в обновеното, в освободеното Отечество трудът да стои на първо място, а трудещите се да бъдат авангардът, а техните права да бъдат отстоявани, когато са изпълнили своите задължения.

„Аз съм приятел на работниците, но един строг приятел. Аз не лъжа, не ги заблуждавам, не им казвам, че са велики, когато са обикновени, не им казвам, че са мъдри, когато са невежи, не казвам, че са двигател и център на вселената, защото в подобен случай би трябвало да поставя на същото ниво и на предна линия онези, които когато работят с ума си и предвиждат напред човешкото общество по пътя на истинската цивилизация. Аз съм един строг приятел. Именно поради това вие правилно трябва да оцените моето приятелство.

Лоши приятели са тези, които ни мамат лоши приятели са тези, които при триумф вървят след колесницата, но незабавно се разбягват, когато вятърът започва да сменя своята посока.

Никой от вас не трябва да храни илюзии и съмнения. Ние държим нацията не, за да се възползваме, а за да ѝ служим в смирение, с пълна набожност, с усещане, което аз бих определил като религиозно при изпълнението на нашия дълг. И всички ние трябва да приемаме, че сме роби на нацията.

*„Бисолати“, 29 октомври 1924 г.,
S. e D. Vol. 4. p. 340-341.*

Какво е величието на Отечеството, една дума, чието произнасяне ни възпламенява? Това е благосъстоянието, престижа, мощта на италианската нация, благосъстоянието на трудовия народ, осигурено благодарение на труд и методична дисциплина; за да има авторитет нашият народ дори и в най-далечните и най-варварските страни той трябва да има защитата на едно знаме и на една сила; и накрая могъщество на средствата и на душите, което не трябва да бъде едно наследство от миналото, но също така ежедневно съзидание и усилие на нашия дух. Ще се осмели отново някой да каже, че фашизмът представлява малките хорица и жалките интереси?

Фашизмът това е целият италиански народ; следователно вие, народа също сте и фашизъм. А сред вас банкерите, плутократите и изключително богатите са само най-долно малцинство. Вие се числите към народа, който припечелва живота си с продължителен труд. Вие чувате гласа на един човек, когото фалшивите пастири и разкапаните опозиционери рисуват като погазващ свободата, като човек, който ви държи оковани във вериги, който е щастлив да ви държи в своя железен юмрук, като един тиранин, докато аз се радвам, единствено, когато извършвам полезно дело в името на италианския народ.

*„Реч във Верчели“, 28 септември 1925 г.,
S. e D. Vol. 5. p. 136.*

А на този народ, когото аз обичам, но с моята строга любов, на този народ фашисткото правителство досега не е успяло да даде нещо от онова, което се разбира под материални представи за живота, а напротив постави пред него още по-сурови изисквания, още по-тежки отговорности. Но защо тогава този народ все по-плотен, масово се събира около непобедимия ликторски символ? Защото италианският народ жадуваше да се подчини, защо жадуваше за дисциплина, искаше да бъде управляван!

Ние управляваме италианския народ с неоспорима чистота на намеренията си. Ние не сме водени от глупаво тщеславие и от смешни амбиции, не се възприемаме като господари, а по-скоро като възпитатели на този народ, който

заслужава и ще има своите все по-добри съдбини⁹².

Когато се обръщам назад и си припомням тези четири години на тежък усилен труд, аз виждам положения труд, виждам, че активите значително надвишават пасивите, виждам, че днес всички приемат дисциплината с достоен за похвала дух, виждам, че народът работи, че сътрудничеството между класите вече е един реален факт, че родената вчера корпоративна фашистка държава ще пребъде. Роди се вчера, след като погребва демо-либералната държава, държавата на колективната безотговорност, в която никога не можеше да се намери един отговорен с име, презиме, адрес, държавата на парламентарното празно бърборене, отегчително до смърт. Ние погребяхме тази държава и отгоре ѝ поставихме надгробния камък на нашата непоклатима и непобедима фашистка воля. В корпоративната държава всички класи имат своето място, всички класи намират своето признание, всички класи намират своята закрила.

„24 май в Генуа“, 1926, S. e D. Vol. 5, p. 340-341.

Неоспоримата истина е, че в Италия едва от 1922 г. може да се говори за един народен режим, защото преди това съществуваше режима на камарилите, на кликите, на бандите, на паразитите, които за своите игри и маневри бяха избрали именно този дворец, който не много далеч от вас.

С една слаба вътрешна политика и с една винаги пораженска външна политика, а такава е истината, те бяха унижили духа на нацията. Ние, обаче, говорим директно на народа.

*„Към народа на Рим за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 450.*

Смятате ли, че когато казвам да подпомогнем развитието на земеделието в Италия аз говоря от любов към красивите думи, които ненавиждам? Но не! Аз съм диагностик, който не пренебрегва симптомите, а тези симптоми не трябва ли да ни накарат да се замислим сериозно? А към какво ни водят размишленията? Първо, че индустриалната урбанизация води населението до стерилитет; второ, раздробява земеделската собственост. Към тези две причини от икономически порядък трябва да се добави и безкрайната подлост на така наречените висши класи на обществото.

Когато намаляваме, господа, не създаваме империя, а се превръщаме в колония! Настъпи времето да си кажем тези неща; в противен случай ние продължаваме да живеем в един режим на погрешни и измамни илюзии, който

⁹² Виж бел. 7 към седма глава.

ни подготвя жестоки разочарования. Следователно, вие можете да си обясните защо аз подпомагам земеделието, като се обявявам за земеделец.

*„Втора реч за Възнесение“, 26 май 1927 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 45-46.*

Работници! Този, който е непосредствен свидетел на моя усилен труд знае, че аз имам една страст - да ви осигуря работа, да успея да увелича вашето благосъстояние и да ви издигна морално и духовно.

*„Към работниците в Милано“, 29 април 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 158.*

Не ми е необходимо да ви повтарям отново всичко онова, което фашистският режим направи за италианския народ. Преди да стане престъпно просто е идиотско да се помисли, че едно правителство, което осъзнава своите цели, каквото именно е фашисткото правителство, не тръгва с открито сърце към масите на италианския народ, фашизмът, ще бъде добре да го заявя още един път, не възникна в защита на вече установени класи, в защита на определени интереси или определени категории, но като едно здраво движение на италианския народ и възнамерява да остане народно движение. В цялост всички дела на фашисткото правителство, дори и най-дребното, ежедневното, цялото законодателство на фашисткото правителство са насочени към една единствена цел: материалното и морално издигне на италианския народ. От тази гледна точка фашистският режим, който според някои се олицетворява от един зъл тиранин, който в момента има удоволствието да говори пред вас, фашистският режим в областта на социалното законодателство стои начело на останалите нации, дори и на онези, които издигат съветското знаме или знамето на демокрацията.

*„Пред Конгреса на фашистките синдикати“,
7 май 1928 г. S. e D., Vol. 6, p. 163-164.*

Във фашистката система, работниците вече не са експлоатирани, съгласно отживелите терминологии, но са сътрудници, производители, чието жизнено равнище трябва да бъде издигнато материално и морално, в зависимост от момента и от възможностите.

*„Към индустриалците“, 22 юни 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 231-232.*

В един режим на класова борба се допуска или може да се допусне, че в един определен момент победоносните ешалони или масово цялата пролетарска армия трябва да марширува срещу противостоящата и буржоазна армия.

Ние правилно оценихме тази стара литература, която вече не е в крак с нашето време и разяснихме, че по време на фашисткия режим единението на всички класи, политическото, социалното и морално обединение на италианския народ се осъществява в държавата и единствено във фашистката държава.

Между другото, италианските работници, от които ние не искаме никакво доказателство за особената им признателност, защото не сме лакеи нито пред върховете, нито пред низините, италианските работници получиха безбройни доказателства за моята действена симпатия, безбройни доказателства благодарение на чрез практически осъществяваните постижения на фашисткия режим.

Ние не искаме дори и да си спомнят. Това е факт, който трябва да бъде отбелязан от историята.

*„Пробуждането на новото време“,
9 декември 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 282.*

Между морето и планините се простират долини и равнини; нашата земя е твърде красива, но малка: тридесет милиона хектара за четиридесет и два милиона души. Нуждаем се от една безспорна заповед: да осигурим максимална плодovitост от всяко парче земя. фашизмът да отстои своя преобладаващо селски характер. Всичко това налага на режима една земеделска политика в нейните различни аспекти: земеделски кредит, пълна мелиорация, морално и политическо издигане на хората от полята и от селата. Единствено благодарение на фашизма селяните успяват с пълно право да се впишат в историята на Отечеството. Обърнете поглед към земята около Рим и ще получите доказателство за сериозните земеделски преобразования по пътя на тяхното осъществяване.

...Трудовият народ се вписа в институциите на режима: благодарение на синдикализма и корпоративизма цялата нация е организирана. Системата, която се основава върху юридическото признаване на професионалните синдикати, върху колективния договор, върху забраната на стачката и локаута, върху Хартата на труда - основен документ, който ще придобива все по-голямо значение, върху Трудовата магистратура, тя самата успя вече да покаже своята жизнеспособност. Трудът и капиталът престанаха да разглеждат своите противоречия като една непреодолима историческа неизбежност: благодарение на едно все по-съзнателно класово сътрудничество неминуемите противоречия намират своето мирно разрешение. Бяха сключени стотици национални договори, касаещи милиони работници. Социалното законодателство на фашисткия режим е най-прогресивното в света: като се започне от закона за

осемчасовия работен ден и се стигне до задължителната осигуровка срещу туберкулозата.

Класите на работодателите и те са начело; преди всичко в Италия индустриалците се освободиха от класовия менталитет, а когато дисциплината на масите стана абсолютна, чувството за гражданско съзнание и човешка солидарност сред индустриалните класи в Италия се превърнаха в основание за тяхното достойнство.

Изключителният италиански опит, който може да се обобщи като „юридическо организиране на всички сили участващи в производството“ вече се превърна в предмет на изследване и се сочи като модел в доста страни по света, измъчвани от дисперсия и от конфликтите вследствие на класовата борба. Никакъв държавен социализъм, или какъвто и да е друг вид социализъм, както може да се стори на някой невеж и повърхностно запознат наблюдател, защото режимът уважава и прави частната собственост уважавана; признава и узаконява частната инициатива и отхвърля опитите за социализиране, които другаде водят към катастрофа; но също така и без индиферентния либерализъм спрямо съюзените интереси, чийто сблъсък, ако не бъде овладян може да изложи на опасност благосъстоянието, дори и самия живот на нацията.

*„Реч произнесена пред петгодишната асамблея на режима“,
10 март 1929 г. S. e D., Vol. 7, p. 15-16.*

Ежедневно се занимавам със специфичните проблеми на италианската икономика. Народът трябва да го знае и го знае. Народът трябва да знае, че фашисткият режим не е един либерален режим, който оставя на делата самотек, без да се намесва, но е режим, който разпорежда и предвижда.

*„Послание за деветата годишнина 27 октомври 1930 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 229.*

Нашият народ твърдо е дисциплиниран. След една твърде тежка криза, след последвалата битката при Кустоца, след една не по-малко тежка криза, през която Италия преживя от 1894 г. до 1900 г., след една друга сериозна криза, тоест тази, която дойде след 1917 г., след не по-малко тежката икономическа, политическа и духовната криза, която настъпи през 1919-1920 г., италианският народ винаги е успявал отново да се вдигне, благодарение на големите си добродетели, благодарение на добродетелите, присъщи на този стар и винаги млад италиански народ. Поради това една увереност пламти в моят дух, като слънчев лъч в разгара на пладнето на летен ден. Ако италианският народ остане верен на тези свои добродетели, ако остане трудолюбив, почтен, плодовит, той ще бъде господар на своето бъдеще, съдник на своята съдба.

*„Икономическата политика на режима“,
18 декември 1930 г., S. e D., Vol. 7, p. 274.*

Ние фашистите работим преди всичко за народа и на народа не проповядваме единствено правата му, но и задълженията му. Само синът на един ковач може да говори, когато е необходимо, грубо на народа! Никой не може да го заподозре, че у него говорят привилегиите, благодарение на някаква титла или себелюбието заради богатството. В това дело на съзиданието ние влагаме цялата наша истинска, решима, непреклонна като острието на меча, воля! Но със същата воля не по-малко истинска, решима и непреклонна ние сме готови да свалим и да разрушим всичко онова, което би могло да се изпречи на пътя на фашистката революция, която трябва да гарантира благоденствието на италианския народ и да му внуши още по-отговорни чувства в името на неговото обновено величие.

*„Реч, произнесена за водопровода в Равена“,
1 август 1931 г., S. e D., Vol. 7, p. 302.*

В областта на вътрешната политика лозунгът е следният: без колебание да отидем при народа, конкретно да осъществим нашата икономическа цивилизация, която е напълно различна от монополистическите аберации⁹³ на болшевизма, но също така и от широко документираната неспособност на либералната икономика. Няма от какво да ни е страх⁹⁴.

Плутокрацията в останалите страни има твърде много проблеми в своя дом, за да се занимава с нашите въпроси и по-нататъшното развитие, които искаме да осъществим в името на нашата революция. Ако има прегради⁹⁵, които искат да прекъснат това директно общение на режима с народа, прегради, поради интереси на групи или на отделни лица, ние ще ги разбием в името на върховния интерес на нацията.

*„Към народа на Неапол“, 25 октомври 1931 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 317-318.*

Трябва да осигурим ежедневния хляб на народа и за него ние ще положим усилия в границите на възможното, а не заради долни сметки, но поради лично желание и човешки дълг, италиански, фашистки; но отвъд повече или по-малко определените присъщи нужди на отделните индивиди, народът не може да продължи да съществува в световната история, ако на своя хоризонт от време на време вижда да изгряват светлите дни на славата.

⁹³ Отклонение от истината, заблуда, грешка - от лат.

⁹⁴ Виж бел. 8 към седма глава.

⁹⁵ Мусолини използва думата диафрагма.

*„Аосткият херцог“, 13 ноември 1931 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 322.*

Друг компас, който ни ръководи по пътя: сътрудничеството между класите. Приятно ми е тържествено да потвърдя в този град, където има толкова много заводски колективи, че трудовите класи изпълниха своя дълг на фона на кризата и поеха върху гърба си тежкото бреме. Още веднъж трябва да добавя, че индустриалните класи в Италия действат в тази атмосфера на съгласие: държат се твърдо в очакване на едни по-благоприятни времена. Ако съгласието е необходимо в нормално време, същото е още по-наложително през трудните периоди, когато всяко разпиляване на силите, всеки спор е истинско предателство, извършено в ущърб на Отечеството.

В делото за подпомагането Торино беше изключителен. Вече успяхме да се освободим от твърде ограниченото разбиране на филантропията, за да достигнем до по-обхватната и по-дълбоката идея за подкрепата. Трябва да направим още една крачка напред: след подкрепата трябва да достигнем до пълното реализиране на националната солидарност.

Ние сме противници на системата на паричното подпомагане. Тези, които през последните дни четат хрониките, ще видят, че те не решават нищо. Също така ние сме противници на всички заобиколни мерки, на всички внушения, че трябва да се промени стойността на парите, които аз възприемам като неприкосновеното знаме на нацията.

...Някой си мисли, че от политическа гледна точка ние се безпокоим от зимата. Това е измама. От политическа гледна точка може да изминат дори и петдесет сиви зими, без да се случи нищо, още повече че след сивите зими ще настъпи пролетта на благополучието и на славата, за да възнагради нашата смелост. Но от човешка гледна точка аз се притеснявам, защото едничката мисъл на всяко отделно семейство без необходимото за живот предизвиква в мен остра физическа болка. Аз зная, изпитвал съм го, какво означава пуст дом и гола маса.

*„Към народа на Торино“, 23 октомври 1932 г.,
S. e D., vol. 8, p. 128.*

Може би е уместно да припомним, че преди години, за да успееш човек да си намери работа трябваше да премине Алпите или да прекоси Океана. Днес земята е тук, само на половин час път от Рим. Тук ние завоювахме нова провинция. Тук водихме и ще водим истински военни операции.

Това е войната, която ние предпочитаме. Но е необходимо всички да се включат в нашата работа.

Започва новият ликторски живот. Сигурен съм, че новите арендатори ще бъдат доволни да започнат работа, дори и защото ще имат предвид петнадесет или двадесет години безапелационна собственост на своя имот.

Казвам на селяните и на земеделците, че са ми особено близки по дух, че те, като стари войници гордо трябва да приемат трудностите, които се срещат при започването на всяка нова усилна работа. Трябва да се грижат за тази земя, която доминира над равнината и която е символ на фашистката мощ, След като се споразумеят с нея ще открият това, което им трябва, помощ и справедливост!

*„Раждането на Ликтория“,
19 декември 1932 г., S. e D., vol. 8, p. 148-149.*

От морална гледна точка трябва да почитаме хората на полето, да ги уважаваме като първокласни елементи в националната общност, често да се сещаме за тях, а не единствено по време на избори⁹⁶.

Политическото и моралното преоценяване на селянина и на земеделието ще има още по-действено въздействие, ако се абстрахираме от аркадската литература, представена ни от хората познаващи полето единствено от своите пътувания. Като истинският войник в окопа не зачита образования, който дори и през времето на войната има свои *политически пристрастия*, така също селянинът се смее, когато му описват с поетически краски един нереален живот на полето, сякаш че обработването на земята е една идилия, докато това е суров тежък труд, който понякога напразно очаква своето възнаграждение. Истинският селянин презира онези, които искат да му напълнят главата. Следователно, възхвалата на селяните трябва да бъде сериозна, мъжествена, за да бъдат горди, че обработват земята. Моите многобройни речи пред селяните винаги са били в този дух.

*„Завръщане към земята“, 4 юли 1933 г.,
S. e D., vol. 8, p. 214-215.*

В представената вчера вечерта от мен декларация корпорацията беше определена такава, каквато ние я разбираме и каквато искаме да я създадем, освен това бяха определени и нейните цели. Беше ви казано, че корпорацията е създадена предвид натрупването на богатството, на политическата мощ и на благоденствието на италианския народ. Тези три елемента са взаимно обусловени.

Политическата сила създава богатството, а богатството на свой ред укрепва

⁹⁶ Виж бел. 9 към седма глава - 250 стр.

политическото действие.

Бих искал да привлека вашето внимание върху това, което беше определено като цел: благоденствието на италианския народ. Тези учреждения, които ние създадохме в един определен момент директно трябва да бъдат почувствани и забелязани от масите като инструмент, благодарение на който тези маси могат да подобрят своето жизнено равнище.

Необходимо е в един определен момент работникът, обработващият земята да може да каже на самия себе си и на близките си: ако днес аз в действителност съм по-добре, това се дължи на учрежденията, които създаде фашистката революция.

Във всички останали национални общности неизбежно има мизерия.

Има хора, които живеят извън обществото; с тях се занимават специални институции. Напротив това, което трябва да тревожи нашия дух е мизерията на здравите и силните хора, които задъхано и безуспешно търсят работа.

Ние трябва да искаме италианските работници, тези, които ни интересуват в качеството им на италианци, на работници и фашисти да почувстват, че ние не създаваме учреждения единствено, за да придадем форма на нашите теоретични схеми, но създаваме учреждения, които в един определен момент трябва да дадат положителни, конкретни, практически и осезаеми резултати.

*„За корпоративната държава“, 14 ноември 1933 г.,
S. e D., Vol., 8, p. 268-269.*

От едно направено по мое разпореждане изследване от Централния статистически институт се оказва, че отделните селски къщи са около три милиона триста и деветдесет хиляди. От тях 142 298 са необитаеми, с други думи подлежат на разрушаване, 475 000 може да бъдат обитавани, но след сериозен ремонт, а 930 000 след обикновен ремонт; останалите 1 840 000 може да бъдат обитавани и без ремонт. В тази област има работа поне за около тридесет години. В по-голямата си част собствениците не са в състояние да поемат съответните разходи. Наложителна е намесата на държавата, която да даде своя принос при установяването дали отделните групи къщи подлежат на разрушаване или на ремонт. Всичко това касае общественото дело и съответната служба по заетостта на работната ръка. Лозунгът е следният: всички италиански земеделци в рамките на няколко десетилетия трябва да имат просторни и хигиенични домове, където селските поколения да могат живеят и оцеляват през вековете, като сигурна и постоянна основа на расата. По този начин единствено може да се воюва срещу нещастния урбанизъм, единствено по този начин обратно в селата и на полето

може да се върнат мечтателите и разочарованите, които излязоха от старите фамилии, за да гонят градските миражи за заплата в брой и приятните забавления.

*„Синтез на режима“, 18 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 9, p.35.*

Революцията на черните ризи не беше извършена срещу народа, но в името на италианския народ, фашистката революция поиска от италианския народ нужната дисциплина и единение, но също така пое и едно тържествено, изключително задължение, към което всичките революционери с черни ризи ще запазят своята вярогност до последния миг на своя живот. Това задължение означава: по-голяма мощ и по-голямо благоденствие в името на италианския народ.

В света не съществува друг народ с подобен облик като италианския народ: дисциплиниран, съзнателен, неуморен в своите усилия той вече успява да достигне хоризонтите на величието, защото излиза от една война, която беше на народа и от една революция, Която беше народна, фашистките отряди от героичното време в навечерието им, членовете на отрядите, които неустрашимо жертваха живота си, същите те в своето огромно мнозинство произлизаха от народните маси от полетата и градовете и от училищната младеж. Ние не ще допуснем да се промени дори и в най-дребното нещо този типичен, дълбоко народен характер на революцията на черните ризи. Със сигурност, благодарение на нашата дисциплина, на нашата неукротима смелост ние ще успеем да преодолеем този труден период. След неговото преодоляване италианският народ ще има правото на един живот без мизерия и неволи, на един достоен живот в епохата на фашизма; именно защото революцията на черните ризи се старае да издигне труда, признавайки го във всичките му елементи го като основен фактор в целокупния социален живот. Постепенно, благодарение на постоянното и все по-засилващо се движение, италианският народ ще навлезе дълбоко в живота на нацията и в живота на държавата, за да поеме в своите ръце съдбата си. Аз вече го виждам не само с очите на въображението, но и благодарение на неизбежната логика на нещата, аз го виждам, виждам италианския народ включен в своите политически формации, включен в своите военни формирования, включен в своите синдикални и корпоративни организации решително започнал да заема своето отговорно място в икономиката на нацията.

*„За празника на труда“, 21 април 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 49-50.*

Нека погледнем сега Италия. Съгласно изследването на надниците от

Националният фашистки институт за трудови злоупотреби, средната дневна надница през 1914 г. е 3,54, а за един час 0,35. През 1933 г. е 15,25; като по часовото заплащане от 0,35 достига до 1,90.

Това са данните на Института за трудови злоупотреби. Да вземем данните от едно частно лице - Мортара, който установява, че възнаграждението за един час през 1914 г. е 0,34 и потвърждава, че през 1933 г. почасовото заплащане е 1,90.

Ако днес в Италия всички работеха нямаше да бъде пресилено да продължим да говорим за заплатите, защото очевидно високите заплати създават на масите потребителските възможности, следователно, създават работа на различните индустрии. Но при съществуващата безработицата, която се превръща в един все по-сериозен проблем, не трябва да поставяме ударението върху фразата: „размер на възнаграждението“, а трябва да поставим ударението върху думите „наличност и преди всичко продължителност на заплащането“

Казвам преди всичко това на съмишлениците, които са контактували с работниците, на които те трябва да говорят с езика на фашизма, който е; лишен от всякаква демагогия.

Разбира се, по-лесно е човек да застане пред работническите маси и да каже: „ще увеличим заплатите ви“. Ще се чуят много ръкопляскания. Но обратното, задължението на фашиста е да каже: „направете тази жертва, защото тя ще позволи да издържим в битката на международните пазари, ще спомогне за нарастването на нашия износ, при това ще ви осигури продължителна заетост, както и на останалите безработни.

Впрочем, работниците вече стигат до тези идеи, защото никой по-добре от работника не вижда как се развива индустрията. Защото работникът не е философ, който стои в своята така наречена кула от слонова кост. Един работник вижда много добре дали се пълнят складовете, с други думи дали се увеличават *stocks*, когато няма продажби. А, когато види, че промишлените изделия не се продават, в един определен момент разбира, че последиците от това е именно безработицата.

Проблемът, пред който ние трябва да застанем и да го разрешим е следният: как да осигурим възможно по-голям обем работа е по-трайна продължителност на възможно най-голям брой италиански труженици..., защото когато има гарантирана заетост за определен период от време има спокойствие, а не само хляб; това е моралното спокойствие, което настъпва в милиони и милиони италиански семейства.

...Навярно ние вървим към един период на изравняване на човечеството въз

основа на едно по-ниско [жизнено] равнище. Това не трябва да ни плаши. Това може да е и едно твърде здраво общество, способно на аскетизъм и героизъм, каквито ние не можем да си представим в този момент.

*„Икономическото положение“, 26 май 1934 г.,
S. e D. Vol. 9. p. 86-87, 89, 97.*

Целта на нашия поход в областта на икономиката е осъществяването на една по-висша социална справедливост за италианския народ.

*„Към народа на Бари“, 16 септември 1934 г.,
S. e D. Vol. 9. p. 125.*

Когато казвам производители аз не разбирам единствено индустриалците и работодателите: включвам и работниците. Пред труда и пред нацията фашизмът установява истинско и абсолютно равенство между всички индивиди. Единствената разлика е в мащаба и обхвата на личните отговорности.

Когато говорих пред множеството на многолюдния и храбър град Бари аз казах, че в областта на икономиката целта на режима е осъществяването на една по-висока социална справедливост за целия италиански народ. Това изявление, този тържествен ангажимент аз го потвърждавам отново пред вас и този ангажимент ще бъде напълно спазен.

Какво означава по-висшата социална справедливост? Означава гарантира работа, справедливо възнаграждение, приличен дом, означава възможност за непрекъснато развитие и усъвършенстване; но не е достатъчно: означава, че работниците, трудещите се все по-отблизо трябва да опознават производения процес и да съблюдават неговата задължителна дисциплина.

През периода от 1929 г. до днес италианските работнически маси възприеха фашистката революция. Какво трябваше да бъде тяхното отношение? Враждебно или резервирано? Но можеше ли да бъдат враждебни към едно движение, което събира най-добрата част от италианския народ и разпалва неговата неизчерпаема страст за величие? Или едно безучастно отношение? Но безучастните никога не са създавали, нито някога ще създават историята.

Остава и един трети вид отношение: това, което работническите маси вече приеха и показаха: недвусмислено, ясно, напълно чистосърдечно одобрение на духа и на институциите на фашистката революция. Ако изминалият век беше векът на силата на капитала, този двадесети век е векът на възможностите и величието на труда.

Казвам ви, че съвременната наука успя да увеличи възможностите за натрупване на богатството; контролираната и подтикваната по волята на държавата наука трябва разреши един друг проблем: проблема за разпределението на богатството, по такъв начин, че да няма нелогични неща, парадокси и в същото време жестоки случаи на мизерия в изобилието.

За това велико съзидание са необходими обединените сили на всички, общата воля. За това съзидание, което превърна Италия в авангард на останалите страни по света също е необходимо и от международна гледна точка Италия да бъде оставена спокойна.

...И за да бъде моралът на трудещите се бойци висок, такъв, какъвто трябва да бъде, ние обявихме постулата за по-висшата социална справедливост в името на италианския народ, защото когато един народ вътре в своята нация не успее да намери условия за достоен живот през тази европейска, италианска и фашистка епоха, същият този народ в нужния час няма да даде от себе си необходимия капацитет на полезност.

*„Реч пред работниците в Милано“,
6 октомври 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 129-130, 132-133. 241*

Искам да ви кажа, че ние няма да изпратим в далечни и варварски страни цвета на нашата раса, ако не сме сигурни, че ще бъде защитен от родния триколюр. Отново искам да кажа, че италианският народ слабо познат в света, в който свят се разпространяват старите шаблони на една лъжлива литература, италианският народ, който с неуморен усърден ежедневен труд изтръгва от земята своята прехрана, същият този италиански народ е способен да понесе една твърде дълга обсада, особено, когато има чиста и спокойна съвест, когато правото е на негова страна, когато вината е на онази част от Европа, която при настоящите събития сама опетнява себе си.

Войната, която ние започнахме в африканската земя е война в името на цивилизацията и освобождението. Това е война на народа. Италианският народ я чувства като нещо свое. Това е война на бедните, на безимотните на пролетариите. В действителност срещу нас се е строил фронтът на консерваторите, на егоизма и на лицемерието.

Ние започнахме нашата сурова битка и срещу този фронт. И ще я доведем до края. Един народ от не само четиридесет и четири милиона обитатели, но и души не може да се остави безнаказано да бъде сграбчен за гърлото, а още по-малко да бъде лъган.

„За тържественото откриване на Понтиния“,

18 декември 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 30.

За нас фашистите народът не е една политическа абстракция, но жива и осезаема действителност.

Аз се измъчвам от страданията на народа. Нашата любов към народа, строга и действена любов трепти цялата от едно осъзнато човеколюбие⁹⁷.

„Маслиненото дърво и щиковеите“,
24 октомври 1936 г., S. e D., Vol. 9, p. 182.

Бележки към VII глава

1. Маргерита Сарфати [Dux, p. 214] припомня следните твърдения, направени от Дучето: „ Масите трябва да бъдат възпитавани, а не заблуждавани с шарлатанство и угодничество от страна на демагозите. Ние трябва да проявим като възпитатели, които не търсят успех, нито популярност, нито заплати, нито гласове. Цифрите на социалистическите завоевания са изключителни, но остават само цифри, това е водоизместимостта на един пахидерм без душа! Какво значение има обемът? Двигателят е повреден.“

2. Мусолини винаги е бил противник на хората, опитващи се да прикрият своето невежество и недобросъвестност с членската си книжка. На 10 октомври 1928 г. [„Журналистиката като призвание“, S. e D., Vol. 6, p. 255.] той заявява: „Членската книжка не дава интелект, на този, който не го притежава.“

3. По въпроса виж също и това, което казва Дучето в речта си „Към народа на Ферара“, 22 септември 1924 г. [S. e D., Vol. 4, p.272.] „Аз уважавам мазолите на ръцете. Те са белег на благородство. Аз съм ги получавал често, защото наистина е благородник онзи, който работи, наистина е благородник онзи, който произвежда, онзи, който влачи своя камък, макар и скромен в името на изграждането на Отечеството. А Отечеството, за което ние мечтаем е Отечеството, в което всички работят, и в което няма паразити.

4. Виж също и казаното от Дучето в „Реч в Удине“, 20 септември 1922 г. [S. e D., Vol. 2, p. 312.] „Вие знаете, че аз не боготворя новото божество: масите. Това е измишльотина на демокрацията и на социализма. Трябва ли да имат основателни съображения единствено, защото са много? Съвсем не. Често пъти може да се докаже обратното, тоест че числеността е противник на разумните съображения. Във всеки случай историята показва, че винаги малцинства със

⁹⁷ Виж бел. 10 към седма глава.

слаби принципи са създавали безкрайни размирици в човешкото общество. Ние не обожаваме масите, дори когато ръцете и мозъкът им носят всички възможни свещени мазоли, а напротив анализираме социалните факти, разбиранията, най-малкото новите елементи в Италия.“

Друго уточнение, казано с искрени и понятни думи за разбиранията на Дучето за масите можем да прочетем в разговорите му виж: Ludwig, ??? [Op. cit., p. 119-120, 217.]

„За мен масата, ако същата не е организирана, е само стадо овце. Изобщо не съм срещу нея. Само отричам, че тя сама може да се управлява. Но ако някой я води трябва да я управлява с две юзди: на ентузиазма и на интереса. В опасност се намира този, който използва само едната от двете. Мистичният и политическият аспект взаимно се обуславят. Един без друг те са безрезултатни, единият, ако го няма другият, бива отвяван от вятъра на знамената. Не мога да изисквам масите да приемат житейските неслоди, това го могат само някои.“

„...Необходимо ли е, наистина, - попитах го аз след това мизантропско признание - в управлението да има повече презрение към хората, отколкото хуманност? „Напротив! - рязко отвърна Необходими са 99% хуманност и 1,1% презрение.“

5. Мусолини винаги се е хвалил, че е син на селяни: „Селски дух и се гордея с него!“ заявява той на 16 май 1925 г. Но неговата гордост заради селския произход на неговото семейство е още по-очевидна в следващите думи, произнесени пред ломбардските металурзи:

„Аз нямам аристократични и видни прародители. Моите прадеди бяха селяни, които обработваха земята, а моят баща беше ковач, който върху наковалнята ковеше нажеженото желязо. Още от малък понякога помагах на баща ми в неговия тежък, скромен труд; а сега имам още по-грубата и трудна задача да кова човешките души. На двадесет години работех *с ръцете си*; бях общ работник и зидар. Не ви казвам всичко това, за да спечеля вашата симпатия, но за да ви покажа, че не съм и не мога да бъда неприятел на хората, които работят. Но, добре, аз съм един неприятел на онези, които в името на измамни и гротескни идеологии искат да заблудят работниците и да ги доведат до гибел. [„Към ломбардските металурзи“, 5 декември, 1922 г., S. e D., Vol. 3, p. 38.]

Виж също следните твърдения:

„Преди всичко искам вие да бъдете горди, че сте земеделци: а когато ние отново се срещнем на този площад на 3 ноември 1934 г., възелът, който днес вързахме между режима и земеделието ще бъде още по-здрав.

Гордея се, че съм ваш приятел, ваш брат ваш ръководител. Надявам се да ви водя към по-велики и славни победи. [„Към земеделците в Италия“, 3 ноември 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 268.]

Дълбоко в душата си аз се чувствам земеделец и не го казвам единствено като глупава фраза нито приемам една смешна поза; дълбоко в душата си се чувствам земеделец, защото смятам, че Италия може сама да се храни, дори и ако се увеличи населението ѝ. [„Към житните велити“, 14 октомври 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 431.]

И накрая е добре да припомним казаното „към извършващите мелиоративните работи“ на 26 октомври 1935 г. [S. e D., Vol. 9, p. 221-221 223.]

Сега искам да ви разкажа една случка. Тази вечер, след като се завърнете в домовете си вие трябва да я разкажете на вашите съпруги, на вашите деца, след това на роднините и на приятелите си, за да я знаят: трябва да знаете, че хората, които непрекъснато ровят старите документи искаха да ме зарадват, откривайки благородници сред моите далечни деди, прадеди и още по-далечни предшественици.

Аз тогава им казах: спрете! Всичките ми далечни деди, прадеди и още по-далечни предшественици са обработвали земята! И за да няма повече никакво съмнение по този въпрос аз поставих камък на селската къща, от който се вижда, че моите предшественици от рода Мусолини винаги са работили земята със собствените си ръце.

Ето защо аз ви познавам толкова добре. И съм щастлив, когато успявам да дойда сред вас, да говоря с вас за вашите дела, за реколтите, за труда ви, за смяната на сезоните, тогава когато имам възможност да преценявам вашата сила, вашият здрав разум, вашето търпение и вашия патриотизъм. Именно вие сте представители на расата в най-дълбокия и дълготраен смисъл. Вие не сключвате смесени бракове: вашата любов не излиза извън границите на вашето село или извън провинцията. Следователно когато настъпят сериозните кризи за народите вие нямате да решавате семейни въпроси. Именно, заради това, но не само заради това аз ви соча пред цялата нация за благодарност.

...Върнете се към вашия труд и предайте на своите другари усещането за сила и гордост.

В националния живот вие не сте една второкласна категория.

Трябва да осъзнавате това, трябва да го разпространите сред останалите земеделци в Италия, на които революцията на черните ризи разчиташе вчера и

ще разчита и в бъдеще.“

Страстта на Дучето към труда ясно проличава от някои твърдения в разговорите му с Ludwig. Ето и някои от тях: „Пред чука и пред огъня човек го обзема страст към материята, която бихме искали да пречупим и трябва да пречупим пред нашата воля. И днес ми е интересно да гледам как един зидар изгражда прозорец. Щях да бъда много доволен сам да върша неговата работа. [Op. cit., p. 42-43.]

Виж и казаното пред земеделците от околностите на Рим на 29 октомври 1937 г. в Априлия:

„Приятелите земеделци от Априлия, Понтиния, Ликтория и Сабаудия!

Вие можете да разчитате на моите симпатии: това са симпатиите на един човек, който е горд да ви каже, че във вените му тече кръвта истинските селяни.“

6. Виж също следните твърдения на Дучето:

Виж и какво казва пред земеделците от „Следователно, надеждите и силите на народите трябва да се обърнат към земята, за да почерпят от този първоизточник на просперитета, от този винаги обновяващ се резерв цялата възраждаща енергия, която може да даде отново на света своето спокойствие и своето богатство.“ [„Пред Международния институт по земеделие“, 19 април 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 327.] „Икономическото възстановяване на света или ще има за своя опора максималното засилване на поземлените или на земеделските сили или ще се изчерпа в напразни, макар и значителни усилия.“ [„Проблемите на земеделието“, 6 ноември 1927 г., S. e D., Vol. 6, p. 114.]

„Всички земеделци в Италия и в колониите знаят, че техните интереси са дълбоко в сърцето ми: те признават, че аз съм твърде загрижен за тяхната съдба. Да се увеличи до кол-кото е възможно продуктивността на италианската земя, да се подобри съдбата на милиони и милиони земеделци, които работят с непреклонна и свещена упоритост, ето една от основните цели на фашисткия режим, от които не ще се откажем.“ [„Към житните велити“, 14 октомври 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 261.]

Вие знаете, че фашисткото правителство направи много за италианските земеделци; но направеното все е още малко; остава още много да се направи и много ще бъде направено.

С обосновани доводи исках италианското земеделие да застане на преден план в италианската икономика: народите, които изоставят земята са обречени

на упадък. А е и излишно след като земята вече е изоставена, да се говори, че трябва да се върнем към нея: земята е една майка, която неумолимо отблъсква своите синове, които са я изоставили.

Като фашист исках да изразя моята благодарност, защото, ако е вярно, че фашизмът се е родил в един град, също така е вярно, че ако не бяха пехотите, набрани от земеделци, неговата могъща, дисциплинирана армия бойци, фашизмът никога нямаше да успее да промени старата Италия и да погребее стария режим. [„Към земеделците в Италия“, 3 ноември 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 268.]

Също и в речта си в Ликтория от 18 декември 1936 г. Дуче- то се изразява по следния начин:

„Тръгнахме към народа. В областта на социалните придобивки, на великите постижения, които трябва морално и материално да издигнат народа ние няма на какво да се учим от никого. Но на всички можем да покажем нещо.

Наградите, които бяха раздадени на арендаторите на тази вече избавена земя, се явяват награда за техния упорит труд, но също представляват и един ангажимент за всички обработващи земята да останат верни на земята, тъй като онзи, който изоставя земята без някаква върховна причина, аз го смятам за дезертьор пред самия себе си и пред италианския народ. Съдбата на лошо възпитаните народи, които изоставиха земята е исторически белязана: това е упадъкът, който им предстои.“ Още по-ясен беше Дучето в речта си за награждаването на заселниците от 27 октомври 1937 г.:

„Селянинът трябва да остане верен на земята, трябва да е горд, че е селянин, да е горд, че работи своята нива и да не търси другаде един по-лек начин на живот, защо не съществува по-лек живот. Животът в града е по-труден. Три хиляди години от историята ни учат, че всички народи, които са изоставяли земята са се превръщали в роби на други народи. Селяните, които остават верни на земята служат на интересите на режима, на интересите на нацията, на интересите на италианския народ.“

7. Виж също „Discorsi del 1929“ [Milano, Alpes, p. 53, 55-56.]

„А народът? Обикновеният народ, който работи, и който страда повече, отколкото ние знаем, и за когото трябва да положим твърде специални грижи, той няма нужда от празни думи, а от конкретни факти; не се нуждае от обещания; а от реално братство насочено към добронамерени действия.

...Трябва да подпомогнем трудовите маси, както и имащите по-големи нужди и затова нуждаещи се от повече помощ. Но всяка материална помощ

трябва да има възпитателна и морална основа: без духовна светлина нито едно дело не е плодотворно и трайно.

Необходимо е да внимаваме да не изпаднем - дори и заради една грешка в името на така наречената вяра - в демагогска измама. Илюзиите, независимо от какъв вид са, са опасни: прилагани над трудовите маси, те стават престъпни. Следователно: да не се обещава непостижими цели; да се прецизира решително и откровено максимално постижимото. Да ги накараме да разберат, че за фашизма класовото сътрудничество не е едностранна връзка, а едно определено задължение - преди всичко морално и социално, след това законово, пред което трябва да се подчинят без разлика всичките елементи в производството.“ [„Към хората на Романия“, 5 април 1929 г.]

8. Виж също това, което казва през юли 1924 г.:

„В края на краищата трябва да се отиде при народа, особено при онзи, който твърде дълго време беше забравен, с чиста душа, без демагогия, с братско сърце, за да се изгради от него един основен елемент в името на стабилността на Отецеството.“ [„Не можеш да се върнеш назад“, 22 юли 1924 г., S. e D., vol. 4, p. 222-223.]

9. Виж също: „Демо-либералното време изтече, когато почтените, мълчаливи и плодови селяни бяха възприемани като хора принадлежащи към по-долна раса, единствено полезна при даването на своя глас през време на хартиената надпревара, единствено полезна да попълва с хора казармите, след това окопите, когато удареше часът на изпитанието.“ [10 май 1930 г.]

„Правителството уважава селяните като основни сили за успеха на Отецеството в мирно и във военно време.“ [10 октомври 1925 г.]

10. При петата годишнина на Понтийската провинция Дуче- то се изразява така:

„Отдохме при народа. В областта на социалните придобивки, на великите постижения, които морално и материално трябва да издигнат народа няма какво да учим от другите. Можем да кажем нещо на другите.“

Това е най-достойното заключение за тази глава.

Виж също това, което казва на 28 октомври 1937 г. в „Реч пред сто хиляди йерарси“:

„Революцията се превърна в режим, а режимът по същество все повече се идентифицира с италианския народ.

...Не съществува йерарх, който да не знае как да слезе сред народа, без да

разбере неговите чувства и без да схване неговите нужди.“

Глава VIII

Фашистката концепция за държавата

Както в политиката, така и в икономиката вървим към нови форми на цивилизация. Като единствен и върховен изразител на потребностите на националната общност, държавата укрепва своите права и своя авторитет. Народът е тялото на държавата, а държавата е духът на народа. Съгласно разбирането на фашизма народът е държавата, а държавата е народът.

Партията и корпорациите са инструментите, чрез които се осъществява тази идентичност в държавата. Днес партията е най-важният инструмент и в същото време изключително фин капиляр, благодарение на който народът навлиза във всеобщия политически живот на държавата; корпорацията е институцията, благодарение на която в икономическия живот на държавата влизат дори и странящите и неорганизираните до този момент.

18 март 1934 г.

Ако вие искате да спасите държавата, трябва да премахнете колективистичната държава, което беше наложено в името на войната и да се върнете към Манчестърската държава⁹⁸.

*„Първата реч пред Камерата“, 21 юни 1921 г.
S. e D., Vol. 2, p. 187.*

Ако вземем за отправна точка нацията достигаем до държавата, чието осезаемо проявление е правителството.

Но държавата това сме ние: затова искаме благодарение на развитието да идентифицираме нацията с държавата. Всеобща е кризата на властта в различните държави, което е последица от военния сблъсък. Но е необходимо държавата да си възвърне авторитета, иначе се запътваме към хаоса.

*„Реч за Августеума“, 9 ноември 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 202.*

Какво представлява държавата? В програмните постулати на фашизма държавата се определя като „юридическо проявление на нацията“. Тази формула е неясна. Държавата, преди всичко, съвременната държава в същност е дори и това, но не единствено. Не възнамерявам да изброявам всичките

⁹⁸ Вероятно визира the Manchester School, тоест либералната икономика.

определения, дадени през вековете като определение на държавата от ревностно занимаващите се с политическите науки, което е излишно и многословно, но на мен ми се струва, че държавата може да бъде определена като една „система от йерархии“. Още от самото си възникване държавата представлява една система от йерархии. В деня, през който един човек сред определена група хора поел командването, защото бил най-силният, най-хитрият, най-мъдрият или най-интелигентният, а останалите волю-неволю се подчинили, през този ден се родила държавата и тя представлявала една йерархична система, макар и все още обикновена и недоразвита, доколкото обикновен и недоразвит е бил животът на хората в зората на историята. Ръководителят бил принуден да създаде една система от различни йерархии, за да може води война, за да раздава справедливост, за да управлява имуществото на общността, за да събира плащането на налозите, за да регулира отношенията на човека със свръхестественото. Без значение е произходът, благодарение на който държавата се възпроизвежда или чрез който държавата легитимира своята привилегия като създател на една система от йерархии: може да бъде Господ, а това е теократичната държава; може да е един единствен индивид, потомството на една фамилия или на група лица, а това е монархическата или аристократическата държава - сега си припомням *Libro d'oro* на Светлейшата; може да бъде и народът със своето гласоподаване и тогава живеем в демократичната конституционална държава от епохата на капитализма: но във всичките споменати примери държавата се проявява чрез една система от йерархии, днес безкрайно по-комплексна в съответствие с живота, който става по-сложен като намерения и обхват. Но за да не бъдат йерархиите мъртви категории, те трябва да се стремят към един синтез, да се насочват към една цел, да имат своята душа, която да обобщава душата на всички останали, благодарение на която трябва да се изразява от държавата чрез избраниците на едно определено общество, които да ръководят останалите по-низши класи.

Западането на йерархиите означава упадък на държавите. Военната йерархия е разгромена, именно когато губи своите присъщи за най-висшия и най-низшия чин добродетели. Когато данъчната йерархия граби и пропилява без скрупули хазната, държавата се олюлява. Когато политическата йерархия живее ден за ден и без повече морални сили да преследва далечни цели, без да успява да подчинява масите за осъществяването на тези цели, държавата се оказва пред следната дилема: или да се разпадне след стълкновение с друга държава или чрез революция да замени или отново да влее кръв в западните или негодни йерархии.

Цялата история на държавите след залога на Римската империя до рухването на династията на Капетингите, до меланхоличния упадък на Венецианската република е раждане, разцвет и гибел на йерархиите.

Фашизмът се нуждае от държавата. Той не вярва във възможностите на едно социално съжителство, ако същото не се вмести в рамките на държавата. Единствено анархистите, по-големи оптимисти от Жан Жак Русо, мислят че човешките общества - дотолкова неспокойни, дотолкова непрозрачни, дотолкова егоистични - биха могли да живеят в състояние на абсолютна свобода. Настъпването на едно общество, състоящо се от „свободни общности, обединени свободно“ - съгласно формулата на анархистите може да се отнесе към илюзиите за седмото небе на най-футуристичните утопии. Следователно, ние сме против анархистите, защото не вярваме на човешкото съжителство, когато то не се проявява именно в държавата. Дори не ни примамва, а напротив, отхвърляме формулировката на социалистите за държавата, която от „делови комитет“ на ръководната класа трябва да се превърне в обикновено „управление на делата“: своего рода огромно обществено *счетоводство*. Всичко това е съмнително и абсурдно. Администриране на делата е лишена от смисъл фраза, когато същата се казва с цел отрицание на държавата. В действителност онзи, който администрира управлява, а онзи, който управлява е държавата, с всичко, което се полага и произтича от това. Руският пример е налице, за да покаже, че „администрирането на нещата“ става причина за създаването на една държава, дори на една супер държава, която към присъщите функции на всички останали форми на държавността - война и мир, полиция, справедливост, събиране на данъците, училища и т.н. добавя и дейности от икономически характер, фашизмът не отрича държавата; твърди, че гражданското национално или имперско общество е немислимо без държавата; следователно не върви срещу държавната идея, но си запазва правото на свободно отношение към онази особена държава, каквато представлява именно италианската държава. Това е едно негово право. Това е едно негово задължение. Сега трябва да разгледаме какви в действителност са връзките между действащата държавата, каквато именно е съвременната държава и мощната, и развиващата се държавата, която по същество е фашизма.

...В политически порядък съвременната италианска държава е пълна противоположност на вдъхновяващия дух на фашизма. Италианската държава вместо все по отговорно и сурово да отстоява своята власт, тя я изпросва от противостоящите ѝ становища. Италианската държава има своите йерархии, но те са недостатъчни. Служат ѝ, но без душа. Най-деликатната от всички тях магистратурата се бунтува срещу държавата, ферменти на недоволство и възмущение се прокрадват сред висшите йерархии: от тази в армията до тази в училищата. Кризата на йерархиите е криза на държавата. Да се повдигне духа на йерархиите, да се заменят или със замах да се премахнат всички йерархии: ето я задачата, за която страдащата от хидропизия и елефантизм италианска държава явно вече не е подходяща. Ето го задължението на фашистката революция, която може да се реализира, както в рамките на една определена законова сатурация, така също и посредством въоръжено въстание, за което

фашизмът благоразумно се подготви на време, след като предвиди двете евентуални възможности.

От морална гледна точка понастоящем различията между италианската държава и фашизма са твърде големи.

Фашизмът не може да възприеме нестабилните разбирания на една държава, която морално стои над противоречията.

...Няма съмнение, че в едно относително близко време на фашизма и на държавата им е съдено да се слоят в една обща *идентичност*.

*„Държава, антидържава и фашизъм”,
Gerarchia, 25 юни 1922 г., S. e D. Vol. 2, p. 292-294, 297.*

Различието между либералната държава и фашистката държава се състои в следното: фашистката държава не само се отбранява, но и атакува.

*„Новата външна политика”, 16 февруари 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 60.*

Какво представлява държавата? Това е карабинерът. Всичките ваши кодекси, всичките ваши учения и закони не струват нищо, ако карабинерът, благодарение на своята физическа сила, не успее в един определен момент да застави някого да почувства ненарушимата тежест на законите.

*„Избирателната реформа”, 15 юли 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 200.*

Преди всичко трябва да възстановим идея за държавността и да определим стила на правителството. Наша е заслугата, че успяхме да направим живо, пулсиращо, действащо в лоното на националната общност правителство; а не апатично и аморфно правителство, което да се тревожи и оскърбява от един своето рода смешен двубой, в който дуел опозицията е свещена и неприкосновена: тя се ползва от всичките права, докато правителството има единственото задължение да представлява една удобна и снизходителна мишена. Заявявам, че това е една напълно самоубийствена теория, но ако в една подобна теория во кратце се съдържа учението на либерализма, аз недвусмислено се обявявам за антилиберал.

*„Нова година”, 3 януари 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 8.*

Всички вече дадоха своето определение за държавата. Вчера вечерта, когато преглеждах „Карло Катанео“ открих едно определение на държавата, което е твърде необичайно и което се връзва с онова, което онзи ден казах, когато говорих пред Асамблеята на фашистките синдикати.

Определението гласи: „Държавата трябва да представлява едно безкрайно споразумение, където правото на собственост и търговията, законната и притежаваната част, излишеството и спестяванията, полезното и красивото ежедневно трябва да извоюват и отстояват в името на неотложните и всеобщите нужди онзи процент от квотата, който им позволява конкуренцията и останалите системи. Върховната формула за доброто управление и за цивилизацията е тази, при която нито една молба след като бъде разрешена не може да потисне останалите, като и впрочем нито една от тях не може да бъде отхвърлена.“

Можем да се възползваме от това определение, което ни харесва.

*„В отговор на речта на Короната“, 7 юни 1924 г.
S. e D., Vol. 4. p. 164.*

Ние искаме да обединим нацията в една суверенна държава, която стои над всички и може да застане срещу всички, защото в исторически план представлява моралната приемственост на нацията. Без държава няма нация. Съществуват единствено човешки групи, насочени към различни дезинтеграционни процеси, които историята им налага.

*„Пред Националния съвет на фашистката партия“,
8 август 1924 г., „La nuova politica dell'Italia. Ed. Alpes,
1928, p. 319. “ V. aussi: S. e D.. Vol. 8, p. 96.*

Силата на фашизма се състои в следното: от различните програми той взема виталните моменти и има силата да ги осъществи. Основната идея на нашето движение е държавата; държавата е политическата, и юридическата организация на националните общности и се проявява в една серия от институции с различен характер.

Нашата формулировка е следната: всичко в държавата, нищо извън държавата, нищо срещу държавата. Аз вярвам, че политическата полемика в Италия ще се насочи към едно различно развитие, ако си даде сметка за един факт, защото октомври 1922 г. не беше единствено смяна на едно министерство, а представляваше създаването на един нов политически режим.

„ Третата годишнина от Похода към Рим“,

Държавата е една единствена, тя е неделима монада, държавата е една цитадела, в която не може да има противоречия, нито отделни личности, нито групи. Държавата контролира всички организации навън, но отвътре не може да бъде контролирана.

*„Закон за колективните трудови договори“,
11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 240.*

Погребяхме старата демократична, либерална, агностична⁹⁹, парализирана държава, старата държава, която в знак на почит към безсмъртните принципи остави класовата борба да се превърне в социална катастрофа. Ние заменихме същата тази държава, погребана от нас под името буржоазия, с корпоративната и фашистката държава, с държавата на националната общност, с държавата, която събира и контролира, съгласува и регулира интересите на различните социални класи, които разбират, че са справедливо покровителствани. И докато през предишните години на демо-либералния режим трудовите маси се отнасяха с недоверие към държавата, страняха от държавата, бяха срещу държавата, възприемаха държавата като ежедневен, ежечасов свой неприятел, то днес не съществува работещ италианец, който да не търси своето място в корпорациите, във федерациите, който да не желае да се превърне в една жива молекула от онзи велик, всеобхватен витален организъм, каквото представлява националната корпоративна фашистка държава. А тогава? Именно сега, другари, имаме възможността да продължим една идея, която преди няколко седмици в Перуджа аз обосновах в перспектива. Напълно идиотско е да фашистският режим да бъде представян като последица от един олигархически режим, начело на който е застанал един загадъчен и жесток тиранин, напълно нелепо е да се обвинява фашистският режим, че той е насочен против народа и е враждебен на трудовите класи.

*„Към народа на Рим за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 449.*

Ние създадохме унитарната италианска държава. Помислете си, че след никога повече след падането на Римската империя Италия не е била една обединена държава. Ние тук сега тържествено потвърждаваме отново нашето учение, което визира държавата; тук сега потвърждаваме не по-малко енергично моята формула, изречена в речта в Миланската скала „всичко в държавата, нищо срещу държавата, нищо извън държавата“.

⁹⁹ Агностицизъм - направление във философията, което отрича възможността за познаване на обективно съществуващия извън нас свят и неговите закономерности.

Не успявам да се сетя дори за един човек, който през двадесетия век може да живее извън държавата, освен в държавата на вандали, в дива държава. Единствено държавата може да даде на народите здрава костна система. Тогава когато народът е организиран, тогава когато народът е една единствена държава, а не само население, оставено в ръцете на милостта на първата група вътрешни авантюристи или независимо на коя орда нашественици, дошли от чужбина. Защото, господа, единствено държавата със своята юридическа организация, със своята военна мощ, подготвени в подходящ момент, може да защити националната общност.

*„Реч за Възнесението“, 26 май 1927 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 76.*

Ако през последните изминали осемдесет години успяхме да осъществим един дотолкова внушителен прогрес, вие можете да си представите и да предвидите, какъв би могъл да бъде пътят на Италия през следващите петдесет или осемдесет години, на тази Италия, която ние усещаме толкова мощна, дотолкова набраздена от жизнените лимфни сокове, защото наистина тя същата ще представлява една великолепна гледка, ако продължи да съществува съгласието между отделните граждани, ако държавата успее да служи като арбитър в политическите и социалните спорове, ако всичко се развива вътре в самата държава и нищо извън държавата, защото днес дори и един индивид не може да бъде възприет извън държавата, освен ако този същият не е някой дивак, който успява да отстоява своите лични права единствено в самотата и сред пустинните пясъци.

*„За промените в конституцията“,
12 май 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 173.*

Фашизмът успя да възвърне на държавата нейната върховна функция - отстояването на безусловната и нравствена значимост на фона на класовия партикуларизъм, както и този на различните категории; възвърна на държавното правителство, сведено до изпълнителен инструмент по време на изборителната асамблея, неговото достойнство на индивидуално държавно представителство и всеобхватната му имперска власт; успя да спаси администрацията от натиска на различните видове отцепничество и на различните интереси.

*„Една заповед“, 22 декември 1928 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 292.*

Неоспоримата заслуга на фашизма е, че успя да създаде у италианците усещането за държавност. Всичко онова, което направихме и което аз ви представих, се обезличава на фона на това, което направихме, след като

създадохме държавата. За фашизма държавата не е „нощен пазач“, който се занимава единствено с индивидуалната сигурност на гражданите: нито е организация с чисто материални цели, гарантираща донякъде благосъстояние и относителното мирно социално съществуване, защото в подобен случай предвид възможностите за тяхното реализиране, ще бъде достатъчен един административен съвет; не е дори и едно чисто политическо творение, без връзка с променящата се и сложна житейска действителност, както на отделните индивиди, така на различните народи. Държавата, така, както я разбира и прилага фашизмът, е един духовен и морален факт, защото конкретизира политическата, юридическата, икономическата организация на нацията; а същата тази организация в своето възникване и развитие представлява една духовна проява. Държавата е гарант за вътрешната и външна сигурност, но също съхранява и предава народния дух, такъв, какъвто той е формиран през векове, благодарение на езика, обичаите и вярата.

Държавата не е единствено настояще, но също така минало и преди всичко бъдеще. Именно държавата успява да надхвърли ограничените предели на индивидуалния живот и да представи имаментно присъщата съвест на нацията. Държавата е това, което в Италия обобщаваме и величаем в лицето на Савойската династия и в свещената августейша личност на краля.

формите, чрез които се проявява държавата се променят, но необходимостите остават. Именно държавата е тази, която възпитава у гражданите гражданските добродетели; прави ги отговорни за собствената им мисия; води ги към единство; съгласува техните интереси в името на справедливостта; предава от поколение на поколение завоеванията на човешката мисъл в областта на науката, на изкуството, на правото на човешката солидарност; направлява живота на хората от елементарния живот в племето към по-висши проявления на човешка мощ, каквото представлява империята; оставя живи през вековете имената на загиналите в името на нейната цялост или в името на подчинението пред законите; сочи като пример и препоръчва на бъдещите поколения пълководците, увеличили нейната територия или гениите, покрили името ѝ със слава.

Националните общности тръгват към упадък, когато угасва усещането за държавност и когато преобладават дисоциативните и центробежните тенденции от страна на отделни индивиди или групи.

„Реч произнесена пред петгодишната асамблея на режима“, 10 март 1929 г.,

S. e D., Vol. 7, p. 26-27.

Може би има хора, които си въобразяват още, че пред себе си имат агностичната демократично-либерална държава, тоест, своето рода дюшек,

върху който всеки може да се излегне на свой ред; напротив, те са изправени пред една държава, която осъзнава своята мисия и която представлява вървящия напред народ, една държава, която непрекъснато преобразява същия този народ, дори и в неговия физически облик. На този народ държавата трябва да каже велики слова, да му втълпи велики идеи и велики проблеми, а не да извършва единствено обичайната си административна дейност. За нея щяха да бъдат достатъчни дори и обикновените министри от онова обикновено време.

*„Доклад за договореностите в Латерано“,
14 май 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 105.*

Усещането за държавност вече се откроява в съзнанието на италианците, които разбират, че държавата представлява неизменната гаранция за тяхното единство и за тяхната независимост; че в бъдеще само държавата може да гарантира приемствеността на техния род и на тяхната история.

*„Обръщение за осмата годишнина“,
25 октомври 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 152.*

Фашистката държава, ако не е корпоративна, същата не е фашистка.

*„Реч за световната икономическа криза“,
1 октомври 1930 г., S. e D., vol. 7, p. 213-214.*

Фашистката революция беше немислима без определянето на статута на корпорациите, изработен през време на паметните, пламенни и възторжени заседания на Великия съвет през 1925-1926 г., постановен със закона от 3 април и успешно увенчан с Хартата на труда, защото една революция е нещо много по-сложно от създаването на едно силно правителство, което във всеки случай може да гарантира обществения ред.

Филистерското дребнобуржоазно разбиране за фашистката революция трябва да бъде отхвърлено като пародия и оскърбление. Да продължаваме да обсъждаме дали икономическата сфера влиза в държавата и дали принадлежи на държавата, - в най-добрия случай - просто е абсурдно и нереално. Не съществува нито една област от индивидуалния и колективния живот, която да може да бъде отделена от държавата; напротив всяка една отделна област се включва в държавата и живее, доколкото същата успява да се впише в държавата.

Още преди 1914 г. държавата навлезе в областта на икономиката, но от тогава до днес ни дели онзи незначителен инцидент, каквото представляваше Световната война, която носи вината за разтърсването на цялото човечество и на живота на народите във всичките различни негови аспекти - политически,

икономически и духовен. Никога, както досега, икономиката не е била обществено дело, дори деликатно политическо. Самите икономисти, които го създадоха, самите те поставиха в ковчега трупа на *homo oeconomicus*¹⁰⁰; чист и жив остана единствено интегралният човек, докато *икономическият* все повече придобиваше облика на един *социален* феномен в една определена историческа среда.

В цялост държавата, но по-специално фашистката, въздейства върху икономиката по един троен начин: като създава по-благоприятни общи условия за развитието на икономическите сили в страната; като подпомага здравите икономически сили, тогава когато те не успяват да поемат по течението, защото тяхното желание вече не съответства на целта; или когато, както при големите мелиорации, средствата на частната инициатива не са достатъчни за обхвата на начинанието; като оставя да загинат без вредна снизходителност лошо създадените и лошо ръководените организми.

В областта на политиката фашистката държава не желае да бъде обикновен нощен пазач, още по-малко от социална гледна точка желае да бъде само единствено своего рода милосърдна конгрегация.

Именно фашистката държава е тази, която по-директно навлезе в областта на *икономиката*, след като създаде дисциплина за конфликтите при колективните интереси, след като юридически призна професионалните групи и ги удостои с представителство на отделните социални съсловия. Тези пет години ясно доказаха добрите качества и полезността на системата. В Италия не се стигна до разпиляване на богатствата, което в останалите страни в резултат на класовата борба, под двойния натиск присъщ за работническата стачка или на локаута от страна на работодателите: и понеже Корпорацията като духовна тенденция и институция осъществява и е определена все повече да осъществява равновесието между противоположните интереси, въз основа на признаването на всеобщия интерес, без които е застрашен, както груповия, така и индивидуалния интерес.

„Стогодишнината на Държавния съвет“, 19 август 1931 г.,
S. e D., Vol. 7, 308-309.

Не се спирам върху задачите, които корпорацията има право да извършва в името на помирението и не виждам нищо обезпокоително в нейната съвещателна практика. Сега, всеки път, когато правителството трябва да вземе решение от известна важност, то призовава заинтересованите страни.

¹⁰⁰ Икономически човек - лат.

Ако в бъдеще всичко това стане задължително за определени въпроси, в същото аз не виждам нищо лошо, защото- то всичко онова, което успява да сближи гражданина с държавата, всичко това, което спомага за включването на гражданина в държавния механизъм е полезно за социалните и национални цели на фашизма.

Нашата държава не е една неограничена държава, още по-малко самовластна държава, далеч от хората и единствено въоръжена с неумолими закони, такива, каквито трябва да бъдат всички закони.

Нашата държава е ограничена, хуманна държава, което желае да бъде в съответствие с житейските реалности.

Дори самата бюрокрация днес не е, а и още по-малко за в бъдеще възнамерява да представлява своего рода диафрагма, между това, което са реалните и конкретните интереси и нужди на италианския народ¹⁰¹.

*„За корпоративната държава“, 14 ноември 1933 г.,
S. e D., Vol., 8, p. 269.*

Опорна точка на фашисткото учение е разбирането за държавата, за нейната същност, за нейните задачи, за нейните крайни цели. За фашизма държавата е пълен абсолют, в сравнение, с който индивидите и групите са относителни. Може да се мисли за индивиди и групи, доколкото те успяват да се включат в държавата. Либералната държава не ръководи делата, както и материалното и духовно развитие на общността, но се ограничава да отбелязва единствено резултатите; фашистката държава поема своята отговорност, има своята воля, поради което същата се нарича „етична държава“.

...Всеобщата икономическа и политическа еволюция от 1929 г. до днес още повече укрепи споменатите теоретични положения. Именно държавата е тази, която вече се откроява¹⁰². Единствено държавата може да разреши драматичните противоречия на капитализма. Това, което наричаме криза може да се разреши единствено от държавата, вътре в държавата. Къде са последователите на Gules Симон, които още от зората на либерализма тръбяха, че „държавата трябва да работи, за да стане излишна и за да подготви своето оттегляне“? А онези на Mac Culloch, които през втората половина на миналия век твърдяха, че държавата трябва да бъде овладяна, за да не управлява твърде много? Какво щеше да каже англичанинът Бентам пред непрекъснатото нарастващите изисквания за неизбежната държавна намеса в икономическите дела, съгласно който

¹⁰¹ Виж бел. 1 към осма глава.

¹⁰² Виж бел. 2 към осма глава.

индустрията би трябвало да иска от държавата единствено да я остави на мира; или германецът Хумболт, според който трябва да възприемаме като по-добра ленивата държава? Вярно е, че втората вълна на либералните икономисти беше по-малко крайна в сравнение с първата, а дори и самият Смит, макар и внимателно, отваряше дверите на държавната намеса в икономиката. Когато някой говори за либерализма, той говори за индивида, а когато някой говори за фашизма, той говори за държавата. Но фашистката държава е неповторима и представлява едно оригинално творение. Не е реакционна, а революционна, доколкото предварително успява да даде решение на определени всеобщи проблеми, които другаде в политическата област биват поставяни от фракционализма на различните партии, както и от парламентарното самовластие, от безотговорността на асамблеите, а в икономическата област биват повдигани от все по-многобройните и мощни синдикални функции, както сред работниците, така и сред индустриалците, от техните конфликти и техните споразумения; а в областта на морала от необходимостта от ред, дисциплина, покорство пред това, което представляват нравствените повели на Отечеството, фашизмът има нужда от силна, органична, но в същото време, опираща се върху една широка народна основа държава, фашистката държава си възвърна и икономическата сфера, благодарение на създадените от самата нея корпоративни, социални, образователни институции, а усещането за държавност получи огромно разпространение; в държавата са в обръщение всички политически, икономически, духовни сили на нацията, включени в съответните организации. Една държава, която се опира на милиони индивиди, които я признават, които я усещат, които са готови да ѝ служат не може да бъде тираничната държава на средновековния сеньор. Същата няма нищо общо с абсолютистичната държава преди и след 1789 г. Във фашистката държава личността не е обезличена, а по-скоро нейната роля нараства, по същия начин, по който един войник в своя полк не става по-слаб, а по-силен благодарение на броя на своите другари, фашистката държава организира нацията, но оставя достатъчно свободни полета за изява пред отделните индивиди; тя ограничава единствено излишната или вредната свобода, като запазва основите свободи. Онзи, който има правото да съди в тази област не може да бъде отделната личност, а единствено държавата.

*„Фашисткото учение“,
S. e D. Vol. 8, p. 84, p.86-87.*

Както в политиката, така и в икономиката вървим към нови форми на цивилизация. Държавата, като единствен и върховен изразител на потребностите на националната общност, засилва своите права и своя авторитет. Народът е тялото на държавата, а държавата е духът на народа. Съгласно разбирането на фашизма народът е държавата, а държавата е народът.

Партията и корпорациите са инструментите, посредством които се осъществява тази идентичност в държавата. Днес Партията е изключителен инструмент, но в същото това време и изключително фин капиляр, благодарение на който народът навлиза във всеобщия политически живот на държавата; Корпорацията е институцията, чрез която в икономическия живот на държавата навлизат дори и хората, до този момент, странящи и неорганизирани.

*„Синтез на режима“, 18 март 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 32-33.*

Бележки към глава VIII

1. В речта си за корпоративната държава от 13 януари 1934 г. Дучето се изразява по следния начин: [S. e D., Vol. 9, p. 22.]

„Налага се да си дадем сметка, че не е възможно да се мисли за каквато и да е организация на хората, без един минимум от бюрокрация.“

2. Виж и написаното от Дучето във „фашисткото учение“, [S. e D. Vol. 8, p. 71.]

„За фашиста всичко е в държавата и не съществува нищо хуманно или духовно, а още повече то няма никаква стойност извън държавата. В този смисъл фашизмът е тоталитарен, а фашистката държава като синтез и единство на всички видове ценности изразява, развива, укрепва целокупния живот на народа.

Извън държавата няма личности, нито групи (политически партии, сдружения, синдикати, класи). Именно поради това фашизмът е срещу социализма, който втвърдява исторически сложилото се движение на класовата борба и не признава държавното единство, която класите сливат в една единствена обща икономическа и нравствена действителност; поради същата тази причина той е и срещу класовото синдикално движение. Но в орбитата на регулиращата държава реалните изисквания, от които води началото си социалистическото и синдикалното движение, фашизмът иска тези същите да бъдат признавани и да бъдат зачитани в корпоративната система на договорените интереси в името на държавното единство.“

Част трета

Италия в името на цивилизацията

Глава IX

Криза на цивилизацията

Започна процесът на ликвидиране на старата Европа и вече трябва да приключи.

12 юли 1917 г.

Окончателно навлезнахме в един период, който можем да наречем преход от един вид цивилизация към друг. Идеологиите на деветнадесетия век вече рухват и не успяват да си намерят защитници.

10 август 1932 г.

Как се роди фашизмът, около който се повдигна толкова голяма врява в резултат на увлечение, на симпатии, на ненавист, на скрита злоба и неразбиране? Той не се роди единствено в моя ум или в моето сърце: не се роди и единствено след онова събрание, което проведохме през март 1919 г. в една малка зала в Милано. Роди се от дълбоката, вечна нужда на нашия арийски и средиземноморски род, който в един определен момент почувства застрашени своите основни екзистенциални права, последица от едно безразсъдство и от една митологична измислица, която днес вече се разбива на парчета в самото място на своето възникване¹⁰³.

„Реч в Болоня“, 3 април 1921 г., S. e D., Vol. 2, p. 156.

Социалистическата идея угасна не само в партията: угасна и като философия и като учение. Нужни са италианците и в общност западняците, за да продупчат с топлийките на своята логика гротескните пикочни мехури на интернационалния социализъм.

Това явление погледнато от историческа гледна точка, навярно, е една борба между Изтока и Запада: между прословутия, хаотичен, примирен Ориент (виж Русия) и нас, западния народ, които не се оставяме да бъдем твърде дълго

¹⁰³ Виж бел. 1 към девета глава.

ръководени от метафизичните фантазии, а жадуваме за конкретната, сурова действителност.

Не е възможно дълго време италианците да бъдат заблуждавани от азиатски учения, абсурдни и престъпни в своето практическо и реално прилагане. В това е смисълът на италианския фашизъм, който по същество се явява една реакция спрямо модното демократично увлечение, съгласно което всичко трябва да бъде сиво, посредствено, еднообразно, нивелиращо.

*„Реч в „Шеза“ в Милано, 4 октомври 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 334-335.*

Трябва да направим избор между мъглявите, лишени от живец, антиисторични теории и нашия мощен римски, латински дух, които си дава сметка за цялата действителност, който възприема живота като едно сражение, който е готов дори и да умре, когато го призовава идеята, когато зазвъни камбаната на историята!

*„Към народа на Катания“, 11 май 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 123.*

Именно защото сте твърде интелигентни, вие не можете да бъдете роби на суеверни и абсурдни формулировки. Вие знаете, че всеки един отделен век оставя своя отпечатък; че онова, което е било подходящо преди сто години, днес не подхожда, защото дори самите цели са различни.

*„За почестите към Пасколи“,
21 септември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 269.*

За нас италианците е важно да си припомним, че без идеите за процъфтяването на свободата и независимостта, които се появиха на бял свят след великата отпускаща кървава клапа, отприщена от Наполеон, вероятно нямаше да успеем да открием основните ферменти, за да осъществим след това независимостта на Отечеството. Следователно, допускам, че през първата половина на деветнадесети век либерализмът е бил движеща идея; но не и днес, защото обстоятелствата по време, място, народ са коренно различни.

Една друга движеща идея в името на отстояването на социалистическите идеи, също е в упадък. От всичко онова, което помпозно беше наричано научен социализъм, останаха единствено отломките; отломки в резултат на едно чудовищно схващане, театрално и гротескно за едно общество, разделено на две непримирими класи: отломки в резултата на една все по-нарастваща мизерия и съсредоточаването на капитала, доколкото ние самите сме очевидци на един

напълно неблагоприятно развитие; в крайна сметка погром е и идеята за един напълно нов процес на социален палингенезис¹⁰⁴.

След това имахме и един опит: руският опит, който се превърна в надгробния камък, поставен върху отломките на това учение. Озовахме се пред идеи, които изчерпаха своята движеща сила; казвам още по-ясно пред израждането на тези идеи, които фашизмът успя да отрече, едва след като успя да ги преодолее.

*„Третата годишнина от похода към Рим
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 161-162.*

Ние олицетворяваме пред света един нов принцип, ние показваме категоричната, крайна антитеза на целия останал демократичен свят, на плутократията, на масонството в света, нека да го кажем с една дума, на демократичните принципи от 1789 г.¹⁰⁵

*„Ако напредна, последвайте ме...
7 април 1926 г. S. e D., Vol. 5, p. 311.*

Както изглежда ние се явяваме изразители на една нова политическа система; ние сме носителите на един нов вид цивилизация, а този вид цивилизация има за своя отправна точка здравите крайъгълни, основни камъни за останалите човешки общества.

*„Към народа на Перуджа“, 5 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 424.*

Най-голямата, безчовечна, изтънчена измама, която се извършва днес в ущърб на народите е експлоатирането на безсмъртните принципи.

*Реч във Флоренция, 17 май 1930 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 205.*

Привикналото да долавя не само грохота на бурята ухо, но и приглушения шум на подземните движения успява да долови, че нещо скърца; че много връзки са разхлабени; че някои от традиционните и основни ценности са уронени, например, зачитането на живота, на семейството, на чуждата собственост; че недоверието в утрешния ден ни кара да теоретизираме *carpe diem*¹⁰⁶ и отчаянието,

¹⁰⁴ Повторно раждане; т.е. поява на повторно и т.н. повтарящи се белези - от гръцки.

¹⁰⁵ Виж бел. 2 към девета глава.

¹⁰⁶ Грабни мига - от латински.

от една страна, избива в скъперничество, а от друга в прахосничество. Ако към това прибавите и останалите признаци, които в резултат на една не случайна аналогия, ни напомнят за случилото се през епохите на упадък на различните цивилизации, признаци, които се откриват в жестокостта и в многократното повторение на някои престъпления, в следствие на глупостта и честотността в някои съревнования, вие ще предусетите, че не само някои определени страни от живота на нашата цивилизация са изложени на опасност, но че в общност цивилизацията на бялата раса може да бъде дезинтегрирана, отслабена в безцелно безредие, в мизерия без бъдеще.

*„Да се осмелим!“, Il Popolo d'Italia,
12 януари 1932 г., S. e D., Vol. 8, 10-11.*

Световната криза не може да бъде излекувана, ако бъде оставена на безотговорността. Това ще бъде много лесно! Не се лекува с наркотици; а може да бъде излекувана с радикални мерки, които най-напред трябва да бъдат приложени в областта на политиката, защото политиката управлява и винаги ще управлява икономиката; защото единствено в областта на политиката, след като бъдат прочистени облаците, които бавно и застрашително се появяват на световния хоризонт, хората отново ще започнат да вярват на самите себе си, в своя живот, в своята съдба, защото поне за три четвърти от тях не всичко е в резултат от тяхната апатия и тяхната воля.

*„Лекции за действителността“, Il Popolo d'Italia,
12 май 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 48*

Възприехме вече деветнадесетия век като век на социализма, на либерализма, на демокрацията, но не е казано, че и двадесетият век трябва да продължи да бъде век на социализма, на либерализма, на демокрацията. Политическите учения си отиват, народите остават. Можем да се помислим, че нашият век е векът на силата, векът на десницата, векът на фашизма; ако деветнадесетият век беше векът на индивида (либерализъм означава индивидуализъм може да се мисли, че настоящият е век на колектива, следователно век на държавността.

„Фашисткото учение“, S. e D. Vol. 8, p.83-88.

Всички, онези, които възнамеряват да разрешат кризата с чудотворни мерки са далеч от правилния път. Това или е една циклична криза в системата и ще бъде преодоляна; или е една присъща за системата криза, но в този случай стоим пред прехода от една към друга цивилизация.

„Първа реч за десетата годишнина“,

Навлезнахме в разгара на един усилен период, който можем да наречем преход от един вид към друг вид цивилизация. Идеологиите на деветнадесетия век вече рухват и не успяват да си намерят защитници.

...Навред звучи призив към младите сили; нацията, която изпревари времето, която е цяло десетилетие пред останалите държави, е именно Италия. Нищо не ни позволява да си помислим, нито ни дава повод да си помислим, че младите, превърнали се в ръководна класа във фашистките държави - е други думи в авторитарните, унитарните, тоталитарните ще смутят мира: можем да предвидим, че те самите ще го гарантират пред света. Следователно, не съществува нищо по-интересно и драматично от този заник на една цивилизация, която след много грешки, дисперсии и кланета остави своите дълбоки следи: не съществува нищо друго по-знаменателно, по-примамващо от зарите на една нова цивилизация.

„Между две цивилизации“, 22 август 1932 г.,
S. e D., Vol. 8, p. 230, 232.

Припомнете си, че на 16 октомври през десетата година пред хилядите йерарси, събрани в Рим на площад „Венеция“ в чест на десетата годишнина, аз попитах: дали тази криза, сграбчила ни здраво от четири години, на която вече от един месец насам наброяваме и петата годишнина, е една криза вътре в системата или е присъща на системата?

Сериозен въпрос, въпрос на който не можеше да бъде даден един незабавен отговор.

За да се отговори е необходимо да помислим, дълго да мислим и да се обосновем.

Днес отговарям: кризата навлезе дотолкова дълбоко в системата, че се превърна в една криза на системата.

Тя вече не представлява една травма, а е една конституционална болест.

Днес можем да твърдим, че надмогнахме капиталистическия начина на производство, а заедно е него и теорията за икономическия либерализъм, който го възвеличаваше и защитаваше.

...Според нас е налице една особена криза, която твърде много ни засяга в качеството ни на италианци и европейци. Налице е една европейска криза,

типично европейска.

Европа вече не е континентът, който направлява човешката цивилизация. Именно тази драматична констатация трябва да направят пред себе си и пред останалите, хората, които са длъжни да мислят.

*„За корпоративната държава“, 14 ноември 1933г.,
S. e D., Vol. 8, p. 258-259.*

От едно типично италианско явление от 1929 г. до днес фашизмът се превърна в едно универсално явление. Но трябва да отличаваме негативния от позитивния аспект в това явление. Негативната страна е отстраняването на всички надживени положения в учението, отстраняването на тези, които бяха дори враждебни на фашизма; положителният аспект е процесът на възстановяване: интересуват ни единствено тези, които възприемат положителните аспекти на фашизма, с други думи тези, които след като са разрушавали, успяват да изграждат. Относно негативната страна на това явление е достатъчно да се огледаме край себе си, за да се убедим, че принципите на изминалия век са мъртви. Те дадоха всичко онова, което можеше да дадат. Без възражение приемаме, че и те са имали период на ползотворност и величие. Но той премина. Тези, които се опитват да спрат историята, да блокират нейния ход или да плуват срещу течението са загубени.

Политическите сили на миналия век вече се изчерпаха - демокрация, социализъм, либерализъм, масонство. Опитът показва, че те вече не успяват да кажат нещо на новите поколения. Неясните коалиции на интересите, в които често се преплитат икономическите и политическите интереси, както и отчаяните опити, макар и плахи на онези, които живееха благодарение на нас, не ще успеят да предотвратят неизбежното. Вървим към нови форми на цивилизацията, както в политиката, така и в икономиката.

*„Синтез на режима“, 18 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 32-33.*

Нека заявим отново, че пред съвестта на европейските народи се поставя една ужасна алтернатива: те трябва да постигнат поне в минимална степен политическо единство, икономическо сътрудничество, морално разбирателство, иначе съдбата на Европа е безвъзвратно белязана.

*„Към народа на Венеция“, 26 юни 1934 г.,
S. e D. Vol. 9. p. 101.*

Това е именно епохата, през която трябва да сме горди, че живеем и се

борим. Това е именно епохата, през която народът, на фона на неприятелските сили, преценява своите възможности за издръжливост и за победа.

*Обръщение за тринадесетата годишнина от
Похода към Рим, 28 октомври 1935 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 226.*

Ние, о реакционери, от всички страни, истинските и автентични реакционери от всички страни, след като балсамирахме миналото, именно ние сме предвестниците на бъдещето.

Ние не водим към екстремни последици, почти антихуманни, капиталистическата цивилизация, най-вече от гледна точка на механиката; ние създаваме един нов синтез и благодарение на фашизма откриваме пътя на хуманната, истинска цивилизация¹⁰⁷.

*„Реч в Милано“, 1 ноември 1936 г.,
S. e D., Vol. 10, p. 208.*

Бележки към глава IX

1. По въпроса припомняме казаното от Мусолини през февруари 1922 г. [M. Sarfatti, op. cit., p. 247]

„Демократичната война в името на превъзходството, тази, която в името на нациите и класите трябваше да реализира безсмъртните принципи, войната за демокрацията в края на краищата ни въвежда във века на антидемократията. „Всички“ е прилагателно, типично за демокрацията: това е думата, която изпълни деветнадесетия век. Време е да се каже: „малцина, но избрани“. В ход е едно класическо обновление. Животът отново се обръща към индивида. Революцията е именно в тази реакция. Революция, в името на спасението, защото предотвратява очаквания предстоящ жалък край на Европа, ако демокрацията продължаваше да буйства. Благодарение на безбройни признаци можем да определим този век не като продължение, а като противоположност на миналия.“

2. М. Сарфати [op. cit., p. 246-247] разказва че, един ден, обладан от присъщия си язвителен хумор, Дучето възкликнал: „1789 г. трябва да я излапаме като барбун ала ливорнезе.“

¹⁰⁷ Виж бел. 3 към девета глава.

3. В статията озаглавена „Европа и фашизмът“ от 6 октомври 1937 г. в „Il Popolo d'Italia“, приписвана на Дучето, можем да прочетем:

„Очевидно е, че онези, които в настоящия момент олицетворяват консерватизма и реакцията - капитализъм, демокрация, парламентаризъм, социализъм, комунизъм, либерализъм и известен колебаещ се католицизъм, с който някой ден ще си уредим сметките съобразно нашия маниер, - те всичките са срещу нас, които представляваме двадесетия век, защото гореспоменатите са представители на деветнадесетия.“

Глава X

Основни познания на фашисткото учение

А/ Необходимост от и възникване на учението

Не трябва да вярвате, че всичко това е резултат от съображения с конюнктурен характер. Не! В основата му стои една система, едно учение, една идея.

28 октомври 1925 г.

Учението е необходимо за оживяването на практическите ориентири в ежеднезната дейност.

26 май 1929 г.

Сега пред заплахата от смъртно наказание или още по-лошо пред самоубийство италианският фашизъм трябва да си осигури един „теоретичен сборник“. Няма да съществуват, не трябва да съществуват ризите на чудовището Нес¹⁰⁸, които да ни обвързват с вечността, защото утрешният ден е тайнствен и неочакван, но трябва да се състави една насочваща вечна норма за нашата ежедневна политическа и индивидуална дейност.

Самият аз, след като ги наложих, аз ще бъда първият, който трябва да признае, че нашите скромни програмни страници на документите - теоретичните и практическите ориентири на фашизма - трябва да бъдат преразгледани, коригирани, разширени, доказани, защото тук таме претърпяха разрушителното въздействие на времето. Вярвам, че основна същност ще остане завинаги в неговите постулати, които в продължение на цели две години ни служиха като сигнал за сбор на отрядите на италианския фашизъм; но въпреки че водим началото си именно от това първично ядро, време е да пристъпим към един следващ етап - по-обстойното изработване на самата програма.

С особена страст всички фашисти в Италия трябва да съдействат на това жизнено дело, особено в онези райони, където с договор или без договор се достигна до едно мирно съжителство на две антагонистични движения.

Лозунгът е твърде сериозен: но аз бих искал в рамките на двата месеца, които ни делят от Националния сбор да създадем философията на италианския фашизъм. Милано със своята първа Школа за пропаганда и култура също

¹⁰⁸ От гръцката митология.

допринася за спомената цел.

Не става въпрос единствено да подготвим основните програмни положения, върху които здраво да се опре организирането на партията, в която неминуемо трябва да се влее фашисткото движение; но също така става въпрос да бъде опровергана глупавата тълпа, според която във фашизма има единствено насилници, а не както е в действителност, загрижени и размишляващи хора.

Тази нова насока на фашистката дейност не ощетява - сигурен съм в това - онзи великолепен дух и войнствен темперамент, присъща характеристика на фашизма. Да въоръжим ума с теории и здравите убеждения не означава да се обезоръжи, а да се укрепи, да се направи още по-осъзнато действието. Най-добрите войници винаги са се сражавали, след като основно са опознавали каузата, фашизмът може и трябва да вземе за девиз двете думи на Мацини: мисъл и действие.

*„Писмо до М. Бианки“, 27 август 1921 г.,
по повод откриването на Школата
за фашистка пропаганда и култура в Милано
В: Messaggi e proclami. Milano,
1929, p. 39. S. e D., Vol. 8, p. 89.*

Този политически процес се подпомага и от едно развитие на философията: ако е вярно, че за един цял век материята беше поставена на пиедестала, то днес духа заема нейното място. Следователно има отказ от всички присъщи проявления на демократичния дух: лекомислието, импровизацията, отсъствието на индивидуалната отговорност, възхвалата на числеността и на онази загадъчна божественост, която наричаме *народ*. Всички творения на духа - като се започне от религиозните се поставят на преден план, защото никой вече не смее да стои на позициите на онзи антиклерикализъм, който в продължение на много десетилетия представляваше за западния свят едно предпочитано демократично занимание.

Когато казваме, че Бог се завръща, искаме да потвърдим, че се възстановяват духовните ценности.

*„Накъде върви света“. Gerarchia, февруари 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 264.*

Освен това ни казват: „Вие нямате свое учение“. Добре, но аз твърдя, че не съществува друго движение с по-солидно и определено учение от самото фашистко учение. Пред нашия дух се изпречват конкретни истини и реалности, които са: държавата, която трябва да бъде силна; правителството, което трябва да се отбранява и да защитава нацията от всички възможни дезинтегриращи го атаки; класово сътрудничество; почитане на религията; издигане на всички национални сили. Това е едно учение взето от живота, а не учение на смъртта.

Срещу това какво предлагат противниците ни? Нищо: единствено мизерия. В действителност в областта на философията те са изостанали с петдесет години. Все още си водят бележки за измислиците на позитивистите; казах измислици, защото така, както не съществува по-опасен човек от пацифиста, така също не съществува по-опасен идеолог от позитивиста. На тях не им е познат целия този процес на духовно обновление на младото поколение¹⁰⁹. Какво учение ни предлага социализмът?

*„Пет години след Сан Сеполкро“, 24 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 76.*

Фашистите трябва установят взаимни контакти, да направят така, че дейността им да се превърне и в една теоретична дейност, в една духовна и мисловна дейност. В теоретичния смисъл на думата Конгресът не успя да дефинира определени теории, но разпръсна твърде плодоносни семена, които със сигурност ще бъдат осмислени от всеки от нас.

На този конгрес сред фашистите се откриха оратори и най-вече мислители, но според нашите противници те всичките са неграмотни.

Играта на опозицията се състои именно в отрицанието на каквато и да е мисловна мощ на фашистите. И тъй като през последните пет години трябваше да похабяваме силите си в действия от военен порядък, както и в отрядите, следователно, ако изключим направените напоследък опити със списанията, ние наистина никога не се сме посвещавали на цялостното разглеждане на определени проблеми.

...Фашизмът не е само действие, но и мисъл; при това той днес трябва да смени своето бойно поле, все повече трябва да усъвършенстваме нашите мисловни способности, нашите полемични способности и да сме готови не само за стремителна атака, но и за ирония и сарказъм, както правя понякога в моите речи.

*„Синтез на политическата борба“, 7 август 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 243.*

Онзи, който стои на преден или на втори план, в по-голяма или в по-малка степен той именно е главният герой в политическите и драматичните действия, но този същият не винаги е най-подходящият да обоснове философията на самите действия.

„Възхвала към грегариите“, Gerarchia. февруари 1925 г.,

¹⁰⁹ Виж. бел. 1 към десета глава.

Не трябва да вярвате, че всичко това е в резултат от съображения с конюнктурен характер. Не! В основата му стои една система, едно учение, една идея.

*„За третата годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, 160-161.*

Преди да затворим нашето учение в обемистите томовете, ние го изживяхме като пламенна и действена страст на целия италиански народ и в името на това учение загинаха хиляди фашисти през наложилата се и кървава епоха на гражданската борба.

*„Към народа на Реджо Емилия “ 30 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 455.*

В името на възстановяването на великото духовно равновесие на народите трябва да съществуват и „мъдри и добри хора“, които над враждата на противоположните интереси трябва да припомнят вечните истини, без които борбата на хората помежду им, на всички срещу всички ще приключи в един див хаос и в залеза на цялата цивилизация.

*„Луиджи Луиати“, 30 март 1927 г.,
S. e D., Vol. 6, p. 17.*

Аз мисля, че предстои велик разцвет на духа. Живеем в един период на преход, живеем в един период, през който поради временни обстоятелства сме затруднени от проблеми от емпирично материален характер. Борбата за живот днес има стипчив вкус, но и въобще понякога характерът на съвременната цивилизация е такъв, че в известен смисъл може донякъде да оправдае песимизма на онези, които тръбят за упадък на човешкия дух. Но аз не им вярвам. Аз вярвам, че след известно време ще имаме една велика философия, една велика поезия, едно велико изкуство. Материалите за тях се подготвят именно сега, докато ние говорим.

Все пак е очевидно, че днес трябва да създаваме философия, благодарение на съвременния живот. Кулите от слонова кост рухнаха сред вълнението и грохота на нашите градове.

...Учението служи да се оживят практическите ориентири на всекидневната

практика¹¹⁰.

*„Пред Конгреса на философите“, 26 май 1929 г.,
S. e D., Vol. 7, 123-124, 125.*

Когато през далечния вече март на 1919 г. от страниците на „Il Popolo d'Italia“ аз призовах в Милано останалите живи привърженици на интервенцията и които взеха участие в нея, тези, които ме последваха от самото създаване на фашите на революционната дейност, проведена през януари 1915 г., тогава в моето сърце нямаше никакъв специален теоретичен план. Аз прилагах опита си от едно единствено преживяно учение: социалистическото през периода от 1903-1904 г. до зимата на 1914 г.: почти едно десетилетие. Опит на член на партия и на ръководител, но без опит в теоретизирането. Дори и през онзи период моето учение беше теория на действието. След 1905 г. вече не съществуваше еднозначно социалистическо учение, всеобщо възприемано, за социализма, защото оглавявано от Бернщайн в Германия се оформи ревизионистичното движение, а срещу него в люлката на колебаещите се тенденции се оформи и едно дясно революционно движение, което в Италия не успя да надмогне фразите, докато за руския социализъм същото представляваше една прелюдия към болшеvizма. Реформизъм, революционни действия, центризм, дори и ехото от тази терминология вече заглъхна, докато във великата река на фашизма ще откриете жалоните, които насочваха от Сорел, Pugu, Lagardelle от Mouvement Socialiste, както и на кохортите на италианските синдикалисти, които през периода 1904-1914 г. внесоха нотка на новост в социалистическите италиански среди, вече изтощени и упоени с хлороформ от Джолити, благодарение на „Свободни страници“ на Оливети, „Вълчицата“ на Орано, и „Социално бъдеще“ на Енрико Леоне.

Когато през 1919 г. войната свърши учението за социализма беше вече мъртво: съществуваше единствено като скрита злоба, все още имаше една единствена възможност, по-специално в Италия, с други думи репресии срещу пожелалите войната и които трябваше да я *изкупят*. „Il Popolo d'Italia“ носеше като подзаглавие „ежедневник за бойци и производители“. Думата *производители* вече беше проява на една нова насоченост в самия начин на мислене, фашизмът не беше държан във властта на едно учение, предварително изработено върху масичка: роди го нуждата от действие и беше действено; не беше партия, а през първите две години антипартия и движение. Името, което дадох на организацията определи и неговите основни белези. При все това, ако някой препрочете от пожълтелите вече листове от онова време отчета от учредителния сбор на италианските бойни фаши той няма да открие учение, а една серия наброски, предварителни намеци, които освободени от неизбежната

¹¹⁰ Виж. бел. 2 към десета глава.

плява на конюнктурата, можеха след няколко години да се развият в една серия от теоретични положения, които и направиха от фашизма сам по себе си едно политическо учение, в сравнение с всички предишни и съвременни. „Буржоазията се лъже, ако в наше лице - говорех аз тогава - се надява да намери гръмоотводи Ние трябва да се насочим към труда...Ние искаме да създадем на работническата класи способности за управление, но също така и да ги убедим, че не е лесно да се придвижва напред една индустрия или една търговия...Ще се борим срещу техническата и духовна изостаналост...При възможност за смяна на режима ние не трябваше да бъдем малодушни. Трябва да се затичаме; ако режимът паднеше ние трябваше да бъдем тези, които да заемат неговото място. Полага ни се правото на наследство, защото гласнахме страната във войната и я доведохме до победата. Настоящото политическо представителство не ни е достатъчно, защото искаме директно представителство на отделните интереси...Може да се възрази срещу тази програма, защото тя ни връща към корпорациите. Няма значение!.. Поради това бих искал тази Асамблея от икономическа гледна точка да се съгласи да отстоява националния синдикализъм...”

Не е странно, че на площад Сан Сеполкро още през първия ден прозвуча думата *корпорация*, която в хода на революцията има своето значение като едно от законодателните и социални творения за основите на режима?

Годините, които предшестваха похода към Рим бяха години, през които необходимостта от действие не даваха възможност за изследвания и цялостното разработване на учението. Водехме сражения в градовете и в селата. Осъждахме, но онова, което беше по-свещено и важно - умирахме. Знаехме как да умираме. Учението - красиво и завършено, подредено в глави и параграфи и гарнирано с различни писания - можеше и да не присъства, можеше да бъде заменено от нещо по-решително: вярата. Въпреки това, всеки може да си спомни, благодарение на книгите, статиите, гласуването по време на конгресите, повече или по- малко важните речи, онзи, който умее да изследва и подбира ще може да открие, че основите на учението бяха поставени именно през времето, когато битката бушуваше. Това са годините, през които фашистката мисъл започна да се въоръжава, да се усъвършенства, да се ориентира към една своя организация. Проблемите на отделната личност и на държавата; проблемите за властта и за свободата; политическите и социалните проблеми, но най-вече националните; борбата срещу либералните, демократичните, социалистическите, масонските, народните учения беше водена едновременно с „наказателните експедиции“. Но понеже нямаше *система* противниците недобросъвестно отрекоха, възможността фашизмът да има едно свое учение, но когато същото това учение започна да се оформя, в началото, макар и объркано от гледна точка на яростното и догматично отрицание, което е присъщо за всички идеи, когато те правят първите си стъпки, а след това от позитивната позиция на съзиданието, която

успя да открие през последвалите 1926 г., 1927 г. и 1928 г. в името на създаването на законите и на институциите на режима.

Днес фашизмът е ясно обособен не само като режим, но и като учение. Тази дума може да се тълкува в смисъл, че днес след като фашизмът упражнява своята критика върху самия себе си и върху останалите, следователно той вече има своя определена гледна точка, отправна точка, а следователно отношение към всички проблеми, които предвид дадените обстоятелства и разбирания притесняват народите по света.

...Напълно логично е едно ново учение да използва все още виталните елементи на останалите учения. Нито едно учение не възниква като нещо напълно ново, сияйно, досега не чувано. Нито едно учение не може да се похвали с една пълна *оригиналност*. Исторически то се свързва не само с предхождащите го, но и с бъдещите учения.

...Всяко едно учение се стреми да насочва дейността на хората към една определена цел; но човешката дейност въздейства също върху учението, променя го, адаптира го към новите потребности или го отхвърля. Следователно учението трябва да съумее да се съхрани, не трябва да се превръща в словесно упражнение, а да има приложение в живота. В това се състоят прагматичните жили на фашизма, неговата воля за мощ, желанието му да съществува, отношението му спрямо проявите на *насилие* и неговото значение.

„Фашисткото учение“,
S. e D. Vol. 8, p. 74-77, 83, 84.

Аз откривам достойнството на нациите в техния принос в името на културата и на човечеството¹¹¹.

„Фашисткото учение“,
S. e D. Vol. 8, p. 91, в бележка.

Б/ Действие и мистика: същност на учението

Фашизмът ни предлага един начин да разберем живота!

31 декември 1923 г.

Двата тринома: власт, ред, справедливост, както и да вярваме, да се подчиняваме, да се сражаваме, се явяват евангелие за фашистките поколения,

¹¹¹ Виж бел. 3 към десета глава.

които трябва да бъдат непреклонно упорити.

7 октомври 1934 г.

Масите са скалата, мината е волята¹¹². Мината вдига във въздуха скалата. Вложете челичена воля, целенасочена и непреклонна срещу една маса и ще успеете да разрушите масата.

„Да се осмелим!“, от *Il Popolo d'Italia*, 13 юни 1918 г.
S. e D., Vol. 1, p. 325.;

Какво представлява *моралът*, чието присъствие или отсъствие помага да се спечели или загуби битка? *Моралът* се състои в осъзнаването на личната отговорност, в доброволното подчинение пред самите себе си, в това никога да се отказваме от жертвата, дори и от върховната. *Моралът* също така е нагласа за избор между две възможности: между тази да се откажеш или да не изоставиш своето място: например, между тази да се спасиш или да отхвърлиш спасението, за да не отстъпиш.

Когато *моралът* диктува на войниците непрекъснато да предпочитат да полагат минимални усилия, минимално да рискуват, това е белег, че *моралът* е нисък. Тогава на помощ идва Капорето. Защото когато *моралът* е висок и те се заклеват в самите себе си и в името на Отечеството или в „отвъд не може да преминете!“ именно тогава всичките вражески приготовления не успяват да ги победят, защото духът е овладян и управлява материята¹¹³.

„*Моралът*“, *Il Popolo d'Italia*, 18 юни 1918г.,
S. e D., Vol. 1, p. 331-332.

Да плуваме по море за нас означава да се сражаваме. Срещу останалите и срещу самите себе си¹¹⁴. Нашата борба с по-неблагодарна, но е по-красива, защото ни принуждава да разчитаме единствено на нашите собствени сили.

„Да се завърнем към отделния индивид. Ще подкрепим всичко онова, което величае, превъзнася личността, дава ѝ по-голяма свобода, по-добро благосъстояние, по-голям размах в живота; ще се сражаваме срещу всичко онова, което угнетява, потиска, убива личността.

„Необходимо е да плаваме по море“, *Il Popolo d'Italia*,

¹¹² Виж бел. 4 към десета глава.

¹¹³ Виж бел. 5 към десета глава.

¹¹⁴ Виж бел. 6 към десета глава.

1 януари 1920 г., S. e D., Vol. 2, p. 53-54.

Нашата философска и политическа позиция е един строг контрол, една обмислена дисциплина, разбираана като установяване на един определен синтез и състояние на равновесие, което ни позволява да изплаваме от бурното море на световната криза.

„Кратка прелюдия“, 25 януари 1925 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 236.

Ние ще следваме политиката на необходимата строгост. Ще започнем от самите себе си. Единствено така ще успеем да я приложим и върху другите.

„Реплика към депутатите“, 17 ноември 1922 г.,
S. e D. Vol. 3. p. 22.

Необходимо е в нашия дух да изградим едно усещане в името на абсолютната строгост.

„Отговор на министъра на финансите“,
7 март 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 82.

Който говори за фашизъм най-напред казва красота, казва смелост, казва отговорност, говори за хора готови да дадат всичко и да не пожелаят нищо, след като на карта са заложени интересите на Отечеството.

„Първата годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1923 г. S. e D., Vol. 3, p. 229.

Да се откажем от борбата означава да се откажем от живота, а това е невъзможно¹¹⁵.

„Първите основи на корпоративната държава“,
20 декември 1923 г., S. e II, Vol. 3, p. 290.

Нашата непримиримост не е формална, тя е състанциална; и никога няма да се откажем от тази присъща ни непримиримост, която аз мога да нарека стратегическа¹¹⁶.

„Пред Асамблеята на Национал-фашистката партия“,

¹¹⁵ Виж бел. 7 към десета глава.

¹¹⁶ Виж бел. 8 към десета глава.

28 януари 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 45.

И преди всичко пълна лична незаинтересованост, дори до пълно себеотрицание.

„Не можеш да се върнеш назад!“, 22 юли 1924 г.,
S. e D., vol. 4, p. 223.

Всеки човек е способен да плава в спокойното море, когато ветровете надуват платната, когато няма вълни и циклони. Красиво, велико, искам да кажа героично е, ако успееш да плаваш, тогава когато бушува бурята. Един немски философ беше казал: „живей рисковано“. Искане ми се това да бъде лозунгът на италианския фашизъм: „Да живеем рисковано.“ Кое означава да сме готови на всичко, на всякакъв вид жертви, на всякакви опасности, за всякакъв вид дейност, именно когато става въпрос за отбраната на Отечеството и на фашизма¹¹⁷.

Да живееш опасно, 2 август 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 229.

Днес фашизмът е партия, той е милиция, той е корпорация. Но не е достатъчно: трябва да се превърне в начин на живот! Трябва да има и типични италианци от времето на фашизма, така, както имаме с присъщите им изключителни отличителни белези, италианци от епохата на Възраждането и италианци от римската епоха. Единствено, след като създадем един нов начин на живот, с други думи пример как да се живее, ние ще успеем да се подпишем върху страниците на историята, а не единствено в хрониките. Но какво представлява този начин на живот? Преди всичко смелост, неустрашимост, любов към риска, отвращение от пълненето на търбусите и миротворството, винаги да сме готови да рискуваме в личния и в колективния живот, да отстраняваме всичко онова, което е застояло; максимална искреност във взаимоотношенията, директни разговори на четири очи, а не анонимни и подли слухове, през всеки един час на денонощието да изпитваме гордост, че сме италианци, дисциплина в труда, уважение пред властта.

„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, 116-117.

Тактиката остава непроменена: сурова и религиозна непримиримост. фашизмът трябва да води италианците не към едно формално и маниерно единение, а към едно житейски осмислено единение¹¹⁸.

„Реч в Асти“, 24 септември 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 130.

¹¹⁷ Виж бел. 9 към десета глава.

¹¹⁸ Виж отново бел. 8 към десета глава.

Да се обединим в една единствена мисъл, в една единствена вяра: в нашата вяра, на която трябва да служим с пълната си непримиримост, защото ако понякога се е случвало предадените ни от поколенията вери да се изродят, то раждащата се нова вяра задължително трябва да бъде нетърпима и нетолерантна.

*„Реч във Верчели“, 28 септември 1925 г.,
S. e D. Vol. 5, p. 137.*

Най-добрите фашисти... мълчаливо се подчиняват и работят дисциплинирано.

...Ние казваме: преди всичко са задълженията, а след това правата.

*„Фашистки синдикализъм“, 23 октомври 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, 149-150.*

Животът не означава нищо, когато са изложени на риск върховните интереси на Отечеството.

...Подчинението и дисциплината трябва да бъдат основните качества на черноризците.

*„За третата годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 158.*

Според мен да се живее означава нещо друго: според мен животът е борба, риск, упоритост.

*„Закон за колективните трудови договори“
11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, 239.*

Животът е едно непрекъснато изпитание, а понякога екзаминаторите са хора, но често пъти това са делата със своята желязна наложителност, както и неочакваната съдба.

*„Устройството на армията“, 29 януари 1926 г.,
S. e D., Vol. 45 p. 257-258.*

За нас фашистите животът е непрекъснато, продължаващо сражение, които ние възприемаме напълно непринудено, с голяма смелост, с потребната неустрашимост.

*„Седмата годишнина на фашиите във „Вила Глори“,
28 март 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 298.*

В историята нищо не може да бъде постигнато без усилие, без жертви, без кръв.

*„Пред авангардистите за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 444.*

Великият лозунг, който фашизмът даде на италианците е следният: не съществуват права, ако преди това не са изпълнени задълженията¹¹⁹.

*„Към народа на Реджио Елилия “
30 октомври 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 455.*

Както винаги и сега духът е лост за осъществяването на великите дела: нищо не може да се постигне без подходяща морална атмосфера, подхранваща ентусиазма, страстта, всеотдайността, саможертвата; великите проекти, великите начинания, дори и самото законодателство остават мъртви букви върху масичката, ако не ги оживява мощното вдъхновение на някакъв идеал.

*„Пред Конгреса на фашистките синдикати“,
7 май 1928 г., S. e D. Vol. 6. p. 166.*

Самите вие усещате, че вашата сила, вашето достойнство, вашият авторитет се крият именно в това ваше одобрение и всеотдайност.

...Верните на нашето учение фашисти не искат, не желаят да търсят привилегии. Те се чувстват привилегировани граждани, единствено и доколкото имат задължението да бъдат най-добрите граждани, носители на най-сериозното чувство за отговорност и дълг, най-първите граждани, когато става въпрос за труд, дисциплина, саможертва¹²⁰.

*„Реч пред великия рапорт на фашизма“,
14 септември 1915 г. S. e D., Vol. 1, p. 142-143.*

Ние подготвихме нашата младеж, за да дадем сили на расата и да и създадем навици за Safe control, в смисъл на отговорност и дисциплина.

„Послание към американския народ“,

¹¹⁹ Виж бел. 10 към десета глава.

¹²⁰ Виж бел. 11 към десета глава.

Фашизмът налага духа на нетърпимост към пацифизма и в живота на отделната личност. Достойният девиз на членовете на отрядите „не ми пука“, написан върху превръзката на една рана е не само стоическа, но и философска постъпка, както и начало на едно учение, което не е единствено политическо: това е възпитанието, което насочва към битката, към възприемането на риска, който тя води след себе си; това е нов стил в живота на италианците. Както фашистът приема, обича живота, така той отхвърля като подлост самоубийството; възприема живота като дълг, издигане, завоевание; животът, който трябва да бъде възвишен и осмислен: изживян сам за себе си, но най-вече ви името на близките и далечните, на съвременниците и идващите след нас¹²¹.

...Сега и завинаги фашизмът ще продължи да вярва в ненарушимостта на клетвите и в героизма, с други думи в действията, над които не може да се въздейства с никаква икономическа мотивация.

...Фашизмът отхвърля разбирането за икономическото *щастие*, което може да бъде осъществено по социалистически или почти от само себе си в един определен момент от самото икономическо развитие с осигуряването максималното благосъстояние за всички, фашизмът отрича разбирането за възможното материалистическо *щастие* и го оставя на икономистите от първата половина на XVIII век; с други думи отхвърля уравнението благосъстояние=щастие, което би могло да превърне хората в животни, мислещи за едно единствено нещо: да са нахранени и угоени, следователно до чистия и обикновен вегетативен начин на живот¹²².

...Ето ни пак отново пред същността на фашистката философия. Когато наскоро един финландски философ ме помоли с една фраза да му определя смисъла и значението на фашизма, аз написах на немски: „Ние сме срещу комфортния живот.“¹²³

„Фашисткото учение“,
S. e D. Vol. 8, p. 77, 78, 99 в бележка.

Той беше предтеча и най-съвършеното въплъщение на новия италианец¹²⁴, за когото титлата, името, миналото, традицията имаха единствено стойност,

¹²¹ Виж бел. 12 към десета глава.

¹²² Виж бел. 13 към десета глава.

¹²³ Виж бел. 14 към десета глава.

¹²⁴ Виж бел. 15 към десета глава.

доколкото бяха стимул за изпълнението на по-сериозните задължения и за разкриването на по-висшите добродетели.

...Той заслужаваше титлата *герой* в най-широкия и дълбок смисъл на този термин. Презиращ удобствата, почивката, несъстоятелните неща, и на така наречените понякога неизбежни светски задължения, той обичаше риска с неговите неизвестности, опасността с нейните изкушения, самотата с нейното мълчание, които именно поставят човека в контакт със същественото и вечното.

Собствения си живот той успя да превърне в една непрекъсната, строга милиция, а в мирните и във военните дела предпочете суровия климат пред изнежения. Мълчалив, както човек преживял много неща и осъзнал много неща, избягващ шума и почестите, както и привилегированите личности, които не съумяват дори да се спрат за малко, за да оберат лаврите на славата; именно защото една потайна, необузdana воля винаги ги тласка да вървят все по-напред.

„Херцогът на Аbruци“, 20 март 1933 г.,
S. e D., Vol. 8, p. 159-160.

Той беше добър. Тази негова добродетел у него беше вродена. Добър, но това не означава слаб, защото добротата отлично може да се съчетае с най-възвишената душевна сила, с напълно твърдото изпълнение на личния дълг. Добротата не е единствено въпрос на темперамент, но и на възпитание. Същата тази, още повече през зрелите години на човека, е резултат от едно разбиране за света, разбиране, благодарение на което отделните мигове на оптимизъм преодоляват песимизма, защото добротата не може да бъде скептична, трябва да бъде вярваща.

...Да сме добри означава да правим добро, без шумни фанфари и без надежда за отплатата, дори и в отсъствието. Да останем *добри* през целия си живот: с това може да се прецени истинското измерение на душевното величие. Да останем добри, въпреки всичко, въпреки измамата, на която е подложено неизмеримото ни доверие от страна на измамниците, въпреки неблагодарността и забравата, въпреки цинизма на професионалистите: ето това е върхът на моралното усъвършенстване, който малцина успяват да достигат и върху който малцина успяват да задържат. *Добрият* никога не си задава въпроса „заслужава ли си усилията“. Той смята, че усилията винаги си заслужават. Да се подпомогне нещастник, дори и когато същият не заслужава; да избършеш една сълаза, дори и нечистата; да облекчиш мизерията; да дадеш надежда в тъгата; утеха в смъртта, всичко това означава, че не си чужд на човеколюбието, а съпричастен с него - част от неговата плът и кръв: означава да си изтъкаваш невидимите, но мощни нишки на травмираща симпатия, която овръзва духовете и ги прави подобри.

*„Животът на Арналдо “ В: Scritti e Discorsi di Arnaldo.
Mussolini. Ed. Hoelpi. Vol. 1, p. 195-196.*

В/ Разбирането за дисциплината

Правото да ръководиш останалите можеш да го постигнеш единствено, ако си успял да се подчиниш, благодарение на смирената, но свещена смирена гордост.

20 септември 1922

Ако имам нещо да ви кажа, това е следното: време е да наложим една желязна дисциплина над всяка една отделна личност и над тълпите, защото социалното обновление има своето значение, на което ние не сме противници и има значение решението на всеки отделен дом. Всички сме заедно докато се говори за преобразувания, но напротив, когато трябва да се скочи в неизвестното, тогава казваме „там е дълбоко!“ Ще кажем, че вие можете да преминете, но ще преминете през нашите тела; защото най-напред трябва да преодолеете нашата съпротива.

*„Реч в Триест“, 20 септември 1920 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 97.*

Нашият поход налага индивидуален контрол над всеки един поотделно, на всички налага ред и дисциплина.

...Ние искаме да установим именно една здрава национална дисциплина, защото смятаме, че без тази дисциплина Италия не може да се превърне в онази средиземноморска и световна нация, каквато я виждаме в нашите мечти. А онези, които ще ни порицаят, че маршируваме като немците, трябва да се замислят, че не ние подражаваме на германците, а те са тези, които подражаваха и продължават да подражават на римляните, според тях ние се завръщаме към нашия произход, завръщаме се към нашия римски стил, латински и средиземноморски.

...Нашата армия се отличава със своята страст и доброволна дисциплина: тя се отличава най-вече, защото се възприема не като охрана на някоя партия или на някоя фракция, а единствено като национална охрана. Отличава ни най-вече любовта, която питаем към Италия, към Италия - предадена ни и представена ни благодарение на нейната история, на нейната цивилизация, но също така и представена ни като географски и човешки състав.

„Реч в Болоня“, 3 април 1921 г.,

Достигахме до една друга тема: дисциплината. Аз съм за строгата дисциплина. Ако е възможно трябва да наложим желязна дисциплина на самите себе си, защото иначе не бихме имали правото да я налагаме на нацията. И единствено, благодарение на една всеобща национална дисциплина, Италия ще успее да се почувства единна с останалите нации. Трябва да приемем дисциплината. Ако не я приемем, трябва бъде наложена. Ние отхвърляме демократичната догма, съгласно която вечно трябва да продължаваме с разговори, с молби и с мъмрене, носещи повече или по-малко либерален характер. В един определен момент, от гледна точка на един насилнически и управленски акт, дисциплината трябва да придобие определена форма. Следователно, изисквам и не говоря единствено на бойците от района на Фриули, които позволете ми да кажа, са отлични заради умереността и скромността, строгостта и сериозността на своя живот, но говоря и на фашистите от цяла Италия, които ако трябва да имат една своя догма, тази същата трябва да носи едно определено име: *дисциплина*! Правото да ръководиш останалите можеш да го постигнеш единствено, ако си успял да се подчиниш, благодарение на смирената, но свещена смирена гордост. Единствено, ако успееш да изпиташ това тревожно чувство, ще съумееш да го наложиш над другите. Не и преди това. фашистите от цяла Италия трябва да си дадат ясна сметка за това усещане. Не трябва да тълкуват дисциплината като призив от един административен лозунг или като страхопочитание пред ръководителите, които успяват да всеят страх пред бунта на едно стадо. Не и това, защото ние не сме ръководители, както всички останали и в действителност нашите сили не трябва да бъдат наричани стадо. Ние сме една милиция, но и именно, защото си осигурихме това формирование, трябва да направим и от самата дисциплина една върховна опора в името на нашия живот и на нашите действия.

*„Реч в Удине“, 20 септември 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 309-310.*

Ние няма да се представяме като спасители на човешкия род и не обещаваме най-доброто за италианците. Напротив, може би именно ние ще наложим на италианците една по-сурова дисциплина и жертви.

*„Реч в „Шеза“ в Милано“, 4 октомври 1922 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 332.*

В областта на вътрешната политика директивите може да бъдат обобщени със следните думи: икономии, труд, дисциплина.

Нарастването на авторитета на една нация в света е пропорционален на

дисциплината, доказателствата, за която се получават вътре в нея.

*„Първа президентска реч“, 16 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 14-15.*

Вие сами определите личната си дисциплина: мълчалива, действена и всеотдайна. Самите прилагателни най-добре определят разбирането за дисциплината. Дисциплината, която не трябва да има външни, а единствено духовни измерения; която не се проявява единствено в парадността, но е изява на чувството, което вдъхновява живота, не само при велики събития, но и ежедневно.

*„Към инвалидите на Рим“, 22 октомври 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 211.*

Ние не сме амбициозни, а още по-малко суетни, и никога не възприемаме позата на безпогрешни; просто ние сме хора, които работят, наложили на самите себе си една дисциплина, и следователно именно затова имаме правото да я наложим и на непокорните.

*„Към народа на Торино“, 24 октомври 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 214.*

Смъртта е „върховното доказателство за дисциплината“.

*„Първата годишнина от похода към Рим“,
28 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 227.*

Когато ще говорим за дисциплината ще ни се наложи да въведем един относителен критерий, макар че с всички сили ще се стремим към абсолютния.

*„Нова година“, 3 януари 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 9.*

Да си наложим най-строгата дисциплина. Все още живеем в бурни времена. Вече съзираме пристанището и е сигурно, че корабът е правилно насочен, за да успеем да го достигнем. Но е необходимо всички да си дадат сметка, веднъж и завинаги, че е трябва да подчинят индивидуалните си интереси пред тези на нацията. Защото всички сме част от нацията. Когато нацията е миролюбива, еднородна, трудолюбива, просперираща и богата, очевидно, всички, които са част от нея ще постигнат благосъстоянието.

„Земеделски корпоративизъм“,

21 февруари 1924 г., S. e D., vol. 4, p. 56.

Той доказва истинската, разумната, свещената дисциплина, която се състоеше в подчинение пред онова, което не ни се нравеше, когато се изискваше жертва.

„Никола Бонсервици“, 31 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 83.

Трябва да се освободим не само от безделниците, от използвачите, от насилниците; но цялата партия трябва да се обедини в името на една по-строга дисциплина, не толкова формална, по-жива, по-активна, не толкова лесна в името на външните прояви, чието повторение уморява, а те самите се превръщат в превзетости.

Дори и необходимата непримиримост трябва да бъде интелигентна.

„Не можеш да се върнеш назад!“,
22 юли 1924 г., S. e D., vol. 4, p. 221.

Не може да достигнем до могъщество без дисциплината, без интелигентното, рационално, ежедневно сътрудничество между отделните сили, така че нацията да се прояви тук и пред света, отвъд моретата и океаните като една единствена строена, солидна, спокойна и мълчалива армия, която войнствено, ежедневно, по римски марширува и не се спира преди да постигне целта си.

„За почестите към Пасколи“, 21 септември 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 269.

Всеки народ, за да достигне до могъщество има нужда от дисциплина. Могъществото е резултат от съгласуваните усилия на отделния гражданин, който усеща, че на своето място и готов да изпълни своя дълг.

„Фашисткото правителство и нацията“,
4 октомври 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 294.

Твърде много говорим за дисциплината. Непрекъснато повтаряме думата дисциплина, докато дисциплината е нещо лесно, но ако тя случайно наложи политическа или лична жертва, тогава се пораждат болезнената чувствителност, оттеглянето, а понякога и най-черното предателство. Мерената дисциплина не познава, напротив, отхвърля парадирането с неговите смешни, безплодни, а сега вече и досадни несъгласия, които продължават, докато трае глупавия шум в

хрониките и клюката във враждебната преса.

Твоето е дисциплина, Де Веки. Ти отиде там, където ти казах да отидеш. Ти пое отговорността, която ти поверих. В Рим и в Сомалия. В Италия и извън нея. Днес, както и вчера. Утре, както и днес. Така трябва да се служи на фашизма. Така трябва да се служи на нацията. Това е примерът, който трябва да дадем на народа, чиито дълбоки маси от три години ни представят една обикновена, но горда картина на дисциплината, както и цялата нация, както цялото фашистко движение, въпреки повтарящите се от време на време огорчения на разочарованите, на суетните, на слабоумните.

*„Завръщането на Де Веки“, 12 февруари 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 18-19.*

Фашистката дисциплина наистина има религиозен аспект.

*„Възхвала към грегариите“, Gerarchia, февруари 1925 г.,
S. e IX, Vol. 5, p. 29.*

Нашата сила е в подчинението, по-специално, в приемането на дисциплината, когато тя ни е неприятна, защото, ако тя е лека всички доброволно се приспособяват към нея.

*„Жената и вотът“ 15 май 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 54.*

Лозунгът може да бъде само един: *дисциплина*. Дисциплина вътре в страната, за да можем да представим пред света гранитния блок на единната национална воля.

*„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 118.*

Изминалият век беше векът на нашата независимост. Настоящият век трябва да бъде векът на нашето могъщество. Могъщество във всички области, от материалната до духовната. Кой е магическият ключ, който може да разтвори дверите на могъществото? Дисциплинираната воля?^{*125}

*„За третата годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 163.*

¹²⁵ Виж бел. 16 към десета глава.

Дисциплината не трябва да бъде формална от долу догоре, а преобладаваща, типично религиозна, с други думи абсолютна.

*„Основни познания по история“, Gerarchia,
октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 181.*

Дисциплина. Трябва да се разберем: дисциплината не може да бъде единствено формална, тя трябва да бъде нещо основно. С други думи, не може да сме дисциплинирани единствено, когато това е лесно или когато ни е удобно, защото това не е истинската дисциплина. Преди всичко трябва да сме дисциплинирани, когато самата дисциплина ни налага жертви и отрицание. Това е истинската дисциплина, фашистката дисциплина.

...Следователно, строга дисциплина, която проличава от горе до долу и от долу нагоре. Една проверена, основна, дълбоко морална дисциплина.

*„Ако напредна, последвайте ме...“,
7 април 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 309.*

Когато говоря за дисциплина възнамерявам да говоря за съвкупността от нравствени качества, които трябва да представят основната характеристика на италианския офицер.

*„Реч пред италианските офицери“,
7 юли 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 359.*

Защо днес, когато налагаме нашата дисциплина народът я приема? Защото усеща, разбира, че тази дисциплина не е породена от някакъв мой личен каприз, а е резултат от една дълбока необходимост.

*„Към народа на Рим за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, 450-451.*

Г/ Идеята за свободата

Без ред и без дисциплина свободата означава безнравственост и катастрофа.

24 октомври 1923 г.

Свободата не е право: тя е задължение. Тя не е дар: тя е завоевание; не е равенство: тя е привилегия.

24 март 1924 г.

Ако в света има държава, в която свободата да се смесва с разюздаността, където свободата е неприкосновено достояние на всеки отделен гражданин, тази страна е Италия.

*„Реч в Триест“, 20 септември 1920 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 97.*

Нацията разбира, че ние я олицетворяваме. Със сигурност ние не можем да обещаем дървото на свободата по обществените площади: не можем да дадем свобода на онези, които биха се възползвали от нея, за да ни убиват. В това именно се състои глупостта на либералната държава: тя дава свобода на всички, дори и на онези, които биха си послужили с нея за да я свалят. Ние няма да дадем такава свобода. Дори ако искането на една подобна свобода бъде обвито в старата, избеляла харта на безсмъртните принципи.

*„Реч в „Шеза“ в Милано“, 4 октомври 1922 г.
S. e D., Vol. 2, p. 333.*

Ако някой твърди, че за да бъдем свършени трябва да върнем свободата на няколкостотин безсъвестни, фанатици, негодйи, свобода, за да опропастват четиридесет милиона италианци, аз енергично отказвам да дам тази свобода.

...Според мен националната дисциплина вече не е само една дума, според мен законът вече не е едно похабено оръжие, според мен свободата не трябва да се изражда в своеволие, освен това дори не възнамерявам да бъда арбитър в схватката между онези, които обичат, работят и са готови да се жертват в името на нацията и онези, които са готови да направят обратното.

*„Реплика към сенаторите“, 27 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol. 3. p. 32.*

Свободата не е цел; тя е средство. Именно защото е средство тя трябва да бъде контролирана и направлявана.

...Сега вече е обществена истина, защото догматизмът не може да затвори очите на хората, защото те може би са уморени от свободата. Превърнаха я в оргия. Свободата, днес, не е непорочната и строга девица, в името, на която воюваха и загиваха поколенията през първата половина на миналия век. За неустрашимата, неспокойна и сурова младост, която се появява в утринния здрач на новата история има други думи, които ѝ въздействат с по-голямо очарование, а те са: ред, йерархия, дисциплина.

*„Сила и съгласие“, Gerarchia, март 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, 78-79.*

Но какво представлява свободата? Съществува ли свободата? По същество тя е една философско-морална категория. Има ли свобода: свободата никога не е съществувала!

...Свободата, господа, не трябва да се превръща в своеволие. Това, което се иска е своеволие, но аз никога не ще го допусна!

*„Избирателната реформа“, 15 юли 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 196, 201.*

Без ред и без дисциплина свободата означава безнравственост и катастрофа.

*„Към народа на Торино“, 24 октомври 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 214.*

Ако под свобода трябва да разбираме преустановяването на ежедневния, спокоен трудов ритъм на нацията, ако под свобода трябва да разбираме правото да се плюе върху символите на религията, Отецеството и държавата, е добре, аз като ръководител на Правителството и като ръководител на фашизма, заявявам, че никога няма да съществува подобна свобода.

*„Първата годишнина от похода към Рим“,
28 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 225.*

Е, господа, аз с моята жестока логика идвам, за да спукам напълнения с въздух балон на цялата опозиция: свободата.

Ние гледаме тази богиня в лицето и искаме да я опознаем с нейните отличителни черти.

Разбирането за свободата не може да бъде абсолютно, защото в живота няма нищо абсолютно. Свободата не е право: тя е задължение.

Тя не е дар: тя е завоевание; не е равенство: тя е привилегия. С течение на времето разбирането за свободата се променя. Една е свободата в мирно време, но същата във време на война вече не е свобода. Една е свободата, когато сме богати, и която не можем да си позволим през годините на мизерия. Налице е борбата, великата борба между държавата и индивида, между централизиращата държава и индивида, който се опитва да се измъкне, защото ако отделният индивид бъде оставена сама на себе си, индивида който не е светец

или герой, същият отказва да плаща данъци, отказва да се подчинява пред законите или да тръгне на война. Ще продължавате ли да преследвате своите пагубни химери, след като държавата, както вчера, така и днес продължава да води битка на живот и смърт? Аз казвам не!

За каква свобода говорим? Най-доброто доказателство за свободата в една страна е, когато се позволява да се води кампания в името на свободата. В истинските тиранични държави, които ние познаваме, там, не е позволено дори и в книгите да се говори за свободата.

*„Пет години след Сан Сеполкро“,
24 март 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 77-78.*

Ти знаеш, че когато свободата не е закрияна от реда тя се превръща в свободия, в хаос. Ти знаеш, че нациите не могат да бъдат управлявани без желязна мощ и стоманена воля. Но този управленски стил, който е личният ми стил и за който достойно поемам цялата отговорност, не ни пречи да отидем при народа, да се насочим към народа, работещ и страдащ, без да смущава обществения ред, към народа, който е гранитната основа, върху която се изгражда величието на всяка една нация, да се насочим към този народ, без да го заблуждаваме, а да му казваме чистата истина с братско сърце.

*„Към народа на Палермо“, 5 май 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 118.*

Сега, нека да оставим настрана дискусиите за свободата. Все още не е направено определение на понятието свобода и вероятно никога няма да бъде направено. Вие самите не постигате съгласие, когато става въпрос за свободата, защото очевидно комунистическата свобода няма нищо общо с демократическата: дори комунистите правят опит да признаят (и го правят твърде добре, а то ни носи изгода и ние се възползваме), че това са теории от 1789 г. и че революцията от 1789 г. се е развила успешно за своето време, но не е казано, че тя трябва да представлява едно вечно евангелие за живота на народите.

*„В отговор на речта на Короната“,
7 юни 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 161.*

Когато чета, че се иска абсолютна свобода, аз се питам дали живеем в един свят на разумни хора.

Има един исторически факт, че цялата история на цивилизацията, от пещерния до цивилизования човек или до представящия се за цивилизован, е едно постепенно ограничаване на свободата.

На събраните в градовете или в съвременните нации хора им се налага непрекъснато да ограничават своята свобода, включая и тази на движение. Произволно е понятието за абсолютната свобода. В действителността тя не съществува.

„Фашисткото правителство и нацията“,
4 октомври 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 291.

Онзи ден имах възможност да почета Анатол Франс с прочитането на една от неговите книги: „Таис“. В тази книга неговият толкова буден дух говори посредством стария префект на римската флота Луций Аврелий Кота.

Очевидно говори самият Анатол Франс, когато казва: „Не отричам, че свободата е върховно благо за всеки народ; но все по-ясно и все по-силно се убеждавам, че само едно силно правителство може да я гарантира на гражданите. Дългият ми опит ми показва, че народът е потиснат, когато властта е слаба. Всеки един, както и най-голямата част от ректорите¹²⁶, съдействащи за отслабването на правителството, извършва престъпление, заслужаващо нашето презрение!“

...Ние вече не се самозалъгваме с думата *свобода*. Знаем какво означава думата свобода! В годините на войната свободата съсипваше армията в гръб.

...Също така ние изпитахме следвоенната свобода, когато аз лично, без да се хваля, защитих генерал Грациани, който беше наречен разстрелваният генерал! Знам какво може да представлява утрешната свобода, и какво е днешната, защото онзи ден в Женева в присъствието на всички представители на властта забраниха на един професор - баща на геройски загинал във войната - да произнесе встъпителната реч при откриването на академичната година. И знам какво може да представлява утрешната свобода, защото вие ще успеете да разберете, дори и благодарение на легалните форми, че един път завинаги тя би могла да бъде освободена от някои наши противници.

„Вътрешната политика пред Сената“,
5 декември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 418-419, 422-423.

Свободата на нацията не трябва да се смесва с индивидуалната свобода.

„Десетилетието от намесата“, 24 май 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 83.

¹²⁶ Управител, ръководител; кормчия на кораб - от латински.

От три години и от петнадесет дни фашисткото правителство ви дава конкретни и ежедневни доказателства за твърдата си решимост да посрещне и разреши основните проблеми, които от десетилетия и от векове измъчват живота на италианския народ. Проблеми, свързани със свободата, господата, но с истинската свобода, а не с метафизичната, абсолютната свобода; не с либералната свобода, в крайна сметка, с тази която не съществува върху лицето на земята и никога няма да съществува.

...Фашисткото правителство възвърна на италианския народ основните свободи, които бяха компрометирани или загубени: правото на труд, на собственост, на движение, да се почита открито Господа, да се възхвалява победата и наложените от нея жертви, да осъзнаваш сам сее си собствената си съдба, да се усещаш част от един силен народ, а не обикновен сателит в името на чуждата алчност и демагогия.

Истинската национална свобода е тази, която фашизмът даде и гарантира на италианския народ, всичко останало е фалшива литература и безочлива измама на лишени от власт и отхвърлени от живота в блясъка на тяхното безсилие емигранти.

Вие, италиански земеделци, които благодарение на своя труд знаете доколко неумолими са законите на вселената, вие сте най-подходящи да разберете моята реч.

*„За битката за зърното“, 30 юли 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 123-124.*

Господа, днес ние направихме нещо в повече. Дадохме една съществена и основна свобода на италианския народ: свободата да общува директно с нашите братя и с останалите народи.

*„Между Италия и Южна Америка“,
12 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 146.*

Италианският печат е най-свободният в света. Другаде вестниците са под разпорежданията на плутократическите групи, на партиите, на отделни личности; другаде са сведени до мизерната покупко-продажба на провокиращи известия, чийто непрекъснато повтарящ се прочит приключва със създаването на своего рода изумително натоварване на публиката, със симптоми на атония и имбецилност; другаде вестниците вече са съсредоточени в ръцете на малцинство, което възприема вестника като истинска индустрия, подобно на металургичната и кожарската.

Италианската журналистика е свободна, защото обслужва само една единствена кауза и един режим; тя е свободна, защото в рамките на законите на режима може да упражнява и упражнява функции на контрол, критика, придвижва напред.

*„Журналистиката като призвание“,
10 октомври 1928 г., S. e D., Vol. 6, p.250-251.*

Ние сме първите, които противно на демократично-либералния индивидуализъм потвърдихме, че индивидът не може да съществува, без да се е впише в държавата и без да се подчини на държавните необходиминости, а доколкото цивилизацията постепенно придобива все по-комплексни форми, съответно индивидуалната свобода намалява все повече.

Свободата, за която говорят демокрациите е само една вербална илюзия, предлагана през определени интервали от време на наивниците. Отвъд Алпите вече се надигат гласове отхвърлящи известния трином¹²⁷ от 1789 г. Лансира се тринома, който за фашисткия режим не е единствено формула, а действителност: власт, ред, справедливост. Този трином е съдбовен резултат от съвременната цивилизация, управлявана от труда и от машината.

Ние, реакционери? Не: предтечи, предвестници, създатели на тези нови форми в политически и в социалния живот, които явно и друг път са изпробвани под друга форма, дори и в страните, които представляват надживените вече идеали на изминалия век.

Фашизмът е единственото ново нещо, което видяхме през тридесетте години на нашия век в политическата и в социалната област.

Ето защо така напрегнато въздейства върху душите на младите, като формира техния характер, като ги прави упорити и дисциплинирани наблюдатели.

Чуждестранните наблюдатели отбелязват, че италианският народ говори по-малко, по-малко жестикулира и изглежда обладан от една единствена воля: това е политиката на фашизма, която учи, че за да станем велики съгласно философската максима за свръхчовека „трябва да се радваме на дългото подчинение, насочено към една цел.“

*„Пред великия рапорт на фашизма“,
14 септември 1929 г., S. e D., Vol.7, p. 147-148.*

¹²⁷ Свобода, равенство, братство.

В нашата държава на индивида не му липсва свободата. Той я притежава в по-голяма степен от самоизолирания се човек: той е част от държавата именно защото тя го покровителства. А изолираният се човек остава незащитен¹²⁸.

*„Фашисткото учение”,
S. e D., Vol. 8, p. 94, в бележка.*

Д/ фашизъм и религия

Онзи, който възприема религиозната политика на фашисткия режим като чисто опортюнистични съображения, той не съумява да разбере, че фашизмът, освен система за управление, преди всичко е и система на мислене.

Из „фашисткото учение“

Фашизмът не проповядва и не е последовател на антиклерикализма.

...Всички ние, които от петнадесетата до двадесет и петата си годишнина се вдъхновявахме от произведенията на Кардучи¹²⁹ мразехме онази „стара кървава ватиканска вълчица“, за която Кардучи говореше, струва ми се в одата „Към Ферара“; бяхме чували да се говори за един „мрачен в тайнството понтифекс“, чиято противоположност беше един поет „жрец на истински свещеното - бард на бъдещето“; бяхме чували да се говори за една „окъпана от Тибъра девственица с черни коси“, готова да посочи „разрухата на позора без име“ на поклонник, въпреки рисковете запътил се към Сан Пиетро.

Това е безкрайно прекрасно, когато се отнася към литературата, но днес на нас фашистите, твърде извисени, освободени от предразсъдъците души всичко ни изглежда някак си анахронистично¹³⁰.

...Тук потвърждавам, че днес католицизмът представлява латинската и имперската традиция на Рим.

„Според Mommsen, ако преди двадесет и пет или тридесет години човек не можеше да остане в Рим, без да получи усещането за някаква вселенска идея, аз смятам и твърдя, че единствената вселенска идея, която днес съществува е тази, която се разпространява от Ватикана.

¹²⁸ Виж бел. 17 към десета глава.

¹²⁹ 1835-1907 г., носител на Нобеловата награда за литература през 1906 г.

¹³⁰ Виж бел. 18 към десета глава - 317 стр.

...Разпространението на католицизма по света, нарастването му до четиристотин милиона души, които от всички краища на света гледат към Рим е полза и гордост за нас италианците.

*„Първата реч пред Камерата“, 21 юни 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 184-185-186.*

Трябва да наложим уважение към всяка една различна вяра, защото за фашизма религиозният акт принадлежи на отделната индивидуална съвест. Католицизмът може да бъде използван за националната експанзия.

*„Реч за Августеума“, 9 ноември 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 205.*

Фашизмът уважава религията; не е безбожен, не анти-християнски, не е против католицизма. Рядко на фашистко погребение се извършва така наречения граждански обред. Няма съмнение, че фашизмът за разлика от Народната партия е значително по-благосклонен към католицизма. Религиозността на италианските селяни е типично италианска.

...Войната възстанови религиозните ценности. Едно движение, подобно на фашисткото, уважаващо религията и налагащо и на своите собствени прояви религиозен характер, предизвиква прилив на симпатия в душите на земеделците, които никога не са допускали да бъдат подмамвани от щедрите атеистични обещания на така наречените либерални мислители, обикалящи селата с цел пропаганда.

*„Фашизмът и земеделците“, Gerarchia,
24 май 1922 г., S. e D., Vol. 2, p. 288-289.*

Вече казахме, че няма да засегнем единия от пиластрите на националното общество: Църквата. Е, добре ние не засегнахме нито подценихме религията, която е священо наследство на народите. Напротив, дори повдигнахме нейния авторитет.

*„Първата годишнина от похода към Рим“,
28 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 224.*

Необходимо е да станем по-добри, необходимо е всички италианци да се чувстват като предани войни на своя пост, пред своя дълг. Спокойният, редовен, интелигентен труд трябва да стане основна норма в живота на всички добри италиански граждани. Трябва да уважаваме законите и традициите, всичко онова, което олицетворява духовността и лежи в основите на живота на един

народ. Ако преди малко аз влязох в храма и се поклоних пред олтара, не го направих, за да покажа една чисто формална почит към държавната религия, направих го от лично убеждение, защото смятам, че един народ не може да бъде велик и мощен, да осъзнава своите съдбини, ако той не е близо до религията и не я възприема като един от основните елементи на своя личен и частен живот. Ако сега, вие ме слушате ще успеете да съобразите своите деяния с тези думи, ще се убедите, че на Отечеството трябва да служим преди всичко мълчаливо, в смирение и дисциплина, без велики фрази, но с неуморен и ежедневен труд.

*„За „Площада на победата“ във Виченца“,
23 септември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 277. 307*

Сега вече трябва да можем да правим разлика между законите: има закони с морален характер, които в действителност не могат да бъдат променяни; да се разберем, според мен десетте библейски заповеди, тези на Мойсей, в това отношение са окончателни в тази област; но съществуват закони, които се отнасят до икономиката, които засягат живота на народите, които се отнасят до отношенията между отделните лица, групите и различните колективи на народите, които не може да бъдат нито вечни, нито неизменни, нито перфектни.

*„Закон за колективните трудови договори“,
11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 232.*

Когато се замислям над съдбата на Италия, когато се замислям над съдбата на Рим, когато се замислям над преживените от вас исторически превратности, на мен ми се налага в целия низ от събития да проследя безпогрешната ръка на Провидението, безпогрешната ръка на Божественото.

*„Пет дни в Триполитания“, 15 април 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 322.*

Несъмнено науката си поставя крайни цели; несъмнено науката, след изучаването на явленията задъхано се опитва да си обясни тяхната същност. Моето смирено мнение е следното: не смятам, че науката ще съумее да обясни същността на явленията, следователно завинаги ще остане една загадъчна област, една затворена стена. Върху тази стена човешкият дух трябва да изпише една единствена дума: „Бог“¹³¹. Следователно, според мен не може да съществува противоречие между науката и вярата. Това са полемики от преди двадесет или тридесет години; но аз смятам, че нашите поколения успяха да надраснат всичко това. Науката има своята област, тази на духа. Някой беше казал: за какво може да ми послужи световната философия, ако не успее ме учи да понасям злото?

¹³¹ Виж бел. 19 към десета глава.

Има един запазен периметър, не толкова за изследване, а за осмисляне на върховния смисъл на живота. Следователно, науката тръгва от опита, но в крайна сметка достига до философията, а според мен единствено философията може да осветли науката и да я изведе до универсална идея.

*„Пред Конгреса на науките“, 31 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 464.*

Италия има изключителната привилегия, поради която трябва да сме горди, защото е единствената европейска нация, която е седалище на една универсална религия. Тази религия се зароди в Палестина, но в Рим стана католическа.

...Никой не може и да си помисли да отрече моралния характер на фашистката държава, защото аз бих се срамувал да говоря от тази трибуна, ако не мислех, че олицетворявам моралната и духовна сила на нацията. Какво би представлявала държавата, ако нямаше своя дух, своя морал, което именно придава силата на нейните закони и благодарение на които тя успява да накара гражданите да се подчиняват? Какво би представлявала държавата? Нещо незначително, защото тогава гражданите биха имали правото да се бунтуват или да не я зачитат, фашистката държава напълно отстоява своя етичен характер: тя е католическа, но тя е и фашистка, най-вече изключително, основно фашистка. Католицизмът я интегрира и ние го заявяваме открито, за да не си помисли някой, че от философска или метафизична гледна точка може да изопачи нещата¹³².

*„Доклад пред Камерата за договореностите в
Латерано“, 14 май 1929 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 34, 104-105.*

Искат да ви накарат да повярвате, че поради опортюнизъм слушаме литургия, в което се крие някакъв залог: Париж; а в нашия случай Рим. При това един тържествен залог! Но без никакъв опортюнизъм, защото ние не чакахме договореностите в Латерано, за да водим нашата религиозна политика. Тя е определена още от 1922 г.; дори и от 1921 г.! Виж моята реч от юни пред Камерата на депутатите.

*„Реч пред Сената за договореностите в Латерано“,
25 май 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 34, p. 119.*

Онзи, който възприема религиозната политика на фашисткия режим като

¹³² Виж бел. 20 към десета глава.

съображения като чисто опортюнистични съображения от чист опортюнизм, той не съумява да разбере, че фашизмът, освен система за управление, преди всичко е и система на мислене¹³³.

...Фашистката държава изобщо не остава равнодушна към религиозните прояви и в частност към онази позитивна религия, каквото представлява италианския католицизъм. Държавата няма своя теология, но притежава своя морал. Във фашистката държава религията се възприема като едно от най-дълбоките проявления на духа; следователно не само е почитана, но защитавана и покровителствана. Фашистката държава не създава своя Бог, така както в определени моменти в крайните си делириуми за Конвента е възнамерявал да направи Робеспьер; нито напразно се опитва да го изтръгне от сърцата, както прави болшевизма; фашизмът почита Бога на аскетите, на светците, на героите, но също и Бога, такъв, какъвто е възприет и пред когото се моли чистото и първично сърце на народа.

„Фашисткото учение“, S. e D. Vol. 8, p. 70, 87.

Една от великите сили на народа е неговото религиозно единство. Ако бъде компрометирано или дори само нарушено това ще представлява едно престъпление в обида на нацията.

*„Синтез на режима“, 18 март 1924 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 39.*

Събитието от 11 февруари 1929 г. е грандиозно, защото затвърди мира между църквата и държавата. Това беше проблем, който от шестдесет години тежеше върху съвестта на народа, фашизмът го разреши. Всички онези, които даваха своите мрачни предсказания за бъдещето са огорчени и унижени. От изключително значение за живота на една нация е самият факт, че в съзнанието на отделната личност и в общото колективно съзнание на нацията вече съществува помирение между държавата и Църквата.

*„Маслиненото дърво и щикове“,
24 октомври 1936 г., S. e D., Vol. 9, p. 181-182.*

¹³³ Виж бел. 21 към десета глава.

Бележки към глава X

1. Виж също „Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г.[S. eD. Vol. 5, p. 111.]

Сега ще ви направя едно признание, което ще ви изпълни с ужас. Аз се вълнувам преди да предприема нещо. Не съм прочел дори и една страница от Бенедето Кроче. Това ви говори за онова, което аз мисля за един фашизъм, който е културализиран германската Карра. На хартия философите успяват да разрешат десетки проблеми, но са неспособни да решат дори и един в реалния живот. Аз признавам фашистката интелигенция и бях благосклонен към появата на различни списания и вестници за интелектуални стълкновения, но желая тези същите да изострят своя ум, като водят безмилостна критика от фашистка гледна точка срещу социализма, либерализма, демокрацията. Но напротив, ако същите трябва да използват нагълтаната университетска култура, която именно ги съветвам бързо да усвоят и също така бързо да изхвърлят, ако те не успеят да изтормозят да критикуват достатъчно яростно всичко, което подлежи на критика в едно дотолкова комплексно движение, каквото представлява фашисткото движение, то тогава аз ви заявявам чистосърдечно, че пред неспособния университетски възпитаник аз ще предпочета, независимо който и да е от членовете на действащите отряди.“

2. В това отношение е интересно казаното от Дучето през 1934 г.:

„Учението осветлява опита, а учението се доказва в практиката.“ [„Пред Сената за създаването и задачите на Корпорациите“, 13 януари 1934 г.]

3. Виж също написаното в „Фашисткото учение“ [S. e D. Vol. 8, p. 68.]

„Например не може да се действа в света духовно с човешката господстваща воля над волите, ако не съществува разбирането за *transseute*¹³⁴ действителност и особено, ако няма върху кого да се въздейства, както и перманентна и универсална действителност, от които първата да има своето място и своя живот. За да можем да разпознаваме хората най-напред трябва да опознаем човека; а за да опознаем човека е необходимо да познаваме действителността и нейните закони. Не може да съществува концепция за държавността, ако тя не представлява едно основно разбиране за живота: философия или интуиция, система от идеи, която се разгръща в логическо построение или се свежда до една визия или до една вяра, но поне най- малкото до една възможна органична представа за света.

4. „Фашистката мистика представлява една нова теория за това как да

¹³⁴ Преходната - от латински.

господстваме над самите себе си. Именно, поради това основна роля в нея има волята.

В живота на отделните личности и в живота на народите волята представлява една велика сила. Трябва да искаме, силно да искаме! Единствено с тази сила на волята ние ще успеем да преодолеем всяко препятствие. Трябва да сме готови за всякакви жертви.“ [„Емигрантският проблем“, Милано, 2 април 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 99.]

Виж също и следните твърдения на Дучето:

„Кой е магическият ключ, който може да разтвори дверите на могъществото? Дисциплинираната воля?“ [„За третата годишнина от Похода към Рим“, 28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 163.]

„В днешно време фашизмът преди всичко се състои в глагола искам. Така през 1915 г. пожелахме интервенцията, след като пометохме от сцената всички призраци от миналото, през 1917 г. пожелахме съпротивата, през 1918 г. победата, през 1922 г. поискахме фашистката революция, през 1925 г. поискахме да сразим Аветнинския хълм¹³⁵. Ако понякога някоя стрела излетяла от лъка на нашата воля не успее да достигне целта си, това е без значение. Важното е силно и настойчиво да искаме.“ [„Реч произнесена за водопровода в Равена“, 1 август 1931 г., S. e D., Vol. 7, p. 301-302.]

„фашисткото верую е едно героично верую по силите на човешката воля, интелигентна и действена. Там, където има воля, има път.“ [„1934 година“, II Popolo d'Italia, 2 януари 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 8.]

„Въпреки, че не преувеличаваме значението на волята в различните човешки прояви, все пак е очевидно, че сама по себе си волята е една сила, която води сражения и може да управлява останалите други сили.

Необходимо е тези, които свеждат различните проявления на човешкия живот до няколко материалистически формули поне за момент да предположат, че сред останалите сили в живота и в историята има и една, която се нарича човешка воля.“ [„Към житните велити“, 10 октомври 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 431-432.]

5. В това отношение са показателни следните твърдения на Дучето:

„На пехотинеца му е достатъчна една единствена похвала: спокойната

¹³⁵ Вероятно - събитията от 1924-25 г.

съвест, че изпълнил личния си дълг, но ще добавя и още нещо: съзнанието, че е готов отново да го изпълни, ако Отечеството удари великата камбана на историята.“ [„Реч от 5 октомври 1924 г.“, S. e D., Vol. 4, p. 302.]

Гарибалдейството е в духа, с който се посрещат негодите на войната и в отчаяната воля за победа, в името, на която се тръгва „на смърт“, както „на великолепно пиршество“ според песните на Леопарди. [„Връща се, връща се Гарибалди...“, Il Popolo d'Italia, 2 февруари 1918 г., S. e D., Vol. 1, p. 302.]

„На първо място патриотизмът е само едно чувство. Жертвата го превръща в добродетел. Добродетелта е по-голяма в зависимост от естеството на жертвата.“ [Ludwig, op. cit., p. 197.]

6. Не веднъж Дучето ясно изразява, че трябва да се борим срещу самите себе си. Ето и някои от многобройните му твърдения:

„Трябва да се наблюдаваме, безмилостно да следим сами себе си.“ [„Основни познания по история“, Gerarchia, октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 178.]

„Ние строго контролираме самите себе си“. [„Реч за Възнесение“, 26 май 1927 г. S. e D., Vol. 6, p. 63.]

„Трябва да сме неумолими към самите себе си, верни на своето кредо, на своето учение, на своята клетва и да не правим случайни отстъпления нито пред носталгията към миналото, нито пред катастрофалното настъпване на бъдещето.“ [„Първа реч за десетгодишнината“, 17 октомври 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 120-121]

А така също: „Героизмът е фашисткото верую.“ [„Синтез на режима“, 18 март 1924 г., S. e D., Vol. 9, p. 43.]

„Духът е, който укротява и сломява материята.“ [„Маслиненото дърво и щикове“, 24 октомври 1936 г., S. e D., Vol. 10, p. 185.]

„За нас животът не е изключително благо, сам по себе си не е цел, а средство. [M. Sarfatti, op. cit., p. 140.]

„Животът е низ от задължения, които трябва да изпълним и болки, които трябва да преодолеем. Изпълнете първите и понесете вторите без сълзи и излишни приказки; обърнете се към голите факти, плод на суровата и реална действителност.“ [Id., p. 21.]

7. Виж също и казаното в речта му в Триест:

„Борбата стои в основата на всички неща, защото животът е пълен с противоположности: съществуват любовта и омразата, бялото и черното, денят и нощта, доброто и злото и докато тези противоположности не се балансират взаимно борбата завинаги ще остане в основата на човешката природа, като една върховна необходимост. Но наистина добре е, че е така. Днес това вероятно е борбата в икономическата война, в идеите, но денят, през който престанем да се борим ще бъде един ден на униятието, на края, на разрухата. Но сега този ден няма да настъпи! Именно защото историята ни се представя винаги като една вечно променяща се панорама. Ако имаме претенции за възстановяване на спокойствието, мира, тишината, ще трябва да оспорим съвременните тенденции през настоящия динамичен период. Трябва да се подготвим за други изненади, за други борби. Период на мир няма да настъпи докато народите не се посветят на християнската мечта за всеобщото братство и не успеят да си подадат ръка отвъд океаните и планините. Що се отнася до мен, аз самият изобщо не вярвам твърде много на тези идеали, но не ги изключвам, защото аз не изключвам нищо: всичко е възможно, дори и невъзможното и абсурдното. Но днес, как е възможно днес да продължаваме да изграждаме домовете си върху движещия се пясък на християн-социалистическо-комунистическия интернационал. Тези идеали са достойни за уважение, но все още са твърде далечни от действителността. [„Реч в Триест“, 20 септември 1920 г. S. e D., Vol. 2, p. 99-100.]

8. За потребността от непримиримост виж следните твърдения:

„Фашисти, лозунгът е следният: пълна непримиримост в идеите и в практиката.“ [„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г., S.e D., Vol. 5, p. 117.]

„Ние не можем да не бъдем толкова непримирими, защото сме фашисти.“ [„Ако напредна, последвайте ме..7 април 1926 г. S.eD., Vol. 5, p. 308.]

9. На 24 май 1926 г. [S. e D., Vol. 5, p. 342.] в Генуа Дучето твърдеше, че : „Ние ще трябва да стиснем зъби в тази борба, която днес е единствено икономическа и морална, ще трябва да напрегнем нашата воля, ще трябва да организираме в една верига всичките си усилия, ден след ден ще трябва да се борим и най-вече ще ни трябва кураж в часовете на тъга, защото вие вече ми показахте, че да плаваш по море не винаги е лесно, защото ако е лесно то нямаше да бъде героично.“

10. „Искаме да съчетаем правата със задълженията.“ [S. e D., Vol. 2, p. 161.] „Правата са резултат от изпълнения дълг.“ [S. e D., Vol. 4, p. 328.]

11. По въпроса припомняме следните твърдения на Дучето:

„Възхваляваме жертвата, когато сме готови да я повторим, ако се налага и в по-голям размер. [20 юли 1930 г.]

„Свободно направената жертва издига хората до апогея на героизма.“ [„За златния албум на наградените за храброст от Доброволческата милиция за национална сигурност.“]

12. Добре е да имаме предвид и следните твърдения на Дучето:

„За фашизма светът не е материалният свят, който виждаме да на повърхността, в който човекът е само един индивид, отделен от останалите, сам за себе си, направляван от един природен закон, който инстинктивно го ръководи да изживява живота си като егоистично и мигновено удоволствие. За фашизма човекът е индивидът, той е нацията и Отечеството, моралният закон, който обвързва отделните индивиди и различните поколения с една традиция и една мисия, което успява да потисне инстинктите единствено до сведения до краткия миг на удоволствието живот, за да установи в името дълга един по-добър, независим от пределите на времето и мястото живот: един живот, през който индивидът вследствие на своето себеотрицание, жертването на личните си интереси, на самата смърт реализира онова изцяло духовно съществуване, в което се крие неговата ценност като човек. [S. e D., Vol. 8, p. 68.]

...Антипозитивистичен, но положителен: без да е скептичен, нито агностичен, нито песимистичен, нито пасивно оптимистичен, каквито са изобщо (всички негативни) ученията, които поставят центъра на живота извън човека, който благодарение на своята свободна воля може и трябва да създаде своя свят. Фашизмът иска човека да бъде активен, да успее да впрегне всичките си сили в действието: иска той мъжествено да осъзнава трудностите и да е готов да ги посреща. Да разбира живота като борба, че самият човек е длъжен сам да извоюва онова, за което в действителност е достоен, след като от самия себе си най-напред успее да изгради инструмент (физически, морален, интелектуален) за същото това изграждане.“ [Idem, p. 69.]

...За да имаме влияние върху хората, както и върху природата е необходимо да се включим в самия процес и да овладеем действащите сили.“ [Idem, p. 70.]

„...В края на краищата фашизмът не само създава законите и основава институтите, но е и възпитател, и покровител на духовния живот. *Иска да възстанови не само формите на човешкия живот, но и тяхното съдържание, човека, характера, вярата.* И в името на тази цел той изисква дисциплината и властта да проникнат дълбоко в духа и да го овладеят.“ [Idem, p. 73.]

13. Виж също и казаното от Дучето в „Реч за Августеума“. [9 ноември 1921 г.]

„Мечтите за едно велико човечество се основават върху утопията, а не върху действителността. Нищо не ни дава правото да твърдим, че ни предстои едно хилядолетие на всеобщото братство. [S. e D., Vol. 2, p. 202.]

„Щастието не съществува в живота.“ [Когато митът умира, 23 декември 1921 г., S. e D., Vol. 2, p. 230.]

„Ако фашизмът не беше вяра, как той би успял да вдъхне кураж на своите грегариини? Единствено една вяра, достигнала до религиозни измерения, единствено вярата може да внуши думите, и произнесени от вече безкръвните устни на Федерико Флорио. [„Кръвна връзка“, 20 януари 1922 г., S. e D., Vol. 2, p. 233.]

14. За „комфортния живот“ виж написаното от Дучето във „фашисткото учение“. [S. e D. Vol. 8, p. 77.] „Това положително житейско схващане очевидно е едно етическо схващане, което се налага над цялата действителност, но човешката дейност го овладява. Не съществуват постъпки, лишени от нравствена преценка; в света не съществува нещо, което да е лишено от стойност, която изцяло се отнася към категориите на моралните измерения. Поради това животът, такъв, какъвто го разбира фашизмът, е сериозен, суров, религиозен: изцяло се преценява в един свят, крепящ се върху моралните сили, отговорни за духа. фашизмът презира „удобния живот“.

15. По въпроса припомняме следните твърдения на Дучето: „Трябва да има и италианци от времето на фашизма, така както с присъщите им изключителни отличителни белези, имаме италианци от епохата на Възраждането и италианците от римската епоха.

Непоколебимост, упоритост, последователност, всичките добродетели, които изглеждаше, че ни липсват, ще трябва утре да се превърнат, а те дори вече са, в основни добродетели на италианския характер.

...Формираното от фашизма поколение: малко думи, много дела.“ [15 април 1927 г.]

16. Виж също: „За да победим трябва с гордо смирение да облечем власеницата на дисциплината.“ [27 март 1923 г.] Както и: „Послушанието и дисциплината трябва да бъдат основните качества на черните ризи.“ [„28 октомври 1925 г.,“ S. e D., Vol. 5, p. 158.]

17. Виж също и написаното във „фашисткото учение“: „Свободата неизменно се полага на реалния човек, а не на абстрактната марионетка, за която мислеше индивидуалистичния либерализъм, защото фашизмът е за свободата на

държавата и на индивида в държавата.“ [S. e D. Vol. 8, p. 71.]

18. През младостта си за известно време и Мусолини е бил повлиян от модното тогава антиклерикално движение. Влиянието на това движение може да обясни някои негови речи, в които засяга, отричайки го, проблема за божествено, книгата му за живота на Ян Хус (с безбожни намерения, заявени в предговора), неговият роман за Римската курия, без поучително заглавие, както и фразеологията, носеща печата на антиклерикализма, която той запазва и по-късно, макар и като обикновен литературен похват.

В това отношение твърде значимо е това, което той казва на Ludwig [op. cit., p.224.]: „Бих искал да Ви обясня моето лично развитие. През младостта си аз изобщо не вярвах. Напразно призовавах Бога...Но аз напълно не изключвам,...че някога, в течението на милиони години, да е имало някакво свръхестествено проявление. Възможно е дори едно подобно проявление да се повтори и след милиони години. През последните години в мен се утвърди една вяра, че във вселената вероятно съществува някаква божествена сила.“

В крайна сметка пред Карло де Кройх [„Един човек и един народ“, Флоренция, 1928 г., с. 412.] Дучето казва следното: Бидейки католик, аз съм християнин,“

19. Това, че Дучето има свое *дуалистично* разбиране за живота се документира красноречиво във всички негови твърдения по въпроса. Самият Карлини в своето написано с ерудиция изследване „Filosofia e religione nel pensiero di Mussolini“¹³⁶ [Istituto Fascista di Cultura. Roma, XII, p. 38-39.] по напълно категоричен начин отхвърля, че учението на Дучето може да бъде определено като иманентно. Напротив, той пише следното: „Но ние питаме: тази иманентна по своето същество теория в съгласие ли е с онова, което представляват мисълта и действията на Мусолини? Предварително разгледахме много документи и затова отговаряме: не се състои в това, а дори в противното.

Да го кажем по-добре и по-обстойно: това в което се състои представлява една постановка на политическо-религиозния проблем с напълно нови и подходящи термини за бъдещото развитие на политическо-религиозното съзнание не само на италианците, но и общо на човека.“

В действителност изгодна за тезата на привържениците на *иманентната* философия е следното твърдение, направено от Дучето на 1 декември 1921 г. [S. e D., Vol. 2, p. 223-224.]

¹³⁶ „Философия и религия в учението на Мусолини“

„Вие социалистите сте свидетели, че аз никога не съм бил позитивист, дори и тогава когато бях във вашата партия. Според нас не само не съществува дуализма между материята и духа, но ние отстранихме същата тази антитеза при синтеза на духа. Съществува единствено духът, не съществува нищо друго: нито вие, нито тази зала, нито дори нещата и предметите, които се редуват като във фантастичен филм за вселената, а която съществува, доколкото аз я възприемам и единствено благодарение на моята мисъл, а не независимо от моята мисъл. Господа, душата се завърна.“

Но това твърдение противоречи с всички останали, произнесени от Дучето след това и в частност със следното: „Единствено Господ може да пречупи фашистката воля, никога хората или делата.“ [„Единадесетата победа над зърното“, 3 декември 1934 г., S. e D., Vol. 9, p. 151.]

Това твърдение ни кара да си припомним неговата молитва към Всемогъщия в „Пробуждането на новото време“ от 9 декември 1928 г., [S. e D., Vol. 6, p. 286.], както и казаното в „Първата президентска реч“ от 16 ноември 1922 г. [S. e D., Vol. 3, p. 17.]. „По този начин Господ ми помага да водя към победен край моя усилен тежък труд.“

В това отношение от речта му в чест на Луиджи Луцати твърде важно е споменаването на „вечните истини, без които борбата на човека срещу човека, на всички срещу всички ще приключи в един див хаос и в залеза на цялата цивилизация“ (30 март 1927 г.).

Освен това в „Живота на Арналдо“ [Scritti e Discorsi di A. M. Ed. Hoelpi. Vol. 1, p. 202.] Дучето завършва със следните думи: „Направено не може да бъде заличено, защото след обикновения ми земен път моят дух, освободен от материалното, ще продължи живее безсмъртен и вселенски божествен живот.“

М. Сарфати [op. cit., p. 105.] отбелязва правилно, че Мусолини „суров и груб, въпреки спорадичните си опити за бунт, в дъното на душата си е аскетично-войнстващ католик.“

20. Срещу „колебаещият се католицизъм“ Il Popolo d'Italia се изразява ясно в една своя статия, публикувана на 6 октомври под заглавие „Европа и фашизмът“, приписвана на Дучето. Виж Глава IX, бел. 3.

По въпроса виж и написаното от А. Карлини [op. cit., p. 39.]

„Следователно, фашистката държава може открито да признае, че от всичките останали съществуващи религии, католическата най-пълно съответства на нейния манталитет и на нейните цели: благодарение на духовността, която е

в основата на християнството и на моралното разбиране за живота в католицизма, съгласно същите тези принципи за дисциплина, йерархия, подчинение пред властта, които са и в основата на политическата концепция на фашизма.

Държавата може да постигне всичко, благодарение на това съгласие между религиозното съзнание и политическото съзнание на италианците.“

Глава XI

Мусолини

Горд съм от това, което съм, с други думи човек, който преди да наложи жертви на останалите ги налага на самия себе си, а преди да изисква дисциплина от останалите, я налага на самия себе си.

19 юни 1923 г.

Разбира се, времето е благородник, но понякога е необходимо да се тръгне срещу него.

...Ние не сме, ние не искаме да бъдем вечно неподвижните мумии с обърнато към самия хоризонт лице..., а сме хора, живи хора, които искаме да дадем своя принос, макар и скромен, при създаването на историята.

*„Смелост“, 15 ноември 1914 г.,
S. e D., Vol. 1, 7-8.*

Повтарям отново, че в името на това, което ни засяга от морална гледна точка съм готов да застана пред всяка една комисия, която да изследва, да разследва и да докладва.

Относно проблема за дисциплината ще ви кажа, че той не беше поставян, въпреки че имаше доста удобни прецеденти, прецеденти на които обаче аз не бих се позовавал, защото се чувствам сигурен, защото моята съвест е спокойна. Вие се надявате да загубя почвата под краката си, но аз ви казвам, че се заблуждавате. Вие днес ме ненавиждате, защото все още ме обичате.

...Но аз ви казвам, че от този момент за в бъдеще аз ще бъда безпощаден, няма да имам никаква милост към всички онези, които в този трагичен час не изказват своето мнение от страх пред освиркванията или от виковете долу.

Ще бъда безпощаден, няма да изпитвам никаква милост към всички, които са уклончиви към всички, които са лицемерни към всички, които са малодушни!

*„Раздялата със слепите другари“,
25 ноември 1914 г., S. e D., Vol. 1, p. 12-13.*

Моят темперамент ми налага да преценявам конкретно проблемите, а не техните идеологически или мистични сублимации. Именно, заради това лесно

си възстановявам равновесието.

*„Отделни аспекти от драмата“, Il Popolo d'Italia,
31 октомври 1917 г., S. e D., Vol. 1, p. 272.*

Често ми се случва да говоря на самия себе си, преди да говоря публично.

*„Фаталната победа“, 24 май 1918 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 309.*

Необходимо е във всеки един момент фактите и думите да бъдат в съответствие, както и обратното; това е правилото на най-елементарната политическа почтеност.

*„Завръщаме ли се към разума?“, Il Popolo d'Italia,
11 март 1920 г., S. e D., Vol. 2, p. 64.*

Не блъфирам и не залъгам. Революцията не е *boite a surprise*¹³⁷, която можеш да щракаш за удоволствие. Аз не я нося в джоба си нито онези, които изпъхват уста си единствено с нейното име, а не достигат по-далеч от сблъсъците по площадите, след приключването на някоя демонстрация, както и с навременен арест, който ги спасява от по-сериозни беди. Познавам този вид хора. От двадесет години се занимавам с политика.

*„Втора реч в Триест“, 6 февруари 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 145.*

Не сме склонни да си припомним. Вървим напред и гледаме пред себе си. Това е в нашият стил. Млади сме, родени сме вчера и все още нямаме история. Или същата ни е в повече. Но тя не ни обременява. Миналото не тегне над душите ни, защото бурното настояще ни тласка към бъдещето.

*„След две години“, Il Popolo d'Italia,
23 март 1921 г., S. e D., Vol. 2, p. 151.*

Вие знаете, че тук и навън аз винаги съм поемал отговорността за всичките си действия, за всичко онова, което съм направил, а понякога и за направеното от моите другари¹³⁸. Аз не отричам нищо, приемам фашизма в неговата цялост, както революционерите напълно приемат революцията.

¹³⁷ Кутия (за детска игра), при чието отваряне излиза плашило - от френски.

¹³⁸ Виж бел. 1 към единайсета глава.

„За събитията в Сарцана“, 22 юли 1921 г.,

S. e D., Vol. 2, p. 191.

Не казвам, че не съм допускал грешки¹³⁹. Също така допускам, че имам и твърде лош нрав. В мен се борят двама различни Мусолини: единият, който не обича масите, индивидуалиста, другият напълно дисциплиниран.

„Реч за Августеума“, 9 ноември 1921 г.,

S. e D., Vol. 2, p. 205.

Да призовем върховния Бог и духа на нашите петстотин хиляди мъртъвци като свидетели, че ти ръководи един единствен импулс, че ни събира една единствена воля, че ни въодушевява една единствена страст: да дадем личния си принос за спасението и величието на Отечеството¹⁴⁰.

*„Първо възвание към Квадрумвирата“,
22 октомври 1922 г., S. e D., Vol. 2, p.350.*

Отказах се от абсолютната победа, въпреки че можех да я постигна¹⁴¹. Наложих си ограничения. Казах си, че най-истинска е мъдростта, която не изоставя човека след победата. С триста хиляди въоръжени до зъби младежи, готови на всичко и почти мистично очакващи моите заповеди, аз можех да накажа всички онези, които оклеветиха и се опитаха да окалят фашизма.

От тази мълчалива и мрачна зала можех да направя лагер за моите манипули: можех да залостя Парламента и да съставя едно правителство, състоящо се изключително от фашисти. Можех: но не го пожелах дори и в онзи първи момент.

Неприятелите бяха останали в своите убежища; те излязоха спокойно и получиха своята свобода на движение: от която се възползваха отново, за да плюят отрова и да правят засади както в Карате и в Бергамо, в Удине и в Муджа.

Съставих коалиционно правителство, защото не възнамерявах да разполагам с парламентарно мнозинство, от което днес на драго сърце мога и да се откажа; но за да събера в подкрепа на агонизиращата нация, всички, които над партийните пристрастия искаха да спасят същата тази нация.

¹³⁹ Виж бел. 2 към единайсета глава.

¹⁴⁰ Виж бел. 3 към единайсета глава.

¹⁴¹ Виж бел. 4 към единайсета глава.

...Искаме пълна власт, защото искаме да поемем пълната отговорност.

*„Първа президентска реч“, 16 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 8, 16.*

Предпочитам будните и откровени неприятели пред съмнителните приятели.

...Именно аз, воден от обич към Отечеството, казах, че трябва да подчиним импулсите, чувствата и егоизма си пред върховните интереси на нацията и веднага след това поставих това движение в релсите на съзиданието.

*„Реплика към сенаторите“, 27 ноември 1922 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 29, 31.*

Не изричам фрази, без да съм ги обмислил и преценил.

*„Към работниците на пристанището в Генуа“,
7 януари 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 46.*

Гордея се, че съм син на работници. Гордея се, че съм работил със собствените си ръце.

Имам навика, който е и принцип в моя живот, винаги и навсякъде да казвам истината.

*„Пред работниците от Полиграфиката“,
28 януари 1923 г., S. e D. Vol. 3, p. 49.*

Докато аз стоя на тази банка, Камерата никога няма да се превърне в митинг. Няма нищо за обсъждане в областта на вътрешната политика: това, което се случва, се случва съобразно с моята ясна и непосредствена воля и след моите категорични заповеди, за които естествено аз поемам пълна и лична отговорност.

Следователно безполезно е да биете срещу функционерите от различните администрации: заповедите са мои.

...Краставите овце няма да влязат в моята кошара. Все още оставам верен на моята тактика. Не търся никого. Не отблъсквам никого. Разчитам единствено на моите сили.

...Виждам света, такъв, какъвто е в действителност: с други думи свят на необуздан егоизъм. Ако светът беше онази лелеяна Аркадия щеше да ни бъде

приятно да се забавляваме сред нимфи и пастири: но аз не виждам подобно нещо, а дори и тогава когато се издигат великите знамена на великите принципи, зад тези копринени платове аз виждам повече или по-малко почтените интереси, които правят опит да се утвърдят в света.

...В областта на външната политика не може да съществува никаква оригиналност: затова аз енергично отказвам да бъда оригинален, ако тази оригиналност може да причини каквато и да е целенасочена вреда на моята страна.

*„Новата външна политика“, 16 февруари 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 59-60, 61.*

На моята маса като ръководител на правителството се чувствам, както някога върху Јаворсек или на кота 144, когато бях командван от часовете или от патрула¹⁴². Подчинявах се, както и днес се подчинявам пред съвестта на нацията в това неуморно, трудно и ежедневно дело, в което на повърхността изплуват проблеми, пред които предишните правителства изобщо не дръзнаха да се изправят, а ги отлагаха и ги оставиха да гангреният. Моята върховна утеха в това дело е мисълта, че не ми липсва солидарността на моите другари по мисъл.

*„За новото седалище на инвалидите“,
11 март 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 84.*

Най-излишното усилие, най-гротескното, най-смешното, за което може да се сети човек представлява опита Мусолини да бъде отделен от фашизма или фашизмът от Мусолини.

Аз не съм чак толкова високомерен, за да ви кажа, че говорещият и фашизмът са едно и също нещо. Но четирите години история вече ясно ни показват, че Мусолини и фашизмът са две страни на една и съща монета: те са две тела с една душа или две души в едно тяло.

Аз не мога да изоставя фашизма, защото именно аз го създадох, възпитах го, укрепих неговите позиции, преработих го и все още го държа в своя юмрук: завинаги!

...Абсурдно е някой да си помисли, че аз бих могъл да се отвратя от парламентарната практика. В крайна сметка аз съм потомък на трудови хора, но моят дух е твърде аристократичен, и именно заради това изпитвам отвращение от долната парламентарна кухня. Ние ще продължим нашия суров поход,

¹⁴² Виж бел. 5 към единайсета глава.

защото ни го налага съдбата. Няма да се върнем назад, няма да направи дори и крачка назад¹⁴³.

*„Пред Конгреса на жените от Трите Венеции“,
1 юни 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 110, 111.*

Винаги съм казвал, че революцията не може да бъде каквото и да е шахматно подреждане, в което всеки открива своето квадратче...и се измъчва вътре в него.

...Когато управляваш не трябва да спиш, не трябва да пренебрегваш нито един симптом, а трябва да имаш пред очите си цялата панорама, да виждаш всички структури, всички разчленявания, партийните и човешките деформации. В интерес на самата тактика понякога е необходимо да се приспособиш, но политическата стратегия, поне моята е непримирима и абсолютна.

...Аз не се опиянявам от величието; бих искал, ако е възможно, да се опиянявам от смирението¹⁴⁴.

...Нямам амбиции, които да нахвърлят ясно определения кръг на моите задължения и отговорности.

Но и аз имам своята лична амбиция: колкото повече опознавам италианския народ, толкова повече се прекланям пред него: все повече, дори и физически, се потапям сред народните маси, все повече чувствам, че този народ наистина е достоен за уважение от страна на всички народни представители.

Моята лична амбиция, господа, е една единствена: няма значение дали заради нея ще работя по 14, или 16 часа дневно, няма значение дали ще пожертвам живота си, а и заради нея не бих отхвърлил дори и най-великата жертва! Моята лична амбиция е следната: да видя силен, проспериращ, велик и свободен италианския народ!

*„Първите шест месеца от управлението на
правителството 8 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 149, 152, 153.*

Горд съм от това, което представлявам, с други думи, защото съм човек, който преди да се опита да наложи жертви на останалите ги налага на самия себе си, а преди да изисква дисциплина от останалите, я налага на самия себе си.

¹⁴³ Виж бел. 6 към единайсета глава.

¹⁴⁴ Виж бел. 7 към единайсета глава.

*„Към народа на Кремона“, 19 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 170-171.*

Волята ми е непоколебима.

Може да рухне човешката плът, която винаги е била нетрайна, но не и моят дух, който е обладан от една религиозна човешка истина: истината за Отечеството.

...Ще ви обещавам нещо: и бъдете сигурни, че ще го изпълня! Обещавам, а в този момент на абсолютната искреност, нека Бог ми е свидетел на моята вяра, че завинаги ще продължавам да бъда смирен служител на нашето обожавано Отечество.

...Вашият тържествен, ентузиазизиран прием ме развълнува до дъното на душата ми. Естествено, вярвам, че вие не отдавате тази изключителна почит единствено на мен, а на идеята, чийто неуморим глашатая съм аз.

*„Речи във Флоренция“, 19 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 173,174.*

Моята личност вече е на втори план; както вече ви казах аз съм един верен войник, един верен пред повелите ръководител. Но аз мисля, че проявата е насочена към правителството, което имам честа да оглавявам и към движението, което аз създадох, формирах и ще продължавам да насочвам, докато не стане още по-добро.

Това движение, тази партия поема ужасната отговорност на властта. Върху раменете на малцина лежи съдбата на четиридесет милиона италианци. Трябва да помислим, трябва да се почувстваме по-смирени пред тези толкова много труд и отговорности, но този трепет и това вълнение на всички занаятчии, на всички патриоти намират своята компенсация във все по-широкото и все по-дълбокото одобрение на италианския народ.

*„Към народа на Торино“, 24 октомври 1923 г.,
S. e D., vol. 3, p. 213.*

Сега аз ви казвам, че не съм нещо повече освен един смирен слуга на нацията. Ако понякога съм строг, ако понякога съм неумолим, ако понякога оказвам натиск и изисквам нещо повече от крайно необходимото правя го именно защото върху плещите си нося твърде тежко бреме, нося изключителната тежест, което често ми създава чувството на дълбока тъга. А това е съдбата на цялата нация.

*„Първата годишнина от похода към Рим“,
28 октомври 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 227-228.*

Аз твърде малко живея с миналото. Живея единствено с бъдещето. Подготвям предварително нещата, въпреки че хората ги възприемат като импровизирани.

*„Нова година“, 3 януари 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 9.*

Всички сме слуги на нацията, като започнем от този, който ви говори. Трябва да изпитваме свещената гордост, че ние именно сме слуги на нацията.

*„Към държавните служители“,
3 януари 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 11.*

Мисля си, че най-хубавият момент в живота ми беше, онзи, когато бях измъчван от раните си.

*За инвалидната книжка, 12 януари 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 18.*

Друг момент, върху който трябва да се спра в речта си е противопоставянето, което искат да се създаде между фашизъм и привържениците на Мусолини. Аз мога да си обясня това явление, но заявявам, че не го приемам. Казах ви, че мога да си го обясня, след като се замисля, че тези същите тези привърженици на Мусолини се делят на две категории, едната, от които не са чистосърдечни и значително превъзхождат добронамерените привърженици на Мусолини. В действителност за някои хора привържениците на Мусолини явно се явяват своего рода причастие и паспорт, за да успеят на първо място да се преборят със самия Мусолини, който лично след като е придобил значителен политически опит им няма вяра и заявява, че най-решителният от всички противници на Мусолини е самият Мусолини. Помолих някои дисиденти да не злоупотребяват повече с моето име.

...Аз съм човекът, който по никакъв начин не се поддава на натиск. Често моите лични решения узряват нощем, в усамотението на моя живот, по-скоро беден, защото съм слабо общителен.

...Що се отнася до мен, аз имам съзнанието за изпълнен дълг. Винаги съм се приемал и продължавам да се възприемам като войник, подчинен на своята заповед: на строгата заповед, която той трябва да изпълни, независимо от цената. Същата тази заповед е свещена и аз ще продължа да ѝ бъда верен. Управлението

също така е и въпрос на воля. Ако искаш можеш да останеш в управлението, но не, господа, защото търся някакво дребно удовлетворение аз искам да остана в правителството.

Доставя ми удоволствие да работя дълги часове през деня: понякога, дори доста често, да се терзая от проблеми и отговорности, които възбуждат кръвта и енергията ми. Възприемам това робство като една от най-големите възможни награди. Не вярвайте на малоумниците: аз съм фашист и оставам верен на фашизма. Дисидентите не трябва да злоупотребяват повече с моето име. Този, който е срещу фашизма, който е срещу партията, неизбежно е срещу Правителството и срещу мен.

*„Пред Асамблеята на Национал-фашистката партия“,
28 януари 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 35-36, 47.*

Аз не живея с миналото: за мен миналото представлява единствено трамплин, който може да ме изтласка към по-величавото бъдеще.

*„Пред великия рапорт на Милицията“,
1 февруари 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 53.*

Вече са познати моите симпатии и моите антипатии, но аз не изграждам благодарение на тях своята политика.

...Един управляващ човек има ужасни отговорности. Понякога тези отговорности ми създават физическо усещане за тежест, сякаш всичките тези грижи прехвърлят своята физическа тежест върху гърба ми.

...Вероятно ще кажа нещо банално, но да управляваш е ужасно тежка работа; да управляваш означава ежедневно да си подложен на барабанен огън от ранните утринни часове до късно вечер; да управляваш означава да осъзнаваш всичките нужди на нацията; да управляваш означава собственото ии сърце да тупти със сърцето на целия народ.

*„Пет години след Сан Сеполкро“,
24 март 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 72, 79.*

В действителност бих предпочел нашата майка Рим да ме беше приела за свой гражданин след приключването на делото. Какво направих за Италия? Малко. А за Рим? Нищо или почти нищо. Делото е все още в своето начало. Награждавате ме преждевременно.

„За римското гражданство“, 21 април 1924 г.,

Аз, който не се чувствам напълно безпогрешен, защото съм човек като вас, с всичките присъщи на човешката природа недостатъци и качества, аз лично ви казвам, че днес, както преди двадесет месеца аз не търся никого, не отблъсквам никого, защото делото по възстановяването на Отечеството все още е трудно, все още е дълго и трябва да използваме всичките си налични умения, цялото си мъжество, цялата си добра воля.

*„В отговор на речта на Короната“,
7 юни 1924 г. S. e D. Vol. 4, p. 174.*

Трябваше да имаме достойнството голи да достигнем до целта.

Дори и за всичко, което се отнася до личното поведение, одобрявам вече казаното, да се избягва суровото квакерство¹⁴⁵, което може да ни откъсне твърде много от реалната действителност. Естествено, след като заемаме висши постове в партията и правителството трябва да спазваме едно поведение, което да не дава повод за забележки.

*„Синтез на политическата борба“,
7 август 1924 г. S. e D., Vol. 4, p. 238.*

Аз съм и оставам при Бреشا¹⁴⁶; но не съм воден от някакъв личен каприз, но от моя воински дълг.

*„Към римските войни“, 7 август 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 248.*

Навигацията не винаги е спокойна: понякога съдбата неочаквано те среща с разразил се ураган; тогава лоцманът трябва твърдо да държи в ръцете си кормилото дори ако е необходимо може да го завържат за него, за да следва верния курс.

*„Към народа на Казентино“, 26 август 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 250.*

Аз не изпитвам господарско високомерие.

В душата си италианският фашизъм е неподкупен и не е склонен за една

¹⁴⁵ Квакер - член на религиозна секта в Англия и САЩ.

¹⁴⁶ Пробив на бойната линия - от френски.

нещастна паница леща да продаде своите истински идеали, но също така изобщо не възнамерява да се затвори в аристократичната и недостъпна кула от слонова кост.

Аз винаги съм поддържал идеята за сътрудничеството и винаги съм се възхищавал от нея. Казах също, че никого не съм търсил и никого не съм отблъсквал. Но тези, които искат да вървят заедно с мен най-напред трябва да са чистосърдечни, да застанат повече или по-малко над тесните по същество партийни интереси, като имат предвид общият национален интерес.

*„Към работниците в Монте Амиата“,
31 август 1924 г., S. e D. Vol. 4. p. 256.*

Неизменна остава вярата ми в съдбините на италианския народ, моята воля винаги е правилно насочена.

Е добре, когато аз преосмислям последните си две преживени години усещам, че моята съвест е спокойна. Усещам го, защото през всеки отделен ден през изтеклото време аз имах една единствена мисъл и бях ръководен от една единствена воля: напънах цялата си енергия до краен предел, за да мога да служа на нашето Отечество като последен роб. Вие отново ме виждате тук: аз оставам непроменен, такъв, какъвто бях вчера, какъвто ще бъда и утре. И в бурята кормчията трябва да може да покаже своята смелост и своята решителност¹⁴⁷.

*„Към народа на Неапол 16 септември 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 261-262.*

Единствено хора със съмнителни и нечисти убеждения могат да се съмняват в искреността на нашата вяра, която аз бих определил като неопетнена! Ние не искаме нищо, но сме готови да дадем всичко, а ако е необходимо дори и живота си за каузата на Италия. А ако държим Италия здраво в юмрука си и ако искаме да подчиним цялата наша нация на една желязна дисциплина, това естествено не е от някаква глупава амбиция, а просто, защото нашите мъртъвци ни оставиха един завет, на който трябва да останем верни, защото усещаме, че в себе си носим една истина, която, макар и да не се изразява от неизменните формули на някакво си учение, по същество тя е една истина, една формула, ферментът за безсмъртния живот.

Не знам, дали успявате ясно да си обясните всичко това, което чувате. За какво ви моля? Какво искам от вас? Разбира се, не овации или почести, които за кратко време може да поласкаят дребните души; от вас аз искам нещо по-

¹⁴⁷ Виж бел. 8 към единайсета глава.

дълбоко, по-сериозно, по-живо; нека бъде жива, както вас, нека бъде кръв от кръвта ви и плът от плътта ви, нека се превърне в норма за вашия живот. Сигурен съм, че вие ще ми гарантирате тази дисциплина, благодарение на вашите отдаденост и труд.

*„За почитите към Пасколи“,
21 септември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 268-269.*

Италианският народ, добрият, мъдрият, силният, трудолюбивият италиански народ разбира, че аз не съм тиранин, не съм господар, не съм измъчван от никакви безумни амбиции. Но съм горд да бъда роб на нацията, имам съзнанието, че трябва да направя всичко възможно, за да направя италианския народ велик, проспериращ, мощен в страната и в чужбина.

*„Към народа на Аквила, 12 октомври 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 314.*

Полагам усилия, полагам енергични усилия да продължа тежкия си труд. О! и не заради удоволствие, защото не е удоволствие да носиш върху гърба си съдбата на един цял народ; определено това е мое задължение; имам твърде много проблеми, които трябва да разреши и ще ги разреши¹⁴⁸.

*„Към народа на Бусто Арзицио“,
25 октомври 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 320.*

Управлението е комплексно дело, което ден след изисква разрешаването на сериозни проблеми. Всеки пореден ден носи ново напрежение, нова грижа, нова отговорност. В това се състои управлението: а ние не управляваме нацията единствено в името на днешните италианци, което вече е напълно достатъчно, но и в името на бъдещите поколения, защото Отецеството ще пребъде през вековете и хилядолетията. Следователно всички ръководители и грегари трябва да изпитват усещането за своя религиозен дълг.

*„За втората годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 332.*

Аз, който винаги съм признавал, дори и на моите противници, когато са били прави, днес аз признавам, че Леонида Бисолати беше прав, аз грешах.

В крайна сметка Леонида Бисолати виждаше по-ясно от мен явлението и предварително успя да каже истината. Той предупреждаваше: „Обърнете

¹⁴⁸ Виж бел. 9 към единайсета глава.

внимание, че тази партия е един сух клон; все някой ден ще падне на земята. Силата се крие единствено в синдикатите. Това са трудовите маси, които постепенно в резултат на тежкия труд, положен за тяхното образование и издигане, трябва да станат достойни за бъдещите си съдбини.“

Леонида Бисолати беше напълно прав на фона на моето изключително якобинство, при това сега е още по-ясно, че днес в социалистическото движение всеки дърпа чергата към себе си както се казва, взаимно се мразят и се ненавиждат; а днес никой не знае под чие знаме да застане, за да открие чистия, автентичен социализъм.

„Бисолати“, 29 октомври 1924 г.,
S. e D. Vol. 4. p. 338.

Всеки път, когато заставам пред проблем, свързан с външната политика, си задавам следния въпрос: полезно ли е, или не за нацията? Само за днес ли е полезно, или и за в бъдеще? Краткотрайно ли е, или има значение и за в бъдеще? Допринася ли или намалява възможностите за мира?

След като с чиста съвест успея да си отговоря на тези въпроси, преминавам към действията.

„Външната политика пред Камерата“,
15 ноември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 389.

Понякога ми харесва да съм саркастичен, но не от злоба, а от любов към играта.

...Човек, за да успее в живота трябва да може да се контролира, да не прекалява. Трябва да избягва фалшивата скромност, но също така трябва да избягва и нахалното парадирание. Не трябва твърде често да се хвали сам: това е проява на лош вкус. Похвалите трябва да ги правят останалите: те са още по-ценни, когато са от противниците.

...Не ми харесват церемониите, но ги изтърпявам като досадна *corvée*¹⁴⁹.

„Вътрешната политика пред Камерата“,
22 ноември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 392.

Когато ми предстои да разрешавам проблем, свързан с външната политика, аз го премислям седем пъти, точно седем пъти, защото моят подпис след Августейшо Негово Величество не е подпис, който ангажира гражданина

¹⁴⁹ Работа, наряд - от френски.

Мусолини, а това е именно подписът, който ангажира целия народ.

*„Външната политика пред Сената“,
11 декември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 443.*

Никой до днес не успя да ми отрече следните три качества: доста добра интелигентност, много смелост и върховно презрение към жалките пари.

...Поемам, аз лично, политическата, моралната, историческата отговорност за всичко, което се случи.

...Защото аз създадох този исторически, политически и морален климат с пропагандата, която започнах от времето на интервенцията и която продължавам да правя и до днес.

...А както всички знаят, това не е личен каприз, не жажда за власт, не е недостойна страст, а единствено безпределна и мощна любов към Отечеството.

*„Реч за 3 януари“, 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 9, 13, 16.*

В крайна сметка, господа, според мен съществува едно по-справедливо основание, по дух съм селянин и се гордея с него, а той се състои в следното: необходимо е да правим максимални добрини на приятелите си и максимални злини на неприятелите си.

*„Срещу масонството“, 16 май 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 69.*

Не трябва да бъдем твърде големи оптимисти в политиката, защото прекаления оптимизъм е синоним на миротворчеството, а миротворчеството означава парализа, инерция и покой.

...Аз нямам никакви амбиции. Презирам тщеславието, дори идеята за бъдещето не ми се нрави. Онова, което най-вече ме стимулира, което ме кара да работя и да продължавам е една друга амбиция, една друга любов: амбицията да видя велико Отечеството си, любовта ми към италианския народ! Именно защото аз обичам италианския народ, аз обичам го по мой начин: моята любов е борбена, не е съзлива и малодушна любов, а строга и мъжествена, която посреща житейските задачи, както една битка. Народът знае, че го обичам и от три години вече ми го доказва. Недисциплинираността, неспокойствието, невъздържаността се ограничиха до едно малцинство на лишени от власт и непримирими политикани. Трудовият народ постепенно успява да разсее

плътната мъгла от невъзможните лъжи и открива във фашизма една от малкото направляващи идеи на цивилизацията през този мъчителен исторически период. Усещам, че моите чувства ви изпълват, че приемате казаното от мен за истина. Знайте, че аз не съм нито тиранин, нито господар, а служител на италианския народ и че ще бъда доволен, тогава когато успеем да постигнем основните си цели¹⁵⁰. Вие сте тези, които маршируват, новият народ, създаден на Виторио Венето и закален през октомври 1922 г., когато рухна старият режим като стар, прояден от молците сценарий.

*„Реч в Асти“, 24 септември 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 130, 131.*

Не трябва да ви се стори странно твърдението ми, че не ми харесва експанзивността; предпочитам по-слабо проявяваните чувства, но по-дълбоките, не дотолкова парадирателните, но по-проверените.

...Ако съществува човек, който да не желае популярност и да ненавижда постигнатия с лесна и глупава демагогия успех, този човек съм аз.

*„Реч в Казале“, 28 септември 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 132, 134.*

Водим живот, изпълнен със сражения, но духът ни е висок и спокоен, защото с ежедневния и ежечасен труд, с ежедневен, обикновен, анонимен труд нашето Отечество става велико.

...Вие знаете, че ми харесва диалога с гълпите, харесва ми да ме прекъсват, защото от диалога се ражда повикът, който разкрива истинското състояние на вашите души.

...Истината е, че не мога да толерирам потайните слухове, подлото малодушие, пълзящата клевета, долнопробното злословие. Трябва да забравим всичко това

*„Реч във Верчели“, 28 септември 1925 г.,
S. e D. Vol. 5. p. 136, 137.*

Моите речи са факти: или ги приемат или ги отхвърлят.

*„Синтез на фашистката политика“,
18 ноември 1925 г., S. e D. Vol. 5. p. 203.*

¹⁵⁰ Виж бел. 10 към единайсета глава.

Според мен да се живее означава нещо друго: според мен животът е борба, риск, упоритост.

Да се живее, според мен означава човек да не се примирява пред съдбата.

„Закон за колективните трудови договори “ 11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, 239.

Моите идеи са ясни, моите заповеди са точни.

*Новият Рим“, 31 декември 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 244.*

Говорихме за мита. Що се отнася до мен, аз ви отказвам, защото митът не може да бъде наложен, а аз отхвърлям всеки преждевременен юбилей. Твърде жив, сред живи хора, каквито са италианските фашисти, аз не възнамерявам предварително да бъда поставен в звездните пространства на недосегаемите митове, пред които твърде често превзети и разсеяни хора горят тамян, когато не са измамници и подлеци¹⁵¹.

*„Условия за опозиционерство“,
17 януари 1926 г., S.e D., Vol. 5, p. 252.*

Не съм оптимист по характер, не обичам онези, които когато имитират Pangloss смятат, че всичко се развива добре.

...Всичко, което се случва край мен ме остава равнодушен. Не напразно за мото на моя живот избрах: „Живей рисковано“, а като стар боец ви казвам: „Ако напредна, последвайте ме; ако отстъпях убийте ме; ако умра отмъстете за мен.“

*„Ако напредна, последвайте ме...“,
7 април 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 311, 312.*

Мусолини, повтарям, има свой стил, който не може да бъде сбъркан и поема своята част от риска. Доколкото успявам да разбера някои благородни тревоги, заявявам, че не възнамерявам да се отчуждя, да се затворя и да преустановя всякакъв контакт с фашистките и с народните маси.

Други тревоги с различен характер? И по този повод заявявам, че животът на всеки човек е недълговечен и подвластен на неизбежната съдба. Добавям, че в никакъв случай, не може да се предположи, че фашизмът ще отстъпи пред

¹⁵¹ Виж бел. 11 към единайсета глава.

своята цел. Искам да кажа, че независимо от ситуацията всичко вече е подготвено (нека се знае тук и извън страната), че фашизмът ще продължи да управлява със своята желязна ръка съдбините на италианския народ.

*„След атентата от 7 април“, 29 април 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 330-331.*

Водачът, същият, който ви говори, никога не се съмнява, никога не потрепва, винаги вярва в собствените си сили, но най-вече в безкрайните сили на народа.

*„Четиринадесетото послание до Генуа“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 342-343.*

В действителност на мен ми харесва да живея в опасност. Но нацията, италианската нация, която се труди геройски, защото в това се състои нейният дълг, нейната привилегия, нейната надежда и нейната слава не може, не трябва периодически да бъде смущавана от една група престъпници.

...Вие знаете, че когато говоря директно пред народа не произнасям излишни слова, а единствено предизвестявам действията, които ще предприема по съответния начин, с такава упоритост или съгласно дадената система, които стоят в основата на характера на новия италиански фашист.

*„Третият атентат“, 11 септември 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 390, 391.*

Аз търся борбата¹⁵². Не избягвам препятствията. Опозицията вместо да ме сломи ме прави по твърд, по-упорит, по-неотстъпчив. И не ви казвам всичко това, за да ви се представя в качеството си на естет, което дълбоко противоречи на моята нагласа. Казвам всичко това, защото искрено го чувствам. Аз имам да изпълнявам един дълг, трябва да съблюдавам една повеля. Поех задължението и повелята да осигуря материалното и морално величие на италианския народ.

...Човешките общества не може да се развиват, нито да прогресират, нито да се издигат, ако управляващите не са безкористни.

*„Към народа на Перуджа“, 5 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 425.*

В крайна сметка Аз лично предпочитам са хората, които покорно работят суров, еднообразен, здрав труд, доколкото е възможно, мълчаливо. Към тази

¹⁵² Виж бел. 12 към единайсета глава.

последна категория се числят истинските, автентичните земеделци на италианската нация.

*„Към житните велити“, 14 октомври 1928 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 430.*

В историята нищо не постига без усилие, без жертви, без кръв.

*„Пред авангардистите за 28 октомври“, 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 444.*

От утре аз започвам моя тежък труд за петата годишнина, а същият този тежък труд, съобразно моите навици, ще бъде ежедневен, методичен, подреден, както онзи на войника, който се подчинява пред своята заповед и няма причина, която да го накара да помръдне и да наруши заповедта, дори и когато всички всемирни сили вилнеят край него.

*„Към народа на Рим за 28 октомври“,
1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 441.*

Историята не принадлежи на страхливците, а на смелчаците; нито на безделниците, а на действащите. Историята принадлежи на онези, които могат да я подхванат и да я подчинят на своята упорита воля. В това се състои кредото на фашиста.

*„Към народа на Реджо Емилия“,
30 октомври 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 455.*

Оставам напълно безразличен пред атентатите; онези, които се опитват да ме превърнат в обект на своите упорити балистични посегателства грешат, ако вярват, че ще успеят да упражнят върху мен някаква неясна и далечна заплаха. На практика трябва напълно да се абстрахираш, защото това е достатъчно смешно. Каквото и да се случи, аз оставам на своя пост, защото именно в това се състои моята лична заповед.

*„За отбраната на държавата“,
20 ноември 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 467.*

Аз съм диагностик, който не пренебрегва симптомите.

...Не съм в състояние физически да страдам заради болните от носталгия.

...Аз винаги в известна степен съм недоволен¹⁵³.

„Реч за Възнесение“, 26 май 1927 г., S. e D., Vol. 6, p. 45, 65, 67.

*„Към житните велити“, 14 октомври 1928 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 430.*

В историята нищо не постига без усилие, без жертви, без кръв.

*„Пред авангардистите за 28 октомври“,
1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 444.*

От утре аз започвам моя тежък труд за петата годишнина, а същият този тежък труд, съобразно моите навици, ще бъде ежедневен, методичен, подреден, както онзи на войника, който се подчинява пред своята заповед и няма причина, която да го накара да помръдне и да наруши заповедта, дори и когато всички всемирни сили вилнеят край него.

*„Към народа на Рим за 28 октомври“,
1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 441.*

Историята не принадлежи на страхливците, а на смелчаците; нито на безделниците, а на действащите. Историята принадлежи на онези, които могат да я подхванат и да я подчинят на своята упорита воля. В това се състои кредото на фашиста.

*„Към народа на Реджо Емилия“,
30 октомври 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 455.*

Аз награждавам гражданите, които ми казват истината, най-вече, когато е неприятна.

*„За Изложбата на житото“,
9 октомври 1927 г., S. e D., Vol. 6, p. 105.*

Истината трябва да се казва пред ръководителите и пред мен, защото онзи, който казва половинчатата истина лъже своя ръководител, а онзи, който я скрива се обвинява в предателство.

*„Пред старшите офицери на карабинерите“,
18 февруари 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 135.*

¹⁵³ Виж бел. 13 към единайсета глава.

Безразличен съм към представяните ми понякога десет човека със съответното поведение, похвалени или не, като известни личности.

*„Журналистиката като призвание“,
10 октомври 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 253.*

Понякога, другари, нещо, което в действителност ми се случва твърде рядко, когато се замислям върху твърде изключителните превратности на моя живот, аз отправям молитва към Всемогъщия, дано да не пожелае дните ми да свършат преди моите очи да успеят да видят новото, по-бляскаво величие по земя и вода на фашистка Италия.

*„Пробуждането на новото време“,
9 декември 1928 г., S. e D., Vol. 6, p. 286.*

Дадох повече от 60 000 аудиенции; проявих интерес към 1 887 112 граждански преписки, пристигнали направо в моята Специална канцелария. Всеки път, когато отделните граждани, дори и от най-отдалечените села се обръщаха към мен те получаваха отговор. Не е достатъчно силно да се управлява, необходимо е народът, дори и далечният, незначителният, забравеният да получи доказателство, че Правителството се състои от хора, които разбират, притичват се на помощ и в крайна сметка те да не се чувстват откъснати от човешкия род. За да издържа на тези усилия, поставих себе си на режим, рационализирах своята ежедневна работа, сведох до минимум възможното губене на време и енергия и възприех следната максима, която препоръчвам на всички италианци: трудът през деня трябва да бъде методичен, но ритмично извършван през целия ден. Без да се оставя недовършена работа. Обичайната работа трябва да се извършва до известна степен автоматично, почти механично¹⁵⁴.

Моите сътрудници, за които си спомням с благодарност, и на които бих искал да благодаря пред вас, последваха моя пример. Трудът ми изглеждаше лек, може би, защото беше разнообразен. Успях да издържа, защото волята ми беше подсилвана от вярата. Приех като свой дълг всички незначителни и сериозни отговорности.

*„Реч пред петгодишната асамблея на режима“,
10 март 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 25-26.*

Не ми харесват личностите, които си дават вид, че енергично разбиват разтворените двери, енергично отворени предварително.

¹⁵⁴ Виж бел. 14 към единайсета глава.

*„Доклад за договореностите в Латерано“,
14 май 1929 г., S. e D., Vol. 7, p. 45.*

Моите слова, както винаги почти след двадесетгодишни политически битки, от които вече едно десетилетие фашистки битки, достигат до вас след делата, които не водят своето начало от асамблеи, нито от предварителни съвети, и не са инспирирани от личности или групи, или от определени кръгове: това са решения, които аз сам лично оставям да отлежат и за които както е справедливо, никой предварително не знае: дори и заинтересованите, понякога остават приятно изненадани, дори и когато напускат местата си. Своевременно уведомявам един единствен човек, ръководителят на държавата, негово Величество краля.

*„Пред великия рапорт на фашизма“,
14 септември 1915 г. S. e D., Vol. 7, p. 127.*

Аз съм вашият ръководител, и както винаги, съм готов да поема всичките отговорности! Трябва да сме неумолими със самите себе си; верни на нашето кредо, на нашето учение, на нашата клетва и да не правим отстъпки нито пред носталгията към миналото, нито пред катастрофалните прогнози за бъдещето.

*„Първа реч за десетгодишнината“,
17 октомври 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 121*

С непрекъснати конференции светът няма да успее да открие отново своето спасение. По-малко конференции и повече решения! По-малко ежедневни лозунги, повече действия! Единствено действието лекува!

Единствено действието може да закали душите¹⁵⁵.

...Вярвам, че ако внимателно ме наблюдавате, вие ще откриете, че аз може би съм станал по-суров, от това, което бях. Не само аз отхвърлям почивката или застоя, но съм жаден за нови изпитания и предизвикателства!

...Моят дух носи всички цели, които изгарят сърцата на италианската младеж¹⁵⁶. Нито една от тях не е забравена.

„Към народа на Милано“, 25 октомври 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 130, 132, 133.

Имам едно единствено желание: да бъда погребан до близките си, в

¹⁵⁵ Виж бел. 15 към единайсета глава.

¹⁵⁶ Виж бел. 16 към единайсета глава.

гrobiщето в Сан Касиано.

...Направено не може да бъде заличено, защото след обикновения ми земен път моят дух, освободен от материалното, ще продължи живее безсмъртен и вселенски божествен живот..

„Животът на Арналдо“, В: Scritti e Discorsi di Amaldo.

Mussolini. Ed. Hoelpi. Vol. 1, p. 201-202.

Бележки към глава XI

1. Заради известните статии, свързани със събитието Рока Горга, на 26 март 1914 г. срещу Мусолини и редакторите на в. „Avanti“ се води процес.

Как един човек успява да поеме цялата отговорност, дори и тази на останалите, проличава от произнесената от него реч пред съдиите в края на делото:

„От момента, в който вие ме приемате за автор на престъплението, вече не съществуват мотиви за осъждането на управителя; моля ви да освободите останалите обвинени заедно с мен. В края на краищата аз съм единственият отговорен, за написаното и за онова, което позволих да бъде публикувано. Следователно всички мълнии на закона трябва да се изсипят върху моята глава, която не е невинна, защото допускам рецидив, който не е от общ характер, а конкретен и вероятно отново ще допусна същата грешка, която за мен донякъде е и въпрос на чест. Изобщо не ме интересува дали ще ме оправдаете или ще ме осъдите. В крайна сметка режимът в затвора е поносим. Съгласно една руска пословица, за да си завършен като човек трябва да си прекарал четири години в гимназия, две в университета и две в затвора. Онзи, който има твърде чести общения с хората усеща, че от време на време има нужда от уединение.“ [De Begnas, op. cit. p. 150.]

2. Виж и това, което казва на Ludwig [op. cit.]:

„Аз никога не си търся алиби.“ (p. 89)

„При нас не съществува непогрешимост...Аз греша по двадесет пъти и го казвам.“ (p. 112)

3. Многозначителни са и следните твърдения на Дучето:

„Аз искам и обичам онази Италия, която разбира своя дълг и полага усилия, за да избави от двойната - от икономическата и духовната мизерия своя народ.“ [De Begnas, op. cit. p. 117.]

„Одобрявам всичко онова, което може да направи италианския народ велик, но съм противник съм на всичко, което се опитва да го унизи, да го доведе до скотско състояние и да заведе в задънена улица италианския народ.“ [M. Sarfatti, op. cit., p. 218.]

4. Много точно наблюдение прави М. Сарфати [op. cit., p. 258.]:

„Все пак той се задоволи с победата, без да злоупотреби „защото блестящите победи са краткотрайни“, както го чух да казва при обявяването на Посланическата конференция. Той победи и собствената си натура, по характер склонен към *пълна победа*.“

5. Мусолини винаги е изпитвал голяма гордост от това, че е воювал. По този въпрос е интересен отговорът, който дава на Ludwig [op. cit. p.194.]:

„- От какво се гордеете в своята кариера?

- От това, че бях един добър войник - каза той, без да се двоуми.

- Именно там е необходимо е да покажеш силата на своя дух. Единствено по този начин човек може да издържи под обстрела.“

6. Виж също и „Il Popolo d'Italia“ от 19 август 1921 г.:

„Признавам и съм горд, че притежавам благороден и бодър дух; и добавям, че в деня, когато усетя, че вече не изпитвам стимул от безпокойството, аз ще се оттегля смирен и разсипан.

Аз не никога не съм *разчитал* на някаква определена позиция; не се застоявам, не се успокоявам от вече постигнатото; не съм служител придвижващ мудно делата, а продължавам да вървя, без да признавам, че именно постигната цел е окончателна или върховна.

Горд съм, че към тази автобиографична картина мога да добавя, че не ми липсват нито воля, нито упоритост. Цели тридесет месеца, ден след ден неумолимо не отстъпих пред силите, които заплашваха с разруха нацията. Тридесет месеца тежък труд, ежедневен труд, в който се редуваха победи и поражения; понякога подкрепян от широк консенсус, понякога парализиран от неочаквана изолация.

Но никога не се огънах.“

Виж също и:

„Кресло? Кресло? За мен ли е това кресло? Веднага вѐн, иначе ще го изхвърля през прозореца. Креслото и пантофите са гибел за човека.“ [M. Sarfatti, op. cit., p. 213.]

„Можем да минем от палатката към двореца“ - каза през 1922 г. Мусолини, когато бе открит паметния надпис върху старите стени на улица „Паоло да Канобио“, гласящ „да сме готови евентуално, когато е необходимо да се върнем от двореца в палатката“. [Idem, p. 214.]

7. Дучето реагира винаги буйно и спонтанно срещу обвиняващите го, че се опиянява от величието. Многозначителни са отговорите му пред De Begnac [op. cit., p. 231.]

„Да извърна ли лицето си, за да се изкача по-бързо. Безсрамие! Къде да се изкача? Не бях ли твърде нависоко? Не успях ли на двадесет и осем години да постигна върховните амбиции, които могат да поласкаят всеки един човек?“

8. По въпроса припомням едно твърдение, направено от М. Сарфати в книга и на стр. 127;

„Животът ми е разтворена книга, от чиито страници може да се прочетат следните думи: учение, мизерия, битка. Няма дори и следа от каквато и да е върховно благоговение. Усещам се силен, защото се чувствам чист. Усещам се силен, защото нямам приятели и се опитваме да ограничавам познанствата си, вместо да ги разширяваме.

Не търся популярност, нито клиенти, нито гласове.

Дори и в лицето на тези, които ме следват, дръзвам да кажа бруталната истина.“

9. М. Сарфати [op. cit., p. 285] припомня, как отговарял Дуче- то на онези, които го съветвали да си почива, предвид усиления му труд през първите години от неговото управление:

„Не е важно. Не, не сега. Ние сме хирурзи край леглото на смъртно болен. Не е важно дали хирургът е уморен; веднага, без отлагане трябва да оперира. Дори и да знам, че ще се пръсна от умора не мога да си позволя дори и миг почивка.“

Ludwig задава на Дучето следния въпрос:

- Нямате ли понякога желанието да кажете: „стига е тази работа“?

- Никога - отговори той решително, а погледът му сякаш е клетва потвърди тази изповед.“

10. Желанието на Мусолини да наложи своя отпечатък върху институциите и върху хората е изразено ясно в следните твърдения:

„Ние желаем да създаваме историята, а не да я изтърпяваме. Да наложим върху институциите и върху хората, които ни заобикалят все дълбокия знак на нашата воля. На работа! Пътят е труден, а целта е далечна.

Трябва да се движим, да действаме, да действаме най-вече в името на добруването на работническата класа.“ [De Begnas, op. cit. p. 148.] Тази фраза е от 4 ноември 1913 г.

В това отношение твърде важно е и припомненото от М. Сарфати:

„След всичко това, какво направих до днес? Нищо. Аз в момента съм един обикновен журналист и министър, както толкова други.“ - каза вечно недоволният. „На този народ трябва да създадем чувството за ред. Тогава ще бъде свободен от една задача. Ще почувствам, че вече съм някой.“

„Нова пауза. Мълчание. И съвсем лека гримаса. „Наистина да! - каза този типичен човек на действието, след като стана сериозен. „Да - каза ръководителят и очите му заблестяха от един вътрешен едва овладян пламък на волята. „Да. Обладан съм от тази тревога. Изгаря ме, измъчва ме и ме изяжда отвътре, като физическа болка: е моята воля да наложи отпечатък върху времето, както лъвът налага своята лапа: така.“

И ръцете му се раздвижват в откровен и бърз жест. [Op. cit., p. 314.]

11. М. Сарфати [op. cit., p. 130] припомня следния епизод:

Преди известно време фашистският ежедневник на един от големите ни градове измисли идеята да направи *референдум* сред читателите, за да събере най-добрите определения за Мусолини. „Искам да повикаш директора“, - телеграфира председателят на Министерският съвет до префекта - „и го помоли да преустанови референдума със следното ми лично изявление: - Лично почитаемият Мусолини заявява, че не знае какво точно представлява, затова е твърде трудно да знаят останалите. - След това заявление и неговото публикуване *референдумът* трябва да бъде отменен, защото същият може да бъде проведен, евентуално, след петдесет години. Подписал Мусолини.“

12. На Дучето му харесва да върви срещу течението. Виж по този въпрос

твърдението, припомнено от М. Сарфати [op. cit., p. 254-255]:

„Човекът, който успя да основе и да ръководи едно движение и да му предостави отбраните сили, има правото да се абстрахира от безбройните локални особености, за да обозре в цялост политическата и моралната панорама, а не единствено тази в Болоня или във Венеция, или в Кунео, а европейската, световната!...Аз съм един ръководител, който успява да изпревари събитията, а не да ги следва. Преди всичко аз вървя срещу течението, но никога не му се оставям, а винаги го наблюдавам, особено, когато променливият вятър надува платната на моите съдбини.“

13. М. Сарфати [op. cit., p. 276] споменава следното твърдение на Дучето, което е твърде значимо по въпроса:

„Ух, да, да, няма нищо лошо“ - каза той сякаш нещата не се развиваха, както трябва. „Добре знаете, че аз трябва винаги да съм недоволен. Аз *трябва да бъда недоволен*. Горко на онзи, който е доволен. Сдобива се с коремче и се зальгва с постигнатото. Трябва да бди, да се съмнява и да върви напред.“

Виж също и следните твърдения:

„Аз не съм изключително милостив лекар.

Виждам действителността такава, каквато се разкрива пред очите ми: не съм в състояние да мамя сам себе си и своите граждани, ако реша да представям една измислена и престорена действителност. [„За новото седалище на инвалидите“, Рим, 11 март 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 85.]

14. Попитан от редактор на „United-Press“ за навиците си и за режима си на живот, Мусолини отговаря по следния начин [9 май 1937 г.]:

„Организирах моята дейност от гледна точка на разделението на труда, на борбата срещу разпиляването на енергия и загубата на време. Това може да обясни обхвата на моята работа и отсъствието на каквато и да е умора. Превърнах организма си в двигател, когото наблюдавам и контролирам, за да работи абсолютно равномерно.“

15. Виж и следното твърдение, което ни припомня Е. Ludwig, [op. cit., p.202.]:

През последното десетилетие превърнах моето поведение във велик стил. Убеден съм, че първенството се дължи на действието. Дори и когато е погрешно. Негативното, вечно неподвижното е пагубно. Аз съм за движението. Аз съм състезател по спортно ходене.“

16. Други твърдения, които биха могли да ни помогнат да разберем дълбоката същност на Дучето са следните:

От книгата на Ludwig:

Аз обичам Цезар. Той единствен обединяваше в себе си волята на война с интелекта на мъдреца. В същност беше един философ, който преценяваше всичко *sub specie aeternitatis*¹⁵⁷. Да, той обичаше славата, но не споделяше своята гордост с човечеството

- Следователно, може ли един диктатор да бъде обичан?

- Възможно е - веднага уверено отвърна Мусолини. - Когато в същото време масите се страхуват от него. Масите обичат силните хора. Масите са като жената.“
[Op. cit., p. 65.]

Когато бях в колежа майка ми напразно поиска парична помощ за мен. На масата ние децата бяхме разделени на три категории. Аз винаги трябваше да седя в дъното и да храня с най-бедните. Бих могъл да забравя мравките в хляба на третата категория, но това, че ние децата бяхме разделени на класи все още изгаря душата ми.“ [Idem, p. 194.]

От книгата на De Begnac:

„Върховната интелигентност се състои именно в това да можеш да прецениш своя миг и в подходящ момент да дадеш път на новите поколения.“
[Op. cit., p. 151.]

¹⁵⁷ От гледна точка на вечността - от латински.

Глава XII

Увереност в бъдещето

Аз бях най-образованият сред всички нас работниците; при това по цял трябваше ден да хамалувам: по дванадесет часа във фабриката за шоколад в Orbe. Или с големи усилия трябваше да мъкна строителните камъни по сто и двадесет пъти на ден на височина, колкото втория етаж. Още тогава изпитвах едно неопределено усещане, че всичко това е една школа за бъдещето.

...Успоредно с всичко, което вършех, и по-специално с това, което изстрадвах, имах едно сигурно предчувствие, че се подготвям за нещо по-важно.

Из „Разговори с Мусолини“, с. 44, 45.

Ние сме хора, живи хора, които искаме да дадем своя принос, макар и скромнен, при създаването на историята¹⁵⁸.

Не ми пука от злобарите и от идиотите. Нека първите да продължават да затъват в своята поквара, а последните да мрат в своето интелектуално нищожество. Аз вървя! И отново подновявам похода, след краткия престой, който е заради вас, италиански младежи; младежи от заводите и висшите учебни заведения; млади по възраст и дух; младежи, вие, които се числите към поколението, на което съдбата позволи да твори историята; към вас аз адресирам моя предвестнически зов, уверен, че сред вашите редици той ще намери своя отзвук на одобрение и симпатия.

„Смелост“, 15 ноември 1914 г., S. e D., Vol. 1, p.8, 10

Времето ще каже кой е имал право и кой е грешил по този изключителен въпрос, който никога не е стоял пред социализма, единствено, защото никога в човешката история не е съществувал подобен пожар както днешния, в който милиони и милиони пролетарии стоят едни срещу други. Не е нещо обичайно една война като днешната, която в някои неща наподобява епопеята на Наполеон. През 1814 г. имяхме Ватерлоо; може би през 1914 г. ще рухне някой друг принцип, нечия корона ще се разбие на парчета, може би свободата ще бъде спасена и ще започне една нова ера в историята на света, по-специално в историята на пролетариата, който през всичките критични часове ме виждаше тук, на едно и също място, както ме виждаше и по площадите¹⁵⁹.

¹⁵⁸ Виж бел. 1 към дванайсета глава.

¹⁵⁹ Виж бел. 2 към дванайсета глава.

*„Раздялата със слепите другари“, 25 ноември 1914 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 12-13.*

...С нашата намеса ще затворим обръча от желязо и огън около отговорните за европейския пожар империи: ще съкратим продължителността на войната, ще победим¹⁶⁰.

„Победа!“, Il Popolo d'Italia, 17 май 1915 г., S.e D., Vol. 1, p. 39-41.

Аз съм оптимист и виждам утрешна Италия в розова светлина. Да престанем да си представяме Италия с ханджийска шапка, мечтата на всички лентии, защитени от своя противен Baedeker; стига сме изтупвали прахта на старите работници, разбъркващи варта; ние сме и искаме да бъдем един народ, който да може да произвежда.

Ще бъдем народ, който ще се разпростре, без да преследва завоевателни цели: ще се наложим с нашата индустрия, с нашия труд. Великото име Рим ще направлява отново силите ни в Адриатика, в Средиземноморския залив и в Средиземноморието - път за общение между два континента.

Тези, които са били ранявани знаят добре какво означава възстановителен период. Идва един ден, когато лекарят вече не взема от таблата своя безмилостен, но и в същото време благословен нож; вече не измъчва изтерзаната ви плът, не ви причинява повече страдания. Изчезнала е опасността от инфекция и вие усещате, че се възраждате. Започва една втора младост. Нещата край вас, хората, гласът на някоя жена, милувките на някое дете, разцъфналото дърво ви създават неописуемото усещане за завръщане. Вените ви се изпълват с нова кръв, обзема ви желание за труд.

И италианският народ, който досега е разрушавал ще навлезе в своя възстановителен период и ще поведе състезание в името на едно ново изграждане¹⁶¹.

*„Фаталната победа“, 24 май 1918 г.,
S. e D., Vol. 1, p. 319-320.*

Правата на народите не може да бъдат предопределяни. Всичко онова, което едно поколение не може да осъществи, ще бъде направено от някое следващо. Нашето даде на Отечеството граници от Бренеро и Невозо, Фиуме и

¹⁶⁰ Виж бел. 3 към дванайсета глава - 364 стр. Виж бел. 4 в към дванайсета глава.

¹⁶¹ Виж бел. 4 към дванайсета глава.

си възвърна обратно Зара¹⁶². Следващото ще направи останалото. Човешкият живот се измерва с години, а този на народите с векове.

*„Това, което остава и това, което предстои“,
Il Popolo d'Italia, 13 ноември 1920 г., S. e D., Vol. 2, p. 114-115.*

Безгранично вярвам в бъдещето величие на италианския народ. Нашият е един от най-многобройните и най-хомогенни европейски народи. По съдба Средиземноморието отново ще бъде наше. Съгласно съдбата, Рим отново ще се превърне в ръководен град за цивилизацията в цяла Западна Европа. Да издигнем имперското знаме, знамето на нашия империализъм, което никой не трябва да обърква с пруското или английското. Нека заръчаме на новите поколения, от които извира пламъка на страстта: да превърнат Италия в една от нациите, без които бъдещата история на човечеството да не може да бъде разбрана.

...Копнеем и подготвяме с бодър и тежък ежедневен труд утрешната Италия - свободна и богата, огласена от звъна на строителните площадки, с морета и небеса набраздени от нейните флоти, със земи, обогатени от нейните рала. Утрешният селянин има правото да каже, вече казаното от Вергилий за Рим: *imperium oceano, famam qui terminet astris*: пределите на империята нека да достигнат до Океана, а славата ѝ да се издигне до звездите.

*„Втора реч в Триест“, 6 февруари 1921 г.,
S. e D., Vol. 2, p. 149-150.*

Но не на всичко, което процъфтява и се появява така неочаквано в тази своего рода пролет на расата му, е съдено да оцелее: ние знаем това; но също така знаем че някои духовни промени ще оставят своите дълбоки следи. На малодушните и на напълно непоковарените ще оставим задачата и досадата да усукват за чистотата на земеделския патриотизъм. Все още сме едва в началото на един нов период от италианската история.

И не след дълго време справедливо ще бъде разбрано и оценено огромното дело, започнато и извършено през годините на фашизма.

*„Фашизмът и земеделците“, Gerarchia,
24 май 1922 г., S. e D., Vol. 2, p. 289-290.*

Човек не може да разбере великото, ако не се е превърнало в пламенна страст, ако не се е превърнало в религиозен мистицизъм. Но това не е достатъчно.

¹⁶² Задар.

Успоредно с чувствата съществуват и мисловните сили на разума. Аз мисля, че фашизмът въпреки всеобщата криза на всички национални сили има необходимите достойнства, за да се наложи и да управлява. Не съгласно демагогията, а съобразно справедливостта.

...Ако управляваме правилно нацията, като я насочваме към нейните славни съдбини, ако успеем да съгласуваме интересите на различните класи без да изостряме ненавистта на едните и егоизма на другите, ако предвижим напред италианците като неповторима сила в световните дела, ако превърнем Средиземно море в нашето езеро, благодарение на съюзи - с други думи с онези, които живеят в Средиземноморието, след като бъдат прогонени от същото това Средиземноморие паразитите, ако успеем да изпълним това тежко дело с циклопски измерения, тогава ние наистина ще поставим началото на един нов блестящ период в италианската история.

*„Реч в „Шеза“ в Милано“, 4 октомври 1922 г.
S. e D., Vol. 2, p. 336-337.*

Никой от вчерашните, днешните или утрешните ни противници не трябва да се заблуждава, че влизането ни във властта ще бъде краткотрайно¹⁶³.

*„Първа президентска реч“, 16 ноември 1922 г.
S. e D., Vol. 3, p. 17.*

Надявам се, че трудовият народ, чието аристократично малцинство сте именно вие, ще продължи да ни показва тази благородна картина на спокойствие, на дисциплина; нацията, която стоеше върху ръба на пропастта ще си възвърне загубеното.

...Италия, която ние искаме да създадем, която изграждаме неуморно ден след ден и която ще изградим, защото такава е нашата непоколебима вяра, ще представлява едно великолепно творение на силата и мъдростта. Вие можете да бъдете сигурни, че в същата тази Италия трудът, всеки вид труд - духовен и ръчен ще бъде и трябва да бъде на първо място.

*„Към работниците на пристанището в Генуа“,
7 януари 1923 г., S. e D., Vol. 3, p. 46.*

Не трябва да се тревожим от случващото се. Аз имам своя концепция за историята и за живота, която се осмелявам да нарека римска. Не трябва да смятаме, че нещата са непоправими.

¹⁶³ Виж бел. 5 към дванайсета глава.

*„Новата външна политика“, 16 февруари 1923 г.,
S. e D., Vol. 3. p. 72.*

Усещам как в моя дух назрява една безкрайна увереност, а тя се състои в следното: благодарение на желанието на ръководителите, благодарение на волята на народа, благодарение на жертвите на поколенията, които бяха и ще дойдат, имперска Италия, Италия на нашите мечти ще се превърне в една бъдеща реалност.

*„Пред Атенеума в Падуа“, 1 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 108.*

Аз бих искал и ще го постигна, както вече казах, аз бих искал да направя велик, проспериращ и свободен целия италиански народ: ще успея. Ще го постигна, въпреки трудностите, въпреки кризите и усложнените обстоятелства, които са извън нашата човешка воля. Но над отделната и индивидуалната воля вече е налице и в действие една изключителна колективна воля; колективната воля на целия италиански народ, който днес е сплотен, солидарен, хомогенен около фашизма, доколкото фашизмът представлява едно от чудесата на италианската раса, която преоткрива себе си, освобождава се, иска да бъде велика.

*„Към народа на Пиаченца“,
18 юни 1923 г., S. e D. Vol. 3, 167-168.*

Фашизмът е религиозен феномен с неизмерими исторически мащаби и е рожба на една раса. Нищо не може да противодейства на фашизма; дори и самите фашисти не могат да оказват влияние върху това налагащо се колосално движение.

*„Към народа на Кремона“, 19 юни 1923 г.
S. e D., Vol.3, p. 170.*

Казвам, че ние все още сме малко, но не заради неприятелите, които вече завинаги са пометени, а в името на грандиозните имперски задачи, които предстоят на нашата Италия.

*„Речи във Флоренция“, 19 юни 1923 г.,
S. e D., Vol. 3, p. 174.*

Фашизмът е духовна сила и религия. Може да мъждука у отделните хора и групи, но пламъкът, който се издига от фашизма е безсмъртен.

*„Към народа на Торино“, 24 октомври 1923 г.,
S. e D., Vol. 3. p. 214.*

Аз съм уверен, че ако ние продължим да се трудим със същия храбър дух, който ни подкрепи при суровите изпитания от 1923 г., забързаният ритъм на италианския живот ще се ускори още повече, а националното възстановяване ще бъде заслугата, с която фашизмът славно и окончателно ще се впише в италианската история.

„Нова година“, 3 януари 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 10.

Именно защото с учение в името на националното укрепване, учение за силата, красотата, дисциплината, с чувството за отговорност, непоносимост към всички клишета на демокрацията, с отвращението си към всички прояви, от които се състои политическия и политиканския живот в голяма част от света, фашизмът вече се превръща във фар, който блести в Рим и към който гледат всички народи по земята, по-специално онези, които страдат от злото, което ние изтърпяхме и надмогнахме.

*„Пред Асамблеята на Национал-фашистката партия“,
28 януари 1924 г. S. e D., Vol. 4, p. 45-46.*

Сигурен съм, че вие заедно с всички останали ще успеете да построите Италия, такава, каквато аз я виждам, а след окончателния триумф ще кажете на децата си: премина оживяващият фашизъм и нашето Отечество продължава да е земя на великите учители, на бележитите майстори, на носителите на човешката цивилизация.

*„Към народа на Бибиена“, 26 август 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 251.*

Понякога гордостта ми ме кара да изпадам в грях; грехът да кажа, че ако за десет или пет години ни оставят спокойни, след пет или след десет Италия ще се стане неузнаваема, ще промени своя облик, защото ще бъде богата, спокойна, просперираща, ще има власт, защото ще бъде една от малкото нации, които в бъдеще ще могат да управляват човешката цивилизация.

Вече казах, но отново го повтарям, че в Европа един се въздига, а друг пада; съдбата на Европа не е безвъзвратно начертана и окончателна. Според мен италианците, ние сме сред тези, които се изкачват, които се появяват на европейския хоризонт. И толкова по-бързо ще успеем да се изкачим, толкова по-бързо ще достигнем до славата на историята, колкото повече успеем да се обединени, колкото сме по-единодушни, колкото повече съблюдаваме законите

- настоящите и бъдещите, - колкото повече се възприемаме като войници със своя цел, своя заповед, своя отговорност. Не пруска казарма, а наша казарма; без фаланстериум¹⁶⁴, а благодарение на братството между всички италианци, които отново се обединяват, които се сражават, работят, които се надяват, които вървят към сигурното, към светлото бъдеще.

*„Към народа на Бусто Арзицио“, 25 октомври 1924 г.,
S. e D., Vol. 4, p. 321.*

Имахме щастието да живеем през една от най-интересните епохи от човешката история и натрупахме опит от съвременните дела: можем и трябва да го използваме.

*„Вътрешната политика пред Камерата“,
22 ноември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 398.*

Ако утре се появи едно по-удобно, по-спокойно, по-либерално правителство, аз си мисля, че тази едновременно стара и млада италианска раса ще създаде един нов фашизъм. Отново ще се намерят младоци обладани от върховна смелост, готови да умират, за да останат верни на закона и на традициите на Отечеството.

*„Вътрешната политика пред Сената“,
5 декември 1924 г., S. e D., Vol. 4, p. 418.*

Представям си италианските поколения като мълчаливо действащи: аз ги искам такава, след като преработих моя стил и премахнах всичко, което представляваше декорация, финтифлюшка, незадълбоченост, отстраних всички остатъци от XVII век, цялата празна словоохотливост, която е била необходима на италианците, когато се събирали, за да обсъждат кои от безсмъртните принципи са гнили или вече загиват.

...Ако внесем в живота всичко онова, което ще бъде сериозна грешка, ако продължи да стои единствено в политиката, благодарение на неуморния и упорит труд на подбора ние ще създадем новото поколение, а всяка отделна личност от това ново поколение ще има своята определена задача. От време на време ми се харесва идеята за лабораторните поколения: е други думи да създадем класата на войните, винаги готови да умрат, класата на изобретателите, опитващи се за открития тайната на загадките, класата на съдиите, класата на великите индустриални ръководители, класата на разузнавачите, класата на

¹⁶⁴ Сграда, която според Ф. Фурие, съобразно принципите на социалистите утописти е трябвало да бъде обитавана от 1 600 души.

управляващите. И благодарение на тази методична селекция да създадем великите категории, които на свой ред да създадат империята. Наистина този сън е великолепен, но аз виждам как той постепенно се превръща в действителност.

*„Абсолютна непримиримост“, 22 юни 1925 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 117.*

Напълно основателно аз вярвам в могъщата съдба, която предстои на нашата млада нация и всичките ми усилия, цялото ми напрежение, моите тревоги, моите страдания са насочени към тази цел. От къде се поражда у мен това чувство на увереност, на непоколебима увереност? В развитието на нашия народ има нещо съдбовно. Помислете се за пътя, който той измина от един век насам; помислете си, че първите пориви в името на италианска независимост датират от 1821 г., че фашисткото движение започва през 1922 г. За един век успяхме да осъществим едно колосално развитие. Днес темпото на нашето движение е ускорено; ускорено от нашата воля и целият народ се включва в това усилие.

Ще победим: защото такава е нашата воля.

*„Третата годишнина от Похода към Рим“,
28 октомври 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 164.*

Според човешките предположения, този политически режим и тази атмосфера трябва да останат непроменени.

*„Закон за колективните трудови отношения“,
11 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 239.*

Моите идеи са ясни, моите заповеди са точни и съм сигурен, че те ще се превърнат в една реална действителност.

„Новият Рим“, 31 декември 1925 г., S. e D., Vol. 5, p. 244.

Бих искал да поправа някои от присъщите недостатъци на италианците. Ще успея да ги поправа. Искам да ги излекувам от наивния им оптимизъм, от нехайството, което от време на време следва едно напълно краткотрайно и прекомерно усърдие, от това да се самозалъгват от първото доказателство, от това да приемат всичко за приключено преди все още да е започнато. Ако успея, ако фашизмът успее да очертае, така, както аз искам характера на италианците, вие трябва да бъдете спокойни и сигурни, че когато колелото на съдбата премине във властта на нашите ръце ние ще сме готови да го вземем и да го подчиним на

нашата воля.

*„Седмата годишнина на фашиите във Вила Глори“,
28 март 1926 г., S. e D., Vol. 5, p. 302.*

Ние сме на един етап, когато битката започва да става трудна, примамлива, важна, защото да се победят остатъците на старите италиански партии беше неблагоприятно дело, но да се агитира един нов принцип в света и той да успее да възтържествува това е усилие, благодарение на което един народ и една революция влизат в историята.

...Виждам, че предстои един труден период. Но това вместо да ни утнетява трябва да ни накара да се чувстваме горди. Съдбовно е, прекрасно е, че всяка побеждаваща революция във всяка страна по света има срещу себе си стария свят. С тройни действия ние ще разкъсаме евентуалния обръч и ще запазим непокътната моралната си сплотеност и тази на италианския народ, ще превърнем в една лига корпоративната система, благодарение на която никаква, казвам никаква, енергия било труд или производителност няма да бъдат разпилявани. Накрая, ако е необходимо ще разкъсаме и политическия обръч именно защото Италия съществува и изцяло отстоява правото си да съществува в света.

*„Ако напредна, последвайте ме...“, 7 април 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, p. 311-312.*

Не съществува нищо или някой, който с познатите оръжия или с тези на коварството да успее да спре неудържимия поход на победния фашизъм.

*„По начертания от съдбата път“, 7 април 1926
S. e D., Vol. 5, p. 313-314.*

Фашистският режим не иска да влезе в историята с лозунгите повече или по-малко старателно изготвени и с повече или по-малко убедителните речи. фашистският режим влиза и ще влезе в историята, благодарение на своите конкретни дела, благодарение на реалните, физическите, съществени промени в облика на Отечеството.

...Не е позволено никому да живее върху направеното от другите преди нас.

Трябва да градим; ние хората от нашата епоха и от нашето поколение, защото е наше задължение, аз ви казвам, за десет години да успеем да променим неузнаваемо физически и духовно облика на Отечеството. След десет години, другари, Италия ще бъде неузнаваема! Ние ще я преобразим, ние ще я направим

друга с планините, които ще покрием с потребните им зелени корони, с полята, където ще направим пълни мелиорации, с железниците, които ще увеличим, с пристанищата, които ще оборудваме, защото на Италия и' е необходимо да преоткрие отново своята морска душа.

Това са политическите и моралните преобразования. Ще формираме новия италианец, италианецът, който няма да прилича на онзи от вчера.

*„Към народа на Реджо Емилия“, 30 октомври 1926 г.,
S. e D., Vol. 5, 453-454.*

Не се безпокоя от евентуални преждевременни преめждия, но ако някой посегне на нашата независимост или на нашето бъдеще, той дори не би могъл да си представи до какви градуси на напрежение ще доведе италианския народ!

Не се знае до какъв градус аз ще успея да нагорещя страстите на целия италиански народ, ако някой посегне върху хода на революцията на черните ризи.

Тогава целият народ, старците, децата, селяните, работниците, въоръжените и беззащитните ще се превърнат в една единствена в човешка маса, в нещо повече от човешка маса, във вихър, който ще се помете всекиго и всичко.

.. Следователно, има нещо съдбовно, нещо възвишено и неоспоримо през този период на величие на италианския народ.

*„Реч в Ливорно“, 11 май 1930 г.,
S. e D., Vol. 7, p. 200-201.*

Искам да коригирам сметката направена на площад „Белджиоозо“ в Милано и казвам: не шестдесет години, а един цял век ни принадлежи!

*„Реч във Флоренция“ 17 май 1930 г.,
S. e D., Vol. 7, p- 204.*

Днес италианският народ е изключителен господар на своите съдбини. Вие днес го видяхте, въоръжения народ от различните класи - от работниците до студентите. Въоръженият народ, с други думи, един народ готов да защитава своите права под ликторските символи. Ние сме уверени в нашето бъдеще, защото в името на тази цел пречистяваме всички си енергии, организираме всичките си сили, защото никога не ще допуснем събитията да ни изненадат.

„Реч в Милано“, 24 май 1930 г. S. e D., Vol. 7, p. 210.

Фашистката революция, основен момент в живота на Италия, ръководна истина за останалите народи.

*„Световната икономическа криза“,
1 октомври 1930 г., S. e D., vol. 7, p. 218.*

Днес аз твърдя, че фашизмът е универсален, доколкото същият представлява идея, учение, постижение; той е италиански заради своите специфични институти, но той е универсален като дух, не би могло да бъде друго. Неговият дух е универсален поради самия му характер. Следователно можем да предвидим една фашистка Европа, която да съумее да вдъхнови своите институции от учението и практиката на фашизма. С други думи една Европа, която решава, съобразно фашизма проблема, за съвременната държава, държавата на двадесетия век, която е напълно различна от съществуващите до 1789 г. държави или от създадените по-късно. Днес фашизмът отговаря на всеобщите универсални потребности. В действителност той успя да разреши проблема за взаимоотношенията между държавата и личността, между държавата и отделните групи, между различните групи и организирани групи.

Затова ние се подсмивваме, когато някои песимистично настроени пророци броят дните ни. Прах и пепел не остана от тези пророци, както и спомен, а фашизмът ще продължи да живее. В крайна сметка ни трябва време, твърде много време за да осъществим нашето дело. Не говоря за материалните неща, а за духовните. Ние трябва да отлюспим и премахнем от италианския характер и от неговия манталитет онези насладвания от онези ужасни векове на политически, военен, нравствен упадък, които започват от XVII век до появата на Наполеон. Това е грандиозен труд. Борбите за национално обединение поставиха само началото, защото те бяха дело на едно твърде незначително малцинство; но Световната война беше твърде поучителна. Трябва сега да продължим, ден след ден започнатото дело за промяната на характера на италианците.

*„Послание за деветата годишнина“,
27 октомври 1930 г., S. e D., Vol. 7, p. 230-231.*

Ако всеки век има свое учение, от хиляди признаци вече се вижда, че настоящият е векът на фашизма. Че той представлява учение за живота го показва фактът, че успя да създаде вяра: а това, че вярата овладя душите проличава от факта, че фашизмът има своите загинали и своите мъченици.

Фашизмът вече е универсален в света, както всички учения, които след като успеят да се реализират, представляват момент от човешката история на

човешкия дух.

*„Фашисткото учение“,
S. e D. Vol. 8, p. 88.*

Несигурност и безпокойство властват във всички страни, нравствените неволи се прибавят към материалните. Дори и народи с древна култура явно са без управление и са несигурни за своята съдба. Но не и ние! Ние сме смели. Вървим решително напред. Ние сме закалени от войната и революцията. Можем да посрещнем всички задачи, ще се справим.

...Когато на площад „Белджоиозо“ аз казах, че фашистският режим има пред себе си шестдесет години, това беше в началото. Днес, с напълно спокойна съвест аз казвам пред вашето безчислено множество, че двадесетият век ще бъде векът на фашизма, ще бъде векът на италианското могъщество, ще бъде векът, през който Италия за трети път отново ще направлява човешката цивилизация, защото без нашите принципи няма спасение за отделната личност, а още по-малко за народите.

Без да сме пророци можем да кажем, че Европа ще бъде промяна.

...След едно десетилетие Европа ще бъде фашистка или фанатизирана! Противопоставянето, което измъчва съвременната цивилизация може да бъде преодоляно по един единствен начин: благодарение на учението и с мъдростта на Рим! Ето защо ние не броим годините.

...Знам, че един ден, ако се наложи целият италиански народ ще ме последва още по-мъжествено! Аз мисля, че вие сте готови за нови жертви. Усещам, че вие няма да си спестите усилията.

...Някой не много близък ден - необходими са поне тридесет години, за да закалим така, както аз желая душата на народа - един ден ние ще бъдем наистина горди да предадем славните си знамена на младежта, която расте и възмъжава пред очите ни. Тогава ние ще кажем: това са знамената на революцията, осветени от пресвятата кръв на членовете на отрядите! Носете ги отговорно, защитавайте ги, ако е необходимо с живота си, и направете така, че през следващите десетилетия да ги гали слънцето на новите по-блестящи победи!

*„Към народа на Милано“, 25 октомври 1932 г.,
S. e D., Vol. 8, p. 130, 131, 132, 133.*

В този мрачен, изтерзан и нестабилен свят спасението може да дойде единствено от истинността на Рим и то ще дойде от Рим.

*„Реч пред Камерата за десетата годишнина“,
16 ноември 1932 г., S. e D., Vol. 8, p. 140.*

Фашистка Италия изкачва върховете на своята нова история, а пред останалите народи може да каже словата на своята антична и съвременна мъдрост и да постави началото на периода на фашистката цивилизация.

*„Послание за четиринадесетата годишнина на фашите“,
23 март 1933 г., S. e D., Vol. 8, p. 163.*

Фашистката революция не е привилегия и усилие единствено на Италия, но и лозунг, и надежда за целия свят.

*„Послание за единадесетата година от революцията“,
28 октомври 1933 г., S. e D., Vol. 8, p. 254.*

Пред бездетното множество в Милано аз казах, че след десет години светът ще бъде фашистки или фашизиран. Сега повтарям, с още по-голяма увереност, че 1934 г. ще отбележи решителния етап във фашизирането на света.

*„1934 г. “, Il Popolo d'Italia, 2 януари 1934 г.,
S. e . Vol. 9, p. 11.*

Ние вървим напред с твърде голямо спокойствие. Напълно изпреварваме времето; уверени сме в самите себе си, защото именно ние сме фашистката революция, а целият век е пред нас.

*„За корпоративната държава“, 13 януари 1934 г.,
S. e D., Vol., 9, p. 15, 19, 22.*

Сега сме в епохата на четири, пет, десет, четиридесетгодишните планове. Тези планове са плод на духовните настроения на ударените от кризата и от рухването на старите идоли. Планът е опит да се обхванат всички сили и да се ипотекира бъдещето. Планът е опит да се отстрани произволното и неочакваното в развитието на различните ситуации. Аз детайлно мога да ви очертая плана до 1945 г. Но предпочитам да ви посоча историческите цели, към които трябва да се стремим през този век, ние и следващите поколения. Говорим спокойно за план, който да достигне до близкото хилядолетие: двехилядната година. Става въпрос само за шестдесет години. Историческите цели на Италия носят следните две имена: Азия и Африка. Юг и изток са основните посоки, в които трябва да се насочи интереса и волята на италианците. На север, както и на запад има малко или почти нищо за правене; както в Европа, така и отвъд Океана; тези наши цели имат своето географско и историческо оправдание. От

всички велики западни сили в Европа, Италия е най-близо до Азия и Африка. Необходими са само няколко часа път по море и още по-малко по въздух, за да се свърже Италия с Африка и Азия. Не е позволено никому да тълкува неправилно значението на тази вековна задача, която аз възлагам на настоящето и на утрешните поколения на Италия. Не става въпрос за завладяване на територии, което трябва да се разбере от всички близки и далечни, а за една естествена експанзия, която трябва да доведе до сътрудничество между Италия и хората от Африка, между Италия и различните нации от Близкия и Средния Изток.

Става въпрос за дейност, която трябва да превърне в доходни, все още неизмеримите, ресурси на двата континента, но преди всичко тези на Африка и по-основно да се включат в оборота на европейската цивилизация. Италия може да направи това: нейното място е в Средиземноморието - морето, което отново засилва историческото ѝ значение като връзка между Изтока и Запада, то ѝ дава това право и ѝ налага това задължение. Нямаме намерение да отстояваме монополи и привилегии, но търсим и желаем да накараме успешите хора, задоволените, консерваторите да не се опитват всячески да блокират духовната, политическата, икономическата експанзия на фашистка Италия.

...Ето започна четвъртата велика историческа епоха на италианския народ, която бъдещите историци ще нарекат епоха на черните ризи, която ще види интегралните фашисти, с други думи родените, израсналите и живелите напълно в нашата среда; надарени с онези добродетели, които гарантират на народите правата и мястото в света.

*„Синтез на режима“, 18 март 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 41-42. 43.*

Вие знаете и дълбоко в своето съзнание го усещате, че революцията на черните ризи, макар и пробудена да увеличи материалните и моралните възможности на италианския народ, същата днес е в състояние да даде лозунг на всички цивилизовани граждани, лозунг за истината, без който хората не са свободни, лозунг на справедливостта, без който в света не може да съществува траен мир.

Ние постепенно се освободихме от цялата стурия и преодоляхме всички препятствия, които можеха да пречат на нашия проход. Миналото вече е зад гърба ни. Бъдещето е наше, в нашите сигурни ръце, защото то ще бъде резултат от нашата смелост, от нашата неизчерпаема воля за живот и за победа.

*„Празникът на труда“, 31 април 1934 г.,
S. e D., Vol., p. 50, 51.*

Ние сме убедени, че през този век фашизмът ще бъде модел за европейската и италианската цивилизация.

*„Пред работниците на Милано“, 6 октомври 1934 г.,
S. e D., Vol. 9, p. 133.*

Чрез вас искам да кажа на целия италиански народ, че нито едно събитие няма да ни свари неподготвени да го посрещнем.

Тези фактически данни ни позволяват с уверен и спокоен поглед да гледаме към нашите задачи в не дотолкова далечното бъдеще, което е наше.

Трябва да носите в сърцата си тази безкрайна увереност и да я превърнете в оръжие на своята неудържима воля.

Готови сме за всяка една задача, която ще ни наложи съдбата, а ако е необходимо с неудържимия си устрем ще съборим всички евентуални препятствия по пътя си¹⁶⁵.

*„Шестнадесетата годишнина на фашиите“,
23 март 1935 г., S. e D., Vol. 9, p. 178.*

Другари, това е изпитание, от което ще излезем победители.

*„За тържественото откриване на Понтиния“,
18 декември 1935 г., S. e D., Vol. 10, p. 30.*

Няма значение, че днес небето не е напълно спокойно, аз казвам, че хубавото не може и няма да се забави.

*„Хубавото не може да се забави...“, 23 март 1936 г.,
S. e D., Vol. 10, p. 67.*

Бележки към глава XII

1. Още от първите години на своя живот Мусолини показва, че предусеща своето бъдещо величие. Наистина, още съвсем малък, той заявява пред майка си следното: [De Begnas, op. cit.]

„Мамо, ще дойде ден, когато Италия ще трябва да се страхува от мен.“ [р.

¹⁶⁵ Виж бел. 6 към дванайсета глава.

19] „Мамо, земята ще трепери от мен.“ [р. 33]

2. Между другото De Begnas [ор. cit., р. 116] припомня следното твърдение, направено от Мусолини пред Съда на 25 ноември 1911 г.:

„Е добре, господа съдии, аз ви казвам, че ако ме освободите ще ми направите услуга, защото ще ме върнете към работа ми и сред обществото. Но ако ме осъдите, ще ми окажете чест, защото пред вас не стои престъпник, а защитник на идеи, подстрекаващ човешката съвест, войник на една налагаща се вече вяра, която трябва да зачитате, защото в себе си тя носи едно предчувствие за бъдещето и силата на истината.“

Също така след изключването му от социалистическата партия Мусолини се изказва по следния начин:

„По-късно ще получа моята компенсация.

Хората, които ме изключиха ме носят в кръвта си и ме обичат.

[Партията] ме срази, защото не ме разбра. Но един ден тя ще ми каже: вие бяхте пионер и предтеча. “ [Id., р. 218]

3. Твърде важна по въпроса е и следната публикация от февруари 1915 г.:

„Управници, вие трябва да се осмелите! Да се осмелите и то скоро!

Имайте повече вяра в този четиридесет милионен народ. Сред войниците, които вие трябва да въоръжите са и тези, които ще успеят да приключат с Австрия, да сломят Германия, с други думи да победят. Вие не можете да попречите сега на Италия за първи път да се наложи пред света със своята виталност.

По суша и по море днес благородството и величието на нациите бе завоювано не в резултат на мастилото на дипломатията, а благодарение на кръвта на армиите.

Гледайте надалеч, управници на Италия. Не съществува единствено днешният ден, но и утрешният. Не щадете едно поколение, когато това означава унижение на целия народ. Очевидно днес цяла Европа се обезкървява и умира върху Голготата на своето изкупление: но това е илюзия.

Животът не загива: утре ще започне отново със забързан, френетичен ритъм, докато достигне опиянението от своята вечна власт.“ [De Begnas, ор. cit.,

р. 227.]

4. В своята реч, произнесена в „Театър Верди“ във Фиуме на 22 май Мусолини предвижда още през 1919 г., че италианският народ „със своите ръце“ ще изгради империята. Ето основните акценти в тази твърде важна реч [Il Popolo d'Italia, 22 май 1937 г.:

„Италия трябва да изглежда и ще изглежда като един гранитен волеви блок, с едно лице и една душа, устремена напред в усилието да промени своята съдба, въпреки съдба, която ситите сили вярват, че биха могли да затвърдят и увековечат благодарение на един несправедлив мир и едно антиисторическо равновесие, възнамеряващи да я оставят в нейните тесни граници, без възможност да излезе от обръча, който души нейния живот и пречи на нейното мирно развитие. Нито Парижката конференция, нито Уилсън, нито договорите могат да попречат на нашия възход и да предопределят парализирането на историята ни. Но този, който иска да напредне трябва да разчита единствено на собствените си сили.

Мирната конференция, която натрупва грешка след грешка с обременяващи последици за близкото бъдеще, иска да парализира историята, като за сметка на Италия иска да укрепи позициите на Англия и Франция, дори и там, където нашите жизнени интереси заради така наречената политика на мир се пренебрегнати и оцетени. Това не е и не трябва да бъде възможно. Италия има внушителен демографски ръст, неограничена енергия, велика история, свое ръководно място в света и никой не ще успее да попречи на италианския народ в безкрайното му израстване, в неизбежния му път към величието, към империята, която италианският народ ще съумее да изгради със своите ръце. Дори от тази гледна точка отношението на Мирната конференция е просто абсурдно като антиисторическо и престъпно, защото е безнравствено.

Правилно казах Фиуме, защото написаната с най-благородната италианска кръв история не може да бъде прекъсната в Париж. В него се крие предупреждението и проявлението на историческия инстинкт на един цял народ, излязъл победител от кървавата война, който се чувства недоволен и търси пространство заради необходимите потребности в името на своето съществуване, място в света, за да изпълни своята цивилизационна мисия. На първо място Италия сред останалите народи има това право, защото през времето на Римската империя и Възраждането тя създаде съвременната цивилизация и за трети път отново може да каже своята дума - символ на мъдростта, която ще представлява и една идея с универсално значение.

5. Още от момента, в който поема властта, Дучето има ясното усещане за трайността и резултатността на своето управленско дело. Припомняме ви как на

гарата в Милано, след като Негово Величество Кралят го беше повикал в Рим, на поздравяващите го отряди за действие той отговори решително: „Утре сутринта Италия няма да има министерство, а ще има правителство.“ А в Чивитавекия на черните ризи, които го посрещаха с овации при преминаването на влака, той добави: „Победата е наша и ще я насочим отново по пътя на древното величие.“ [M. Sarfatti, op. cit., p. 281.]

6. Други твърдения на Мусолини в подкрепа на неговата увереност в бъдещето са следните:

„Стотици бяха загиналите фашисти в битката през март и около 2 000 ранени, фашизмът, който привикна италианците да живеят смело и с истина не премълча загубите, а през тези дни публикува имената, като ги посочи за признание от страна на нацията и за да вдъхнови отмъщението на черните ризи.

Къде, кога, как - днес не е възможно да кажем. Но едно нещо е сигурно, сигурно е като догма от вярата, от нашата вяра.

Ще бъдат отмъстени и мъртъвците на Гуадалхара.“ [„Guadalajara“, Il Popolo d'Italia, 17 юни 1937 г.]

„В хвалебствената литература на червените вече се оповестява, че Испания ще се превърне в гроб за фашизма. Вече е по-вероятна, напълно по вероятна, е противоположната хипотеза: Испания ще се превърне в гроб на болшевизма.

В тази велика борба, която изправи една срещу друга две различни цивилизации и две различни разбирания за света, фашистка Италия не е неутрална, а се сражава и следователно победата ще бъде нейна! [„Викът и лавината“, Il Popolo d'Italia, 26 юни 1937 г.]

В баналния смисъл на думата, извън нашите граници, ние не правим пропаганда в името на прозелитични цели. Според нас истината е движещата сила на експанзията и успява да победи. Утре Европа ще бъде фашистка, поради логическото развитие на самите събития, не поради нашата пропаганда. [Реч в Берлин, 28 септември 1937.]

Когато ние говорим, че утрешна Европа ще бъде фашистка, ние се позоваваме на фактически данни и по-специално на новите държави, не само европейски, които се присъединиха към започналите вече своето революционно движение.

...Много европейски държави вървят по пътя на фашизма, дори и когато твърдят противното. В края на краищата вървим към онази политическа

организация на отделните национални общности, която още преди много години Мусолини определи като „организирана демокрация, централизирана, авторитарна на национална основа“. Всяка една нация ще има „своя“ фашизъм; с други думи фашизъм адаптиран към своеобразните условия на всеки съответен народ; не съществува и не може да съществува износ на стандартизирани фашистки форми, а една съвкупност от теории и методи, опити, постижения - преди всичко постижения, които постепенно проникват и се възприемат във всички държави на европейската общност и се явяват един „нов“ факт в историята на човешката цивилизация.

...Така както обликът, учението, атмосферата на изминалия век бяха демократично-либерални, освен това ние сме дотолкова обективни и не ги възприема като глупави, както например френските националисти, следователно в широкия смисъл на думата обликът, учението, атмосферата на нашия век ще бъде фашистка. [„Европа и фашизмът“, Il Popolo d'Italia, 6 октомври 1937 г. в]

„Другари! Вдигнете високо нашите знамена в славата на слънцето на Рим. Това не са единствено знамената на една идея, на едно учение, на една революция, а това са знамената на века, на настоящия век, на века на фашизма!“ [„Реч пред йерарсите“, 28 октомври 1937 г.]